

**Kent Kökenli Eğlenceler Bağlamında Barlar ve Gece
Kulüpleri: Eskişehir Örneği**

Goncagül TURAL

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2025

**KENT KÖKENLİ EĞLENCERLER BAĞLAMINDA
BARLAR VE GECE KULÜPLERİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ**

Goncagül TURAL

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2025

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Goncagöl TURAL tarafından hazırlanan **Kent Kökenli Eğlenceler Bağlamında Barlar ve Gece Kulüpleri: Eskişehir Örneği** başlıklı bu çalışma **23.12.2024** tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/Türk Halk Bilimi Bilim Dalında Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Doç. Dr. Erdal ADAY	
Üye (Danışman) Prof. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET	
Üye Prof.Dr. Kürşat ÖNCÜL	

ONAY

.../... /202..

Doç. Dr. Şafak AĞDENİZ

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Kent Kökenli Eğlenceler Bağlamında Barlar ve Gece Kulüpleri: Eskişehir Örneği başlıklı tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Goncagül TURAL

İmza

ÖZ

KENT KÖKENLİ EĞLENCERLER BAĞLAMINDA BARLAR VE GECE KULÜPLERİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

TURAL, Goncagül

Yüksek Lisans, 2025

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET

Bireylerin hayatlarının önemli bir parçası olarak süregelen eğlence ihtiyacı, her dönemde çeşitli faaliyetlerle giderilmeye çalışılmıştır. Kırsaldan kente göç, teknolojinin gelişimi ve erişilebilirliği, ulaşım araçlarının gelişimi, bireysel boş zaman saatlerinin artması gibi nedenlerle kent ortamında yeni bir yaşam tarzı oluşmaya başlamış, bu yeni yaşam tarzı her alanda olduğu gibi eğlence faaliyetlerinde de kendini hissettirmeye başlamıştır. Kent merkezlerinde Batı kökenli yeni eğlence biçimlerinden olan barlar ve gece kulüpleri peşi sıra açılmış, eğlence ve gece hayatı bir bütün olarak algılanmaya başlanmıştır. Öğrenci kenti olarak anılan Eskişehir’de düzenlenen bar ve gece kulübü eğlenceleri çeşitli oyunlarla ve konsept partilerle çeşitlendirilmiş, her yaştan ve her kesimden bireylerin kendilerinden bir şeyler bulabildikleri, eğlendikleri ve sosyalleştikleri mekânlar hâline gelerek âdeta sosyal yaşam alanı hâline dönüşmüşlerdir. Çalışmada, Eskişehir kent merkezinde yer alan ve düzenledikleri çeşitli mekân içi aktivitelerle ön plana çıkan barlar ve gece kulüpleri tespit edilerek, bireylerin mekânları tercih nedenleri, mekânlarda oynanan oyunlar ve düzenlenen konsept partiler üzerinde durulmuş, söz konusu mekânlar halk bilimi inceleme yöntemleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eskişehir, Eğlence, Bar, Gece Kulübü, Parti, Gece Hayatı, Halk Bilimi.

ABSTRACT

BARS AND NIGHTCLUBS IN THE CONTEXT OF URBAN-BASED ENTERTAINMENT: THE CASE OF ESKİŞEHİR

TURAL, Goncagül

Master's Degree, 2025

Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET

The need for entertainment, which continues to be an important part of individuals' lives, has been tried to be met with various activities in every period. Due to reasons such as rural-urban migration, the development and accessibility of technology, the development of transportation vehicles, and the increase in individual leisure time hours, a new lifestyle has begun to emerge in the urban environment, and this new lifestyle has begun to make itself felt in entertainment activities as in every field. Bars and nightclubs, one of the new forms of entertainment of Western origin, were opened one after another in city centres, and entertainment and nightlife began to be perceived as a whole. In Eskişehir, which is known as a student city, bar and night club entertainment has been diversified with various games and concept parties, and they have become places where individuals of all ages and from all walks of life can find something from themselves, have fun and socialise. In this study, the bars and nightclubs in Eskişehir city centre, which come to the fore with various in-space activities they organise, were identified, the reasons why individuals prefer these places, the games played in the places and the concept parties organised in the places were focused on, and the places in question were evaluated within the framework of folklore investigation methods.

Keywords: Eskişehir, Entertainment, Bar, Night Club, Party, Night Life, Folklore.

TEŞEKKÜR

Tez süreci boyunca değerli rehberliği ve özverili desteğiyle bana yol gösteren sevgili tez danışmanım Prof. Dr. Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET'e teşekkürlerimi sunuyorum. Tez savunma sınavında değerli görüş ve önerileriyle çalışmaya katkıda bulunan sayın jüri üyeleri Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL ve Doç. Dr. Erdal ADAY'a teşekkür ederim. Bu süreçte, bilgilerini ve deneyimlerini benimle paylaşarak çalışmaya veri sağlayan kaynak kişilere ayrı ayrı teşekkür ederim. Son olarak, hayatım boyunca en büyük desteği, sevgiyi ve güveni bana veren aileme sonsuz teşekkür ederim. Her şey için minnettarım, iyi ki varsınız.

ÖN SÖZ

Kırsaldan kente başlayan göç hareketleri sonucunda kent merkezlerinde yoğun bir kentli insan nüfusu oluşmuştur. Bu yeni insan profili, kırsaldan getirdiği geleneksel kültürün yanı sıra, kent merkezlerinde şekillenen yeni kültürel ortamları da deneyimlemeye başlamıştır. İnternetin yaygınlaşması, sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkisi, çalışma saatlerinin kısalması ve kent hayatının kırsala göre daha refah içerisinde sunulması, bireylerin yalnızca kendi toplum kültürlerini değil, diğer kültürleri de kolaylıkla takip edebilmelerine olanak sağlamıştır. Böylece bireyler, farklı kültürleri kendi yaşam pratiklerine dahil ederek, daha çeşitli ve dinamik bir yaşam tarzı benimsemişlerdir. Bireylerin günlük yaşam pratikleri içerisinde önemli bir yere sahip olan eğlence faaliyetleri de, bütün bu nedenlerle birlikte değişim göstermiş, kent merkezlerinde batı kökenli yeni eğlence ortamları oluşmaya başlamıştır. Günlük hayatın, ilişki durumunun ve daha nice sebebin beraberinde getirdiği gerginlik, stres ve olumsuz duygulardan kaçmak için adeta bir sığınma noktası hâline gelen bar ve gece kulüpleri, tekdüzelik ve rutinden uzaklaşma prensibiyle hareket ettiğinden, hemen her yaştan ve kesimden bireye hitap edebilecek ve bireylerin kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri mekânlar hâline gelmişlerdir. Genç nüfusun yoğun ilgi gösterdiği bu mekânlar, öğrenci kenti Eskişehir’de sayıca fazla olmanın yanı sıra, sundukları çeşitli etkinlikler, popüler kültürü yakından takip eden yapıları ve rutinden uzak atmosferleriyle canlı ve renkli bir eğlence kültürü oluşturmaya başlamışlardır.

Çalışmada, Eskişehir kent merkezinde yer alan barlar ve gece kulüplerinin yaptıkları etkinlikler, düzenledikleri partiler ve bireylerin bu mekânları tercih etme kriterleri ele alınarak Eskişehir’in eğlence kültürünü ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda, geleneksel kültürün modern yaşam pratikleri içerisindeki evrimi ve kentli insanın yeni eğlence biçimleri incelenerek, alana faydalı bir çalışma olması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın “Giriş” bölümünde, belirlenen kapsam ve sınırlılıklar ile çalışma süresince kullanılan materyal ve yöntemler açıklanmıştır. Ayrıca, çalışmaya zemin hazırlamak amacıyla Eskişehir’in tarihi, coğrafi, ekonomik ve sosyokültürel yapısına da yer verilmiştir.

Çalışmanın 'Kültür' başlıklı birinci bölümünde, kültür kavramı, etimolojik kökeni ve özellikleri açıklanmış; ardından kitle kavramı, kitle kültürü ve popüler kültür

başlıkları altında kitleler ve kitleleri yöneten popüler kültür ürünleri incelenmiştir. Günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline gelen sosyal medya uygulamaları sayesinde bireylerin günceli kolaylıkla takip edebilmesi ve popüler kültür unsurlarının günlük yaşam pratiklerine hızlıca uygulanması, “Popüler Kültür ve Medya” başlığı altında ele alınmıştır. Ayrıca, popüler kültür unsurlarının eğlence faaliyetlerinde önemli bir yer tuttuğu ve medya aracılığıyla özellikle gençler tarafından yoğun bir şekilde tüketildiği tespit edilmiştir.

Çalışmanın "Eğlence Kültürü" başlıklı ikinci bölümünde, öncelikle eğlence kavramı ve bu kavram üzerine yapılan tanımlamalar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bağlamda, eğlence kültürü başlığı altında popüler kültür ile eğlence kültürü arasındaki ilişki değerlendirilmiş; çalışma alanı olan Eskişehir gece hayatında, popüler kültür ürünlerinin eğlence faaliyetleriyle iç içe geçtiği ve eğlence sektörünün vazgeçilmez bir unsuru hâline geldiği tespit edilmiştir. Son olarak, bar ve gece kulübü etkinliklerini ifade eden "gece hayatı" kavramı, "Gece Hayatı ve Eğlence Kültürü İlişkisi" başlığı altında ele alınarak, Eskişehir'in gece hayatı kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın "Bar ve Gece Kulüpleri" başlıklı üçüncü ve asıl bölümünde, öncelikle bar ve gece kulüplerine ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda, Eskişehir kent merkezinde ikamet eden 18 yaş ve üzeri bireyler tarafından sıklıkla tercih edilen mekânlar ele alınmış ve katılımcıların mekân tercihlerini etkileyen unsurlar; mekân içi ürün fiyatlandırması, yaş kitlesi, müzik türleri, güvenlik ve diğer başlıkları altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, şehirde popülerlik kazanan barlar ve gece kulüplerinde düzenlenen etkinlikler, konsept partiler ve mekân içinde oynanan oyunlar alt başlıklar hâlinde ele alınmıştır. Son olarak, Eskişehir'deki bar ve gece kulübü eğlenceleri ile bu eğlencelerin işlevleri Türk halk bilimi açısından değerlendirilmiştir.

Çalışmanın “Sonuç” bölümünde ise, kalabalık bir genç nüfus oranına sahip Eskişehir'de gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerinin popüler kültür ürünlerinin yakından takip edilmesiyle şekillendiği, bu nedenle devamlı olarak güncel ve canlı bir eğlence kültürü ortamı sunulduğu ve gece hayatı tüketicileri olan on sekiz yaş ve üzeri bireyler için birer kaçış noktası hâline geldiği üzerinde durulmuş, bu bağlamda şehrin dinamik eğlence faaliyetleri yalnızca bireysel boyutta kişilere eğlence doyumu yaşatması işlevinin yanı sıra, düzenlenen etkinliklerin sosyal medya aracılığıyla

gerçekleştirilen paylaşımlar neticesinde kültürel tanıtım bağlamında toplumsal işleve de sahip olduğunu ve şehrin tanıtım faktörüne ve ekonomisine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın "Sonuç" bölümünde, genç nüfusun yoğun olduğu Eskişehir’de gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerinin, popüler kültür ürünlerinin yakından takip edilmesiyle şekillendiği ve bu sayede sürekli olarak güncel ve dinamik bir eğlence kültürü ortamı sunduğu tespit edilmiştir. Gece hayatı tüketicisi olan 18 yaş ve üzeri bireyler için bu faaliyetlerin birer kaçış noktası işlevi gördüğü belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, şehrin eğlence faaliyetlerinin, bireysel düzeyde katılımcılara eğlence sunmanın ötesinde, sosyal medyada yapılan paylaşımlar sayesinde kültürel tanıtım işlevi üstlendiği ve bu durumun Eskişehir’in tanıtımına ve ekonomisine önemli katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gece hayatının, Türkiye’de hâlen bakir kalan, üzerinde yeterince çalışma yapılmamış alanlarından biri olduğu, bu durumun başlıca nedenlerinden birinin, gece hayatının uzun yıllar boyunca “ahlak dışı” olarak tarif edilmesi ve olumsuzluklarla anılması görüşünün üzerinde durulmuş, hızla değişen toplum düzeni ve yaşayış tarzı içerisinde kendisine önemli bir yer edinen bar ve gece kulübü üzerine yapılacak olan çalışmaların sayısının artmasının sosyolojik, ekonomik ve kültürel bakımdan alana katkı sağlayacağı belirtilmiş ve gelecekte yapılacak çalışmalar için fikir önerilerinde bulunulmuştur.

Son olarak, bu çalışmanın bulgularının bar ve gece kulübü işletmecilerine fayda sağlayabileceği belirtilmiştir. Çalışma, bireylerin eğlence anlayışlarını ve mekân tercihlerinde önem verdikleri unsurları ortaya koyarak, işletmecilerin hizmetlerini bu talepler doğrultusunda şekillendirmelerine olanak tanıyacaktır. İşletmeciler, bu unsurları göz önünde bulundurarak, mekânlarının cazibesini arttırabilecek ve daha geniş bir kitleye hitap edebilme fırsatına erişebileceklerdir. Yapılan çalışma ve gelecekte yapılacak olan nice çalışmalar, bu alandaki dinamikleri daha da derinlemesine inceleyerek, eğlence sektörünün gelişimine ve Türk halk bilimi alanına katkı sağlayacaktır.

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1
1.1. Çalışma ile İlgili Genel Bilgiler	1
1.1.1. Konu.....	1
1.1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar	1
1.1.3. Materyal ve Yöntem	3
1.1.4. Çalışmanın Önemi	3
1.2. Barlar ve Gece Kulüpleri Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	4
1.2.1. Kitaplar	4
1.2.2. Makale ve Bildiriler	5
1.2.3. Tezler	6
1.3. Araştırma Alanı ile İlgili Bilgiler.....	7
1.3.1. Araştırma Alanının Tarihi ve Coğrafi Yapısı	7
1.3.2. Araştırma Alanının Ekonomik Özellikleri.....	8
1.3.3. Araştırma Alanının Sosyokültürel Yapısı	9
BİRİNCİ BÖLÜM	11
KÜLTÜR	11
1.1. Kültür Kavramı	11
1.1.1. Kültür Kavramının Etimolojik Kökeni	12
1.2. Kültürün Özellikleri	13
1.3. Kitle Kavramı.....	17
1.3.1 Kitle Toplumu ve Kitle Kültürü.....	19
1.4. Popüler Kültür.....	21

1.4.1. Popüler Kültür ve Medya.....	24
İKİNCİ BÖLÜM.....	26
EĞLENCE KÜLTÜRÜ	26
2.1. Eğlence Kavramı.....	26
2.1.2. Eğlence Kavramı Üzerine Yapılmış Tanımlamalar	27
2.1.3. Eğlence Kültürü	30
2.2. Popüler Kültür ve Eğlence Kültürü İlişkisi.....	40
2.3. Gece Hayatı ve Eğlence Kültürü İlişkisi.....	45
2.4. Eğlence Kenti Olarak Eskişehir’de Gece Hayatı	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	59
BARLAR VE GECE KULÜPLERİ	59
3.1. Barlar ve Gece Kulüplerinin Sözlük Anlamları.....	59
3.2. Eskişehir’de Bulunan Barlar ve Gece Kulüpleri.....	60
3.3. Bar ve Gece Kulüplerinin Tercih Edilebilirliğini Etkileyen Unsurlar	70
3.3.1 Mekân İçi Ürün Fiyatlandırması	70
3.3.2. Yaş Kitleleri.....	73
3.3.3. Müzik Türleri	75
3.3.4. Güvenlik.....	79
3.3.5. Diğer	82
3.4. Barlarda Düzenlenen Mekân İçi Aktiviteler	84
3.4.1. Beer Pong.....	85
3.4.2. Langırt.....	87
3.4.3. Kahoot.....	89
3.4.4. Pub League.....	90
3.4.5. Seramik Workshop.....	93
3.4.6. Kokteyl Workshop	95
3.4.7. Soğuk Savaş	96
3.4.8. Sinema Gecesi.....	97
3.4.9. Bar Tiyatrosu	99
3.4.10. Stand-up	102
3.4.11. Staf Night	104
3.4.12. 101 ve Tavla Turnuvaları.....	105
3.4.13. En Hızlı Kim İçer?	107
3.5. Gece Kulüplerinde Gerçekleştirilen Konsept Partiler.....	108

3.5.1. Drink and Paint	108
3.5.2. 90's 00's Party	111
3.5.3. Tinder Night.....	113
3.5.4. Eşim Sen Misin?	114
3.5.5. Cosplay	115
3.5.6. Cennete 7 Dakika	117
3.5.7. Euphoria.....	119
3.5.8. Welcome to Jungle.....	121
3.5.9. Gothic Party	122
3.5.10. Barbie Night.....	123
3.5.11. Girls Night Out	125
3.5.12. Kavun- Karpuz Partisi.....	126
3.5.13. Halloween	127
3.5.14. Prison Night	131
3.5.15. Disney Partisi	132
3.5.16. Kısmetse Olur	133
3.5.17. Sezon Açılış /Tanışma Partisi/ Coming Home	134
3.5.18. Suit Up Parti.....	135
3.5.19. Pijama Partisi	136
3.6 Bar ve Gece Kulüplerinin İşlevleri	139
SONUÇ	144
KAYNAKÇA.....	149
1.YAZILI KAYNAKLAR	149
1.2 SÖZLÜ KAYNAKLAR	154
1.3 ELEKTRONİK KAYNAKLAR	159
EKLER.....	162
EK 1. ARAŞTIRMA SAHASINDA SORULAN SORULAR	162
EK 2. ARAŞTIRMA SAHASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR.....	165

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa Numarası
1	Katılımcıların Gün ve Yaş Grubu Dağılımı	40

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt. : Aktaran

Bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

Vb. : ve Benzeri

GİRİŞ

1.1. Çalışma ile İlgili Genel Bilgiler

1.1.1. Konu

İnsan topluluklarının dillerini, sanatlarını, giyim kuşam biçimlerini, eğlence biçimlerini ve daha nicelerini barındıran kültür, topluluk içinde yaşayan bireylerde birlik duygusu yaratmaktadır. Değişen ve gelişen dünya düzeni içerisinde yönünü kent merkezlerine çeviren folklor çalışmaları, geleneksel uygulamaların kent yaşamındaki değişimini ve dönüşümünü ortaya koymaktadır. İnsanlar için yeme-içme kadar gerekli olan ve temel bir ihtiyaç olarak ele alınan eğlence kavramı da gelenekselden günümüze uzanan yolculuğunda çeşitli farklılıklara maruz kalmış, modern kent merkezi yaşamının beraberinde getirdiği yeni hayat tarzlarıyla harmanlanarak değişmiştir. Günümüz kent merkezlerinde eğlence biçimleri batı kökenli faaliyetlerle iç içe geçmiş, bar ve gece kulüpleri eğlence kavramının karşılığı hâline gelmiştir.

Tezin konusu, Eskişehir kent merkezinde yer alan çeşitli bar ve gece kulübü eğlencelerine katılan bireylerin mekân tercihinde etkili olan unsurlarının incelenmesi ve Eskişehir’deki bar ve gece kulüplerinin düzenledikleri etkinliklerin, partilerin yapısal ve işlevsel özelliklerinin ele alınmasıdır. Bar ve gece kulüplerinde gerçekleştirilen etkinlikler, oyunlar ve partiler, sadece eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işleviyle değil, ekonomik, eğitim, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma, rahatlama ve sosyalleşme işlevlerine sahiptir. Eskişehir’in gece hayatı, şehrin kimliğinin bir parçasıdır. Barlar ve gece kulüpleri, sundukları çeşitli eğlence seçenekleri ve öğrenci dostu yaklaşımlarıyla hem yerel halk hem de öğrenciler için sosyalleşme alanı sağlayan mekânlar hâline gelmişlerdir.

1.1.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmanın temelini, Eskişehir kent merkezinde yer alan bar ve gece kulübü işletmecileri, bu mekânlarda düzenlenen eğlence faaliyetlerine katılan bireyler ve parti organizasyon ekipleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Verilerin sağlıklı ve güvenilir bir biçimde toplanabilmesi amacıyla, Eskişehir kent merkezinde en çok tercih edilen bar ve gece kulüpleri belirlenmiştir.

Araştırmanın çalışma alanı, bar ve gece kulüplerinin yoğun olarak konumlandığı Vural Sokak, Eskibağlar ve Yenibağlar Mahallesi çevresinde

şekillenmiştir. Bu bölgeler, şehrin merkezi konumları, ulaşım kolaylıkları ve öğrenci nüfusunun büyük bir kısmının bu bölgelerde veya yakın çevrede ikamet etmeleri nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırma, yasal düzenlemeler gereği bar ve gece kulüplerine girişin 18 yaş ve üzeri bireylerle sınırlı olması nedeniyle, bu yaş grubundaki bireylerle gerçekleştirilmiştir. Ancak, müziğin ve eğlencenin birleştirici etkisi göz önünde bulundurularak belirli bir yaş aralığı sınırlaması gözetilmemiştir.

Çalışmanın verilerinin güvenilirliğini artırmak amacıyla, alkol tüketiminin yoğun olduğu bu mekânlarda görüşmeler, gece eğlenceleri başlamadan önce ve bireylerin henüz alkol tüketmediği zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu sayede katılımcıların daha sağlıklı ve net yanıtlar vermesi sağlanmıştır. Mekân işletmecileri ve parti organizasyon ekipleriyle yapılan görüşmeler ise randevulu bir şekilde gerçekleştirilmiş ve bu sayede sunulan hizmetler, etkinlik içerikleri ve organizasyon süreçleri hakkında detaylı bilgilere ulaşılmıştır.

Çalışma, 44 erkek ve 20 kadın katılımcıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda şekillenmiştir. Görüşmelerde, bar ve gece kulübü deneyimlerini sıklıkla yaşayan veya bu mekânlarda çalışan/çalışmış 18-25 yaş aralığındaki bireylerin görüşlerine ağırlık verilmiştir. Bu durum, mekânlarda gerçekleştirilen farklı içerik ve uygulamalara dair daha derinlemesine bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca, geçmişten günümüze eğlence biçimlerinin nasıl değiştiğini ve bu değişimin bireyler üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla 35 yaş ve üzeri bireylerle de görüşmeler yapılmıştır. Böylece, eğlence kültüründeki dönüşümlerin bireylerin deneyimlerine ve kent yaşamındaki yansımalarına dair veriler elde edilmiştir.

Araştırma konusu gece hayatında düzenlenen etkinlik ve uygulamalar olduğundan, saha araştırması esnasında bazı bireylerde önyargıların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Genç katılımcılar veri sağlama konusunda daha istekli ve açık bir tutum sergilerken, orta yaş ve üzeri bireylerin çalışmaya katkı sağlama konusunda daha çekingen davrandıkları tespit edilmiştir. Gece hayatına aktif katılımın, toplumun belirli kesimlerinde olumsuz algılanabileceği düşüncesi, bazı katılımcıların bu durumu gizleme eğiliminde olmalarına yol açmıştır. Özellikle 35 yaş ve üzeri bireylerle yapılan görüşmelerde, bazı katılımcılar kimlik bilgilerinin gizli tutulmasını talep etmesi bu durumun somut bir örneği olarak değerlendirilmiştir.

1.1.3. Materyal ve Yöntem

Eskişehir'de yaşayan ve aktif olarak gece hayatı tüketicisi olan 18 yaş ve üzeri bireylerin mekân tercihlerini etkileyen unsurlar, katılım sağladıkları mekân içi aktiviteler, konsept partiler ve bu etkinliklerin ön hazırlık, planlama ve gerçekleştirme aşamalarının tespit edilmesi amacıyla bağlam merkezli saha çalışması yöntemi yürütülmüştür. Ayrıca, gözlem tekniği kullanılarak bar ve gece kulübü aktivitelerine katılım sağlanmıştır.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde sözel iletişim tekniği kullanılmış ve görüşmeler sırasında katılımcıların alkol veya bilinç kaybına neden olabilecek herhangi bir madde etkisinde olmamalarına özen gösterilmiştir. Görüşmeler sonrasında gözlem tekniği kullanılarak katılımcıların verdiği bilgilerin doğruluğu kontrol edilmiştir.

Katılımcılardan elde edilen veriler, kamera ve ses kayıt cihazları kullanılarak dijital olarak kaydedilmiş ve her bir görüşme güvenli bir şekilde dijital arşiv olarak saklanmıştır. Saha araştırması sırasında sorulan sorular, gerekli literatür taramaları sonucunda oluşturulmuş ve alan yazını destekleyici, aynı zamanda araştırmanın ilerleyişine katkı sunacak konu başlıkları üzerinde durulmuştur.

Bu yöntemle, gece hayatı deneyimlerinin bireyler üzerindeki etkileri ve bu mekânların tercih edilme nedenleri derinlemesine incelenmiş; araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

1.1.4. Çalışmanın Önemi

Eskişehir, üniversite öğrencilerinin yoğun olarak yaşadığı ve genç nüfusun baskın olduğu bir şehir olarak, dinamik ve canlı bir gece hayatına sahiptir. Bu durum, şehirdeki eğlence mekânlarının sayısının artmasına ve bu mekânların farklı konseptlerle çeşitlenmesine olanak tanımıştır.

Popüler kültür ürünlerini yakından takip eden ve günlük yaşam pratikleri içerisinde de uygulamak isteyen bireyler için gece hayatı aktiviteleri, sürekli değişen ve her türlü unsurla bezendirilebilecek bir ortam olarak ön plana çıkmış; eğlence ve popüler kültür ürünlerinin harmanlanmasıyla kent merkezlerinde Batı kökenli yeni eğlence biçimleri oluşmuştur. Bu yeni eğlence biçimleri, rutin eğlence anlayışından kaçınarak güncel trendleri içeriklerine uyarlamış ve böylece Eskişehir'i eğlencenin

önemli merkez noktalarından biri haline getirmiştir. Herkesin kendinden bir şeyler bulabildiği bu ortamlarda, yeni bir eğlence kültürü oluşmaya başlamıştır.

Kent merkezlerinde yaşayan bireylerin, gerek bahaneli eğlence anlayışından kaynaklanan özel gün ve gecelerde tercih ettikleri mekânlar olarak, gerekse bahanesiz eğlence anlayışını benimseyen genç nesil tarafından katılım gösterilen bar ve gece kulübü eğlenceleri, özellikle Eskişehir’de eğlence kavramının çok boyutlu bir yapı kazanmasına neden olmuş, bu sayede gözlemlenebilir ve araştırılabilir bir alan yaratmıştır.

Eskişehir’deki gece hayatı, her kesimden ve yaştan bireylerin kendilerine uygun mekân bulabilme çeşitliliği ve popüler kültür unsurlarıyla şekillenen dinamik yapısıyla, Türk halk bilimi açısından önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Barlar ve gece kulüpleri, geleneksel eğlence anlayışının ötesine geçerek, bireylerin toplumsal norm ve baskılardan sıyrıldığı, kimliklerini olduğu gibi ifade ettikleri bir ortam sunmaktadır. Türk halk bilimi açısından bu yeni eğlence biçimleri, modern kent hayatındaki toplumsal dönüşümleri anlamak ve günümüz bireylerinin kültürel tercihlerine dair analizler yapmak için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

1.2. Barlar ve Gece Kulüpleri Üzerine Yapılan Çalışmalar

Çalışmanın konusu olan bar ve gece kulüplerini doğrudan ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Disiplinler arası bir konu olan eğlence kültürünü inceleyen araştırmacılar tarafından yazılan kitaplarda, makale ve bildirilerde, tezlerde alt başlık olarak bahsedilmiştir. Bu çalışmalardan ulaşılabilenler şu şekildedir:

1.2.1. Kitaplar

Nebi Özdemir’in (2005) Cumhuriyet *Dönemi Türk Eğlence Kültürü* adlı eseri, eğlence faaliyetlerinin sınıflandırılması bakımından ve Türk eğlence kültürüne dair kapsayıcı bilgilerle yer verilmesi bakımından önemli bir kaynaktır. Nebi Özdemir, bar ve gece kulübü eğlencelerini “Kent Yaşamı Kökenli Toplantı ve Eğlenceler” başlığında değerlendirmiş, bu tarz ortamlarda düzenlenen partilerin, batı yaşamına özenen ve taklit ederek yaşatan bireyler arasında eğlence sözcüğünün yerini aldığını belirtmiştir.

Murat Can Kabaöz (2016) tarafından hazırlanan *Eğlenirken Modernleşmek* adlı eser, Osmanlı Dönemi’nden Cumhuriyet dönemine kadar uzanan süre içerisinde

İstanbul’da değişen eğlençe anlayışını ve bu eğlençe biçimlerinin bireyler üzerindeki etkisinin ne şekilde yansıdığı ele alınmıştır. Toplumsal dönüşümlerin bireysel yansımalarını ele alan çalışma, bu bakımdan önem teşkil etmektedir.

M. Emir İlhan (2021) tarafından hazırlanan *Öğrenci Folkloru Antalya’da Eğlençe ve Argo Üzerine Bir Tahrir* adlı çalışma, öğrenci, kent, gece hayatı ve müzik ilişkisini ele almaktadır. Üniversite öğrencilerinin baza alınmasıyla hazırlanan çalışmada, Antalya’da gece hayatı ve gençlerin gece hayatına özgü oluşturdıkları argolar incelenmiştir. Modernleşme süreçleri boyunca gelenekselden ayrılan ve kendisine yeni bir kültür ortamı yaratan gece hayatı aktivitelerinin kendine has oluşturulan jargon ve argolarının derlenmesi alana dair yapılacak yeni çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından değerlidir.

Gökhan Akçura (2022) tarafından hazırlanan *Yıldızların Altında Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Eğlençe Yaşamı* adlı çalışma, eğlençe hayatında yaşanan batılılaşmanın ilk izlerini ve daha sonraki gelişim aşamalarını ele almıştır. Ayrıca Eskişehir halkının 1930’lu zamanlardaki eğlençe faaliyetlerine de değinmiştir. Bu bakımdan geçmiş ve günümüz eğlençe anlayışının izlerini görmek açısından değerli bir çalışmadır.

1.2.2. Makale ve Bildiriler

Fuat Çiftçi, Serhat Aydın ve Ozan Aksöz (2015) tarafından hazırlanan *Eğlençe Alanlarının Sosyal Etki Açısından İncelenmesi: Eskişehir Barlar Sokağı Örneği* adlı çalışma, Vural sokakta yer alan ve “Barlar Sokağı” olarak adlandırılan bölgenin sosyal fayda ve zararlarını ele alan bir çalışmadır. 2015 yılında yapılmış olan çalışmadan geçen yaklaşık olarak on yıllık bir süreç, bireylerin barlar sokağına bakış açısının geçmiş yıllara nazaran olumsuz yönde değiştığını gözler önüne sermektedir. Geçmiş ve günümüzün kıyasını sağlayan çalışma bu nedenle önem arz etmektedir.

Aslı Büyükokutan Töret (2020) tarafından hazırlanan *Kent Kökenli Kadın Eğlencelerine Bir Örnek: Kerem’le Kız Kıza* adlı makale, kent kökenli kadın eğlencelerinin bir örneğini, kültür değişmesi açısından ele alarak yapısal ve işlevsel özellikler bağlamında değerlendirmektedir. Makale, kent kökenli eğlençe biçimlerini ortaya koyması ve kadınların geçmişten günümüze değişen eğlençe anlayışlarının üzerinde durması bakımından önem arz etmektedir.

Merve Güngör ve Ezgi Orhan (2021) tarafından hazırlanan *Gençlerin Akşam ve Gece Saatlerinde Kentsel Merkezi Alan Kullanımı* adlı makale, Ankara’da yaşayan üniversite öğrencilerinin gece hayatını kullanım tercihlerini ele almaktadır. Çalışma, gece hayatının aktif tüketicisi olan gençler ulaşım, mekân içerisinde yer alan aktivite çeşitliliği ve titizlik gibi konulara ilişkin mekân tercihi yaptıklarının bulgularını ortaya koyması bakımından değerlidir.

1.2.3. Tezler

Yasemin Keskin’in (2006) hazırladığı *İstanbul’da Eğlence Hayatı (1923-1938)* adlı yüksek lisans tez çalışması, Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul’da gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerini (balo, dans tiyatrosu, sinema, kahvehane, gazino, bar vb.) ele almıştır. 18.yüzyıl’a kadar geçen sürede geleneksel normlara dayalı eğlence anlayışı hâkimken, batılılaşma ile başlayan değişim, eğlence faaliyetlerini de çeşitlendirmeye başlamıştır. Çalışmada, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e değin uzanan süreç içerisindeki değişen toplumsal yapı ve eğlence anlayışı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Hulusi Alkan’ın (2008) *Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı Ankara’nın Eğlence Hayatı Üzerine Bir İnceleme* adlı yüksek lisans tezi, 1800’lü yıllardan 2008 yılına kadar Ankara’da gerçekleşen eğlence anlayışını ele alması bakımından değerli bir çalışmadır. Kendine has bir eğlence anlayışı barındıran Ankara’nın, zamanla popüler kültür ürünlerinden beslenerek klasikleşmiş bir eğlence anlayışına sahip olmaya başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum popüler kültür unsurlarının her dönemde eğlence anlayışına yön verdiğinin ispatı niteliğindedir.

Demet Önder (2013) tarafından hazırlanan *Kentsel Eğlence-Dinlencenin Değişen Coğrafyası: Ankara Örneği* adlı doktora tezi, Ankara’da Cumhuriyet dönemi sonrasında gelişen eğlence -dinlence faaliyetlerinin değişen coğrafyasını ele alan çalışma, eğlence-dinlence aktivitesi ile kentsel mekân arasındaki diyalektik ilişkiyi detaylı bir biçimde incelemiştir.

İmge Doğan (2015) tarafından hazırlanan *Temellendirilmiş Kuram Yaklaşımı ile Bir Gençlik Mekânının (Pub) İlişkisel Sorgusu* adlı yüksek lisans tezi, özellikle genç nesil tarafından sosyalleşme aracı olarak tercih edilen pub’ların (Corvus Pub) kültürel ve sosyolojik nedenlerinin açıklanması bakımından ve kentsel eğlence ve sosyalleşme

mekânlarının kalitesini geliştirmeye yönelik bulgular sunulması bakımından önem teşkil etmektedir.

1.3. Araştırma Alanı ile İlgili Bilgiler

1.3.1. Araştırma Alanının Tarihi ve Coğrafi Yapısı

İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeybatısında yer alan Eskişehir, Karadeniz, Marmara ve Ege bölgelerine komşu bir ildir. İl sınırları Afyon, Ankara, Bolu, Bilecik ve Kütahya illeri ile çevrilidir. Denizden 792 m yükseklikte yer alan şehir, 13.731 km²'lik yüzölçümüne sahiptir. Merkez ilçe, Çifteler, Alpu, Han, Mihalgazi, Beylikova, Günyüzü, Mahmudiye, Mihalıççık, Sarıcakaya, Seyitgazi, Sivrihisar ve İnönü olmak üzere toplam 13 ilçeye sahiptir (Şahin, 2011: 221).

700 yıllık bir geçmiş boyunca Eskişehir olarak adlandırılan il, ilk tarihi ismini “Eretria’lı Dorleon”dan almıştır (Darkot, 1997:384). Şehrin ilk yerleşim merkezinin bugünkü Şarhöyük olarak adlandırılan mevkide olduğu tahmin edilmektedir. Şehir geliştikçe yerleşim yerleri de buna bağlı olarak gelişmiş ve porsuk çayının aktığı geniş ovaya kadar yayılmıştır (Koçkar, 1994: 3-4).

Eskişehir bölgesinin stratejik açıdan önemi ve bu stratejik önemin idare yapılanmada kullanılması gerektiği ilk kez persler tarafından gündeme getirilmiştir. Grek dünyasını ele geçirme amacına sahip Persler için, oluşturdukları yol haritası üzerinde bütün yolların kavşak noktası olan Eskişehir, üs olarak kullanılmıştır (Saraçoğlu, 1974: 3-4).

Eskişehir ve çevresi, Roma imparatorluğunun milattan sonra 395 yılında Doğu ve Batı Roma olmak üzere ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içine girmiştir. Bu dönemde Orta Anadolu’da gelişen ticaret merkezleri sırasında Eskişehir ve çevresinde birçok kent kurulmuştur. Bu kentler kısa sürede önemli ticaret merkezleri hâline gelmiş, ordunun ihtiyaçlarını karşılayacak askeri organizasyonun kurulmasına katkı sağlamışlardır (İşcan, 2009: 3).

Malazgirt Savaşı’nda Selçuklular’ın Bizanslıları yenmesinin ardından 1074’te yapılan anlaşma ile Dorylaion ve Söğüt bölgeleri Türklerin eline geçerek Türk egemenliğinde yeni bir merkez gelişmeye başlamıştır (Albek, 1991: 107).

Eskişehir’in bugünkü ismi ilk kez Türklerin eline geçtikten sonra kullanılmaya başlanmıştır. Bu bölgedeki antik şehrin kalıntılarına bakarak “eski şehir” adını almıştır

(URL-1). Tarihin ilk dönemlerinden bugüne, önemli bir yol kavşağı olan Eskişehir, verimli ovalarına, olumlu iklim şartlarına ve sıcak su kaynaklarına ve çeşitli ulaşım imkânlarına sahip olmasıyla, her dönemde yerleşim yeri olarak tercih edilmiş (Koçkar, 1999: 4), asıl gelişimini ise demiryolunun işletmeye açılmasından sonra yaşamıştır (URL-1).

Eskişehir'in tarihi ve coğrafi konumu, şehrin sosyal ve kültürel yapısını derinden etkilemiş ve bu durum eğlence kültürüne de yansımıştır. Stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca farklı medeniyetlerin kesişim noktası olan şehir, ticaret yolları ve ulaşım ağlarının getirdiği hareketlilikle sosyal hayatını zenginleştirmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Anadolu Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi ve ardından Eskişehir Teknik Üniversitesi'nin kurulmasıyla birlikte öğrenci nüfusunun artması, şehrin kültürel ve sanatsal etkinliklerle daha dinamik bir yapıya kavuşmasına zemin hazırlamıştır. Böylece Eskişehir, tarihsel ve kültürel mirasını modern bir eğlence ve sosyal yaşam kültürüyle harmanlayarak özgün bir kimlik kazanmıştır.

1.3.2. Araştırma Alanının Ekonomik Özellikleri

Eskişehir, coğrafi ve turistik özellikleriyle özellikle yaz aylarında birçok yerli ve yabancı turisti ağırlayan şehirlerden biridir. Şehirde özellikle turistlerin dikkatini çeken ve turist rehberlerinin planlamasında ilk sıralarda yer alan porsuk çayı, Venedik benzetmesi ile dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra masal şatosu ve Odunpazarı evleriyle de dikkat çeken Eskişehir aynı zamanda zengin lületaşı rezervlerine sahip bir ildir. Özellikle Odunpazarı evlerinde zanaatını icra eden lületaşı ustalarının yaptıkları tasarımlar yerli ve yabancı turistlerin alışveriş yaptıkları mekânlar hâline gelmiş, bu durum şehrin ekonomik kalkınmasına destek sağlamıştır.

Turistik özelliklerinin yanı sıra önemli sanayi bölgelerinden biri olarak da öne çıkan Eskişehir, çeşitli sektörlerde üretim, ithalat ve ihracat gerçekleştirmektedir. Cumhuriyetten sonra 1933 yılında kurulan Şeker Fabrikası ve ona bağlı olarak Makine Fabrikası ve Sümerbank Basma Sanayi Müessesesi kurulmuş, bu fabrikalar bölge sanayiinin gelişimini desteklemiş, dolayısıyla şehrin ekonomik bakımından kalkınmasını sağlamıştır (URL-2).

Şehrin ekonomisine katkı sağlayan bir diğer unsur ise bünyesinde bulunan üç üniversiteye bağlı olarak şehirde sayıca fazla nüfusa sahip olan öğrencilerdir. Öğrencilerin çeşitli harcamalar yaparak şehir esnafına katkısı olduğu gibi, kendi

aralarında düzenledikleri etkinlikler, parti ve organizasyonları sosyal medya hesaplarında paylaşarak şehrin tanıtım faktörüne de katkı sağlamaktadırlar. Bu sayede şehre yerli turist, günöbirlik ziyaretçi çekmektedirler.

Eskişehir'in ekonomik yapısı, eğlence hayatının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sanayi, turizm ve üniversite öğrenci nüfusu gibi dinamikler, şehrin ekonomik canlılığını artırarak sosyal ve kültürel faaliyetlerin çeşitlenmesine zemin hazırlamaktadır. Sanayi sektörünün sağladığı ekonomik istikrar, şehirde sosyal yaşam alanlarının, alışveriş merkezlerinin ve eğlence mekânlarının artmasına olanak tanımıştır. Üniversite öğrencileri ise şehir ekonomisine doğrudan ve dolaylı katkı sağlayarak eğlence sektörünün canlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Öğrencilerin yoğun talebi, şehirde konserler, festivaller, tiyatro gösterileri ve çeşitli kültürel etkinliklerin düzenlenmesini teşvik etmiştir. Ayrıca öğrencilerin sosyal medya aracılığıyla şehrin tanıtımına katkıda bulunmaları, yerli ve yabancı turistlerin Eskişehir'i ziyaret etmelerini sağlamış ve bu durum eğlence hayatını daha dinamik bir hâle getirmiştir. Sonuç olarak, Eskişehir'in ekonomik özellikleri, şehrin eğlence hayatının gelişmesine ve çeşitlenmesine doğrudan etki ederek kültürel ve sosyal yaşamı canlı tutmaktadır.

1.3.3. Araştırma Alanının Sosyokültürel Yapısı

Her dönemde sürekli bir yerleşim bölgesi olan Eskişehir, yüzyıllar boyunca Manavlar, Yörükler, Türkmenler, Tatarlar, Çerkezler, Abazalar, Romanya ve Bulgaristan'dan gelen muhacirlere ev sahipliği yapmış, (Şahin, 2011:30) çok çeşitli kültürleri barındıran, kültürel etkileşimin yüksek olduğu bir il hâline gelmiştir.

Günümüzde ise Eskişehir, barındırdığı üç büyük üniversite ve bu üniversitelerin sağladığı yoğun genç nüfusa ev sahipliği yapmasıyla öğrenci şehri olarak adlandırılmıştır. Çok farklı ülke ve şehirlerden üniversite okumak için gelen bireyler, şehre sosyokültürel çeşitlilik kazandırmaktadır. Bu sosyokültürel yapı içinde barlar, gece kulüpleri ve diğer eğlence mekânları, farklı toplumsal grupların bir araya gelerek etkileşimde bulunduğu ve kültür aktarımının gerçekleştirildiği mekânlar olarak ön plana çıkmaktadır. Eskişehir'in genç ve dinamik nüfusu, bu ortamlarda buluşarak farklı kültürel alt yapılardan gelen bireylerle sosyalleşmekte ve kültürel aktarımların gerçekleştiği bir zemin oluşturmaktadır.

Eskişehir'in sosyokültürel yapısı, şehrin eğlence kültürünü doğrudan ve çok boyutlu bir şekilde etkilemektedir. Tarih boyunca farklı etnik kökenlerden ve kültürel geçmişlerden gelen topluluklara ev sahipliği yapmış olan şehir, bu çeşitliliği günlük yaşamına entegre ederek çok kültürlü bir yapıya kavuşmuştur. Günümüzde Eskişehir, sahip olduğu üç büyük üniversite sayesinde genç ve dinamik bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Üniversite öğrencileri, şehrin kültürel çeşitliliğine yeni boyutlar ekleyerek modern ve küresel eğlence anlayışını yerel kültürle harmanlamışlardır. Bu durum, şehrin eğlence hayatında barlar, kafeler, gece kulüpleri, sanat atölyeleri, konser salonları ve açık hava etkinliklerinin sayısının artmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Öğrenciler, şehrin eğlence kültürünün yalnızca tüketicisi değil, aynı zamanda düzenlenen etkinliklerin ve sosyal projelerin de aktif katılımcısı ve yaratıcısı olmuşlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR

1.1. Kültür Kavramı

Kültür, insan topluluklarının öğelerini, inançlarını, sanatlarını ve geleneklerini içeren çok yönlü bir kavramdır. Genellikle dil, sanat, müzik, giyim, eğlence, geleneksel pratikler gibi bir dizi unsuru içeren bu çok yönlü olgu insanların bir arada yaşamasını sağlar, topluma ortak bir kimlik kazandırır, yaşam biçimlerini şekillendirir, sürdürür ve gelecek nesillere miras yoluyla aktarır. Son derece geniş ve karmaşık bir yapısı olan kültür kavramının çeşitli bilim dallarına mensup araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlamaları yapılmış, ne anlama geldiği ifade edilmeye çalışılmıştır fakat bütün bilim dallarında kabul gören basit, açık ve sınırları belirli bir tanımlama yapılamamıştır. Disiplinler arası bir kavram olan kültür, farklı bilim dallarına mensup araştırmacılar tarafından farklı yönlerine vurgu yapılarak tanımlandığından, oldukça fazla bir tanımlama sayısına ulaşmıştır. Bu bağlamda Kültür olgusunu anlamak ve doğru biçimde yorumlamak için çeşitli araştırmacılar tarafından yapılmış yorumlara yer vermekte fayda vardır.

Alfred L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn, (1952), “*Kültür: Kavram ve Tanımlara Eleştirisel Toplu Bakış*” adlı çalışmalarında, çeşitli kaynaklardan yararlanarak topladıkları yüz altmış dört farklı kültür tanımını derlemişlerdir ve ortaya çıkan bu tanımlamaları temelde altı kavrayışta toplamışlardır. Bunlar; kültürü, sosyal hayatın bütününe oluşturan bir kapsayıcı olarak ele alan betimleyici tanımlar; kültürü kuşaklar arası aktarılan bir miras olarak gören tarihsel tanımlar; somut davranış ve eylemleri biçimlendiren bir kural olduğu ve davranışa değil değerlere vurgu yapan iki biçimde ele alınan normatif tanımlar; kültürü insanların iletişim kurmasına, öğrenmesine ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanmasında sorun çözücü bir araç olarak gören psikolojik tanımlar; kültürü somut davranıştan farklı bir soyutlanma olarak gören yapısal tanımlar; kültürün nasıl var olduğunu ve sürdüğü üzerinden tanımlanan genetik tanımlar (Smith, 2007: 15)

Bu denli fazla tanıma sahip olması kültür kavramının kapsamının, genişliğinin ve tanımlanması zor bir kavram oluşunun ispatı niteliğindedir. Anıl Çeçen (1996: 325) kültür üzerine yaptığı bir çalışmada, bu kavrama ilişkin tanımlama zorluğunun nedenini çok yönlü ve siyasal, toplumsal ekonomik düzenlere göre değişken bir

kavram olmasıyla açıklamaktadır. Vadim Mejuyev (1998: 149) ise kültür tanımındaki çeşitliliğin nedenini kavramın yalnızca bilimsel bir kökene değil aynı zamanda toplumsal ve tarihsel nedenlere sahip olmasıyla açıklamaktadır. Terry Eagleton (2011: 43) kültür tanımındaki çeşitliliği “her şeyin içine süpürüldüğü” bir kelime olmasından kaynaklandığını belirtir. Ona göre kültürün “antropolojik anlamı saç stilleri ve içecek alışkanlıklarından, eşinizin anne veya babasının kuzenini tarif etme biçiminize kadar her şeyi kapsamaktadır”. Kemal Sadık Tural (1988: 30) ise kültür tanımındaki çeşitliliği, “toplumların tarih sahnesinde bir varlık olarak görünmeleri, oynadıkları rol ve bugünkü yapıları da atıf bakımından farklı kültür tariflerine yol açmıştır” şeklinde izah etmiştir. Bozkurt Güvenç, kültür kavramına ilişkin tanımlama zorluğunun nedenini çok anlamlı oluşunda aranabileceğini belirtmiştir ve kültür kavramının kullanım alanlarını dört başlık altında toplamıştır. Buna göre:

- “1. Kültür, bir toplumun ya da bütün toplumların birikimli uygarlığıdır.
2. Kültür, belli bir toplumun kendisidir.
3. Kültür, bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesidir.
4. Kültür, bir insan ve toplum teorisidir” (Güvenç, 1979: 95).

1.1.1. Kültür Kavramının Etimolojik Kökeni

Kültür kelimesinin tanımında oluşan farklılıklar gibi ortaya çıkışı ve etimolojik kökeni ile ilgilide çeşitli görüşler bulunmaktadır. Çoğu dilbilimci kültür sözcüğünün Latince de daha çok “toprak kültürü” anlamında kullanılan “edere-cultura” sözcüğünden geldiği düşüncesini ileri sürmektedir (Mejuyev, 1998,29). “Terim olarak ‘kültür’, Latince colere fiilinden türetilmiştir. Colere; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek eğitmek vb. anlamları birlikte içeren çok zengin bir anlama sahiptir. Bu fiilden türetilen ‘cultura’ terimi ilk kez tarımsal etkinlikleri nitelemede kullanılmıştır. Romalılar cultura terimini doğada kendiliğinden yetişen bitkilerden ayırmak üzere insan eliyle ve emeğiyle tarlada ekilerek yetiştirilen bitkileri adlandırmada kullanmışlardır” (Özlem, 2012: 158). Kültür kavramının tarımla ilişkisinin yanı sıra öğrenme ve kişisel görgüyle de ilişkisi olduğunu belirten Philip Smith (2007: 13) günümüzde insanların “kültürlü” veya “kültürsüz” olduklarından söz etmemizin nedenini kültür kavramının bu ilişkisi içerisinde açıklamıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi kültür, çok yönlü ve geniş bir kavram olduğundan, farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından çeşitli bağlamlarda ele alınmış ve 164 farklı tanımı olduğu tespit edilmiştir. Kültürün kapsam alanının fazlalığını William Haviland (2008: 101) “Başımızı çevirdiğimiz her yerde kültüre rastlarız” söylemiyle açıklamıştır.

1.2. Kültürün Özellikleri

Oldukça geniş bir kapsama sahip olan kültür kavramı çeşitli disiplinlere özgü araştırmacılar tarafından sayıca fazla tanımlamalara ve çeşitli tartışmalara maruz kalmıştır. Kültür kavramının özelliklerini ve ilkelerini Güvenç (1979: 100-110) şu başlıklar altında toplamıştır:

1. Kültür öğrenilir: Kültür, içgüdüsel veya kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıklardır diğer bir deyişle öğrenilen, eğitimle kazanılan bir şeydir.

2. Kültür tarihidir ve süreklidir: İnsanın bir dili konuşma becerisiyle kültür nesiller arası bir miras olarak aktarılıp öğretilir ve bunun bir sonucu olarak varlığını sürdürmeyi başarabilir. Her kültürel sistem üyelerini besler; fakat, kimlerin nerelerde, ne vakitlerde, neleri, nasıl yiyeceklerini yine kültür belirler. İşte bundan ötürü, kültür tarihi bir varlık alanıdır.

3. Kültür toplumsaldır: Kültür bireysel değil toplum hâlinde etkileşim içerisinde yaşayan insanların ürünüdür bu bakımdan kültür toplumsaldır. Bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan alışkanlıklar, kabul edilen davranış, tutum ve değerler o grubun kültürü ya da alt kültürüdür. Her kültürün kendi öğretisi kendi toplumuna mahsustur ve devamlılığı ve kalıcılığı sahip olduğu toplumun sürekliliğine bağlıdır.

4. Kültür ideal ya da idealleştirilmiş kurallar bütünüdür: Kültüre dair olması gereken ideal kurallar toplumsallığa vurgu yapsa da bireysel tutum ve davranışlar bu ideallerden önemli ölçüde ayrılır. Toplumda öğrenilmiş her davranış, her zaman toplumun öğrettiği ideal davranışla örtüşmeyebilir.

5. Kültür, ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır: Biyolojik temel ihtiyaçları ve ikincil ihtiyaçların karşılanmasında önemli işlevlere sahiptir. Alışkanlıklar bireye doyum sağladığı sürece devam eder. Öyleyse kültürel öğeler de topluma doyum sağladığı sürece var olabilirler.

6.Kültür değişir: Kültür değişime tabi olan dinamik bir olgudur. Kültürde değişim uyum yoluyla gerçekleşir. Bu uyum süreci bireyin biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarına yönelik olabileceği gibi yayılma ve ödünç alma yoluyla da gerçekleşebilir. Değişime uyum sağlamak sürekli olmayı sağlar.

7.Kültür bütünleştiricidir: Uyum sürecinin sonucu olarak kültür öğeleri bütünleşmiş bir sistem oluşturma eğilimi taşır fakat tarihi ve çevresel etkenlerin sonucu olarak sürekliliği olan bir bütünleşme sağlayamaz.

8.Kültür soyutlamadır: Maddi ve gözlemlenebilir bir olgu olmayan kültür soyut bir kavramdır.

Kültür kavramının üzerinde bir uzlaşıya varılamamış olmasının nedenini Hayati Develi (2007: 17) her araştırmacının kendi mensubu olduğu bilim dalı üzerinden tanımlama yapmasıyla açıklamıştır. Bu bağlamda kültür kavramına daha geniş bir perspektifte bakabilmek amacıyla kültür kelimesine dair yapılmış tanımlama örneklerini şu şekilde verebiliriz:

Kültür kavramına ilişkin ilk açık ve bütüncül tanımlama İngiliz antropolog Edward Burnett Tylor'a aittir. Tylor, 1871'deki yazılarında kültürü, "kişinin, toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, adet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerinin karmaşık bütünü" olarak tanımlar (Haviland vd. 2008: 103).

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'te kültür şu şekilde tanımlanmaktadır:

“1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin

2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü

3.Mahakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; irfan.

4. Bireyin kazandığı bilgi

5. Tarım.

6. Biyoloji Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme” (URL-3).

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan tanım ise şu şekildedir: “Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam

eden, kendine özgü, sanatı, inançları, örf ve adetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Topluma bir kimlik kazandıran, dayanışma ve birlik duygusu verdiği toplumda düzeni de sağlayan maddi ve manevi değerlerin bütünüdür” (URL-4). Kültürün içerisinde barındırdığı sanat, inanç, örf, adet ve gelenek gibi çok çeşitli unsurları “tavus kuşu” benzetmesiyle açıklayan Aslı Büyükokutan Töret (2020: 650)’e göre; kültür ait olduğu toplumun algı, ilgi, tutum ve davranışlarının anlamları, nesiller arası bir miras olarak aktarmaktadır.

Türkiye’de kültürü sistematik bir şekilde ilk kez tanımlayan kişi Ziya Gökalp’tir. Gökalp, kültür kelimesine karşılık olarak Arapça “hars” sözcüğünü kullanmış ve şu şekilde tanımlamıştır: “İnsan toplumlarının bütün fertlerini birbirine bağlayan, yani kişiler arasındaki uyum sağlayan kurumlar ‘hars (kültür) kurumları’dır. Bu kurumların tamamı o cemiyetin ‘hars’ını (kültür) oluşturur” (Gökalp, 2016: 13).

Sedat Veyis Örnek ise kültürü şu şekilde açıklamıştır: “Bir halkın ya da bir toplumun maddî ve manevî alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü; yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç-gereç, uygulanan teknik; fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum ve davranış biçimleri; yaşama tarzı” (1971: 148).

Raymond William’sın kültürü tanımlarken kullandığı, toplumu oluşturan insanların yaşam biçimi ifadesinden hareketle, Metin İnceoğlu şu şekilde bir tanımlama yapmıştır: “Kültür, insanlarca yaratılan değer sisteminin, örf-adet, tutum, inanç, ahlâk, sanat ve sembollerin bileşimini ifade eder” (2011: 127) .

“Kültür, tarih bakımından mevcudiyeti kesin olarak bilinen bir toplumun, sosyal etkileşme yoluyla nesilden nesile aktardığı manevi ve maddi yaşayış tarzlarının temsil ve tecelli bakımından yüksek bir seviyedeki bir bileşiği olan, sebebi ve sonucu açısından ise, ferde ve topluma mensubiyet şuuru, özel bir kimlik kazandırma, bütünleşmiş kılma, yaşanan çevreyi ve şartları kendi hedefleri istikametinde değiştirme arzu ve iradesi veren değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının belirlediği bir sistemdir” (Tural, 1988: 52).

Mümtaz Turhan ise kültür kavramına şu şekilde bir tarif kazandırmıştır: “Kültür bir cemiyetin sahip olduğu maddi ve manevi kıymetlerden teşekkül eden öyle bir bütündür ki, cemiyet içinde mevcut her nevi bilgiyi, alakaları itiyatları, kıymet

ölçülerini, umumi görüş ve zihniyet ile her nev'i davranış şekillerini içine alır. Bütün bunlar birlikte o cemiyet mensuplarının ekserisinde müşterek olan ve onu diğer cemiyetlerden ayırt eden hususi bir hayat tarzı temin eder” (1972: 48).

Çeçen’e (1996: 321) göre kültür insana dair her şeydir. İnsanın yarattığı ve geliştirdiği her şey kültürü kapsamaktadır.

Karl Marx’a göre kültür; “doğanın yarattıklarına karşılık, İnsanoğlunun yarattığı her şeydir” (Güvenç, 1979: 96).

Kültür, “bir toplumun düşünce ve duygu birliğini meydana getiren ve geleneksel olarak her türlü dil, sanat, düşünce ve yaşayış biçiminin tamamı olarak tanımlanabilir” (Atik, 2018: 44).

Kültür kavramına tarafsız bir şekilde yaklaşan araştırmacılar olduğu kadar olumsuz bir tavırla yaklaşanlar da olmuştur. Theodor W. Adorno, kültürü şu şekilde tarif etmiştir: “Kültür, insana yaraşan bir toplumda yaşandığı yanılsamasını yaratmakta, bütün insan ürünlerinin temelinde yatan maddi koşulları gözlerden saklamakta ve rahatlatıp uyuşturarak, varoluşun kötü ekonomik belirleniminin sürüp gitmesine hizmet etmektedir” (2017: 47)

Araştırmacılar tarafından yapılan kültür tanımlarından hareketle, kültür salt değerleri, yargıları, tutumları barındıran bir süreç değil, yaşamla ve yaşananla ilgili bir bütünü oluşturan, geçmişin taşıyıcısı ve geleceğin şekillenmesinde rol oynayan canlı bir olgudur. Toplumdaki yaşam biçimleri doğrudan veya dolaylı olarak değiştikçe kültür de buna bağlı olarak değişir ve kapsam alanı genişler. Çalışmamızın konusunu oluşturan eğlence kültürü de günümüz insan hayatının en temel gereksinimlerinden biri olmasının yanı sıra aynı zamanda sürekli bir değişim hâlinde olan, yeniliklere açık, popüler kültür unsurlarını içerisinde barındıran bir kültürdür. Erdoğan, kültür unsurlarının değişiminin yerelden uzaklaşarak evrensel bir harekete dönüşmesini şu şekilde açıklamıştır “Kültür insanların kendi yaşam deneyleriyle biçimlenmiştir ve yaşam biçimlerinin bütünü oluşturmaktadır. Bu yaşam deneyi bir zamanlar belli bir coğrafi bölgeye ait, yerel ve doğrudan, birebir ilişkilerle oluşuyordu. Şimdi ise buna yoğun bir şekilde dolayimli, dışarıdan ve uzaktan gelen başkalarının yaşam deneyimleri ve özellikle dünyaya egemen bir pazarın yaşam koşullarının belirlediği planlı yaşam deneyimleri eklenmiştir. Dolayısıyla kültür aynı zamanda ilişkisel ve tarihseldir”. (2004: 2).

Bireylerin yaşam tarzı hangi yönde değişirse değişsin, eğlence unsurları da buna bağlı olarak değişmekte, yenilenmekte ya da farklı bir formda kendini göstermektedir.

Somut ve soyut birçok unsuru bünyesinde barındıran kültürün izleri insanlığın var olmasıyla birlikte görülmeye başlanmış, nesiller arası bir miras olarak aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Toplumların geçmişten geleceğe yaşam biçimlerini kapsayan kültür bu yönüyle geçmişe tanıklık eden, toplumların izlerini taşıyan bir damga, geleceğin şekillenmesinde büyük bir ölçüt ve insanlığın ortak mirasıdır. Çeşitli araştırmacılar tarafından farklı tanımlamalara maruz kalan kültür kavramı özünde insanı ve insanın yaşayış biçimini barındırmaktadır. Bu yaşam biçimi değişen zamana ayak uydurmak suretiyle değiştiğinde, kültürel unsurlar da buna bağlı olarak değişmekte ve kapsam alanı genişlemektedir. Her zamana ve her toplumda var olan kültür, bu özelliğiyle her alanda var olmaya ve kendini yenilemeye devam edecektir.

1.3. Kitle Kavramı

Sosyolojik bir terim olan “kitle” çeşitli disiplinlere mensup araştırmacılar tarafından hem olumlu hem de olumsuz anlamlar yüklenerek tanımlanmıştır. Kitle kavramının içeriğindeki bu bulanıklığın nedenini ideolojilere dayandıran Nabi Avcı’ya göre, “Kitle kavramındaki bulanıklığın nedeni 1789’dan sonra, ihtilal-öncesinin zorunlu kıldığı ittifakların bozulup bozulup yeniden kurulması; bu hercümerç içinde ortaya çıkan toplumsal sınıfların ve çıkar gruplarının sınırlarındaki belirsizliklerdir” (2019: 18).

Kitle kavramının çağrıştırdığı “kalabalık” “çokluk” gibi yığın insanı temsil eden kavramların kullanımı Antik Yunan’a kadar götürülebilir. Ancak bu çağrışımlardan haricen kitle kavramının bu denli yaygınlık kazanması 1789 Fransız İhtilali’nden sonradır. Bu nedenle kitle kavramının herkesçe kabul görmüş bilimsel bir tanımı yoktur (Avcı, 2019: 17).

Kitle kavramını tarafsız bir yaklaşımla tanımlayan Gustave Le Bon, kitleyi “basit ve sıradan anlamıyla, ırkları, meslekleri, cinsiyetleri ve kendilerini bir araya toplayan tesadüf her ne olursa olsun, rasgele bir bireyler topluluğunu ifade eder” (2020: 19) şeklinde tanımlamıştır. Ahmet Oktay ise kitleyi; “bir sınıfı değil, çeşitli sınıf ve kesimlerden oluşan daha geniş ve kaygan bir topluluk” (2004: 187) olarak tanımlamaktadır.

Kitle kavramına karşılık gelen kesimin başlangıçta niteliksiz ve eğitimsiz olarak görülmesinden dolayı kimi araştırmacılar tarafından “vasıfsız kalabalık” gibi olumsuz anlamlar kullanılarak da tanımlamalar yapılmıştır. Örneğin José Ortega y Gasset (2010: 144) kitleyi, niteliksiz, sıradan insan topluluğu şeklinde tanımlamıştır. Kitle kavramına yüklenen olumsuz anlamın zayıflaması ise sosyalist düşüncenin yükselip, “kitle” sözcüğünün toplumsal dönüşümün bir parçası olan işçi sınıfını tanımlamak için kullanılmaya başlandığı dönemle gerçekleşmiştir (Bilginer Erdoğan 2020: 4).

Kitle, bireylerin ortak bir amaç, değer ya da deneyim etrafında geçici ya da kalıcı olarak bir araya geldikleri, ancak bireysel kimliklerin silikleştiği ve homojenleşmiş bir yapı sergileyen insan topluluğudur. Kitleyi diğer toplumsal gruplardan ayıran temel özellik, bireylerin birbirleriyle derin ve anlamlı ilişkiler kurmak yerine, ortak bir motivasyon, bilgi akışı veya duygusal etki aracılığıyla hareket etmeleridir. Bu yapı içerisinde bireyler, kişisel özgünlüklerinden uzaklaşarak kitlenin genel dinamiklerine uyum sağlar ve bu uyum süreci çoğu zaman farkında olmadan gerçekleşir.

Kitle, modernleşme, sanayileşme ve kentleşme gibi süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan geniş çaplı toplumsal dönüşümlerin bir ürünüdür. Özellikle kitle iletişim araçlarının gelişimi, bireylerin ortak bir duygu ve düşünce dünyasında buluşmalarını kolaylaştırarak, kitlelerin oluşum sürecini hızlandırmıştır. Ancak kitle, homojen bir yapı sergilese de aslında bireylerin ortaklaşa yarattığı bir yanılsamadır; çünkü her birey, kitlenin bir parçası olarak kendini güvenli ve onaylanmış hissetse de bu birliktelik çoğu zaman yüzeysel ve geçicidir. Dolayısıyla kitle kavramı günümüzde, bireylerin anonimleştiği, kişisel sınırlarının bulanıklaştığı ve çoğu zaman dışarıdan yönlendirilen bir yapıya dönüşmüştür.

Kitle olgusu her ne kadar bireylerin özgünlüklerini kaybetmesi ya da yüzeysellik gibi eleştirilerle anılsa da yalnızca olumsuz bir çerçevede değerlendirilmesi eksik bir yaklaşım olacaktır. Kitle, bireylerin kolektif bir sinerji yaratarak toplumsal değişimlere öncülük etmelerine olanak tanıyan bir olgudur. Kitlelerin dayanışma ve birliktelik gibi unsurlar üzerinden dönüştürücü bir güç olarak işlev gördüğü göz önünde bulundurulduğunda, kitlelerin yalnızca bireysel özgünlüğü zayıflatan yapılar olarak değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı pekiştiren araçlar olarak da işlev gördüğü söylenebilmektedir.

1.3.1 Kitle Toplumu ve Kitle Kültürü

19.yüzyıl'ın özellikle ikinci yarısı sanayileşme ve teknolojik ilerlemelerin gerçekleştirilmesi açısından yenilikçi bir yüzyıldır. Bu dönemde yaşanan olayların bütünü halkın sosyal yaşantısında köklü değişimlere yol açmış, yeni yaşam şekillerinin oluşumuna zemin hazırlamış, bunların sonucu olarak birçok yeni kavram ortaya çıkmıştır. Kitle toplumu ve kitle kültürü kavramlarının oluşumu da bu dönemde başlamıştır. Kitle toplumu kavramı “büyük ölçekli sanayileşmeyi, büyük kentleşme hareketlerini ve iş bölümünde yüksek düzeyde uzmanlaşmayla yönetimi bir bütün olarak bürokratikleşmiş bir toplumsal ortamı ifade etmektedir” (Cevizci, 2000: 563). Günseli Pişkin, kitle toplumunun niteliklerini şu şekilde sıralamıştır;

“Geniş bir alana yayılmış fabrikalar dolayısıyla üretim ağı, iş bölümünün gelişmesi, meta üretim ve tüketimi, kentli nüfusun genel nüfusa göre oranının oldukça yüksek oluşu, kentlerin giderek büyümesi, karar alma sürecinin tek bir merkezden yönetilmesi, yoğun, karmaşık, geniş alanlara yayılabilen bir iletişim ağının kuruluşu ve her sınıfın katılabildiği kitlesel siyasi hareketlenmeler” (2020: 24).

Kitle toplumunun bilinçli veya bilinçsiz şekilde ürettiği kültür ise kitle kültürüdür (Cevizci, 2000: 563). Kitle kültürü “ihtisaslaşmış özel bir sektör olarak, durmadan artan endüstri üretimi olarak ve en önemlisi ilk defa işçi sınıfına yöneltilen ve özellikle onların tüketimi için üretilen bir kültür olarak” ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2004: 3). Ünsal Oskay kitle kültürünü şu şekilde tarif etmiştir: “Kitle kültürü, yöneten ile yönetileni, varlıklı ile yoksulu, özgür olan ile özgür olmayanı, mutsuz insan ile onu mutsuz kılan toplumsal realiteyi özdeş kılacak bir yanılsama oluşturma işleviyle üretilir” (2021: 153-155). Özgür Gönenç ise kitle kültürünü şu şekilde tanımlamıştır: “Kitle kültürü belirli bir endüstrileşme tekniğine dayanan, endüstrileşme ile ortaya çıkmış ve geniş halk kitlelerine yayılan davranışlar ve gösteriler bütünüdür” (2002: 129).

Kitle toplumunun bütün oluşum süreçleri ve oluşumun gerçekleşmesi, bireyler arasındaki farklılıkların azalmasına, bireylerin özgürlüklerini yitirmelerine, birbirlerine daha benzer hâle gelmelerine kısacası özgünlüklerini kaybetmelerine neden olmuştur. Ahmet Cevizci bunun nedenini şu şekilde açıklamıştır: “Kitle toplumunda kitleyi oluşturan bireylerin hemen hemen tamamı okuryazar olsa da onlar klâsik eğitimden yoksun kaldıkları için, sıradan veya düşük düzeyde ve hiçbir zaman seçici olmayan beğenilere sahip olurlar” (2000: 563-564). Seçici zevklere sahip

olamayan kitle toplumu bireyleri soyut bir baskı ile onlara dayatılan zevk ve anlayışları benimseyerek aynılaşırlar. Benzer bir görüşle, kitle kültürü içerisindeki bireylerin birbirlerine benzemelerinin ve ayırt edici bir özelliğe sahip olmadığını belirten Kenan Kalyoncu (2007: 59) bireylerin bu benzerlikten endişe duymadıkları hatta bu durumun onları memnun ettiğini belirtir. Bu durumun sebeplerinden biri, bireylerin standartlaşmış kalıplara uymaları konusunda üzerlerinde soyut bir baskı hissetmeleri ve herkes gibi olmanın toplum nezdinde “normal” olarak kabul edilmesi olabilir. Çünkü farklılık her zaman dikkat çekici ve onay alınması zor bir husustur. Herkes gibi olmak “risksiz” bir yaşam tarzıdır. Kitle kültürüyle birlikte bireyler arasındaki farklılıklar yok olmuş, herkesin birbirine benzediği bir topluluk oluşmuştur. Bireyler farklılıklarını ve özgürlüklerini kaybetmiş, sadece oluşan yeni anlayışlarına göre tüketim yapmış ve durum da bireylerin aynılaşmasına neden olmuştur (Yayman Ataseven 2018: 184). Kitle kültürü estetik beğenileri, tarzları ve zevkleri en dip seviyeye indirgemıştır. Ulaşılabilir ve kopyalanabilir bir kültür yaratan kitle kültürü bu nedenle herkesin aynı olduğu bir dünya yaratmıştır. Bu nedenle Kitle kültürü araştırmacılar tarafından tek düze, standartlaşmış bir kültür olarak değerlendirilmiştir. Le Bon (2020: 25) ’a göre kitleyi oluşturan bireylerin yaşamları, işleri, zekâları her ne kadar birbirine benzese de bireyler kitleleşme sonucu bireysel bir ruh kazanır. Yani, birey tek başınayken kitle içerisindeyken bireysel düşüncesinden ya da davranışından farklı hisseder ya da hareket eder.

Kitle kültüründe tüketiciler pasif bir konuma indirgenmiş, bireyin konumu sadece “tüketici” olarak sınırlandırılmıştır. Alvin Toffler’in deyimiyle “herkesin, başkalarının ürettiği ürüne ve hizmete duyduğu ihtiyaçtan başka bir şey değildir” (2008: 51).

Bireylerin zihinlerinin devamlı olarak tüketime odaklandırılmasının sebebi artan üretime eşdeğer olacak şekilde tüketimin de arttırılmasını sağlamak olduğundan, bireyler “moda” anlayışı ile, üst sınıfa özendirilmiş, bu sayede artan üretime eşdeğer olarak tüketimin de artması amaçlanmıştır (Bilginer Erdoğan 2020: 6). Kapitalizmin üretip pazarladığı ürün ve imajları ifade eden kitle kültürü (Erdoğan, 2004: 4) “her şeye benzerlik bulaştıran” (Adorno ve Horkheimer, 2010: 47) bir kültüre dönüşmüştür. Günümüzde ise, kitle kültürü kitle iletişim araçları ve bu araçların desteklediği küresel pazarın mal, hizmet ve ideolojisiyle birlikte düşünülür (Erdoğan, 2004: 3). Teknolojinin gelişimi ve ulaşılabilirliği neticesinde kitle iletişim araçlarının gündelik

yaşamın vazgeçilmezleri hâline gelmesi kitle kültürünü de etkilemiş, kitle kültüründen dijital kültüre bir geçiş yaşanmıştır.¹ Bu noktada eğlence, iletişim veya kültür inşası taşıma gayretinden uzaklaşan kitle kültürü, Adorno ve Horkheimer tarafından “Kültür endüstrisi” olarak tanımlanmıştır.

1.4. Popüler Kültür

Popüler Kültür” ün tanımlanmasında yer alan “popüler” ve kültür” terimleri, popüler kültürü anlamlandırmak ve geçerli bir tanım yapmak açısından önem teşkil etmektedir.

“İngilizce kökenli “pop” sözcüğü bugüne kadar edindiğimiz siyasal ve kültürel tecrübelerin temelinde yatar. “Pop”, halkın arasında yaşayan motiflere, ögelere yer veren, onlardan yararlanan kültürdür. Günümüze kadar ulaşan “pop” sözcüğü, Latince “Populus”, yani “halk” ve “popularis”, yani “halka ait”, “halka uygun”, “halkça sevilen” anlamına gelen sözcüklerden türetilmiştir” (Mikolajczyk, 2018: 1458).

“Halkın kültürü”, “halka hitap eden kültür” anlamına gelen ve sınıfsallık barındıran popüler kültürün doğuşunu Fatoş Altınbaş Sarıgül (2019: 109) şu şekilde açıklamıştır: Popüler kültürün oluşumunda kentleşmenin önemi oldukça büyüktür. Kentleşmeden önce küçük yerleşim yerlerinde yaşayan insanlar, kentleşmeyle birlikte içerisinde büyük oranda kültürel çeşitlilik barındıran kent merkezlerine göç etmişlerdir. Çeşitlilik içerisinde bulunan bu insanlar, ancak ortak ve popüler ifade biçimleri aracılığıyla bir bütünlük sağlayabilmekteydiler. Bu nedenle pek çok araştırmacı, popüler kültür olgusunun başlangıcını, Sanayi Devrimi’nin meydana getirdiği orta sınıfın yükselişinde arar. Kentleşme ve sanayileşme ile başlayan popüler kültürün oluşumu kitle iletişim araçlarının yaygınlaşıp teknolojinin gelişmesiyle yaygınlaşmış, “egemen kültür” hâline gelmiştir.

Köy ve kasaba gibi küçük yerleşim yerlerinde yaşayan halk, kent merkezlerine doğru gerçekleşen göçler sonucunda geçmişe görece daha “kolay” ve ulaşılabilirlik oranının yüksek olduğu bir yaşam pratiği içine girmişlerdir. Popüler kültür unsurlarını takip etmenin en etkili yolu olan teknolojiye erişimin rahatlıkla gerçekleştiği kent merkezlerinde, rağbet gören herhangi bir ürüne erişim oranının ve çeşitliliğin fazla

¹ Kitle kültüründen dijital kültüre geçiş konusu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kılınç, M. (2017).

olması da popüler kültür ürünlerinin hızlıca yayılmasını ve geniş çevrelerce bilinmesini kolaylaştırmıştır.

Williams Popüler teriminin başlangıçtaki anlamını ve modern kullanım anlamını şu şekilde ifade etmiştir:

“Latince ‘popūlaris’ teriminden türeyen popüler terimi, başlangıçta ‘halka ait olan’ anlamına gelen hukuki ve siyasi bir terimdi. Örneğin 16.yüzyılda popüler hükümet terimi halk tarafından kurulan ve yürütülen siyasal sistem anlamına gelmekteydi fakat popüler terimi aynı zamanda ‘aşağı’ ve ‘alt’ anlamlarında da kullanılmaktaydı. Popüler teriminin modern tanımını ifade eden ‘çok beğenilen’, ‘çok tutulan’ gibi ifadeler ise, beğenilmek için hesaplı bir çaba göstermek anlamı içermektedir” (2005: 285) .

Günümüzde “çoğunluk tarafından sevilen ve seçilen” olarak tanımlanan popüler kültür, ‘halk kültürü’ anlamından uzaklaşmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 1994: 33). Popüler kültür günümüzde artık halk kültüründen farklı olarak tüketilebilir ve kalıcılığı olmayan, değişim oranının oldukça hızlı bir biçimde gerçekleştiği bir kültüre evrilmiştir. Popüler kültürün değişim hızına net bir zaman vermek mümkün olmamakla birlikte, her alanda üretim çok seri bir biçimde gerçekleştiğinden günümüzde neredeyse her hafta başka bir ürünün, müziğin, filmin vb. unsurların, içeriklerine karşı oluşan rağbet azalmakta veya artmaktadır. Popüler kültür, bireylerin hafızalarında kalıcı bir unsur olma gayretinde değildir. Bu bakımdan popüler kültürü halk kültüründen ayırt eden unsur hafıza kaybıdır. (Sözen, 2001: 62). Popüler kültür günümüzde sınıfsallık barındıran ayrımcı tanımından sıyrılmış, TDK *Güncel Türkçe Sözlük*’te, bütüncül bir tanımla ile şu şekilde açıklanmıştır: “Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen ve hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü” (URL-3)

Erdoğan (1999: 4) ise popüler kültürü “kullanım ve tüketim kültürü” olarak tanımlamıştır. Üretim ve tüketim kültürü olan popüler kültür ürünlerinde değişim oldukça hızlı meydana gelmektedir. Bu hızlı değişim popüler kültüre süreklilik sağlayan en önemli husustur. Bireyler kitle iletişim araçları vasıtasıyla popüler olanı takip ederek uygulamaya ve benimsemeye başlarlar fakat bu benimseme genellikle kısa süreli, yani yeni bir popülerlik meydana gelene kadar geçen zamanda gerçekleşir, böylelikle popüler kültüre devamlılık kazandırılır. “Popülerin günümüzde kullanıldığı biçimiyle iki temel tanımı vardır. Hâkim olan birinci tanımda, popüler terimi yaygın olarak beğenilen, tüketilen anlamına gelmektedir. Bu tanıma Stuart Hall, ‘ticari’ tanım

adını vermektedir. İkinci tanım ise ‘halka ait’ anlamına gelmektedir. Stuart Hall, halkın yaptığı ve yapmış olduğu her şeyi kapsamaya çalıştığı için bu tanıma ‘betimleyici’ tanım demektedir” (Özbek, 1991: 81).

Popüler kültür üzerine yapılan çalışmalar sayıca fazla olmasına karşın araştırmacıların tamamı tarafından ortak bir kabul gören tanıma henüz ulaşamamıştır. Bunun sebebi popüler kültürün muğlak bir terim olmasından kaynaklanmaktadır (Altınbaş Sarıgül, 2019: 34-36). Popüler kültür, bünyesinde yeme içme biçimlerinden eğlence biçimlerine, müzik tercihlerinden dans biçimlerine yani özetle günlük yaşam pratiklerinin bütününe etki eden bir kültür dolayısı üzerinde çok çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Yapılan tanımlamaların sayıca fazla olmasına karşın “günlük yaşam kültürü” olarak nitelendirilen popüler kültür, günümüzde halkın büyük bir çoğunluğu tarafından bilinen ve beğenilen yaygın bir kültür olarak tarif edilmektedir. Kimi araştırmacılar popüler kültürü “en çok beğenilen/bilinen” anlamında kullanırken, kimi araştırmacılar ise popüler kültüre eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak, popüler kültürü, insanları tüketmeye zorlayan bir kültür olduğu hususunda eleştirmişlerdir. Örneğin, Erdoğan (1999: 9) popüler kültür unsurlarının insanların tüketim alışkanlıklarını yönlendirmesi bakımından eleştirmiş, geleneksel unsurları zayıflattığına vurgu yapmıştır. Popüler kültür unsurlarının genellikle bize ait olmayan, yabancı ülkelerden çıkma unsurlar olduğu dikkate alındığında geleneksel unsurları büyük ölçüde yok ettiği söylenebilmektedir. Popüler kültür unsurları, yeme içme biçimlerini, dans biçimlerini, şarkı zevklerini ve boş zamanın değerlendirilme şeklini Batılı bir anlayışla değiştirmiştir/ değiştirmeye devam etmektedir. Bu nedenle popüler kültür günceli takip etmeyi ve uygulamayı sağlayan, bu sayede de standardize olmuş bir hayattan uzaklaştıran bir kültür olarak olumlu bir biçimde değerlendirilebileceği gibi, geleneksel unsurlardan uzaklaştırmasıyla ise olumsuz bir kültür olarak değerlendirebilmektedir.

Popüler kültür, bireylerin günlük yaşamında etkili olan ve geniş kitlelerce bilinen bir kültür türü olarak medyayla sıkı bir ilişki içerisindedir. Medya, popüler kültür unsurlarının üretiminden tüketimine kadar olan süreçte temel bir rol üstlenmektedir. Kitle iletişim araçları, popüler kültür ürünlerini geniş kitlelere ulaştırarak bunların yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Özellikle televizyon, radyo, internet ve sosyal medya gibi araçlar, popüler kültürün hızlı değişim ve tüketim döngüsünde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, popüler kültür ve medya

arasındaki ilişki, bir yandan bireylerin popüler kültür ürünlerine erişimini kolaylaştırmakta, diğer yandan bu ürünlerin sürekli tüketilmesini teşvik etmektedir. Popüler kültürün medya ile olan bu etkileşimi, bireylerin yaşam tarzlarını, düşüncelerini ve toplumsal algılarını derinlemesine etkilemektedir.

1.4.1. Popüler Kültür ve Medya

Popüler kültür unsurlarının herkes tarafından bilinmesinin ve bu sayede egemen bir kültür olmasının başat unsurunu hiç kuşkusuz kitle iletişim araçları ve internet oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, popüler kültürü besleyen kaynakların başında medya gelmektedir. Medya olmadan popüler kültürün var olması mümkün değildir (Altınbaş Sarıgül 2019: 128). Popüler kültürden en çok etkilenen kesimin gençler olduğunu belirten (Uslu, 2012: 1)'nın tespiti, sosyal medya uygulamalarının ve internetin gençler ve genç yetişkinler tarafından daha fazla kullanılmasıyla ilişkili olarak açıklanabilir. Konuya ilişkin sosyal medya kullanımının hangi yaş aralıklarında daha sık olduğunu tespit etmek üzere yapılan bir araştırma sonucuna göre, sosyal medya uygulamalarını en çok kullanan yaş grubu %90,2 oranıyla 24-35 yaş arası bireylerken, %85,7 oranı ile ikinci sırada ise 18-24 yaş arası bireyler gelmektedir (URL-5). Bu bağlamda popüler kültür ürünlerinden en fazla etkilenen kesim olan gençler ve genç yetişkinler, popüler kültür unsurlarını takip etmenin en önemli yollarından biri olan sosyal medya ve internet kullanımında da karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak popüler kültür unsurlarını bilen, uygulayan ve tüketen kesim olan gençlik, günlük yaşam pratiklerinin toplum nezdinde değişmesine ön ayak olmaktadır. Popüler kültür unsurları meydana geldiği toplumda biçimlenir, kitle iletişim araçları sayesinde ise yaygınlaşır ve tanınır ve kendine yeni uygulama alanları yaratır. Altınbaş Sarıgül (2019: 16) kitle iletişim araçlarının kullandığı en baskın kültürün, popüler kültür olduğunu ifade etmektedir. Kitle iletişim araçları popüler kültürün en büyük destekleyicidir. Öyle ki medya popüler kültür ürünlerinin arkasından çekildiğinde popüler kültür unsurları büyük ölçüde tanınırlıklarını yitirmektedirler (Akgül, 2006: 21).

Popüler kültüre dair tanımlar ve ifadelerden hareketle, kapsam alanının çok geniş olduğu ve her alanda kendini var edebilecek bir potansiyele sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yeme- içme biçimleri, kılık kıyafet biçimleri, müzik tercihleri ve daha sayısız kültür öğeleri popüler kültür içinde kendine yer

bulabilmektedir. Çalışmanın konusunu oluşturan ve bireylerin yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarından biri sayılan eğlence de popüler kültür unsurlarını barındıran geniş bir yelpazeye sahip ve günlük yaşam pratikleri içerisinde kendisine yer edinmiş alanlardandır. Günümüzde popüler kültür eğlence sektörünün bir parçası olarak kabul edilmektedir (Akgül, 2006: 23). Örneğin gece kulüplerinde düzenlenen konsept partilerde, gece boyu eğlenceye eşik eden müzik tarzlarında ve en basit hâliyle giyim kuşam biçimlerinde popüler kültür unsurlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Özellikle genç kesime hitap eden “yeni nesil” şarkılar ve konsept partiler kitle iletişim araçları ve teknolojinin gelişimi ile eğlence kültürü içinde kendine yer edinmiştir. Popüler kültür unsurlarının eğlence faaliyetlerinin içerisinde büyük oranda yer alması ve popüler kültür unsurlarının özellikle gençler tarafından tüketildiği göz önünde bulundurulduğunda Eskişehir’in popüler kültür ve eğlence unsurları bakımından oldukça zengin bir şehir olduğu kanısına ulaşılabilir. Eskişehir, sahip olduğu genç ve dinamik üniversite nüfusu ile bu kültürel etkileşimin en yoğun yaşandığı şehirlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Şehirdeki gece kulüpleri, kafe kültürü, konser ve etkinlikler, popüler kültürün dinamik ve değişken doğasını yansıtarak gençlerin ilgisini çekmekte ve Eskişehir’i bir eğlence merkezi hâline getirmektedir. Bu bağlamda, Eskişehir’in popüler kültür ve eğlence unsurlarını barındıran yapısı, şehrin sosyal ve kültürel kimliğini şekillendiren önemli bir faktör olarak değerlendirilebilmektedir. Çalışmada popüler kültür ve eğlence ilişkisi ikinci bölümde detaylı olarak incelendiğinden bu kısımda detaya yer verilmemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

EĞLENCE KÜLTÜRÜ

2.1. Eğlence Kavramı

Eğlence, insanlık tarihinin en eski ve evrensel olgularından biri olmasına rağmen, dinamik ve çok boyutlu yapısı nedeniyle üzerinde uzlaşıya varılmış bir tanıma sahip değildir. Kavramın sınırlarının belirsizliği, eğlencenin yalnızca toplumdan topluma ya da gruptan gruba değil, aynı zamanda bireyden bireye değişkenlik göstermesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, eğlencenin bireysel algılara ve tercihlere bağlı olarak farklı şekillerde ifade edilmesine yol açmaktadır. Eğlenceye yönelik faaliyetler, bireylerin yaşam pratiklerine göre çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, bir birey için televizyon izlemek eğlenceyi ifade ederken, bir başkası için dans etmek, müzik dinlemek ya da alkol tüketmek eğlencenin bir biçimi olarak değerlendirilebilir. Bu bireysel farklılıklar, eğlence kavramının evrensel bir tanımını yapmayı zorlaştırmakta ve bu faaliyetlerin eğlence bağlamında ele alınıp alınamayacağına dair kesin bir değerlendirme yapmayı güçleştirmektedir. Fakat her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın, eğlence insanlar için yeme-içme kadar gerekli ve temel ihtiyaçlardır. Eğlencenin insanlar için kadim bir gelenek olduğunu belirten Nevin Meriç (2000: 383)'e göre eğlenceden uzak durmak hastalık belirtisi olarak görülmüştür. Bu nedenle insanlar her dönemde kendilerine uygun eğlence biçimlerini bulmuş ve uygulamışlardır.

Farklı biçimlerde tanımlanan eğlence kavramı, genel anlamda bireylerin daha iyi bir ruh hâline bürünmesine yardımcı olan önemli unsurlardandır. Eğlence faaliyetleri bireyin hayatındaki monotonluğu ortadan kaldırarak bireyin yaşantısına yenilik getirir ve mutluluk sağlar. Bireylerin devamlı olarak mutluluk arayışında olmasıyla eğlence kavramı süreklilik kazanır. Günlük yaşamın getirdiği rutinden çıkarak eğlenen bireyler, rahatlama ve gevşeme hâline bürünür. Eğlencenin içeriği sınırsızdır, toplumdan topluma değişen değil, insandan insana değişen bir unsurdur. Bu nedenle herhangi bir faaliyetin eğlence olarak nitelendirilebilmesi için kişinin kendi görüşünden başka bir etken yoktur. Kimi bireylerin eğlence anlayışı televizyon izlemekken kimi bireyler için müzik dinlemek, dans etmek eğlence anlamına gelmektedir. Bu bakımdan eğlence her birey için kendine özel bir faaliyet olarak gerçekleştirilir. Fakat bu noktada şuna değinmekte yarar vardır ki, eğlenceler genel

olarak etkileşimli gerçekleştirilir, bireysel değil toplu hâlde düzenlenir. Bu sayede insanlar kendi zevklerine sahip insan topluluklarıyla bir araya gelerek eğlenir, aynı deneyimleri paylaşır, iletişim kurar, sosyalleşir ve keyif alır. Eğlence faaliyetlerinin mekânsallaşması da bu noktada işlevsel özelliğe sahiptir. Eğlencenin sosyolojik önemine işaret eden Émile Durkheim, toplu hâlde yapılan dinî törenler, merasimler ve şenliklerin insanların bir araya gelmelerine ve aralarındaki sosyal bağların güçlenmesine neden olduğunu belirtmiştir (Durkheim, 1923 akt. Kirman, 2005: 22).

2.1.2. Eğlence Kavramı Üzerine Yapılmış Tanımlamalar

Eğlence, bireylerin yaşamlarına keyif ve memnuniyet katan, zihinsel ve fiziksel rahatlama sağlayan bir faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. İnsanlık tarihi boyunca farklı biçimlerde ortaya çıkan eğlence, kültürel, toplumsal ve teknolojik değişimlerle şekillenmiş, zaman içinde çeşitli anlamlar kazanmıştır. Bu bağlamda, eğlence kavramı üzerine yapılan tanımlamalar, yalnızca bireysel deneyimleri değil, aynı zamanda toplumsal yapılar ve kültürel dinamikler üzerinden incelenmesi gereken önemli bir alanı oluşturmaktadır. Eğlence kavramı üzerine yapılan tanımlama örnekleri vermek kavramın doğru bir biçimde anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de eğlence kavramına ve eğlence kültürüne ilişkin yapılmış en kapsamlı çalışmalardan olan Nebi Özdemir’in “*Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*” adlı eseri, bu noktada çalışmamıza örnek teşkil etmektedir. Özdemir, eserinde Şemseddin Sami’nin *Kamus-ı Türki* adlı sözlüğünde eğlence kavramını dört başlıkta tanımladığı ifadelerle yer vermiştir. Bu tanımlara göre eğlence; gönül eğlendirecek, sıkılmaksızın vakit geçirecek şey, faidesiz ve ehemmiyetsiz şey, semeresiz iş, oyuncak, mel’abe, pek kolay iş ve istihzaya alınan, kendisiyle eğlenilen adam, maskara olarak ifade edilmektedir (2005: 24).

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*’te ise eğlence;

“1-Eğlenme işi; âlem, cümbüş, sefahat, zevk

2-Neşeli ve hoşça vakit geçirten şey veya kimse” olarak tanımlanmıştır (URL-3).

Türkçede Yakın Anlamlı Kelimeler Sözlüğü’nde “eğlenmek” sözcüğü, çeşitli anlamlara sahip bir sözcük olarak verilmektedir. “Eğlenmek (zevk etmek) günlük işlerden ayrılarak herhangi bir şekilde hoş ve neşeli vakit geçirmek. Keyfetmek, keyif çatmak, keyif yetiştirmek; her türlü kaygılardan uzaklaşarak eğlenmek. Keyif sürmek,

sürekli olarak keyfetmek. Oyalanmak, sıkılmamak ya da avunmak için rastgele bir şey yapmak. Avunmak, bir zaman için acısını unutup ferahlamak. İçi açılmak, ferahlamak, ferahlanmak; sıkıntısı, tasası dağılmak” (1956: 32).

Ali Seyyar (2004: 199) eğlenceyi boş zaman kavramıyla bağdaştırarak, kişilerin boş zamanlarında yaptıkları dinlendirici ve neşeli faaliyetler olarak tanımlamıştır. Günümüzde bireyler teknolojik gelişmelerle gelen hayat kolaylığı, çalışma saatlerinin kısalması ve buna bağlı olarak boş zamanlarının artması sayesinde bu boş zamanlarını değerlendirebilecek çeşitli faaliyetler geliştirmişlerdir. Buradan hareketle “eğlemek” kelimesinin boş zaman kavramıyla sıkı bir ilişki içerisinde olabileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. “Sıkılmaksızın hoşça zaman geçirme, yeme-içme, konuşma, söyleşme, oynama gibi eylemleri gerçekleştirirken alaya alma, topluluk içinde mizahı kullanarak gülme ve gülünç duruma getirme” (Tellan, 2016: 148) gibi unsurları içinde barındıran eğlence kavramı, boş zamanın anlamlandırılmasına yardımcı olmaktadır. Geçmişte boş geçirilen zaman anlamında gelen serbest zaman kavramı günümüzde zamanı değerlendirecek faaliyetlerle anılmaya başlanmıştır. Bu faaliyetlerin büyük bir bölümü ise eğlence faaliyetlerine dayanmaktadır. Yani bireyler serbest zamanlarında “eğlemek için eğlenmeyi” tercih etmektedirler (Durmaz, 2012: 7).

H. Ziya Ülken (1969: 92)’e göre eğlence toplum hayatının gergin yönlerinin rahatlamasını sağlayan haldir. Bireylerin iş ve okul veya gündelik hayatın akışı içerisinde karşılaştıkları sorunlar gerginliğe ve sıkıntıya yol açmaktadır. Eğlence faaliyetleri bu noktada bireylerin sıkıntılı ruh hâlerinden çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Anlık olarak insanı eğlendiren ve keyif veren faaliyetler hiç kuşkusuz bireyi deşarj etmektedir.

Eğlenceyi toplum psikolojisi açısından önemli bir unsur olarak gören Nebi Bozkurt (1994: 9)’a göre ise eğlence, neşeli ve hoş vakit geçirmeye yarayan ve oyun, yarış, mûsikî, raks gibi şeylerin genel adıdır.

Dolf Zilmann ve Jennings Bryant (1994: 437-462) yaptıkları bir çalışmada eğlenceyi, bireyin kendisi veya başkaları tarafından keyif vermek ve neşelendirmek için tasarlanmış herhangi bir faaliyet olarak tanımlamış ve insanların ruh hallerine göre bir tür düzenleyici olarak belirli eğlence türlerini arama eğiliminde olduklarını gösteren araştırma örneklerinden bahsetmişlerdir. Günümüz kent merkezinde yaşayan

bireyler için bahsi geçen eğlence türleri yoğun olarak kapalı alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler etrafında şekillenmektedir. Hızla artan göçler, ulaşım sorunları ve betonlaşma, insanlara keyifli vakit geçirecek yeşil alan neredeyse bırakmamıştır. Bu sebeplerle bireyler ruh hallerinin düzenlenmesi bakımından bir araç olarak gördükleri eğlence faaliyetlerini kapalı alanlar etrafında şekillendirmeye başlamışlardır.

Edwin L. Godkin, (1985: 202) eğlencenin tanımını zevk ile bağdaştırmış, eğlence faaliyetleri bireye zevk vermiyorsa eğlence tanımına girmez diyerek kesin bir yargıda bulunmuştur. Eğlence kavramını haz ile bağdaştıran başka bir araştırmacı ise Erol Güngör'dür. Güngör, (1981: 14) eğlenceyi “insana haz veren bir faaliyet” şeklinde tarif etmiştir.

M. Ali Kirman, eğlenceyi “neşeli ve hoş vakit geçirme amacına yönelik olarak gerçekleştirilen oyun, müzik, dans ve yarışma türü eylemler” (2005: 20) olarak tanımlamıştır. Kirman tarafından yapılan tanımlama çalışmamızın konusunu oluşturan bar ve gece kulübü eğlencelerinde gerçekleştirilen faaliyetleri bütünüyle kapsamaktadır. Bu bakımdan günümüz kent merkezlerinde yaşayan bireyler için eğlence tanımının doğrudan bar veya gece kulübü etkinliklerine işaret ettiğini söylemek mümkündür.

Eğlence üzerine yapılan tanımlamalardan hareketle, en geniş anlamda bireye neşe veren, hoşça vakit geçirmesini sağlayan, keyifli hâlden ayırmayan faaliyetler olarak tanımlanabilmektedir. Eğlence faaliyetlerinin birincil işlevi bireye neşe vermek olduğundan tanımlama örneklerinde üzerinde durulan birincil husus olmuştur. Fakat eğlence faaliyetlerinin bireylerin kültürlenme, bilgilenme, sosyalleşme, iletişim becerilerini geliştirme gibi bir dizi unsuru içeren geniş kapsamı göz ardı edilmemelidir. Birbirinden farklı eğlence faaliyetleri ile neşeli vakit geçiren bireyler, aynı zamanda çeşitli işlevsel özelliklerden de faydalanırlar. Çalışmanın konusunu oluşturan ve günümüzde eğlence dendiğinde akla ilk gelen mekânlardan olan barlar ve gece kulüpleri de yukarıda bahsi geçen işlevleri bünyesinde barındırdığından dolayı sadece bir eğlence mekânı değil aynı zamanda sosyal bir faaliyet alanı olarak da ele alınabilmektedir.

2.1.3. Eğlence Kültürü

Yaşanılan coğrafyada eğlence biçimleri geçmişten günümüze değişerek devam etmiştir. Toplumların eğlence faaliyetleri her ne şekilde değişirse değişsin, bireylerin eğlence faaliyetlerine olan isteği ve ihtiyacı hiçbir zaman azalmamış, buna bağlı olarak eğlence faaliyetleri çeşitli değişimlere uğrayarak, güncellenerek ve popüler olanı takip ederek her dönemde sürekliliğini korumuş/korumaya devam etmiştir. Toplumların eğlence anlayışlarındaki değişiklik, Walter J. Ong (2013: 14)’un sözlü ve yazılı kültür terimleriyle açıklanabilmektedir. Birincil kültür ortamı olarak nitelendirilen sözlü kültürden yazılı kültüre geçen toplumların, daha sonra elektronik kültür ortamına geçmeleriyle birlikte eğlence anlayışlarında da değişimler meydana gelmiştir. Eğlence biçimlerinde meydana gelen değişiklik kentleşme, refah seviyesinin yükselişi, teknolojinin gelişimi ve ulaşılabilirliği, kitle iletişim araçlarının aktif kullanımı, sosyal medya uygulamaları ve ulaşım araçlarının gelişimi ile yakından ilişkilidir. Farklı toplumları görme ve tanıma imkânı sağlayan bu unsurlar sayesinde toplumlar çeşitli eğlence biçimlerini görerek ve öğrenerek kendi eğlence biçimlerine olduğu gibi uygulamış veya değiştirerek uyarlamışlardır. Böylelikle eğlence biçimleri daha geniş topluluklar tarafından bilinmeye ve kendisine farklı toplumlarda uygulama alanı bulmaya başlamıştır. Çeşitli unsurların meydana getirdiği yeniliklerle birlikte kent merkezlerinde gelenekselden farklı bir eğlence anlayışı şekillenmeye başlamıştır. Bu yeni anlayışla birlikte günümüzde kentlerde eğlenme, hoşça vakit geçirme, iş hayatının sebep olduğu yorgunluğu ortadan kaldırma amaçlarına yönelik çeşitli eğlence mekânları açılmıştır (Büyükokutan Töret, 2020: 653). Açılan bu yeni eğlence mekânlarında yeme içme biçimlerinden giyim kuşam biçimlerine, müzik biçimlerinden dans biçimlerine kadar birçok unsur ile yeni bir kültür ortamı oluşturmuştur.

Bununla birlikte, dini değerler, hassasiyetler, toplumsal tabular, ön yargı, aile veya çevre baskısı, kişisel tercihler ve yaşam tarzı gibi birçok faktör, barlar ve gece kulüplerinde oluşan bu yeni eğlence ortamlarının toplumun her kesimi tarafından doğrudan tecrübe edilmesini sınırlayan unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu sınırlılıklar, bireylerin bu tür mekânlara yönelik algı ve tutumlarını şekillendirmekte, dolayısıyla bu mekânların sunduğu kültürel pratiklerin toplumun belirli kesimlerinde doğrudan deneyimlenmesini engellemektedir. Ancak, bu mekânlarda şekillenen kültürel atmosfer ve sosyalleşme pratikleri, doğrudan katılım olmaksızın da geniş bir

toplumsal etki yaratmaktadır. Sosyal medya, dijital platformlar, popüler kültür ürünleri, görsel-işitsel medya araçları ve bireyler arası iletişim, bu mekânlarda oluşan kültürel dinamiklerin toplumun daha geniş kesimlerine aktarılmasında önemli birer araç hâline gelmiştir. Bu kanallar aracılığıyla, barlar ve gece kulüplerinin mekânsal atmosferi, müzik tarzları, giyim kuşam biçimleri ve sosyal etkileşim pratikleri, fiziksel olarak bu mekânları ziyaret etmeyen bireyler tarafından dahi belirli bir düzeyde algılanmakta ve içselleştirilmektedir.

Özellikle televizyon dizileri, sinema filmleri, müzik videoları ve sosyal medya paylaşımları, bu mekânların kültürel imgelerini yeniden üretmekte ve geniş bir kitleye ulaştırmaktadır. Bu durum, bireylerin bu mekânlara yönelik algılarında sembolik bir anlam dünyası yaratmakta ve barların ve gece kulüplerinin yalnızca fiziksel mekânlar olmaktan öteye geçerek kültürel temsil araçlarına dönüşmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, doğrudan bir tecrübe yaşanmasa dahi, barlar ve gece kulüplerinin kent kültürü içindeki konumu ve bu mekânlarda oluşan kültürel dinamikler, toplumun büyük bir kesimi tarafından dolaylı yollarla içselleştirilebilmektedir. Bu bağlamda, barlar ve gece kulüpleri etrafında şekillenen kültürel atmosfer, medya ve popüler kültür aracılığıyla geniş bir toplumsal etki alanı yaratmakta ve bu mekânların kültürel anlamını yeniden tanımlamaktadır. Bu yeniden tanımlama süreci, bireylerin bu mekânlara yönelik tutum ve algılarını da doğrudan etkilemekte ve bu mekânların toplumsal hafızada önemli bir yer edinmesini sağlamaktadır.

Çalışma alanı olan Eskişehir kent merkezinin eğlence faaliyetleri incelenmeden önce kırsalda gerçekleştirilen geleneksel eğlencelere ve yoğun göç faaliyetleriyle kent merkezlerinde oluşan “kentli insan”ın eğlence anlayışına değin değişen eğlence faaliyetlerine değinmekte fayda vardır. Eğlence kavramının ortaya çıkışı insanlığın varoluşu kadar eskiye götürülse de büyük bir sektör olarak görülmesi yakın zamana dayanmaktadır. Eğlence endüstrisinin gelişimini etkileyen faktörleri Metin Argan şu şekilde sıralamıştır:

- “Boş zaman artışı
- Kitle iletişim araçlarındaki artış
- Eğlence ürünlerinin artması ve teknolojik gelişmeler
- Eğlence endüstrisinde pazarlamanın önem kazanması
- Eğlence endüstrisindeki kar artışı

- Eğlence olgusunun yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelmesi
- Eğlence olgusunun küresel bir pazar hâline gelmesi” (2007: 62-67).

Geçmişten günümüze devam eden ve ait olduğu toplumu yansıtan bir eğlence kültürü aynı zamanda devamlılık özelliğini de korumaktadır. Günümüzde kent merkezlerinde gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerine bakıldığında Osmanlı Dönemi’nden kalma festival ve şenlik² gibi eğlence türlerinin sıklıkla olmasa da gerçekleşmeye devam etmesinin yanı sıra, teknolojinin ve ulaşım araçlarının gelişmesine paralel olarak modern eğlence mekânlarının da ortaya çıktığı görülmektedir. “Felekten bir gece çalmak”, “takılmak” “gecelere akmak”, “partilemek”, “after’a geçmek” “after partı” gibi yeni terimlerle anılan eğlence biçimleri, geçmişten günümüze insanoğlunun hayatında vazgeçilmez bir unsur olarak yerleşmiştir. Bireyler iş hayatlarında veya özel hayatlarında yaşadıkları olumsuzlukları örtmek ve kısa süreli olarak uzaklaşmak için eğlence faaliyetlerini bir araç olarak görmektedirler. Eğlence faaliyetleri ile psikolojik olarak yenilenmiş ve iyileşmiş bir ruh hali kazanan bireyler, gündelik hayatlarına motive olmuş bir şekilde devam etmektedirler. Bu nedenle eğlence olgusu keyfi bir unsur değil, temel ihtiyaç olarak görülmektedir.

William Bascom’un (2005: 137-138) bahsettiği folklorun öne çıkan dört işlevinin arasında ilk sırada yer alan “eğlenme ve eğlendirme, hoşça vakit geçirme” işlevlerine sahip ve insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olan eğlence faaliyetleri her dönemde çeşitli etkinliklerle varlığını sürdürmüş, insanlara neşe ve keyif vererek sıkıntılı hâlden uzaklaşmalarına yardımcı olmuştur. Eğlence faaliyetleri şahsi istekle gerçekleşse de genellikle toplu hâlde katılım ile gerçekleştiğinden dolayı bir toplumun kültürünü de yansıtmaya özelliği taşımaktadırlar. Türk toplumunun eğlenceye verdiği değeri Özdemir (2005: 16)’in deyiimiyle ölüm dışında her türlü uygulamanın kutlanmasıyla açıklayabiliriz. Bu bakımdan “Türk kültürünü oluşturan ve Türklerin tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren varlığını, bütünlüğünü ve farklılığını koruyan, Türk insanının ihtiyaçlarını karşılayan ve sonuçta süreklilik özelliğine sahip geleneklerin başında, Türk eğlence geleneği gelmektedir” (Özdemir, 2005: 14). Türk eğlence geleneği, kentlere doğru başlayan yoğun göç hareketlerinden dolayı zayıflamış, Türk kültürüne

² Osmanlı Dönemi’nde gerçekleştirilen şenlikler ve törenler hakkında detaylı bilgi için And. M (1982) ve Baykal. E (2008) çalışmalarına bakılmalıdır.

ait eğlence geleneklerinin yerini büyük ölçüde batı kökenli eğlence biçimleri almaya başlamıştır. Fakat eğlence biçimlerinin değişimini tek bir nedenle açıklamak yanlış olacaktır. Kent merkezlerinde kitle iletişim araçlarının kırsala görece daha yaygın kullanımı, teknolojinin erişimi ve bütün bu unsurlar neticesinde popüler kültür unsurlarının yakından takip edilebilmesi, bireyleri yeni arayışlara sürüklemiştir. Dünyada popüler olanın uygulanması ve ona sahip olma isteği bütün dünyada ve bütün bireylerde bulunan bir arzudur. Bu nedenle popüler olana hizmet etmenin, bireyleri sıradanlıktan uzaklaştırdığının ve “farklı” olmanın getirdiği özgüvenin bireye mutluluk getirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle özellikle genç nesil tarafından geleneksel unsurlar zamanla sıradan ve sıkıcı bir hâl almış, batı kökenli eğlence faaliyetleri ise ilgi çekici gelmeye başlamıştır. Fakat eğlence faaliyetleri her ne şekilde gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, Türk toplumunun eğlenceye verdiği büyük önemden dolayı gerek geleneksel eğlence biçimleri gerekse kent yaşamı kökenli eğlence biçimleri toplumun değerlerini, kültürlerini yansıtan bir ayna görevi görmektedir.

Özdemir (2005: 49) Türk halk eğlencelerini³, “ritüel kökenli eğlenceler, dini günler ve bayramlarla ilgili eğlenceler, geçiş dönemi ile ilgili eğlenceler, mevsimlik toplantı ve eğlenceler, yöresel festival ve panayırılar, resmi günler ve bayramlarla ilgili etkinlikler, kent yaşamı kökenli eğlenceler ve diğer eğlenceler” olarak sınıflandırmıştır.

Sanayileşme ve köyden kente göçlerin neticesinde kent merkezlerinde yoğun bir “kentli insan” profili oluşmuş ve kente ait eğlence biçimleri meydana getirerek geleneksel olandan ayrılma yaşamıştır. Geleneksel biçimler kent merkezlerinde değişmiş veya yok olmuştur. Bu değişime örnek olarak eğlence isimlendirmeleri örnek olarak verilebilmektedir. Geleneksel eğlence biçimlerinin isimleri genellikle o yere ait bir nitelik taşıyan kelimelerden seçilirken, kent yaşamı kökenli eğlencelerde yabancı dillere ait unsurlar dilimize yerleşmiş hem eğlence biçimlerimizi hem de dilimizi Batılılaştırmaya başlamıştır. Çalışmaya konu teşkil eden barlar ve gece kulüpleri de kent yaşamında ortaya çıktığından dolayı bu sınıflandırmaya dâhil edilmiş ve pub, bar, club gibi isimlendirmelerle dilimize yerleşmiştir.

³ Türk halk eğlenceleri hakkında detaylı bilgi için Bkz. Özdemir (2005).

Genel anlamda, eğlence denildiğinde akla neşe ve coşku içerisinde geçirilen vakit gelmektedir. İnsanoğlu kadar eskiye götürülebilen eğlence kavramı yüzyıllardan beri süregelen yaşamıştır. Gerek toplumsal yaşama geçilmeden önce gerekse toplumsal yaşama geçildikten sonra bu durum değişmemiştir. Eğlence, her insanın hayatında her daim var olmuş ve olmazsa olmaz denilen bir fenomen hâlini almıştır. Örgütlü yaşama geçilmesi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile eğlencenin içeriği ve unsurları da değişiklik göstermiştir, ancak eğlence ve insanoğlunun hayatında eğlenceden ödün vermemesi değişmemiştir (Alkan, 2008: 35).

Eğlence faaliyetleri insanlığın varlığı kadar eskiye götürülebilse de çeşitlilik kazanması ve batılılaşmaya başlaması on altıncı yüzyılın başlarından itibaren İstanbul'da kendini hissettirmeye başlamıştır. Osmanlı, fetihlerle birlikte Bizans saray yaşamından pek çok şey aldığı gibi, eğlence biçimlerinin de bir parçasını almıştır. Fakat bu eğlence biçimlerinde kadının ve erkeğin bir arada eğlendiği eğlence faaliyetlerinin bulunmaması hem saray çevresinin hem de halkın toplumsal yaşamında önemli bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Bu özellik, kadınların eğlencelerini kendi aralarında düzenlemelerine ve eğlence faaliyetlerinden erkeklere nazaran daha az pay almalarına neden olmuştur. Batının etkisinin izlerinin kendini göstermeye başladığı 19. yüzyılın ortalarına kadar eğlence faaliyetleri saray ve çevresinin eğlenceleri, çeşitli dinsel ve etnik kökenden halkın kendi özel eğlenceleri ve meyhane, batakhane türü eğlenceler olarak devam etmiştir⁴. Kadınların kendi aralarında düzenledikleri eğlence biçimlerine geçiş dönemi uygulamaları (doğum, lohusalık, kına gecesi, düğün) eşlik etmiştir. Kadınların devamlı olarak kendi aralarında vakit geçirmeleri mâni, bilmece, yüzük oyunu gibi oda oyunlarına da teşvikte bulunmuştur (Çavaş, 1994: 143). Kadınların erkeklerden bağımsız olarak eğlenmeleri geçmiş dönemlerde zorunlu olarak uygulanmış olsa da kadın kadına gerçekleştirilen eğlenceler günümüzde bireysel istek olarak da devam etmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri güvenlik unsuru, yani kadınların erkeklerin olduğu bir ortamda yeterince güvende hissedememesi ve bunun yanı sıra kadın kadına eğlenirken daha rahat ve özgür hissetmelerinden kaynaklanmaktadır.

⁴ Osmanlı Döneminden Cumhuriyet Dönemine uzanan süreçte meydana gelen eğlence anlayışındaki değişimi Gökhan Akçura detaylı bir biçimde incelemiştir. Bkz. Akçura, G. (2022).

Eğlence hayatında yaşanan batılılaşmanın ilk izleri 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İstanbul'da yavaş yavaş kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu yüzyılda başlayan değişimler, iki kanaldan meydana gelmiştir. Bunlardan ilki Saray ve çevresinin tercihleri, ikincisi ise İstanbul'da yaşayan gayrimüslimlerin kendi yaşam biçimlerini kent merkezine taşımalarıdır. Bu iki etken “modern eğlence yaşamı”nın başlangıcını oluşturmuştur (Akçura, 2022: 18). Avrupai yaşam ve Levantenlerin yaşam biçimine duyulan ilgi, başlarda geniş halk kitlelerince olmasa da devlet ricalinin Batıcı kanadının, İstanbul seçkinlerinin ve aydınlarının eğlence hayatını da değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim yukarıdan aşağıya, saraydan halka doğru yayılmış, giyim kuşamdan eğlence kültürüne kadar kendisini her alanda hissettirmeye başlamıştır (Keskin, 2006: 52). Bir toplumun eğlence biçimi ve eğlence anlayışları o toplumun sosyoekonomik ve kültürel yaşamında meydana gelen değişimlerle karşılıklı bir etkileşim hâlinindedir. 19. Yüzyılın ikinci yarısı itibariyle eğlence hayatındaki değişimler de geçici bir heves değil, toplumun değişim sürecinin bir sonucu olarak kendini göstermiştir. İçine kapanık ve muhafazakâr bir eğlence tarzının yerini daha dışa dönük ve yeniliklere açık bir eğlence anlayışı almıştır. Kadınların dar çevrelerde kendi aralarında gerçekleştirdikleri eğlencelerin yerini yavaş yavaş kadınlı erkekli gerçekleştirilen eğlenceler almaya başlamıştır (Ceylan, 2004: 51). Bu yüzyıldan Cumhuriyet'in ilanına kadar yaşanan gelişmeler eğlence hayatını çeşitlendirmiş, kahvehanelerin yanı sıra kafeler ve günümüzdeki gece kulüplerinin ilk örnekleri sayılabilecek içkili müzikli gazinolar açılmış, yüzyılın sonlarına doğru ise sayıları giderek artmıştır (Çavaş, 1994: 143). Bu yüzyılda Avrupalılar gibi giyinmek, onlar gibi eğlenmek, onlar gibi davranmak, kısacası her bakımdan onlar gibi olmak modernleşmekle eş tutulmuştur (Ceylan, 2004: 50). Bu bakımdan modernlik olarak algılanan batılı yaşam tarzının benimsenmesi hızlı bir biçimde gerçekleşmeye başlamıştır. Geçmiş dönemlerde eğlence anlayışı tüketime değil sosyalleşmeye dayalıyken, günümüz eğlence sistemi ve boş zaman kavramı ise tamamıyla tüketim ile eşdeğer bir hâl almıştır (Spracklen, 2009: 13).

“Cumhuriyetin ilanından sonra, eğlence hayatında Batılılaşma süreci, zaman zaman üstten de zorlanarak hızlandırılmıştır” (Çavaş, 1994: 143). Toplum hayatında Cumhuriyetin ilanı ile başlayan köklü değişim, hızla artan köyden kente göç faaliyetleriyle, çalışma saatlerinin azalmasıyla, teknolojinin gelişimi ve ulaşılabilirliğiyle, ulaşım araçlarının gelişimi ve daha çok çeşitli unsurlarla devam

etmiştir. Göçlerin sonucu olarak şehir merkezinde kalabalık bir “kentli insan” profili meydana gelmiş, oluşan bu yeni profil geleneksel unsurlara bağlı kalmayarak batı kökenli eğlence biçimlerine yönelmiş ve benimsemiştir.

Köyden kente göç faaliyetleri eğlence biçimlerinde köklü değişimler meydana getirmiştir. Kırsal alanda düzenlenen eğlenceler genellikle bir arada, dayanışma ve birlik içinde gerçekleştirildiğinden, toplumsal bağların güçlenmesine, kültürel mirasın yaşatılmasına destek olan işlevlere sahipken kent merkezlerinde gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerine katılım ise genellikle bireysel veya birkaç kişiden oluşan küçük gruplar hâlinde gerçekleştirilmektedir. Köy yerlerinde gerçekleştirilen eğlenceler dar ve sınırlı bir alanda, genellikle geçiş dönemlerine bağlı ve yöresel kutlamalardan oluşurken kent merkezlerinde eğlence faaliyetleri çeşitlenmiş, kafeler, alışveriş merkezleri, spor salonları, sinema, tiyatro, gece kulübü ve bar gibi çeşitli eğlence mekânları açılmış, her bireyin kendine uygun eğlence biçimlerinden yararlanması sağlanmıştır. Köyden kente göç eden bireyler, kültürel değişimlere maruz kalarak kent yaşamına uyum sağlamışlar, bu süreçle birlikte geleneksel köy eğlenceleri yerini kentsel eğlenceler almaya başlamıştır. Bu kültürel uyum süreci, geleneksel değerlerin kaybolması ya da kent yaşamına uyarlanması şeklinde gerçekleşmiştir. Kentlerdeki eğlence faaliyetlerinin çeşitliliğini etkileyen bir diğer unsur ise teknolojik gelişmelerdir. Sinema, televizyon, internet gibi teknolojik araçlar, eğlence anlayışını köklü bir şekilde değiştirmiş, popüler kültür unsurlarının yakından takip edilmesini sağlamış, buna bağlı olarak kent yaşamı kökenli eğlenceler gün geçtikçe çeşitlenmiştir. Ekonomik faktörler de kentsel eğlence alışkanlıklarını etkileyen unsurlar arasında ilk sıralara yerleştirilebilmektedir. Köylerde ücretsiz ya da düşük maliyetli eğlence faaliyetleri yaygınken, kentlerdeki birçok eğlence faaliyetine katılım ekonomik güç gerektirmektedir. Bu durum, göç eden bireylerin yeni eğlence alışkanlıkları geliştirmesini ekonomik faktörlere bağlı olarak şekillendirir. Sonuç olarak, köyden kente göçler, eğlence faaliyetlerinde belirgin değişimlere yol açmıştır. Geleneksel köy eğlencelerinin yerini, bireyselleşmiş ve teknolojik olarak gelişmiş kent eğlenceleri almıştır. Bu değişim, göç eden bireylerin toplumsal ve kültürel adaptasyon sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Eğlence faaliyetlerindeki bu dönüşüm, toplumsal bağların zayıflaması ve bireyselleşmenin artması gibi sonuçları da beraberinde getirmiştir.

Günümüzde eğlence denildiğinde akla ilk gelen eğlence mekânlarından olan barlar ve gece kulüplerinin yaygınlaşıp, toplum nezdinde eğlence kavramıyla eşdeğer

hâle gelmesi ise Cumhuriyetin ilanı ile girilen modernleşme süreciyle başlamış, 19.yüzyıl'da diskotek adıyla eğlencenin kalbinin attığı mekânlar hâline gelmiş, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşıp farklı toplumların eğlence biçimlerinin öğrenilip uygulanmasıyla popülerliğini yitirmiş ve yok olmuştur. “Az masrafla temiz ve çok eğlence” olarak tanımlanan ve ‘plak dolabı’ anlamına gelen diskotek, Batı kökenli bir eğlence kültürüdür (URL-6). Müzikler plaktan çalındığı için orkestra masrafından kurtulan işletme sahibi için “az masraf”, çeşitli plaklardan çok çeşitli şarkılar çalındığı için müşteriler açısından “çok eğlence” ortamı sağlayan diskotek, Türkiye’de ilk kez Tevfik Dölen tarafından açılmıştır. Gökhan Akçura bu süreci şu şekilde aktarmıştır:

“Disko kurma fikri Tefo'nun aklına esas olarak Avrupa'da düşmüştü. Tekstil mühendisliğine yeni başladığı günlerde, çalıştığı firma onu İsviçre'ye gönderdi. Gündüzlerini işle, gecelerini ise her daim olduğu gibi eğlence ile dolu geçiriyordu. Bir gece Cenevre'de gittikleri mekân diğerlerinden oldukça farklı oluşuyla dikkatini çekti. "Kulüp 58" adını taşıyan bu yer Avrupa'nın ilk diskoteklerindendi. Tevfik Dölen, yurda dönünce sadece plak çalarak yaratılan bu eğlence ortamını, İstanbul'da da hayata geçirmeyi aklına koydu. Dölen, Sıraselviler'deki Kulüp 12'nin müdavimlerindendi. Diskoteği bu kulübün üst katındaki kullanılmayan mekânda açmayı düşündü. 1964 yılının aralık ayında Türkiye'nin ilk diskoteğini burada açtı. Dört yüz plak ile müşterilerine hizmet veren Tefo'nun yeri, kısa süre içinde öylesine başarılı oldu ki, bunun üzerine şehirde birbirinin peşi sıra diskotekler açılmaya başladı (Akçura, 2022: 400-401).

70’li yıllarda doruk noktasını yaşayan bu kültür, Türkiye’deki etkisini 2000’li yıllarda yitirerek, “gece kulübü” adıyla İstanbul merkezli olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Eskişehir, günümüzde her ne kadar sayıca fazla bar ve gece kulübü bulundursa da eğlence faaliyetlerinin tarihi incelendiğinde, başlangıçta şehrin eğlence ihtiyacını karşılayan sadece iki işletmeye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan ilki Fuat Gürcüoğlu tarafından şehrin ilk diskoteği olarak açılan Deep Disco adlı işletmedir. Mekâna ilişkin yapılan bir çalışmada (Doğantan vd. 2013: 222) şu bilgilere yer vermişlerdir: Alkol hizmeti bulunmayan, sadece alkolsüz içecek servisi yapan Deep Disco, Emniyet Müdürü Atilla Aytek döneminde açılmıştır. Günümüzde popüler olan eğlence işletmelerinin hiçbiri o dönemde henüz açılmamışlardır, bu nedenle Deep Dicso Eskişehir halkı tarafından büyük ilgi görmüştür. Fakat zaman geçtikçe eğlencelerine alkolün de eşlik etmesini isteyen katılımcılar, ceplerinde içki getirmeye

başlar. Bu durum istenmeyen davranışların gerçekleşmesine ve diskoteğin bir süre sonra kapatılmasına neden olur.

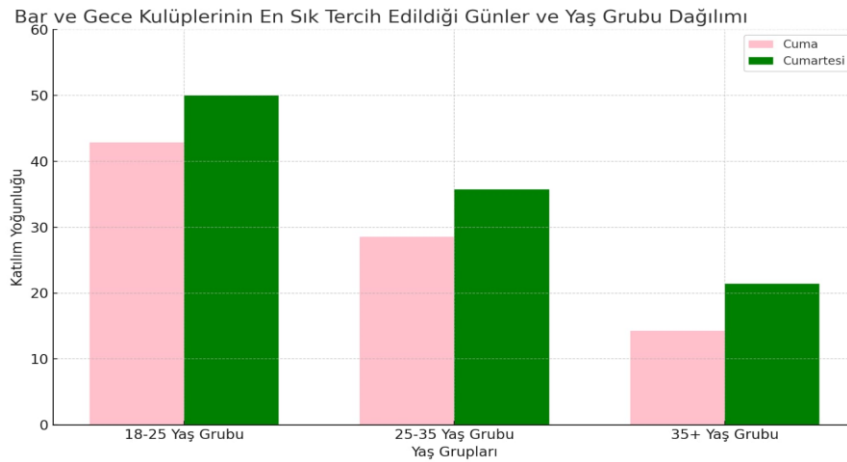
Şehrin eğlence faaliyetlerini karşılamak üzere açılan mekânlardan bir diğeri ise Büyük Otel'in giriş katında bulunan Ekrem Restoran adında bir işletmedir. Büyük Otel'in tarihçesini ele alan Ç. Hale Özel ve Gözde Türktarhan işletmeye ilişkin şu bilgilere yer vermiştir:

“1978 yılında Büyük Otel'i Sezer Grubu ile satın alan ortaklardan biri olan Ekrem Nayci, Büyük Otel'in giriş katında Ekrem Restoran adında bir restoran işletmeye başlar. O dönemde Eskişehir halkının eğlence hizmeti de olan alternatif bir işletme mevcut değildir. Bu nedenle Büyük Otel'de düzenlenen eğlencelere Eskişehir halkının talebi de oldukça fazla olur. Otelde sahne alan sanatçı Mithat Körler'in anlatılarına göre, düzenlenen tıp balosu, yılbaşı balosu, sivil toplum kuruluşlarının eğlenceleri, hukukçular balosu, okul aile birliklerinin geceleri gibi etkinlikler için salonlar bir ay öncesinden dolarmış. 1985 yılında Esnaf Sarayı'nın inşa edilmesine kadar Büyük Otel'in alt katında faaliyetine devam eden Esnaf Sarayı'nın açılması ile Ekrem Restoran'ın işlevi tamamlandı. Böylece Eskişehir'in gece hayatı ve sosyal yaşamı, Büyük Otel'in Roof'unda devam etti. 2000'li yıllara gelindiğinde, teknolojik gelişmeler ile birlikte toplumsal değişim de otelcilik endüstrisini etkilemeye başlar. Bu durum, sunulan ürünün yapısında birtakım değişikliklerin yapılmasını gerekli hâle getirir. Bu yıllarda Eskişehir halkının eğlence anlayışında da köklü bir değişim yaşanır; bu değişimin paralelinde şehirde çok sayıda yeni eğlence mekânı faaliyete geçer. Mehmet Demirtaş'a göre bu durum, Büyük Otel'e eğlenmek için gelen müşteri sayısının azalması ile sonuçlanır” (2013: 83).

Ulaşımda yaşanan gelişmeler, hızlı tren ve otoyollar Eskişehir'i Ankara, İstanbul ve Bursa gibi sosyoekonomik yönlerden gelişmiş kentlere daha da yakınlaştırır. Bunun sonucunda kentin eğlence, turizm, sanat ve eğitim alanlarda ön plana çıkması sağlanmıştır (Kozak, 2013: 10).

İnsan ihtiyaçları her dönemde benzer şekilde olsa da uygulama alanlarında değişim yaşanmaktadır. 1978 yılında Ekrem Restoran'da gerçekleştirilen konsept balolar, günümüzde şehir merkezinde yer alan bar ve gece kulüplerinde balo yerine “konsept parti” olarak, popüler kültür unsurları dahil edilerek, çeşitlilik kazandırılarak uygulanmaya devam etmektedir. Böylece popüler olan değiştikçe eğlence unsurları da buna bağlı olarak değişmekte ve geleneksel olandan ayrılma yaşamaktadır. Batı kökenli eğlence mekânlarından olan bar ve gece kulüplerinin yaygınlaşıp, özellikle genç kesimin eğlence anlayışını oluşturmasının en büyük nedenlerinden biri popüler

kültürün yakından takip edilmesidir. İzlediği bir dizinin uyarlaması olan bir konsept parti, üniversiteye yeni gelen öğrencilerin kaynaşması için düzenlenen “hoş geldin partisi” veya “tanışma partisi”, mekân içi düzenlenen oyun turnuvaları vb. gibi faaliyetler hemen hemen herkesin ilgisini çekebilecek unsurlarla bezendirilerek çekici hâle getirilmekte, bireyler kendine çekici gelen bir unsuru yakalayıp, düzenlenen etkinliklere katılmaktadırlar. Özellikle gençlerin yoğun katılımcı olduğu bu parti ve etkinlikler onların eğlence anlayışını oluşturur hâle gelmiştir. Öyle ki gençlerin “eğlenmeye mi çıksak” söylemi herhangi bir geleneksel eğlence faaliyetlerine değil, bar ve gece kulübü eğlencelerine birebir çağrışım yapmaktadır. Eğlenmek için türlü bahaneler yaratmayan, bahanesiz eğlence anlayışını benimseyen gençlik, çeşitli konsept partilere katılarak eğlence doyumunu yaşamaya çalışmaktadır (Tural, 2024: 56). Öğrenci şehri olarak da anılan Eskişehir’de yaklaşık olarak yüz bin öğrencinin bulunduğu (URL-7) dikkate alındığında yoğun bir kalabalık genç nüfus karşımıza çıkmaktadır. Eskişehir’de bulunan bar ve gece kulüpleri yoğunlukta olan genç nüfusun eğlence biçimlerini ve isteklerini göz önünde bulundurarak eğlence biçimlerini çeşitlendirerek hizmet sunmaktadır. Hitap kitlesini genç nüfusun oluşturma nedeni şehirdeki genç sayısının fazla olması kadar, bu tarz yüksek müzikli, ışık şovları bulunan ve saatlerce ayakta durulan mekânlara “katlanma” potansiyeli ile de ilişkilidir. Belirli bir yaşın üzerinde olan yetişkinler için bu tarz gürültülü ve göz yorucu eğlence faaliyetleri genellikle uzun süre katlanılabilir bir eğlence biçimi değildir. Enerjisi kolay kolay tükenmeyen gençlik ise bu tarz eğlence faaliyetlerine gün aşırı katılmakta ve eğlenceyi doruklarda yaşamaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Gün ve Yaş Grubu Dağılımı

2.2. Popüler Kültür ve Eğlence Kültürü İlişkisi

Popüler kültür, eğlence faaliyetleriyle iç içe geçmiş, eğlence sektörünün vazgeçilmez bir unsuru hâline gelmiştir. Popüler kültür ve eğlence arasındaki ilişki son derece derin ve karşılıklıdır. Popüler olanın değiştikçe eğlence biçimlerinin veya içeriklerinin değişmesinin başat nedeni budur. Bireylerin popüler kültür unsurlarını yakından takip etmeleri ve kısa süreli olarak benimsemeleri, gittikleri her yerde popüler olana dair bir unsur görme isteğini de beraberinde getirmiştir.

Popüler kültür, gün içerisinde yaşanan koşturmaların, sıkıntıların, gerginliklerin unutulduğu “gündelik yaşamın kültürü” olarak adlandırılır. Popüler kültür bunu yaparken gündelik yaşam faaliyetlerini birbirinden ayırmaz, aksine ikisini bir bütün şeklinde yani eğlenceyi günlük yaşamın bir parçası şeklinde tarif eder. Popüler kültürün işlevleri dikkate alındığında eğlence faaliyetlerinin işlevleri ile ortak paydaları olduğu görülmektedir. Bu bakımdan popüler kültür ve eğlence iç içe geçerek günümüzde büyük bir sektör hâlini almıştır.

Günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası, neredeyse insanın uzuvlarından bir hâline gelen telefon vasıtasıyla, bireyler dünyada olup bitenden haberdar olduğu kadar, farklı toplumların müzik zevklerini, giyim kuşamlarını, eğlence faaliyetlerini, yeme içme biçimlerini ve daha sayısız unsurları takip ederek kendi yaşam biçimlerine uyarlama isteği taşımaktadırlar. Derya Tezer’in deyimiyle “popüler kültür, kitle iletişim araçlarıyla bize yansıtılan bir yaşam tarzıdır” (2013: 42).

Popüler kültür unsurlarının bireyleri bu denli çabuk bir biçimde etki altına alma nedeni “onlar gibi” olma yani çoğunluğa ayak uydurma isteklerinden kaynaklanmaktadır. Popüler olana sahip olmak bireyler üzerinde hem bir doyum yaratmakta hem de statü bakımından yeterli hissettirmektedir. Bu nedenle her dönemde popüler olana rağbet gerçekleşmiştir. Popüler kültür unsurlarını tüketmeyen/uygulamayan bireyler ise dışardan gelen baskı ile ötekileştirilmektedir. Bu "friendly faşizm" popüler kültürel pratiklere katılmayanı bakışla ve sözle hor görerek kendi gibi kullanmayan ve tüketmeyen üzerinde baskı kurar; aynı anda kendini doğru, çağdaş, iyi ve haklı olarak tanımlar.” (Erdoğan, 2004: 6). Günümüzde özellikle sosyal medya uygulamalarında “influencer” (sosyal medya fenomeni) olarak adlandırılan ve milyonlarca takipçisi olan fenomenler, popüler kültür ürünlerinin bireyler arasında yayılmasında ve herkes tarafından bilinen/uygulanan bir unsur hâline gelmesinde

köprü görevi görmektedirler. Dış etkenlerden görece daha fazla etkilenen gençler, takip ettikleri fenomenlerin dinledikleri şarkıları, kullandıkları ürünleri, giyim tarzını kısacası önerdiği her şeyi takip ederek kendi hayat biçimlerine uyarlamak istemektedirler. Böylece popüler kültürün etki alanı devamlı olarak genişlemektedir. Fakat popüler olanın etki alanına girmek her zaman bireyin şahsi isteği ile gerçekleşmez, bazı durumlarda dıştan baskılarla birey kendini popüler kültür unsurlarıyla çevrilmiş bir alanda bulur. Bu durumun en basit örneği şarkılardır. Her hafta başka bir şarkının “hit” olmasıyla birlikte alışveriş yapılan mağazada, sohbet etmek için oturulan kafede, eğlenmek için gidilen gece kulübünde devamlı olarak maruz kalınan popüler şarkıları bir kez olsun açıp dinlememiş bireyler, kendilerini şarkıları ezberlemiş şekilde bulabilmektedir. Kısacası, günümüzde popüler kültürden ve onun ürünlerinden kaçmak pek mümkün değildir. Bireyler, şahsi istekle veya istek dışı, dışarıdan gelen zorlamalarla popüler kültür unsurlarını benimseyerek uygulamaktadırlar.

Popüler kültürün en yaygın etki alanlarından biri hiç kuşkusuz eğlence sektörüdür. Popüler kültürü yakından takip eden bireyler kısa süre içinde müzik tarzı ve giyim tarzı gibi kolay erişilebilir ve uygulanabilir unsurları benimsediğinden dolayı, gittiği eğlence mekânlarında da popüler olandan yani kendinden bir şeyleri görmek istemektedir. Eğlence mekânları da popüler kültür unsurlarını devamlı bir şekilde takip ederek gerek müzik türlerine gerek düzenlenen konsept partilere gerekse dikkat çekmesi için menüde yer alan ürün isimlerine popüler kültür unsurlarını dahil etmekte böylece müşteri potansiyelini arttırmaya ve korumaya çalışmaktadır. Teknolojiyle arası son derece iyi olan, sosyal medya uygulamalarını aktif kullanan ve sosyal medya fenomenlerinin paylaşımlarını sıkı takip altına alan genç nesil, popüler kültür unsurlarını en hızlı şekilde benimseyen kitleyi oluşturmaktadır. Aynı şekilde bar ve gece kulübü eğlencelerine katılan yaş grubunun çoğunluğunu da genç kesimin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde bar ve gece kulübü eğlencelerini gençlerin ilgi ve isteklerinin yönlendirdiğini söylemek mümkündür.

Popüler kültür ve eğlencenin arasında oluşan sıkı iletişimi Raymond Williams (1989: 52) şöyle değerlendirmiştir: “Popüler kültür ideolojiktir, kültürel değerleri ve gelenekleri belli şifreler ve kodlarla aktarır. Popüler kültür, genel şaka ve dedikodu, günlük şarkı ve dans, gezmelik giysiler ve renk cümbüşleri alanında varlığını her zaman sürdürür. Bu kültürün doğrudan enerjileri ve zevkleri eğlence türü olarak

özümzendikten ya da reklamlarda kullanıldıktan ya da konformist ideolojilere dahil edildikten sonra bile karşı koyulamaz şekilde faaldır. Karşı koyulamazlar, çünkü dürtüleri geneldir, insan çeşitliliği ve eğlence biçimleri ile aralarında kopmaz bir bağ vardır”.

Günümüzde, popüler kültürü yakından takip ederek eğlence biçimlerine aktaran mekânlar arasında barları ve gece kulüplerini ilk sıralara yerleştirebiliriz. Özellikle eğlence denildiğinde akla gelen ilk unsur olan müzik, popüler kültür ürünü olarak da devamlı olarak yenilenmekte, her hafta başka bir “hit” parçayla kendini göstermektedir. Gerek arka fonda yavaştan çalan, sohbete eşlik eden bir müzik, gerek yüksek sesli, ışık gösterileriyle bezenmiş “club müziği” eğlence mekânlarının vazgeçilmez bir parçası, başka bir deyişle eğlencenin kilit noktasını oluşturan bir unsur hâline gelmiştir. Mekânlarda gece boyu eğlenceye eşlik eden müzik türleri aynı zamanda mekânın tercih edilebilirlik oranını etkileyen unsurlar arasında ilk sıralardır. Mekânlarda çalınan müzik türlerine göre belirli bir müşteri kitlesi olduğundan ötürü genellikle aynı türden şarkılarla eğlence faaliyetleri devam ettirilerek akışın bozulmaması sağlanır. Bunun yanı sıra mekânın müzik tercihlerini gününbirlik de olsa değiştiren faaliyetler de bulunmaktadır. Buna örnek olarak konsept partiler verilebilmektedir. Parti günlerinde, belirlenen konsept partinin temasına uygun olarak standart bir gecede çalınan müziklerin dışına çıkılabilmektedir.

Mekânların tercih ettikleri müzikler, konsept partilere göre değişse de herhangi bir konsept partinin gerçekleşmediği standart bir gecede genellikle popüler olan müzik türleri çalınmaktadır. Eskişehir’de bar ve gece kulübü eğlenceleri daha çok öğrenciler yani genç kesim tarafından tercih edildiğinden dolayı mekânlarda çalınan müzikler de öğrencilerin dinlediği müzik tarzlarından oluşturulmaktadır. 2022-2023 yılları arasında kendini zirveye taşıyan Türkçe rap müzik tarzı gençler tarafından oldukça ilgi görmüş, bar ve gece kulüplerinde Dj tarafından oluşturulan çalma listelerinde de farklı Türkçe rap sanatçıları peşi sıra yer almış/almaya devam etmektedir. Bu isimlere örnek olarak Çakal, Lvbel C5, Alizade, Uzi, Blok 3, Sefo, Motive, Batuflex ve Mero, Murda ve Ezhel verilebilmektedir. Bahsi geçen sanatçılar sadece kendi müzik türlerinde eserler vermeyip ayrıca farklı müzik türlerinde popülerliğe ulaşmış isimlerle de ortak çalışmalar yaparak hem rap müziğinin kitlesini arttırarak tanınmasında rol oynamış hem de farklı yaş gruplarından dinleyicileri bir arada buluşturmuşlardır.

Türkçe rap türüne ait şarkıların popülerliğini takip eden bir diğer tarz ise Türkçe pop tarzı şarkılardır. Serdar Ortaç, Hande Yener, Demet Akalın, Derya Uluğ, Hadise bu sanatçılara örnek olarak verilebilmektedir. Ayrıca bu iki tarzın bir araya getirildiği “remix” şarkılar da gece kulübü eğlencelerinde sıkça çalınan müzik türlerini oluşturmaktadır.

Türkçe rap müzik türünde eser ortaya koyan sanatçılardan Ceza, Gazapizm, Sagopa Kajmer gibi sanatçılar şarkılarında toplum sorunlarına değinip, eleştirel bir dille bu sorunları dile getirirken, yeni nesil Türkçe rap sanatçıları halkın sorunlarından ziyade sadece halkı eğlendirmek amacı gütmektedirler. Bu nedenle devamlı olarak yeni albüm çıkarmakta ve böylece popülerliklerini korumaya çalışmaktadırlar. “Club müziği” türünü alan sanatçıların her yeni çıkan parçaları gençler arasında hızlıca beğeni toplamakta ve eğlencelerine eşlik etmektedir. Bunun sebebi bu tarz müziklerin söz değil ritim odaklı olmasıdır. Sözselsel olarak bir anlam barındırmayan fakat ritmik olarak duyulduğunda dahi insanı eğlendiren türden parçalar olmaları, gece eğlencelerinin eşlikçisi hâline gelmelerini sağlamıştır. Örnek olarak gece kulüplerinde sıkça çalınan “Lvbel C5”in “Submariner” adlı şarkı sözlerini verilebilir:

“Kanmam yalancı yaşlara

Dubai 58 tek manzara

Akdo felaket, vur sazlara

Bebeğim görüşürüz sonraki yazlara

Alaaddin’e sihirli lambayı ben sattım

Gittim kendime bir saat aldım

Submariner, submariner

Ve kulüpte hep şov yaptım

Moet’leri onar hep patlattım

Full manita, full manita” (URL-8).

Gece kulüplerinde sıkça çalınan şarkılara başka bir örnek olarak “Alizade” isimli sanatçının “24/7” adlı şarkısını örnek olarak verilebilir:

“Üstümde Milano, fincanda Americano

Tanga, Savage Fenty, tanga üstümde, designer

Sardım ona yeşil dolma, dedi bana Cano

Karşıma alıp söyledim, Ayrılıyorz cano” (URL-9).

Yukarıda bahsi geçen sanatçılar aynı zamanda sürekli olarak yeni single (tek şarkı) veya albüm çıkararak, eğlenceyi doruklarda yaşamayı arzulayan, tekrara düşen rutin eğlenceden sakınan gençlik için eğlence faaliyetlerini daha çeşitli ve çekici hâle getirmektedirler. Bu nedenle, DJ’ler tarafından oluşturulan çalma listelerine yeni çıkan güncel parçalar da devamlı olarak eklenmektedir.

Popüler kültür unsurlarının eğlence sektörü üzerindeki etkisi müzik tercihlerinin yanı sıra düzenlenen partilerin konsept tercihlerinde, katılımcıların giyim kuşam biçimlerinde ve kadınların makyaj biçimlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Örnek olarak gençler tarafından severek takip edilen “Euphoria” adlı dizinin uyarlaması olarak düzenlenen konsept partiye, katılımcılar dizide sevdikleri karakterlerin saç ve makyaj stillerini yaparak, onlar gibi giyinerek katılım sağlamışlardır. Dizide değişik makyaj stilleriyle dikkat çeken “Maddy” adlı karakterinin simlerle ve taşlarla bezenmiş makyajı, parti girişinde kadınlara, makyözler tarafından ücretsiz olarak yapılmıştır. Benzer şekilde Prison Break adlı hapisneden kaçış temalı dizinin uyarlaması olarak düzenlenen konsept partide, dizinin konusuna sadık kalınarak katılımcılara gerekli görevler verilmiş, görevi gerçekleştiremeyenlere ve gerçekleştirenler yakalananlara kelepçe takılmıştır. Diğer bir örnek olarak, meşhur sitcomlardan biri olan How I Met Your Mother ve Friends adlı dizilerin uyarlaması olarak düzenlenen konsept partileri verebiliriz. Bu partilere katılımcılar sevdikleri karakterler gibi giyinerek katılmış, mekânın dekorunda ise dizide kullanılan dekorlar yerleştirilerek benzer atmosfer elde edilmeye çalışılmıştır.

Popüler kültür unsurları hızlı tüketilen ve yerine hemen yenisini koyan bir kültür olsa da kimi şarkılar, diziler, filmler dönem özelliği taşıdığından, popülerliğini yitirmeyerek günümüze kadar ulaşmış, gece eğlencelerinde de yerini almış/ almaya devam etmektedir. Bu tarz şarkılar, filmler veya diziler bu özelliğiyle kuşaklar arası bağlayıcılık niteliğine de sahiptirler. Örneğin 80’ler, 90’lar olarak düzenlenen dönem konsept partileri hem gençlere hem de orta yaş ve üzeri olarak nitelendirilebilecek 40+ yaş bireylere hitap ettiğinden dolayı hemen her yaştan bireyin katılımına uygun bir ortam sağlanmakta, kuşaklar arası ortaklaşa bir eğlence ortamı yaratılmaktadır. Kimi

şarkıların popülerliğini yitirmeyip her dönemde, farklı yaş gruplarına hitap ederek dinlenmeye devam edilmesi gibi yukarıda bahsi geçen ve konsept partilere konu olan How I Met Your Mother ve Friends adlı dizilerin yapım yıllarının da oldukça eski olmasına rağmen günümüzde tekrar tekrar izlenmeye devam edilmesi, sitcom denildiğinde akla ilk gelen yapımlardan olmaları, popülerliklerinin sürekliliğini sağlamış, bu özelliğiyle gece eğlencelerinin çeşitlilik kazanmasına yardımcı olmuştur.

Eğlence sektöründe popüler kültürün etkilerinin görüldüğü alanlardan biri de alkol çeşitleri ve isimlendirmeleridir. Bar ve gece kulübü eğlencelerinde en sık tüketilen alkol biradır. Bunun nedeni fiyatlandırma olarak diğer alkollere nazaran daha uygun olması ve öğrenciler için “ekonomik sarhoşluk” yaratmasıdır. Fakat özellikle görüntü açısından oldukça göz alıcı, rengiyle ve süslemeleriyle öne çıkan ve yumuşak içim sağlayan kokteyller de bar ve gece kulüplerinde sıklıkla tercih edilen alkol türlerindendir. Kokteyl isimleri kimi eğlence mekânlarında müşterinin dikkatini çekmesi açısından popüler kültür unsurlarından yararlanılarak isimlendirilmektedir. Örneğin şehrin en popüler barlarından olan ve gençler tarafından yoğun ilgi gören Barikat Bahçe adlı barda yer alan kokteyl isimlendirmeleri incelendiğinde son dönemde “frekans sayısı” olarak adlandırılan ve kişiye mucize getirdiğine inanılan, kimi bireyler tarafından vücuda dövme olarak da yaptırılan “777” sayısı, kokteyl ismi olarak kullanılmıştır. Aynı şekilde farklı bir kokteyle astrolojiyle ilişkili olarak “Merkür retrosu” ismi verilmiştir. Genellikle kadınların daha çok ilgi gösterdiği astroloji alanıyla ilişkilendirilen kokteyl isimleri, yine kadınların dikkatini daha fazla çekmiş, erkeklere nazaran daha fazla tüketilmiştir.

Popüler kültür eğlence faaliyetlerinde sıkça yer alan, hatta eğlencenin içeriğine yön veren yaptırım gücü oldukça yüksek olan bir kültürdür. Popüler kültür ürünleri eğlence sektörü içerisine yerleştirmek özellikle gençlerin ilgisini çekmek ve mekânın tercih edilebilirlik oranını etkileyen bir unsurdur. Bu sebeple mekân işletmecileri ve organizasyon ekipleri popüler kültür ürünlerini yakından takip ederek kısa sürede eğlence programına dahil etmekte ve buna bağlı olarak eğlence faaliyetleri çeşitlenmekte ve rutin eğlenceden uzaklaşmaktadır.

2.3. Gece Hayatı ve Eğlence Kültürü İlişkisi

"Gece hayatı" terimi, genellikle akşam saatlerinden sabahın ilk ışıklarına kadar süren eğlence aktivitelerini ifade eder ve barlar, kulüpler ve konserler gibi sosyal

etkinlik alanlarını kapsar. Bu tabirin kullanımı, öncelikle bu aktivitelerin belirli bir zaman diliminde, yani akşamın saatlerinden sabahın erken saatlerine kadar devam etmesiyle ilişkilidir. Gece karanlığının ve atmosferinin sağladığı loş ortam, renkli ışıklandırma, yüksek sesli müzik ve sosyal etkileşimlerle birleşerek eğlence için özgün bir ambiyans yaratmaktadır.

On dokuzuncu yüzyıla kadar gece saatleri suçların işlendiği, gayri resmi işlerin döndüğü, sapkınların bulunduğu basit bir tanımlama ile “güvensiz” denilebilecek bir saat aralığını oluşturmaktaydı. Gece saatlerinde görünür olmayan kent merkezleri, bu nedenle yirminci yüzyıla kadar aktif bir biçimde kullanılmamıştır. 20. yüzyıl itibariyle kentsel alanlar aydınlatılmaya başlatılmış ve bu sayede günümüz gece hayatının ilk adımı atılmıştır (Lovatt ve O’connar, 1995: 131). Bonnie S. Fisher ve Jack L. Nasar (1992: 40) kent merkezlerinin aydınlatılmasının güvenlik unsurunu etkileyen önemli bir faktör olmadığını belirtmişlerdir fakat Loewen vd. (1993: 325) yaptıkları çalışmada bir ortamın güvenlik duygusunu arttıran öğelerin başında aydınlatma olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Işık ve aydınlatmalar sayesinde görünürlük kazanan gece saatleri sayesinde gece hayatı tüketilebilir bir hâl almıştır.

Gündüz saatlerindeki kentin görünürlüğünün gece saatlerinde de korunmaya başlanmasıyla birlikte bireylerdeki gece saatlerine ilişkin korku azalmış, buna bağlı olarak gece saatleri de tüketim yapılabilecek, zaman geçirilecek, eğlenilecek alanlar hâline gelmiş ve buna bağlı mekânlar açılmıştır. 1950’lerden itibaren kent merkezleri çalışılan yer olmanın yanı sıra vakit geçirilen, eğlenilen yerler olarak yeniden yaratılmıştır (Lovatt ve O’connar, 1995: 129). Gündüz saatlerinde çalışmaya, ticaret yapmaya odaklanan bireyler, gece saatlerinde ise gece kulübü bar, konser gibi eğlence faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kamusal alanlarla yoğunluk göstermektedirler (Thomas ve Bromley, 2000: 1419). Günümüz kent merkezlerinde eğlence zamanının geceye kaymasının nedenini boş zaman kavramıyla ilişkilendiren Meriç Musaoğlu (2022: 22)’na göre bireylerin çalışma saatleri genellikle gündüz olduğundan, eğlenceye ayırabilecekleri boş vakit gece saatlerine kaymıştır. Günümüzde şehir merkezlerinin yoğun aydınlatmalarla yirmi dört saat ışıklandırılması ve bunun sonucu olarak gece saatlerinin de görünür kılınmasıyla bireyler üzerindeki korku kısmen silinmiş olsa da özellikle kadınlar açısından gece saatlerine ilişkin korku ve güven problemleri devam etmekte, kavga, şiddet ve olumsuz davranışlar gece saatleri ile ilişkilendirilmektedir. Gece hayatı ile ilişkilendirilen bar ve gece kulübü

eğlencelerinde sıkça tüketilen ve bünyede sarhoşluk hissi yaratan alkol, bunun başlıca nedenleri arasındadır.

Gece hayatı bireylere, gündüz aktivitelerinden farklı olarak daha yüksek enerjili, dinamik, canlı ve yoğun sosyal etkileşimlerin yaşandığı bir deneyim sunmaktadır. Ayrıca, kentlere kültürel ve ekonomik açıdan önemli bir fayda sağlayan gece kulüpleri ve bar gibi mekânlar hem yerel halk hem de turistler için cazibe merkezi hâline gelmekte, şehrin ekonomik canlılığını arttırmakta ve kültürel çeşitliliği yansıtmaktadır. Dolayısıyla, "gece hayatı" tabiri, geceye özgü atmosferi, sosyal dinamizmi ve çeşitli eğlence biçimlerini ifade eden kent kültürünün önemli bir parçası olarak öne çıkmaktadır.

Gece hayatı ve eğlence kültürü arasındaki ilişki, modern toplumlarda sosyal dinamiklerin, kültürel etkileşimlerin, kültür değişmelerinin ve tek tipleşen kültür unsurlarının anlaşılması açısından kritik bir öneme sahiptir. Bireylerin akşam saatlerinden sabahın erken saatlerine kadar bar ve gece kulübü gibi mekânlarda süren sosyalleşme ve eğlence aktivitelerini kapsayan gece hayatı ile bireylerin ve toplulukların boş zaman değerlendirme biçimlerini, süreç içindeki alışkanlık veya tercihlerini ifade eden eğlence kültürü arasında sıkı bir etkileşim bulunmaktadır. Gece hayatı, eğlence kültürünün önemli bir bileşeni olarak insanların sosyal etkileşimlerini ve eğlence alışkanlıklarını belirlenmesinde önemli bir araçtır. C.J Thomas ve R.D.F Bromley (2000: 472) yaptıkları bir çalışmada gece hayatını aktif kullanan kesimi gençler ve yüksek gelir grubuna sahip kişilerin oluşturduğunu, yaşlı ve ekonomik olarak düşük gelir seviyesine sahip olanların ise gece hayatında aktif rol almadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bunun sebebi gece hayatı aktivitelerinin yüksek ses ve göz alıcı ışıklandırmalarıyla bir süre sonra gözü ve kulağı yorması, saatlerce ayakta durulan bir eğlence şekli olması ve maddi açıdan keyfi bir harcamaya nazaran pahalı bir faaliyet olmasıyla açıklanabilmektedir. Bu nedenle bu tarz yorucu eğlence biçimleri gençler tarafından daha “katlanılabilir” bir hâl almaktadır.

Gece hayatının eğlence kültürü üzerindeki etkilerini şu başlıklar altında incelemek mümkündür:

Sosyalleşme ve Toplumsal Bağların Güçlendirilmesi: Gece hayatı, bireylerin bir araya gelerek sosyalleştiği, yeni insanlarla tanıştığı veya mevcut ilişkilerini pekiştirdiği bir ortam sunmaktadır. Bu sosyal etkileşimler neticesinde

toplumsal bağlar kuvvetlenir ve topluluk içi dayanışma sağlanır. Örneğin, barlarda veya kulüplerde düzenlenen canlı müzik performansları, konsept partiler veya standart bir gece eğlencesi bireylerin bir araya gelip eğlenmesini sağlarken aynı zamanda sosyal bağlarını güçlendirir. Türk halk bilimi açısından, bu sosyal etkileşimler, modern gece hayatının önemli mekânlardan olan barların ve gece kulüplerinin köylerdeki geleneksel eğlencelerin yerini aldığını, kent merkezlerinde “eğlence” denildiğinde akla ilk gelen mekânlardan olmalarıyla değişen ve batılı bir formda yeniden sunulan eğlence biçimlerinin ortaya koyması açısından önem teşkil etmektedir.

Kültürel Çeşitlilik ve Yeni Deneyimler: Gece hayatı, farklı müzik türleri, dans biçimleri ve eğlence seçenekleri ile kültürel çeşitliliği teşvik eder. Bireylerin farklı kültürel deneyimlere açık olmasını sağlar ve kültürel alışverişi artırır. Bu çeşitlilik, gece hayatının kültürel zenginliğini ve etkileşimini yansıtmaları bakımından önemli bir unsurdur ve geleneksel eğlencelerde görülen çok kültürlülüğün modern bir yansımasıdır. Fakat bu çeşitlilik aynı zamanda kültür değişmesi ve tek tipleşen bir kültür yaratması bakımından olumsuz bir unsur olarak da ele alınabilmektedir.

Ekonomik Katkı: Gece hayatı içerisinde yer alan bar ve gece kulüpleri gibi eğlence mekânları hem yerel ekonomiye hem de turizme önemli bir katkıda bulunarak ekonomik canlılığı artırır ve istihdam yaratır. Adam Eldridge (2010: 13), alkollü mekânların gece saatlerinde şehir merkezlerinde önemli bir eğlence merkezi hâline geldiğini söyleyerek, barlar, restoranlar ve gece kulüplerinin, sinemalar, tiyatrolar ve dans salonlarının yerine geçtiğini ve bu durumun sektörel bir boşluğu doldurarak yeni bir ekonominin ortaya çıktığını belirtmiştir (Güngör, 2020: 29). Gece hayatını doruk noktalarda yaşamayı seven ve düzenlediği çeşitli konsept partilerle haber sitelerine ve sosyal medya paylaşımlarına konu olan Eskişehir, bütün bu faaliyetlerle hem şehrin tanıtım faktörüne katkı sağlamakta hem de sadece gece hayatını deneyimlemek üzere şehir dışından gelen müşterilerle şehre ekonomik canlılık kazandırmaktadır.

Bireysel Rahatlama ve Eğlenme: Gece hayatı, bireylerin günlük yaşamın stresinden arındıkları, rahatladıkları ve eğlence doyumunu yaşadıkları saatleri kapsamaktadır. Gündelik hayatın rutininden, iş hayatının oluşturduğu gergin ortamdan çıkıp farklı bir atmosfere giren bireyler müzik, dans ve sosyal etkileşimler aracılığıyla stres atmakta, eğlence anlayışının kendisiyle aynı olan insanlarla bir araya gelerek sosyalleşmekte, arkadaşlık, flört veya ilişki kurabilmektedirler. Bu bağlamda, gece hayatı modern eğlence kültürünün vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir.

Gece saatlerinde şehirlerin aydınlatılmasıyla kent merkezlerini yirmi dört saat aktif kullanan bireyler için “gece hayatı” tüketilebilir bir ortam yaratmış ve çeşitli olumlu işlevleri beraberinde getirmiş olsa da geçmişten günümüze gelen gece saatlerine karşı duyulan güvensizlik duygusu, günümüz kent merkezlerinde de henüz aşılabilmiş değildir. Bunun en önemli nedenlerinden biri kontrolsüz alkol kullanımından kaynaklanan bilinç dışı tavırlardır. Gece hayatı ortamında aşırı alkol tüketimi ile şiddet arasında güçlü bir ilişki vardır (Hughes vd. 2008: 571). Şiddet, kontrolsüz güç ve saldırgan tavırların gerçekleşmesine vesile olan sarhoşluk ve buna bağlı bilinç dışı hareket etme durumları gece hayatının olumsuz yönlerini temsil etmektedir. Ayrıca bireylerin üzerlerinde taşıdıkları bıçak ve silah gibi yaralayıcı aletler, tehlike boyutunu daha da arttırmakta, eğlenmek için gidilen bir mekânda korku ve stres yaşanmasına neden olmaktadır. 2021 yılında dünya genelinde sekiz, Türkiye genelinde ise birinci en güvenli şehir seçilen Eskişehir’de, gece hayatının beraberinde getirdiği olumsuz durumlar sıklıkla meydana gelmese de gece hayatı tüketicileri tarafından tamamıyla güvenli olarak tarif edilememektedir⁵.

2.4. Eğlence Kenti Olarak Eskişehir’de Gece Hayatı

Kent olgusu Antik Yunan’a kadar uzanan bir geçmişe sahiptir fakat günümüzdeki kent olgusunun ortaya çıkışının sanayileşme ile eşzamanlı olarak gerçekleştiği kabul edilmektedir. Kentsel mekân kavramı kapitalizmin ve sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Konuya başlamadan kent kavramına ilişkin yapılan tanımlamalardan birkaçını vermek yerinde olacaktır.

“İnsanın hayatını düzenlemek üzere meydana getirdiği en önemli ve en büyük fiziki ürünü ve insan hayatını yöneten, toplumsal hayata, insanlar arasındaki ilişkilere biçim veren, sosyal mesafelerin en aza indiği, bu ilişkilerin en çok yoğunluk kazandığı mekân” (Cansever, 1996 akt. Yaylı, 2012: 335). Bu bağlamda, kentlerin planlama ve yönetim sürecinde, sadece fiziksel yapılara değil, aynı zamanda sosyal dinamiklere ve bu dinamiklerin gerçekleştirildiği mekâna da odaklanılmalıdır çünkü bu unsurlar, bireylerin günlük yaşamlarını etkilediği kadar toplumsal düzenin sürdürülebilirliğine de geniş bir biçimde etki etmektedir.

⁵ Gece Hayatıyla birlikte gelen güvenlik endişesi, “Bar ve Gece Kulüplerinin Tercih Edilebilirliğini Etkileyen Unsurlar” başlığı altında incelendiğinden bu bölümde ayrıntılı bilgi yer verilmemiştir.

Kent Bilim Terimleri Sözlüğü'nde (1998: 67-68) ise “Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşim birimi” şeklinde açıklanmaktadır. Geniş bir perspektifte insan yaşamının her türlü ihtiyacına hizmet eden unsurlarla donanmış kent, devamlı bir toplumsal gelişim gösteren, bütünleşme derecesinin yüksek olduğu (Keleş, 1972: 7) yerler olarak tanımlamıştır.

Gelişen teknoloji hizmetleri, iş imkânlarının kentlere kayması ve ulaşım araçlarının gelişimine bağlı olarak yirminci ve yirmi birinci yüzyıllarda kentleşme hız kazanmış, kırsal alanlardan kent merkezlerine göç başlamış; kentler sadece mekân olmaktan çıkmış, aynı zamanda üretim ve tüketim alışkanlıklarının gerçekleştiği, sosyal ve siyasal örgütlenme biçimlerinin olduğu, kültürel ve sanatsal faaliyetlerin gerçekleştiği büyük bir yaşam alanı hâline gelmiştir (Alaçam, 2016: 185). Özellikle son yıllarda Türkiye'deki kentlerde değişim ve dönüşüm oldukça hızlı yaşanmaktadır. Bu değişim kentlerin sadece fiziksel yapısıyla ilişkili değil aynı zamanda “kentli insan”ın yaşam biçimlerine, eğlence faaliyetlerine, eğitim seviyelerine, sağlık hizmetlerine ve beslenme biçimlerine kadar uzanan geniş bir alanda etki yaratmıştır. Kent merkezlerinde gelenekselden farklı bir tüketim alışkanlığı oluşmaya başlamış, bunun sonucu olarak çeşitli tüketim mekânları açılmıştır. Birçok araştırmacı kent ve eğlence arasında yakın ilişki olduğunu savunmuştur. Benjamin, Baudliere ve Simmel gibi araştırmacılar (Wilson, 1992: 54) modernite kavramını ve gelişimini kentlerin eğlence yapıları üzerinden analiz etmişlerdir. Kent mekânları, kentli insanın günlük yaşam akışının tam merkezinde yer alırlar. Bu mekânlar gerek işlevsel yönleriyle gerekse barındırdıkları kodlarla kent kavramının dönüşümünde büyük rol oynamaktadırlar. Kent mekânları modernitenin yükselişi ile gittikçe önem kazanmış, kent yaşamının ayrılmaz bir parçası, modernliğin sembolik bir göstergesi hâline gelmişlerdir. “Sanayileşme ve beraberinde getirdiği kente göç ve modernite gibi dinamikler, kentlerde yeni eğlence sistemlerinin doğmasına, yerel eğlence unsur ve türlerinin ya da kurumlarının yapısında değişmelerin, çözümlerin meydana gelmesine, hatta bazılarının ortadan kalkmasına neden olmuştur” (Özdemir, 2005: 65). Modern hayatla birlikte gelen sosyal hayat ve sosyalleşme kavramları ile yapılan planlara, organizasyonlara, görüşmelere ve buluşmalara ev sahipliği yapan kent

mekânları giderek işlevsellik kazanmıştır. Çoğu insan için günlük hayatta uğrak bir yer, sosyalleşme alanı, buluşma noktası olan bu mekânlar giderek sıradanlaşmaya ve rutin bir aktivite hâline gelse de kentlerde gündelik hayatın nabzı bu mekânlarda attığından bireyler iş, okul veya herhangi bir günlük yaşam pratiği içinde yaşadığı sıkıntıyı, olumsuzları, monotonluğu, durgunluğu atmak için kendilerini bu mekânlara atmaktadırlar. Her yaştan ve her kesimden bireyler sıkıntılarından uzaklaşmak, eğlenmek ve veya oradaki sosyalliğin içine girmek için kendilerine uygun mekânlara yönelmektedirler (Aytaç, 2007: 210-213). Modern insanın eğlence biçimleri ve sıklığı kırsaldaki gibi “bahaneli” ve sınırlı olmadığından, eğlenmek için bir geçiş dönemi kutlamasını veya yılın belirli dönemlerinde yapılan “ritüel kökenli” eğlenceleri beklememektedirler. Bahanesiz eğlence anlayışını benimseyen kentli insan hafta sonları, iş çıkışı, okul çıkışı veya herhangi bir boş zamanını değerlendirmek için artık eğlence kavramıyla özdeşleşmiş olan bar ve gece kulüpleri gibi eğlence mekânlarına giderek eğlence doyumunu yaşamaya çalışmaktadır. Kentlerde birbirinden farklı mekânlar örneğin, bar, meyhane, kafe, eğlence yerleri vb. kentli bireylerin sosyalleştiği ve kültürel etkileşimler yaşadıkları yerlerdir. “Bu mekânlar vurdumduymazlığı, boş vermişliği, karşı koyuşları ya da soft bir varoluşsal limana teslim olmuşluğu yansıtır. Bu mekânlar kentin rasyonel, düzenli, sıkıcı tekdüzeliğini temsil eden kurumsal yanlarına karşılık, irrasyonel, düzensiz, dağınık ve tezatlık yüklü sıradanlıklarıyla kendilerini kentli insanlara açarlar” (Aytaç, 2007: 221). Eskişehir’de bünyesinde barındırdığı üç üniversite ile yoğun bir öğrenci nüfusuna sahip, “öğrenci şehri” olarak adlandırılan bir şehir olmasından kaynaklı olarak bünyesinde sayıca fazla kent yaşamı kökenli tüketim mekânı bulundurmaktadır. Çalışma konusu edilen eğlence kavramıyla doğrudan ilişkili olarak ele alınan bar ve gece kulübü bakımından da sayıca zengin bir şehir olarak ön plana çıkan Eskişehir’de gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerinin sosyal medya uygulamalarında paylaşılması birlikte şehirdeki renkli ve canlı gece hayatının milyonlarca insana ulaşması sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak şehre sadece eğlence deneyimi yaşamak için gelen yerli turist sayısıyla günümüz kent eğlencesinin doruklarda yaşandığı şehirlerin zirve isimlerinden biri hâline gelmiştir. Öyle ki “X” adlı sosyal medya uygulamasında Eskişehir’de gerçekleştirilen eğlence faaliyetlerine yönelik olarak “Türkiye’den tamamen kopmuş bir şehir”, “Eğlence için yaşayan şehir” yorumları yapılmaktadır.

Her yaştan ve her kesimden bireye hitap eden gece hayatı aktivitelerinin zenginliği ile de dikkat çeken Eskişehir, 2000’li yılların başına kadar bar ve gece kulübü bakımından böylesi bir zenginliğe sahip değil, tam aksine halkın eğlence ihtiyacını karşılayan sadece iki mekâna sahipti. Bunlardan ilki Fuat Gürcüoğlu tarafından şehrin ilk diskoteği olarak açılan Deep Disco, diğeri ise 1978 yılında Büyük Otel’in giriş katında hizmet vermeye başlayan Ekrem restorandır. 2000’li yıllara gelindiğinde teknolojik ilerlemeler, ulaşım araçlarının gelişimi, bireyler tarafından yeni eğlence biçimlerine duyulan ihtiyaç ve popüler kültür unsurlarının yaptırım gücünün artması gibi etkenlerle kent merkezlerinde birbirinin peşi sıra çeşitli bar ve gece kulübü açılmaya başlamış, eğlence faaliyetleri çeşitlenmiştir. Ray Oldenburg (1999: 17-27) Pub’lar, barlar kafeler gibi kentsel mekânları ele aldığı ve bu mekânları “üçüncü mekân” olarak adlandırdığı bir çalışmada bu mekânları, toplumsal etkileşimlerin sık gerçekleştiği ve sosyal beklentilerin karşılandığı mekânlar olmasından dolayı halk için yaratılmış mekânlar olarak tanımlamaktadır. Ona göre, bu mekânlar; kent halkının yaşam pratiği içinde sıkça yer almalarıyla, modernliğin en fazla üretildiği mekânlar olmalarıyla modern yaşamın kilit noktalarını oluştururlar. Kentin günlük yaşamı içinde çeşitli işlevler görmeleri; kentli vatandaşların sosyal temsil arayışlarına ve mekâna bağlı olarak saygınlık ve statü edinme gereksinimlerine de cevap verirler (Aytaç, 2007: 208). Bu yönleriyle kent mekânları, kentli insanın sosyal hayatında önemli uğrak yerler olmaya başlamışlardır. Bu döngü içerisinde barlar ve gece kulüpleri de kendine yer edinmeyi başarmış, kentli insanın eğlence ihtiyacını karşılayan mekânlar hâlini almışlardır.

Eskişehir’de gece hayatının en canlı olduğu yerler, şehrin merkezi konumlarından olan Vural Sokak, İsmet İnönü caddesi ve Yılmaz Büyükerşen Bulvarı’dır. Buradaki barlar ve gece kulüpleri konum itibarıyla şehrin merkezinde yer aldığından kolay ulaşım sağlanması açısından da oldukça elverişlidir. Barlar sokağı olarak isimlendirilen sokak da bu konumlar içerisinde yer aldığından sayıca fazla gece kulübü ve bar eğlencelerinin kilit noktalarını bu semtler oluşturmaktadır. Sabahın ilk ışıklarına kadar fazlaca insan yoğunluğunun yaşandığı bu semtler şehrin gece hayatının zenginliğini temsil etmektedir. Gece hayatını en aktif kullanan kesimi oluşturan gençlik (Güngör ve Orhan, 2020: 99) gece eğlencelerinde de aktifliğini korumakta, eğlence mekânlarının devamlı müşterisi hâline gelmektedirler. Genç kesimin yoğun katılımıyla gerçekleştirilen gece kulübü eğlenceleri bu durumla

bağlantılı olarak üniversitelerin eğitime başladığı Eylül ayı itibariyle içeriklerini çeşitlendirmeye başlamakta, diğer bir deyişle sezonu açmaktadırlar. Üniversitelerin tatil olmasıyla birlikte ise eğlence faaliyetleri hız kesmeden devam etse de içerik ve katılımcı yoğunluğu bakımından zenginlik azalmaktadır. Bu nedenle Eskişehir'in gece hayatına genç kesim yön veriyor demek yanlış olmayacaktır.

Bar ve gece kulüplerini sadece bireylerin alkol tüketim pratiklerini kapsayan mekânlar olarak değerlendirmek sınırlı ve dar bir tanımlama olacaktır. Bu tarz mekânlar yüksek dinamizm içerisinde sürekli değişimler yaşayan, sosyal bağların sıkı olduğu ve kültürlenme sürecinin yaşandığı mekânlardır. Çalışmaya veri teşkil eden ve şehrin en çok tercih edilen bar ve gece kulüplerinden olan The Cave Event Hall&Club, Barikat Bahçe, Club 2020 Eskişehir, Fakülte Performanca Hall, Free Pub Eskişehir ve Spr Eskişehir, düzenledikleri içeriklerle sıradan bir gece kulübü olmanın ötesine geçerek katılımcılarına oldukça renkli bir gece eğlencesi deneyimi yaşatmalarının yanı sıra eğlence faaliyetlerine çeşitli aktiviteleri de dahil ederek klasik bar ve gece kulübü eğlencelerine yenilik getirmişlerdir. Sabah 06.00'a kadar kapıları açık olan gece kulüpleri, yaygın olanın aksine müşterilerine sadece içki içilip eğlenilen bir alan değil, çok çeşitli faaliyetleri de bünyesinde barındıran sosyal bir yaşam alanı hâlini almışlardır. Tiyatro gösterilerinden, ödüllü bilgi yarışmalarına, workshoplardan, soğuk savaş konseptli eğlence faaliyetlerine ve konsept partilere⁶ kadar her türlü aktiviteyi içerisinde barındıran, ayrıca mekân içinde yer alan dart, langırt ve beer pong gibi oyunlarla sadece eğlence odaklı değil aynı zamanda farklı içeriklerle de katılımcılara eğitici içerik sunan, farklı konseptlerde eğlenmelerini sağlayan, turnuvalar düzenleyen ve hemen hemen her etkinliğin sonunda çeşitli ödüller veren mekânlar hâline gelerek yeni nesil bir içerik edinmiş, kimi kesimler tarafından sadece alkollü içki tüketilen “ahlak dışı” tavırların sergilendiği ortamlar algısını zayıflatılmaya başlamışlardır. Eskişehir'de bulunan barlar ve gece kulüpleri müşterilere sunduğu zengin içeriklerle sıradan bir gece kulübü ve bar sınırlandırmalarını yıkarak deyim yerindeyse sosyal faaliyet alanına dönüşerek gece hayatını renklendiren faaliyetlere sahne olmaktadır.

Gece hayatı, modern toplumlarda bireylerin günlük yaşamın stresinden uzaklaşmak ve sosyal bağlarını güçlendirmek için sıklıkla tercih ettikleri ortamlar hâlini almışlardır. Bu bağlamda gece hayatı ile ilişkilendirilen alkol, gece hayatının

⁶ Eskişehir kent merkezinde bulunan bar ve gece kulüplerinde düzenlenen etkinlikler, ayrıntılı olarak çalışmanın üçüncü bölümünde yer almaktadır.

önemli unsurlarından biri hâlini almıştır. Alkol tüketimi, bireylerin rahatlamasına ve sosyal etkileşimlerinin kolaylaşmasına katkıda bulunduğundan bireylerin daha rahat bir şekilde hareket etmelerini ve gevşemelerini sağlamaktadır. Bu etkiler, bireylerin günlük streslerinden arınmalarını sağlamakta ve gece hayatında kendilerini daha özgüvenli ve rahat hissetmelerine yardımcı olmaktadır. Sosyal ilişkiler açısından bireylerin daha kolay ve samimi bir şekilde iletişim kurmalarına, bireylerin daha dışa dönük ve konuşkan hâle gelmelerini sağlayan alkol, yeni sosyal bağlar kurmayı kolaylaştırmaktadır. Gece hayatı ile ilişkilendirilen alkol tüketimi Eskişehir’de bulunan bar ve gece kulüplerinde de sıkça tüketilmektedir. Mekânların müşteri yoğunluğunun büyük bir kısmını oluşturan öğrenciler için alkol fiyatlandırmaları makul bir fiyat olarak belirlendiğinden bu mekânlarda diğer büyükşehirlere görece daha ekonomik bir gece hayatı ve “ekonomik sarhoşluk” deneyimi yaşanmaktadır. Öyle ki sadece ucuz alkol içmek ve ekonomik bir gece hayatı geçirmek isteyen bireyler gününbirlik Eskişehir’e gelmekte ve gece hayatını deneyimlemektedirler. “Ben normalde Antalya’da yaşıyorum. Burası turizm şehri olduğu için mekânlar fiyatlandırmalarını çok uçuk derecelere kadar çıkarıyorlar. Ben burada bir biraya 250₺ veriyorum. Bir gün sosyal medyada gezerken Eskişehir’de bulunan bir mekânın (Hangover) kampanya yaparak birayı 10₺ yaptığını gördüm. Biz dört arkadaş bilet aldık gittik Eskişehir’e. O kampanyaya yetişemedik ama alkol genel olarak bütün mekânlarda çok ucuzdu. Hem farklı şehir görmüş olduk hem de bedavaya eğlendik” (KK-1). “Ben Kütahya’da okuyorum. Burada gece hayatı pek yok. Biz genelde hafta sonları Eskişehir’e gelip partiliyoruz sabah da ilk trenle ya da otobüsle geri dönüyoruz. Bazen yanımda kız arkadaşlarımız olmadan geliyoruz o zaman mekâna giremiyoruz tabi öyle olunca barda içiyoruz. O bile keyifli” (KK-2). “Eskişehir’de bulunan eğlence Mekânları Kütahya’da yok. Burada alkol alınabilecek sadece iki mekân var. Oralar da kodaman mekânı. Eskişehir bu yönüyle çok çeşitli, her yaştan insana göre eğlence hizmeti sunuyor. Bu yüzden biz de burada okuduğumuz dört yıl boyunca neredeyse her cumartesi Eskişehir’e gelip eğlendik. Cumartesi günleri bu şehir bir başka oluyor”. (KK-3).

Alkol fiyatlandırmaları müşteri kitlesinin büyük bir bölümünü oluşturan öğrenci kitlesi baz alınarak belirlendiğinden ve diğer büyük şehirlere görece daha ekonomik bir eğlence deneyimi sunduğundan, bu mekânlar alkol tüketimi yapan ve eğlence kavramıyla alkolü ilişkilendirmiş bireyler için “öğrenci dostu” mekânlar hâlini

almışlardır. Ayrıca şehirde gece hayatı mekânlarla sınırlı kalmayıp özellikle ilkbahar ve yaz aylarında sokağa da taşmaktadır. Mekâna girmeden önce kaldırım kenarında ya da parkta alkol alarak eğlenceyi daha ekonomik bir hâle getirmek isteyen bireyler için gece hayatı önce sokakta başlamakta, daha sonra mekâna taşınmaktadır. “Mekânlar saat bir iki gibi anca hareketleniyor onun öncesinde gidince pek eğlenemiyorum ben. Yazları kum sahada (Eskişehir’de bulunan bir park) içmeye başlıyoruz arkadaşlarla. Saat bir gibi kalkıp mekâna geçiyoruz. Kafamız zaten iyi olduğundan hemen eğlenebiliyoruz. Sarhoş olmadan o ortam hiç çekilmiyor” (KK-4).

“Önce evde veya dışarıda başlıyor benim için gece hayatı, hem çok daha ekonomik bir eğlence oluyor, hem de hafif çakır bir şekilde mekâna girince direkt olarak eğlenebiliyorum. Diğer türlü içeride ilk bir saat sarhoş olmaya çalışacağım ki, eğlenebileyim” (KK-5) “Eskişehir’de öğrenci kitlesi genel olarak geceye dışarıda başlıyor. Mesele normal bir şehirde gündüzleri insan kalabalığı olur, geceleri sessiz olur. Eskişehir yaz aylarında tam tersi bir şekilde gündüzleri bomboş, geceleri inanılmaz kalabalık. Özellikle merkezde yer alan parklar öğrenci dolu oluyor. Çakırkeyif olana kadar dışarıda içiyorlar, ardından mekâna gidiyorlar” (KK-6).

Eskişehir’in gece hayatı, şehrin öğrenci kimliği ve genç nüfusuyla ilişkili olarak gelişerek çeşitli ve renkli bir yapıya bürünmüştür. Şehir, sunduğu çok yönlü eğlence seçenekleriyle birçok büyükşehirden ayrılmakta ve standart eğlence biçimlerine yenilik getirmektedir. Bu durum, Eskişehir’i sadece bir öğrenci şehri değil, aynı zamanda eğlencenin de merkezi hâline getirmiştir. Eskişehir’in barları ve gece kulüpleri, standart eğlence mekânlarının ötesine geçerek farklı konsept partiler, workshoplar, tiyatro gösterileri, ödüllü yarışmalar gibi farklı etkinliklerle gece eğlencelerini zenginleştirmişlerdir. Bu çeşitlilik hem yerel halkın hem de öğrencilerin farklı zevklere hitap eden mekânlarda eğlenmesini sağlamıştır. Özellikle öğrenci dostu fiyatlandırmalar bu mekânların cazibesini arttırmış ve genç nüfusun bu mekânları sıkça tercih etmesini sağlamıştır. Öğrenciler, uygun fiyatlı alkol ve çeşitli etkinlikler sayesinde Eskişehir’in gece hayatının keyfini çıkarırken, şehrin ekonomik yapısına da katkıda bulunmaktadırlar. Öğrenci kitlesinin harcama potansiyeli, barlar ve gece kulüplerinin işletmelerinin devamlılığını sağlamaktadır. Ayrıca, bu mekânlar sosyal medya üzerinden geniş bir kitleye ulaşarak, şehrin tanıtım faktörüne de katkıda bulunmaktadırlar. Eskişehir’in gece hayatı sadece eğlence açısından değil, sosyal etkileşim ve kültürel alışveriş açısından da büyük önem taşımaktadır. Çeşitli

lkelerden ve Şehirlerden gelen öğrenciler bu mekânlarda yerel halk ile bir araya gelerek sosyalleşmekte ve kültürel bir alışveriş gerçekleŐtirmektedirler. Bu durum, Eskişehir'in kozmopolit yapısına katkıda bulunmakta ve Şehrin dinamik yapısının devamlılığını sağlamaktadır.

Yapılan tespit ve değerlendirmelerden hareketle, Şehirde yer alan barlar ve gece kulüplerinin, sundukları çeşitli eğlence seçenekleri ve ğrenci dostu yaklaşımlarıyla hem yerel halk hem de öğrenciler için eğlenme ve sosyalleşme alanı sağlayan mekânlar olduğunu, bu nedenle Şehrin kimliğinin ayrılmaz bir parçası hâline geldiğini söylemek mümkündür. Her yaştan, her kesimden ve her inançtan insana hitap edecek çeŐitlilikle ve içerikte olan barlar ve gece kulüpleri, sadece alkol tüketilen ve yüksek sesli müzik çalınan yerler olmanın ötesine geçerek kahvaltı servisleriyle, çay, kahve vb. gibi alkolsüz içecekleri de menülerinde bulundurmalarıyla bireylerin eğlence, dinlence ve sosyalleşme ihtiyaçlarını tek çatı altında gerçekleŐtiren mekânlar hâline gelmişlerdir.

“Başörtülü bir kadın olarak barlarda bulunmaya çekiniyordum. Çünkü halk arasında bar denildiği zaman sadece alkol içilen mekân algısı geliyor. Oysaki aydan kahveye her Şey var. Ben barlarda yapılan hemen hemen bütün etkinliklere katılıyorum, çünkü devamlı olarak farklı aktiviteler yapılıyor, kaçırmak istemiyorum. BaŐrtm dolayısıyla da girdiğim hiçbir mekânda yargılayıcı bakışlara maruz kalmadım. Eskişehir, herkesin birbirinin görüŐüne saygı gösterdiği bir Şehir”. “Bar ve gece kulübü eğlenceleri Şehirde yapılacak tek eğlence türü diyebilirim. Bu nedenle devamlı olarak katılıyorum. Olumsuz bir durum yaŐamadım. Yalnızca erkeklerin uzun süreli bakışları rahatsız ediyor. Öyle bir durumda da içerideki güvenlik görevlisine durumu anlatıyorum ve zyorlar. Taşkınlık yaşanan bir Şehir değil (KK-5). “Diğer büyükşehirlerin gece hayatına kıyasla çok güvenli” (KK-4, KK-6, KK-7, KK-8, KK-9). “Günümüzde barlar kafe gibi bir Şeye dönüŐtü artık. Kafede oturmak ya da barda oturmak aynı Şeyi ifade ediyor. Kafede içilen çay kahveyi ya da yenilen yemeği barda da bulabiliyoruz. Barlar böyle bir hizmet sunulduğu için ailelerin dahi çocuklarını alıp geldiği bir ortama dönüŐtü, oldukça güvenli ve keyifli” (KK-10).

Barlar, günümüzde yaptıkları etkinliklerle ve sundukları hizmetle geleneksel toplum yapısında yaygın olan “ahlak dışı” algısından uzaklaŐılmasını sağlamış, içerisinde her yaştan ve her kesimden bireyi bulunduran sosyal bir faaliyet alanına dönüŐmüŐse de, bar veya gece kulübü katılımcıları, yani genel anlamda gece hayatı tüketicileri tarafından geleneksel toplum yapısında hâkim olan ilişki kuracakları

kişilerin gece hayatı ve alkol alışkanlığının olmaması gibi düşünceler yıkılamamış, yaygın bir görüş olarak “gece hayatı olan kadından/erkekten olmaz” düşüncesi modern kent yaşamında varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Günümüz kent merkezlerinde yaşayan bireyler her ne kadar “modern” ve “kentli” olarak tabir edilse de geleneksel kodlamalardan sıyrılamayan bireyler için, gece hayatı olan bireylerle ilişki kurmak tabu olarak görülmeye devam etmektedir. Gece hayatı, genellikle eğlence, alkol tüketimi ve toplumun daha “özgürlükçü” kesimlerinin tercih ettiği bir yaşam tarzı olarak algılanır. Geleneksel toplumlarda ise bu tür bir yaşam tarzı bireyin ahlaki bütünlüğüne ve sosyal statüsüne zarar verebilecek unsurlar olarak değerlendirilir. Bu nedenle, gece hayatına katılan kişilerle, evlilik ya da ciddi ilişkiler kurmak söz konusu olduğunda “güvenilmez” veya “ahlaki açıdan zayıf bireyler” olarak görülmektedirler. Kişisel anlamda kimin bar veya gece kulübüne geldiğiyle ilgilenmeyen ve toplumun her kesiminden bireye saygı gösteren bireyler, söz konusu ilişki kurmak olduğunda, geleneksel yapıdan gelen kodlamalarıyla hareket etmekte ve gece hayatı olan biriyle ilişki kurulamayacağını belirtmektedirler. “Gece hayatında tanıştığım biriyle ciddi bir ilişki kurmam” (KK-2, KK-3, KK-5, KK-7, KK-8, KK- 9, KK-11, KK-12, KK-15, KK-17-, KK-23). “Gece kulübünde tanıştığım birine tamamen güvenemem. Bu nedenle ilişki de kurmam. Zaten genel anlamda herkes böyle düşündüğü için tek gecelik ilişkiler arttı. Bir kadının yanına tanışmak için gidildiğinde veya kadın tanışmak için geldiğinde olayın tamamen takılmak olduğunu iki taraf da biliyor” (KK-11). “Gece hayatı tamamen güvensiz bir ortam. O ortamda takılan kadınla ilişki kurmam, ilişkim olduğu bir kadının da o ortama girmesini istemem” (KK-13, KK-16, KK-21, KK-22). “Gece kulüpleri günümüzde yeni insanlarla tanışmanın en kolay olduğu ortamlardan biri. Burada herkesin herkesle tanışması çok kolay olduğundan, özel bir yanı ya da uğraştırıcı bir yanı kalmıyor. Bu nedenle kurulan ilişkiler de basit oluyor (KK-18). “Tanıştığım anda ilişki düşünmem, dışarıda da tanımaya devam ederim. Eğer birbirimize uygunsak ilişki daha sonra başlar zaten. Fakat ilişki içerisinde olduğumuz süre boyunca gece eğlencelerine katılmasını istemem” (KK-25). “Benim için gece kulübünde tanışmış olmanın hiçbir önemi yok. Sonuçta o an bende oradayım ki denk geldik ve tanıştık. Bu nedenle gece hayatında tanıştığım bir insanla ilişki yaşarım” (KK-28).

Geleneksel toplum yapısında var olan ilişki ve evlilik tabuları modern kent yaşamında hayatını devam ettiren bireylerde etkisini sürdürmeye devam etmektedir.

Gece hayatı aktivitelerinin aktif tüketicisi olan bireylerin, bu ortamlarda tanıştıkları kişilerle ciddi ilişki yaşamak istememeleri, bu tabuların ve ön yargıların bugün de varlığını sürdürmeye devam ettiğini göstermektedir. Kent yaşamı, bireylerin farklı yaşam tarzlarını benimsemelerine ve çeşitlilik içerisinde yaşamalarına imkân tanısa da güven ve ilişki kurma konusundaki geleneksel yaklaşımlar günümüz kent merkezlerinde birçok kişinin davranışlarını ve kararlarını etkilemeye devam etmektedir. Bu durum, “modern” toplum yapısının daha açık fikirli ve çok çeşitli olmasına rağmen, köklü toplumsal normların ve değerlerin hâlâ bireylerin tercihleri üzerinde güçlü bir etki kurduğunu ortaya koymaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BARLAR VE GECE KULÜPLERİ

3.1. Barlar ve Gece Kulüplerinin Sözlük Anlamları

Modern kent yaşamında eğlence kavramının karşılığı hâline gelmeye başlayan bar ve gece kulüpleri yüksek sesli müzikleriyle, karanlık ve cazibeli ortamlarıyla ve sundukları çeşitli içeriklerle kent yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline gelmişlerdir.

TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'te “bar” kelimesi yedi farklı şekilde tanımlanmıştır:

“1. Anadolu'nun doğu ve kuzey bölgesinde, en çok Artvin ve Erzurum yörelerinde el ele tutuşularak oynanan, ağır ritimli bir halk oyunu. 2. Danslı, içkili eğlence yeri, ayaküstü içki içilen eğlence yeri. 3. Hava basıncı birimi. 4. Ateşten, mide bozukluğundan, ağızda, dil ve dişlerde meydana gelen acılık. 5. Sirke, pekmez vb. sulu yiyeceklerin üzerindeki köpük, küf, mantar. 6. Su kaplarında su etkisiyle oluşan tortu veya kir. 7. Halter sporunda ağırlığı oluşturan kiloları birbirine bağlayan metal çubuk” (URL-3). Cambridge sözlüğüne ait internet sitesinde ise bar: “1- İçkilerin, özellikle alkollü içeceklerin satılıp içildiği yer veya içki servisi yapan kişinin bulunduğu yer. 2- Uzun, ince, düz bir metal veya tahta parçası. 3- Katı bir dikdörtgen şekle dönüştürülmüş bir madde” (URL-10) olarak tanımlanmıştır.

Bar üzerine yapılan çeşitli tanımlamalar bulunsa da çalışmayı ilgilendiren bar tanımı danslı, içkili eğlence yeri olduğunu ifade eden anlamıdır. İçkili eğlence mekânları anlamına gelen bar sözcüğü, dilimize İngilizceden geçmiştir. “Bar; alkollü ve alkolsüz içeceklerin servis yapıldığı sosyal, ticarî mekânlardır. Barlarda genellikle kuru mezeler servis edilir. Meze ve yemek servisi yapılan barlar da mevcuttur. Genellikle barın kenarında sandalyeler veya tabureler bulunur. Bazı barlarda sahne bulunur ve sahneye müzik grupları, dansçılar veya komedyenler çıkabilir” (URL-11). 3572 Sayılı Yönetmelikte “müşterilerin tezgâh önünde ayakta durarak veya yüksekçe bir tabure üzerinde oturarak içki içip, dans edebildikleri eğlence yeri” (URL-12) olarak tanımlanan barların hizmet sundukları konseptte, müşteri tipine, içecek türlerine, çalışma saatlerine ve konumlarına göre birçok çeşitleri bulunmaktadır bu nedenle günümüz kent merkezlerinde yer alan barları dans edilen, eğlenilen mekânlar olarak değerlendirmek sınırlı ve dar bir tanımlama olacaktır. Bunun nedeni kimi barların yüksek sesli müzikle dans edilen ve eğlenilen yerler olarak

hizmet vermesi kadar kimi barların ise kafe ortamına benzer şekilde hizmet vermesinden kaynaklanmaktadır. Barlar sadece dans edilen, yüksek sesli müzikle eğlenilen yerler değil, kısık sesli çalınan sakın müziklerle sohbet eşlik eden, gündüz saatlerinde çay, kahve ve yiyecek servisi yapan, akşam buluşmalarında kafenin yerini alan, yüksek sesli müzik tercih etmeyen bireylerin tercih ettiği mekânlardır. Bu tarz mekânlarda on sekiz yaş ve üzeri her yaştan bireye rastlamak mümkündür. Öte yandan dans ve eğlence hizmeti sunan, gece kulübü ile benzer niteliklere sahip barlarda ise genellikle genç kesimi görmek daha olağandır.

Gece kulübü ise TDK *Güncel Türkçe Sözlük*'te şu şekilde tanımlanmıştır: “Geceleri açık olan, dans etmek, müzik dinlemek ve gösteri izlemek için gidilen eğlence yeri” (URL-3).

“Gece kulübü, herkese açık müzikli, içkili müzik mekânı, konser, show ve eğlence yeri, insanların eğlenme amacıyla gittikleri, müzik eşliğinde dans edilen, alkollü içecek tüketilen, genelde gece açılan sabaha dek açık kalan mekânlardır. Bir gece kulübü genellikle bir dans pisti, lazer ışık gösterisi ve disk jokey (DJ) için sahne içeren bir eğlence mekânıdır. Gece kulübü adlandırması zamana göre isim değişikliğine uğramıştır. İlk başlarda disko, diskotek olarak adlandırılan bu mekânlar günümüzde gece kulübü ya da sadece kulüp olarak adlandırılır” (URL-13).

Gece hayatı işletmelerinden olan barlar, publar ve gece kulüpleri sabahın ilk ışıklarına kadar hizmet veren, alkollü içecek servisi yapan ve ağırlıklı olarak çeşitli gruplara hitap eden müzik türleriyle çeşitli dans gösterileri sunan mekânlardır (Crim, 2008: 14, Purcell ve Graham, 2005: 140). Bireylerin gündelik hayatın stresinden uzaklaşmak ve kafa dağıtmak için tercih ettikleri bu mekânların, müşteri yoğunluğunun çoğunlukla 18-25 yaş arası gençlerden oluşması, bahsi geçen bu işletmelerin eğlence faaliyetlerini, müzik tercihlerini ve mekân içi fiyatlandırmaları, genç kesimin ilgi ihtiyaç ve bütçesine göre ayarlamalarına neden olmuş ve bu sayede gece hayatını doruklarda yaşamak isteyen gençlerin eğlence anlayışının karşılığı hâline gelmişlerdir.

3.2. Eskişehir’de Bulunan Barlar ve Gece Kulüpleri

Eskişehir, tarihi ve kültürel zenginliklerinin yanı sıra dinamik ve canlı gece hayatıyla öne çıkan bir şehirdir. Özellikle öğrenci nüfusunun yoğun olduğu ve öğrenci şehri diye adlandırılan bu şehir, her zevke hitap eden barlar ve gece kulüpleri ile sosyal

yaşamını zenginleştirmekte ve çeşitli eğlence biçimleriyle bireylere çok renkli bir gece eğlencesi sunmaktadır. Gerek sakin bir barda sohbet etmek isteyen bireyler için gerekse enerjik bir gece kulübünde sabahın ilk ışıklarına kadar dans etmek isteyen bireyler için Eskişehir çok çeşitli gece hayatı alternatifleri sunmaktadır. Şehirde bulunan bar sayısı “Barlar sokağı” olarak adlandırılan Vural Sokak’ta yoğunlaşmaktadır. İstiklal, Eskibağlar ve Cumhuriyet mahalleleri sınırlarında bulunan Vural Sokak, 05.01.2006 tarihinde 02-13 sayılı Tepebaşı Belediyesi meclis kararı ile içkili yerler bölgesine alınan, 412 metre uzunluğunda bir sokaktır. Alkollü mekânların bir sokak altında toplanmasındaki amaç ise denetimlerin daha kolay bir biçimde yapılmasını sağlamaktır (Çiftçi vd., 1025: 1006).

Şehirdeki bar sayısının yoğunlaştığı ve "Barlar Sokağı" olarak bilinen Vural Sokak, Eskişehir’in merkezi yerleşim alanlarından biri olan İstiklal, Eskibağlar ve Cumhuriyet mahalleleri sınırlarında yer almaktadır. Bu sokak, 05.01.2006 tarihli Tepebaşı Belediyesi Meclis Kararı ile içkili yerler bölgesi ilan edilmiş ve 412 metre uzunluğu ile alkollü mekanların yoğunlaştığı bir cadde halini almıştır. Alkollü işletmelerin bir arada toplanmasının ana gerekçesi, denetimlerin daha etkili ve düzenli bir şekilde yapılabilmesini sağlamaktır (Çiftçi vd., 1025: 1006). 2024 yılı itibariyle barlar sokağında toplam yirmi üç bar mevcuttur. Barlar sokağında yer alan işletmeler her tarza ve her yaşa uygun içerikler barındırdığından neredeyse her yaş grubunun bir arada bulunduğu, herkesin kendinden bir şeyler bulabildiği kalabalık ve canlı bir sokak olma özelliği taşımaktadır. Ancak, zaman içinde barlar sokağının karakteri ve toplumsal yapısı önemli ölçüde değişmiştir. Başlangıçta "Sanat Sokağı" olarak açılan ve her adımda bir sanat yansıması bulunan bu bölge, özellikle pandemi sonrasında, sosyo-kültürel yapısındaki dönüşümle dikkat çekmiştir. Pandemi dönemi sonrası, bu sokakta artan şiddet olayları, sarhoş bireylerin neden olduğu olumsuz durumlar ve kontrolün zorlaşması gibi sebeplerle "Sanat Sokağı" olarak adlandırılmasına aykırı bir profil sergilemeye başlamıştır. Sokakta yaşanan bu olumsuz olaylar hem güvenlik endişelerini hem de mekânın sosyal yapısını değiştirmiştir. Özellikle kadınlar arasında, bölgenin "güvensiz" ve "varoş" olarak nitelendirilmesi, sokağın popülerliğini önemli ölçüde zayıflatmıştır.

Bu durum, şehir yönetiminin barlar sokağında yeni işletmelerin açılmasına karşı daha temkinli bir yaklaşım geliştirmesine yol açmıştır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi, barlar sokağında ya da bu bölgeye yakın alanlarda yeni barlar veya gece

kulüpleri açılmasına onay vermemekle birlikte, şehirdeki alkollü mekanların daha merkezi ve kontrollü noktalarda yer alması gerektiği görüşünü benimsemiştir. Bu strateji, şehrin sosyal yapısını düzenleme, güvenliği artırma ve toplumsal huzuru sağlama adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ancak, bu tür düzenlemelerin sadece mekân yönetimiyle sınırlı kalmaması, aynı zamanda barlar sokağının toplumsal kimliğini yeniden şekillendirmeye yönelik daha geniş çaplı bir planlama gerektirdiği de ortadadır.

Bireylerin alkol tüketim oranlarının fazla olması ve alkolün bünyeye verdiği olumsuz etkiye ithafen Eskişehir Büyükşehir Belediyesi tarafından barlar sokağının girişine elinde alkol şişesiyle “sızmış” bir adam heykeli yerleştirilmiş ve altına “Şişedeki gibi durmaz” sözü yazılmıştır. Yerleştirilen bu heykel hem mizahi unsur hem de uyarı niteliği taşımasıyla şehrin simgelerinden biri hâline gelmiş ve barlar sokağını ziyaret eden bireylerin, önünde fotoğraflar çekindiği popüler bir yapı hâline gelmiştir.

Görsel- 1 Şişedeki Gibi Durmaz Heykeli⁷

Zaten hemen hemen her mekânda müzik çaldığından bütün sesler birbirine karışıyor, her adım başı farklı farklı mekânların karşılama hizmetlerinde çalışan arkadaşlar içeri davet etmek istiyor, sokak çok kalabalık her kafadan bir ses çıkıyor yani uzun süre katlanılacak bir sokak değil” (KK-7). “Buraya gelen kitle her yıl daha da kötüye gidiyor gibi geliyor bana. Ben 2017’de Üniversiteye geldiğimde barlar sokağının kitlesi ve eğlence faaliyetleri çok daha güzeldi. Günümüzde bütün mekân

⁷ Şişedeki gibi durmaz heykeli görseli için bkz. URL-14

diyemem ama genelleme yapmam gerekirse, çoğunlukla alt kesimden insanların bulunduğu bir yer oldu o yüzden yıllardır gitmiyorum, varoş bir yer” (KK-19). “Fazlaca gürültü kirliliğinin yaşandığı ve ergenlerin doluştuğu bir sokak. Yaşları tutmadığı için mekâna giremiyorlar bu yüzden sokağın girişinde bulunan restoranların önünde vakit geçiriyorlar. Üniversite yıllarımda genellikle öğrencilerin bulunduğu bir sokaktı o yüzden ben de keyif alıyordum orada olmaktan. Ama şu an yaşça büyük hissediyorum kendimi orada, keyif alamıyorum. Ama dönem dönem sokak lezzetleri festivali yapılıyor, ona katılanlar genellikle benim yaş grubumdaki insanlar olduğu için o esnada sosyalleşmek ve arkadaşlık kurmak bakımından kolaylık sağlıyor. Bu yüzden sadece böyle değişik etkinlikler olduğunda gidiyorum” (KK-20). “Üniversiteye geldiğim 2017 yılından itibaren 3 sene barlar sokağında çalıştım. O dönem keyif veriyordu. Şimdi nerdeyse barlar sokağı diye bir şey kalmadı yani bitti bütün popülerliği. Bunun en büyük sebebi de gelen kitlenin mekâna giremeseler bile sokakta dolaşan 18 yaş altı insanlar olması ya da 40 yaş üstü kodamanlar olması. Yani orta yaş diye bir tabir kalmadı barlar sokağında artık. Bizim yaş grubumuza uygun bir yer değil” (KK-24).

“Her zaman gittiğim ucuz alkol satan bir mekân var (Beer O'clock). Çok içmek istediğimde oraya gidiyorum, sarhoş olana kadar içiyorum. Hem ekonomik olarak bütçemi zorlamıyor hem de eğleniyorum” (KK-26). “Ben barlar sokağında eğlenmeyi seviyorum çünkü kimse kimseyi umursamıyor. İstedğim gibi takılabiliyorum. Mesela yürürken bağırarak şarkı söylüyorum. Bunu belki bir arka sokakta yapsam insanlar beni yadırgar. Ama barlar sokağında böyle bir durum olmuyor. Ayrıca insanlar gayet yardımsever. Çok defa parası olmayan öğrencilerin diğer insanlardan para, bira ya da sigara istediğine şahit oldum. Kimse kimseyi kırmıyor ufak bir destek sağlıyorlar her zaman” (KK-5).

“Barlar sokağı pandemiye kadar olan sürede gayet canlı ve eğlenceli bir yerdi, Pandemiden sonra mekânların tekrar açılmasıyla katılımcı kitlesi birden değişti. Yine öğrenciler de var tabi ama biraz daha alt kesim olarak tabir edebilirim bu sokakta eğlenen insanları. Zaten barlar sokağının kitlesi giderek düştüğü için şehirde yeni açılan mekânlar barlar sokağının içerisinde değil, farklı konumlarda açılmaya başladı. Eskiden yeni bir mekân açıldığında barlar sokağında yer alırdı. Bence bu durum barlar sokağının eskisi gibi göz alıcı, canlı bir yer olmadığının ispatı niteliğinde. Ayrıca alkol tüketen bireylerin çevreye verdikleri rahatsızlıklar da bireyleri barlar sokağından

uzaklaştırdı. Her ne kadar polis kontrolleri sıkça yapılsa da insanların tükettiği alkol miktarına kimse bir şey diyemediği için bazen olumsuz durumlar yaşanabiliyor” (KK-27). “Barlar sokağı asıl zamanlarını Recep Dayı zamanında yaşadı. Ondan sonra bir daha eskisi gibi olmadı” (KK-7, KK-13, KK-18, KK-24).

Genel anlamda barlar sokağı günümüzde kimi bireyler tarafından eski canlılığını ve ilgisini kaybetmiş olarak tarif edilse de sokakta özellikle akşam saatlerinde başlayan yoğunluk, mekânların kapanış saati olan 02.00’a kadar devam etmektedir. Bu yoğunluk üniversite öğrencilerinin şehre geldiği, üniversitelerin ders dönemine başladığı eylül ayı itibariyle artmakta, okulların tatil olduğu haziran ayı itibariyle ise azalmakta, daha sakin bir ortam hâlini almaya başlamaktadır. Öğrencinin öğrenciye desteğinin de esirgenmediği sokakta, parası olmayan öğrencilerin dahi eğlenmelerine olanak sağlanmakta, herkesin birbirine ufak maddi destekleriyle kimsenin eğlenceden mahrum kalmaması da sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra Barlar sokağının meşhur isimlerinden olan “Recep Dayı” olarak tanınan kişi vefat yılı olan 2021’e kadar barlar sokağı işletmecileri ve müşterileri tarafından ilgi odağı hâlini almış, maddi ve manevi destekleri de hiçbir zaman esirgenmemiştir. Öğrencilere verdiği nasihatlerle, anlattığı hayat hikayesiyle ve onunla özdeşleşen “seviyorum” kelimesiyle herkesin sevdiği bir kişilik hâlini alan ve hatırasını barlar sokağında yer alan “seviyorum tekeli” adlı işletmeyle yaşatılan, Recep Dayı deyim yerindeyse barlar sokağının simgesi hâlini almıştır.

Görsel- 2 Recep Dayı⁸

Görsel- 3 Seviyorum Tekel⁹

Barları genel anlamda yüksek sesli müzik çalmayan, sohbet etmeye elverişli barlar, canlı müzik hizmeti veren barlar ve hem bar hem gece kulübü olma niteliği taşıyan barlar olarak üç kategori altında incelemek mümkündür. Yüksek sesli müzik çalmayan ve daha çok sohbet etmek için gidilen barlara örnek olarak şehrin en çok tercih edilen mekânlardan olan Social Sokak, No46, Spr Pub, Fakülte Performance Hall ve Barikat Bahçe, Barikat Karnaval, Mary Jane ve Salt and Papper, Museum Pub ve Replik örnek olarak verilebilmektedir. Bahsi geçen bu mekânlar sohbet etmeye elverişli, yüksek sesli müzikler çalmayan mekânlar olduğundan gündüz saatlerinde kahvaltı mekânlarının akşam buluşmalarında ise kafenin yerini almışlardır. Adı geçen mekânlar, konum, fiyatlandırma, yaş kitlesi, müzik tarzları ve mekân içi etkinliklerle birbirlerinden ayırt edici özellik sergilemektedirler.

Sohbet etmeye elverişli barları genel anlamda gençlerin tercih ettiği ve orta yaş ve üzeri bireylerin tercih ettiği barlar olarak ikiye ayırmak mümkündür. İstisnalar bulunsa da genel olarak bireyler kendi yaş gruplarının gittiği barları tercih etmektedirler. Bunun nedeni bu tarz mekânların eğlence hizmeti sunduğu kadar sosyalleşmek için yeni bir ortam yaratmasından da kaynaklanmaktadır. Gençlere hitap eden barlar müşteri potansiyellerini korumak amacıyla devamlı olarak yeni kampanyalar düzenleyerek tercih edilebilirlik oranlarını arttırmaktadırlar. Daha üst kesime hitap eden barlarda ise genellikle kampanya bulunmamakta ve menüde yer alan

⁸ Recep Dayı görseli için bkz. URL-15

⁹ Seviyorum Tekel görseli için bkz. URL-16

ürünler ise öğrencilere hitap eden barlara görece çok daha yüksek fiyatlarla belirlenmektedir.

Gece hayatı eğlencelerinin vazgeçilmez unsurlarından biri de canlı müzik performanslarıdır. Erol Ayhan (2009: 220-221)'a göre canlı performans olarak sergilenen müzik, “müziyenle özdeşleşme başta olmak üzere diğer otantisite işaretleyicilerinin birebir deneyimlendiği bir ritüeldir. Bu “ritüel” in gerçekleşmesine olanak sağlayan kayıt ve canlı performans terimleri başlangıçta, yani 19.yüzyılda birbirinden ayrı iki kategori olarak değerlendirilmemiştir. Bu dönemlerde müzisyenler canlı olarak ne çalabiliyorsa, kayıt cihazıyla da bu canlı performansı kaydederler ya da tam tersi neyi kaydettiye onu canlı bir biçimde eksiksiz olarak icra edebilirlerdi. İlerleyen yıllarda teknoloji hizmetlerinin de gelişmesiyle birlikte multitrack recording (çok kanallı kayıt) teknolojisi kullanılmaya başlandı. (Çerezcioglu, 2016: 1423). Bütün bu ilerlemelere ilişkin olarak stüdyo kayıtları hızlanmış, şarkılar besteleme, icra etme ve kaydetme gibi yaratım süreçlerini geride bırakmış, sonuç olarak stüdyo, besteleme ortamına dönüşmüştür (Theberge, 1999 akt. Çerezcioglu, 2016: 1423). Canlı performans ise stüdyo kaydından farklı olarak bir izleyici kitlesi önünde gerçekleştirilen icrayı ifade eder. İzleyici kitlesi ile fiziksel yakınlık da sağlayan canlı müzik performanslarının gelişimi ile günümüzde gece kulüplerinde, barlarda, konserlerde, şenlik ve festivallerde kolayca deneyimlenebilir bir etkinlik hâline gelmiştir. Canlı müzik performansını, kayıt altına alınmış, elektronik araçlarla erişilebilen müzikten ayıran en önemli unsur icracı ve dinleyicinin bir arada bulunmasıdır. İcracı ve dinleyici arasında karşılıklı etkileşim oluşmasını sağlayan bu birliktelik, canlı performans boyunca devam etmektedir. Mekânsal ve zamansal birliği de beraberinde getiren canlı müzik performansları, bu bakımdan bireylerin rağbet gösterdiği gece eğlencesi aktiviteleri arasında yerini üst sıralara taşımıştır ve popüler bir eğlence biçimi hâlini almıştır.

Dinleyiciyi ve müzisyeni eş zamanlı olarak bir araya getiren canlı müzik faaliyetleri toplumun değerlerini, inançlarını, normlarını ve bilgilerini nesiller boyu aktarılmasında bir araç olarak kullanılmakta, geleneksel müzik türleri ve şarkılar kültürel bilgilerin aktarılmasında işlevsel özellik kazanmaktadır. Canlı müzik performansları, geçmişten günümüze beslenerek gelen kültürel bilgilerin ritmik bir şekilde iletilmesine olanak sağlamaktadır. Performans sırasında izleyiciler, müzikal formları ve içerikleri doğrudan tüketerek, kültürel değerlerin derinlemesine bir

biçimde içselleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca her yaştan insanın bir arada bulunduğu bu barlarda kültürel birleşme de gerçekleşmektedir. Farklı kültürel grupların etkileşime girerek yeni ve birleşik bir kültürel yapı oluşturma süreci olan kültürel birleşme neticesinde farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler, aynı müzik performansında bir araya gelerek ortak bir deneyim yaşamaktadırlar. Bu deneyim, kültürel sınırların aşılmasını sağlar ve topluluklar arasında daha güçlü bağların kurulmasına yardımcı olur. Müziğin bu bağlayıcı etkisi, toplumsal uyumun sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Canlı müzik performansları, her yaştan bireyin ilgisini çeken ve katılımını teşvik eden bir etkinlik türüdür. Gençler, orta yaşlılar ve yaşlılar, müziğin evrensel dilini paylaşarak, kendi yaşam deneyimlerini ve kültürel miraslarını bir araya getirirler. Bu çeşitlilik, müzik performansların zenginliğini artırmakta ve toplumsal bütünleşmeye katkı sağlamaktadır. Türk halk bilimi açısından, her yaş grubunun canlı müzik performanslarına katılımı, kuşaklar arası kültürel bağların güçlenmesine, toplumların kültürel sürekliliği ve geleneklerin sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktadır.

Müziğin birleştirici etkisiyle hemen her yaştan ve her kesimden bireye hitap eden canlı müzik etkinlikleri, çalışma alanı olan Eskişehir'deki barlarda da sıklıkla düzenlenen etkinliklerdendir. Şehirdeki bar yoğunluğunun en fazla olduğu barlar sokağında bulunan mekânlarda canlı müzik etkinlikleri haftanın her günü, farklı grupların sahne almasıyla gerçekleştirilmektedir. Şehirde yaptıkları canlı müzik performanslarıyla isim yapmış ve belirli bir kitleye ulaşmış sayılı canlı müzik grupları bulunmaktadır. Bunlar; “Eski Kaset”, “Sahibinden”, “Nova”, “Kaktüs” ve “Gece Tarifesi” adlı gruplardır. Her biri farklı mekânlarda sahne alan bu grupların dinleyici kitleleri de sahne aldıkları mekâna ve repertuarlarında bulunan şarkı türlerine göre değişiklik gösterse de müziğin birleştirici etkisi dikkate alındığında canlı müzik etkinlikleri için kesin bir yaş aralığı vermek doğru olmayacaktır.

“Gencinden yaşlısına herkese hitap eden bir repertuarımız var. Canlı müzik performanslarında en önemli etken seyirci ile kurulan iletişimdir. Bizi dinlemeye gelen hiç kimseyi eğlenmemiş bir şekilde göndermek istemiyoruz. Bu yüzden herkesin bildiği ve sevdiği şarkıları söylemeye özen gösteriyoruz. Bazen yeni nesil bir parça söylediğimizde mesela oradaki yaşça büyük insanlar telefonlarından şarkı sözlerini açarak eşlik ediyor şarkıya. Bu yüzden müzik yaş ve tarz ayırt etmeksizin birleştiricidir” (KK-28). “Bizim grubumuzun dinleyici kitlesini genel olarak yirmi ve

otuz yaş arası bireyler olarak değerlendirebilirim fakat sahne aldığımız mekâna göre de değişiklik gösterebiliyor” (KK- 30).

“Müzik yaşa değil duygulara hitap ettiğinden dolayı, yaş olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. On sekiz yaşındaki bir insan ile elli yaşındaki bir insan aynı duyguları paylaşabilir. Bu nedenle dinleyici kitlemiz içerisinde her yaştan ve her kesimden insanı görmek mümkün” (KK-30).

Birleştirici özelliği ve nesiller arası kültürel aktarım süreciyle hayatımızın hemen her alanında gerek dinlendirici gerek eğlendirici özelliği olan müzik, işlevsel özellik bakımından oldukça zengin olsa da canlı müzik performansları kayıttan dinlenen bir parçadan daha fazla işlevseldir. Bunun nedeni seyirci önünde ve seyirci ile etkileşimli bir biçimde gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır. “Seyirci bizi sadece dinlemek için gelmiyor. Öyle olsa zaten kayıttan dinlenen bir parçadan farkımız kalmaz. Biz sahnede aynı zamanda bir görsel unsur olarak yer alıyoruz. Yeri geldiğinde seyirci ile sözlü veya sözsüz olarak etkileşime geçmemiz gerekiyor. Örneğin söylediğimiz şarkıların sonunda seyirciden gelen alkış ve ıslık yoğunluğuna göre memnuniyet seviyelerini anlayabiliyoruz. Eğer yeterli bir alkış gelmezse yani seyirci suskunsa, farklı türden şarkılar söylemeye başlıyoruz. Kimi zaman sahnede bizimle şarkıya eşlik etmek isteyen dinleyicilerimiz oluyor, onları da kırmıyoruz, sahneye alıyoruz ve birlikte şarkı söylüyoruz. Bu nedenle canlı müzik performanslarını etkileyen tek unsur solistin sesi veya enstrüman çalan kişilerin performansı olmuyor. Seyirciyle kurulan iletişim, bizim bir görsel unsur olarak giyim kuşamımız, güler yüzlü olmamız da tercih edilebilirlik bakımından çok büyük bir etken” (KK-31).

Şehirde canlı müzik hizmeti sunan sayıca çok fazla mekân olsa da birbirlerinden şarkı tarzları, hitap kitleleri, sahnede kalma saatleri ve sahne aldıkları mekânlar bakımından farklılık göstermektedirler. Örneğin Fakülte Performance Hall de haftanın her günü farklı canlı müzik grupları saat 01.00’den 03.30’a kadar sahne almaktadırlar. Mekânda bu saatlerden önce ve sonra ise Dj ile gece kulübü eğlencesi hizmeti sunulmaktadır. Fakülte Performance Hall’de yer alan canlı müzik grupları, örneğin “Exit”, “Luna”, “Nova” ve “Gece Tarifesi” adlı gruplar, Türkçe Rock, Türkçe Pop ve Alternatif (yeni nesil) tarzlardan şarkılarla eğlence hizmeti sunmaktadırlar. Benzer şekilde SPR Eskişehir’de de haftanın her günü saat gece 01.00’a kadar canlı müzik performansları yer almakta, sahne alan gruplar yine Türkçe Rock ve alternatif ağırlıklı parçalarla geceyi sürdürmektedir. Sohbet etmeye elverişli barların tercih

kriterleri mevcut olduğu gibi canlı müzik performanslarının da dinleyici kitlesini etkileyen unsurlar mevcuttur. Bu konu alt başlık olarak ele alınacağından, tercih edilme unsurlarının detayına bu kısımda yer verilmemiştir.

Barlara ilişkin kategorize edilen son grup ise hem bar hem gece kulübü olma özelliği gösteren mekânlardır. Bu tarz mekânlar, müşterilerin aradıkları her şeyin tek bir çatı altında toplanması özelliği gösterdiklerinden, neredeyse her saat müşteri yoğunluğu bulunmaktadır. Bar kısımlarında mutfak bulunan bu tarz işletmeler, bireylerin günlük hayatının her anına eşlik edebilme özelliği göstermektedirler. Sabah saatlerinde kafeden hallice hizmet veren mekânlarda kahvaltı ve çeşitli yemek türlerinin, alkollü ve alkolsüz içeceklerin bulunması günün sabah saatlerine eşlik ederken, akşamüstü mesai sonrası sohbet etmek için elverişli mekânlar hâlini almaya, akşamın da ilerleyen saatlerinde canlı müzik etkinliklerine, gecenin ilerleyen saatlerinde ise gece kulübü olarak hizmet vermeye devam etmektedirler. Bu sayede geceyi tek bir mekânda geçirmek isteyen bireyler için tercih edilebilirlik oranları en yüksek mekânlar hâlini almaktadırlar. Şehirde hem bar hem gece kulübü olarak hizmet veren mekânlara Spr Pub, Fakülte Performance Hall, Manhattan Premium ve Free Pub örnek olarak verilebilmektedir. Bunlara ek olarak Barikat Bahçe adlı barın alt katında hizmet veren The Cave Event Hall& Club adlı mekân da örnek olarak verilebilmektedir. Ayrı işletmecilere de sahip olsa da aynı giriş kapısını kullanmasıyla, müşterilerin belirli bir süre üst katta, yani barda vakit geçirdikten sonra gece kulübüne inmeleriyle ve aynı çatı altında hizmet vermelerinden dolayı bu kategoriye eklenebilmektedir. Şehrin en yeni mekânlarından olan fakat kısa sürede adını duyurmayı başaran The Cave Event Hall& Club ve Barikat Bahçe, düzenledikleri çok çeşitli etkinliklerle¹⁰ kısa sürede en çok tercih edilen mekânlardan biri olmayı başarmışlardır.

“Sürekli mekân değiştirmeye gerek kalmadan tek bir yerde bütün geceyi geçirmeyi tercih ediyorum” (KK-3, KK-7, KK-8, KK-10, KK-14, KK-18, KK-22, KK-26). “Böyle mekânlar çok avantajlı oluyor. Örneğin kulüp kısmında sıkıldıkça bar kısmına gidip oturma imkânın oluyor. Uzun süre ayakta durmak istemediğim günler, ya da yorgun olduğum günler böyle mekânları tercih ediyorum” (KK-5).

¹⁰ Barlar ve gece kulüplerinde düzenlenen etkinlikler tek bir başlık altında incelendiğinden bu kısımda ayrıntılı bilgiye yer verilmemiştir.

“Genellikle Spr’ye gidiyorum, hem aynı çatı altında farklı alternatifler sunması hem de yaş ortalaması bakımından öğrenciye hitap eden bir mekân” (KK-32).

3.3. Bar ve Gece Kulüplerinin Tercih Edilebilirliğini Etkileyen Unsurlar

Barlar ve gece kulüpleri, modern kent yaşamında eğlence ve sosyalleşmenin merkezlerinden biridir. Bu mekânlar, sundukları hizmet kalitesi, yaş kitlesi, ürün fiyatlandırması vb. unsurlar bakımından tercih edilebilirlik oranlarını belirlemektedirler. Öğrenci şehri olarak anılan Eskişehir’de yer alan barlar ve gece kulüpleri, potansiyel müşteri kitlelerini oluşturan öğrencilerin beklentilerine yönelik nitelikler geliştirerek, ön plana çıkmayı amaçlamaktadırlar. Sayıca fazla bar ve gece kulübüne sahip şehirde, rekabet ortamı olduğundan, bireylere genel anlamda ulaşılabilir eğlence ve sosyalleşme imkânı sunulmaktadır.

3.3.1 Mekân İçi Ürün Fiyatlandırması

Fiyatlandırma, bir bar veya gece kulübünün tercih edilmesinde kritik bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sınırlı bir bütçe ile geçinmeye çalışan öğrenciler için, eğlencenin ulaşılabilir olması oldukça önem arz ettiğinden, bir mekânın sunduğu yiyecek ve içecek fiyatlandırmaları, öğrencilerin tercihlerini doğrudan etkilemektedir.

“Benim için bir bar mekânının tercih edilebilirlik unsurları arasında ilk sırada fiyatlandırma yer alıyor” (KK-1, KK-4, KK-8, KK-9, KK-15, KK-24, KK-26, KK-28, KK-32, KK- 39- KK-40).

Eskişehir’de birçok bar ve gece kulübü, öğrenci dostu fiyat politikaları izleyerek geniş bir müşteri kitlesine hitap etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle öğrencilere hitap eden bar ve gece kulüplerinde organizasyon ekip üyelerine, öğrencilere ve öğrenci kulüplerine özel indirimler uygulanmakta ve bunların yanı sıra hafta içi belirli saatlerde geçerli yemek ve alkol kampanyaları sunulmaktadır. Bu tarz kampanyalar yapan mekânlar, “öğrenci dostu” olarak adlandırılmakta, bu durum da tercih edilebilirlik oranlarının artmasını sağlamaktadır. Öte yandan, Eskişehir’de daha lüks ve yüksek fiyatlı barlar ve gece kulüpleri de yer almaktadır. Bu mekânlar, genellikle 30-35 yaş ve üzeri bireyler tarafından tercih edildiğinden, yani öğrenciye hitap etmeyen mekânlar olduğundan, herhangi bir yemek veya alkol kampanyası uygulamamakta veya nadiren uygulamaktadır. Bu tarz mekânlar, daha üst gelir

grubuna hitap etmekte ve sundukları hizmetlerin kalitesiyle ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin bu tür mekânlarda eğlenmeyi tercih ettikleri günler nadir olsa da genellikle özel gün veya gecelerde tercih edilmektedirler. Ancak, genel anlamda, pahalı barlar ve gece kulüpleri öğrenciler için daha az çekici olmaktadır.

Şehrin “öğrenci dostu” mekânlarına örnek olarak SPR Eskişehir, Barikat Bahçe, Barikat Karnaval, The Cave Event&Performance Hall, Fakülte Performance Hall ve Free Pub verilebilmektedir. Bahsi geçen bu mekânlar gerek yemek gerekse alkol kampanyalarıyla, öğrenciyi memnun etmeyi başarmış, şehirde popülerlik kazanmıştır. Özellikle şehrin en eski barlarından olan SPR, yaptığı “1+1” kampanyası ile öne çıkmış, peşi sıra açılan diğer barlar da bu kampanyayı uygulamaya başlamışlardır. “1+1” kampanyası, aldığın ürünün ikincisinin ücretsiz olduğu, yemeklerde, alkollerde ve soft içeceklerde, kısacası menüde yer alan her üründe geçerli olduğundan, öğrenciler için oldukça cazip bir kampanya olmuş, bu durum mekânın tercih edilebilirlik unsurlarına da yansımıştır. SPR Eskişehir’in yanı sıra, Barikat Bahçe adlı bar da yaptıkları kampanyalar ile “öğrenci dostu mekân hâlini almıştır. Hafta içi saat 19.00’a kadar geçerli olan “yemek+ bira”, “yemek+soft” içecek kampanyaları, kokteyllerde geçerli “1+1” kampanyası ve öğrenci bütçesi gözetilerek fiyatı belirlenen “öğrenci kahvaltısı” kampanyalarıyla, tercih edilebilirlik oranını arttırmıştır.

“Bahçe, öğrenci dostu bir bar. Bizim hitap kitlemiz zaten öğrenci olduğundan belirlenen bütün fiyatlarda öğrenci bütçesi gözetiliyor” (KK-35).

Öğrencilere hitap eden mekânların olumlu yanları ulaşılabilir bir eğlence hizmeti sunmak olsa da bahsi geçen bu kampanyaların sadece hafta içi belirli saatler aralığında uygulanıyor olması, belirli bir öğrenci kitlesi tarafından yetersiz bulunmaktadır. Özellikle geçimini sağlamak adına yarı zamanlı işlerde çalışan öğrenciler için kampanya saatleri mesai saatlerine denk geldiğinden yararlanılabilir bir kampanya olmamaktadır. “Ben zaten o saatlerde işte oluyorum. Mesai sonrası gittiğimde kampanyalar bitmiş oluyor, hafta sonu böyle bir kampanya yapmalarını bekleyemeyiz zaten ama en azından herkesin yararlanabileceği şekilde saat aralıklarını uzatsalar, çalışan kesim için de yararlanılabilir bir hâle gelebilir” (KK-7).

“Kampanyaların saat aralıkları çok sınırlı, yeterli değil” (KK-8, KK-11, KK-15, KK-17, KK-20).

Şehirde yer alan kimi barlar ise daha yüksek gelirli insan grubuna hitap ettiğinden, çoğunlukla kampanyasız satış yapmaktadır. Bu mekânlar örnek olarak Dali Coctail Bar, Salt and Papper, Fstop, Mary Jane, Museum Pub ve Replik Pub örnek olarak verilebilmektedir. Bahsi geçen bu mekânlardan Museum Pub haricindeki diğer barlar, şehirde görece daha pahalı eğlence hizmeti sunan “Cassaba Modern” içerisinde yer almaktadır. Bahsi geçen bu mekânlarda alkollü içecekler diğer mekânlara kıyasla daha pahalıdır. Mekânların tercih edilebilirlik unsurları bakımından ilk sıralarda yer alan menü fiyatlandırması, bu mekânların müşterilerinin öğrencilerden ziyade, iş hayatına atılmış, 35 yaş ve üzeri “beyaz yakalı” olarak tabir edilen üst gelir grubuna sahip kişilerden oluşmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni belirli bir ekonomik özgürlüğe sahip olan bireylerin, eğlence için harcayabilecekleri bütçenin öğrencilere kıyasla çok daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

“Öğrencilerin tercih ettiği barlarda ister istemez ses ve gürültü daha fazla oluyor, çünkü genelde mekân iç içerisinde yer alan oyunları oynuyorlar. Bu nedenle sohbet etme amaçlı bir bar buluşması yapacaksam yetişkinlerin tercih ettiği mekânlara öncelik veriyorum, bu tarz mekânlar öğrenci kitlesi için bütçeyi aşan bir eğlence hizmeti sunduğundan genellikle kendi yaş grubuma denk geliyorum” (KK-36). “Öğrenciyken ucuz mekânlarda çok takıldım. Artık biraz daha nezih yerlerde takılmak istediğim için, pahalı olarak tabir edilen mekânlara gidiyorum, kitlesi daha elit oluyor” (KK-12). “Eskişehir’de bazı mekânlar gerçekten pahalı bir hizmet sunsa da ben ve benim gibi 35-40 yaşına gelen insanlar zaten bu gece eğlencelerini her gün yaşamıyor. Genellikle nadiren çıkılıyor. Bu nedenle çıktığımızda da fiyattan kaçmıyoruz. Aslında her gün eğlenmeye çıkan öğrenci eğlenceye bizden daha fazla para harcıyordur” (KK-37).

Öğrenci nüfusunun yoğun olduğu Eskişehir’de, bar ve gece kulüplerinin fiyat politikaları bireylerin sosyal yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Uygun fiyatlı mekânlar, öğrencilerin düzenli olarak sosyalleşebilecekleri ve eğlenebilecekleri

ortamlar sunarken, pahalı mekânlar genellikle özel durumlarda tercih edilmektedir. Bu durum, mekânların müşteri kitlesinin de büyük ölçüde belirleyicisi olmaktadır.

Sonuç olarak, Eskişehir'deki bar ve gece kulüplerinin tercih edilebilirliğinde menü fiyatlandırması önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle öğrenci kitlesi için ulaşılabilir bir eğlence hizmeti sunan mekânlar, sosyalleşme ve eğlence ihtiyaçlarını karşılamakta önemli bir yere sahiptir. Mekânların sunduğu fiyatlandırmalar, müşteri kitlesini ve doluluk oranlarını doğrudan etkileyerek şehirdeki sosyal yaşamın şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Öğrencilerin bütçelerine uygun mekânlar, genellikle daha kalabalık ve hareketli olurken, yüksek fiyatlı mekânlar daha seçkin ve sınırlı bir müşteri kitlesine hitap etmektedir. Bu da şehirdeki sosyal yaşamın çeşitliliğini ve dinamiklerini belirlemektedir.

3.3.2. Yaş Kitlesi

Bireylerin kendi yaş grubuna yakın ve hemen hemen benzer hayatlar yaşayan kişilerle bir arada olmaları ve aynı zevkleri paylaşmaları, sosyalleşmeyi kolaylaştırmakta ve yeni arkadaşlık ilişkilerinin kurulmasına da ortam sağlamaktadır. Bu nedenle bireylerin mekân tercihinde etkili olan bir diğer unsur ise mekânın yaş kitlesidir.

“Barların ve gece kulüplerinin tercih edilebilirlik oranı benim için yaş kitlesi ile ilişkili” (KK-2, KK-3, KK-5, KK-10, KK-7, KK-14 KK-25, KK-29, KK-38).

Mekânların tercih edilme kriterleri kişiden kişiye farklılık gösterse de genel anlamda bireyler kendi yaş gruplarıyla ve kendi hayat tarzlarına yakın insanlarla bir arada olmayı tercih etmektedirler. Bu durum özellikle kadın katılımcılar için güvensizlik korkusunu büyük ölçüde yok etmektedir. Çoğunlukla gençlerin gittiği bir mekânda yaşça büyük bireylerin bulunması, katılımcıların eğlencesini olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Bu nedenle herkes için uygun eğlence hizmeti sunan Eskişehir kent merkezinde yer alan bar ve gece kulüplerinin sayıca fazlalığı, bu tarz olumsuzlukların büyük ölçüde önüne geçmektedir. Hemen hemen bütün mekânların yaş ortalaması belirli olduğundan, katılım sağlamak isteyen bireyler rahatlıkla kendilerine uygun mekânları tercih edebilmektedirler.

“Ben öğrenci olmama rağmen yaşça büyük ve elit kesimin tercih ettiği barları tercih ediyorum. Daha nezih ve sakin oluyor. Bu yüzden genelde Cassaba Modern’de bulunan barlarda vakit geçiriyorum” (KK-16).

“Ben üç ay önceye kadar bar tercihlerimde fiyatlandırmaya önem veriyordum çünkü o dönem çalışmıyordum ve benim için ekonomik bir gece geçirmek önemliydi. Ama şu an belirli bir işim ve sabit bir maaşım var. Bu yüzden daha nezih insanların tercih ettiği mekânları tercih etmeye başladım” (KK- 12). “Mekân tercihimde ilk dikkat ettiğim unsur yaş kitlesi. Ben öğrenciyim ve öğrencilerin gittiği mekânları tercih ediyorum. Yaşça büyük insanların gittiği mekânlara gittiğimde kendimi rahat ve güvende hissetmiyorum. Özellikle erkeklerin bakışları beni çok rahatsız ediyor. Locada oturup genç kızları izliyorlar. Sanki onlara şov yapmaya gelmişiz gibi” (KK-20).

“Kendi yaş grubuma yakın kişilerin gittiği mekânları tercih ediyorum” (KK-11, KK-28).

“Öğrencilerin gittiği mekânlara gitmiyorum. Zaten hoş da olmuyor o kadar gencin arasına biz yakışmıyoruz. Biz çıkacaksak orta yaş ve üzeri insanların gittiği mekânlara çıkıp eğleniyoruz” (KK-41).

Mekânların yaş ortalamasını belirleyen unsurlar fiyat, müzik ve mekân düzenidir. Hemen her mekânın oturmuş bir müzik tarzı olduğundan, bireyler tarzlarına ve zevklerine göre müzik çalan mekânları tercih etmektedirler. Örneğin şehirde çoğu barda veya gece kulübünde düzenlenen canlı müzik performanslarının katılımcı kitlesi mekândan mekâna değişiklik göstermektedir. Örneğin, Türkçe Rock, Türkçe Pop ve Alternatif (yeni nesil) türlerinde çalan gruplara (“Nova”, “Eski Kaset”, “Gece Tarifesi” “Sahibinden”) yer veren SPR Eskişehir ve Fakülte Performance Hall yoğun olarak öğrenciler, yani genç nesil tarafından tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra Türkü ve Arabesk ağırlıklı canlı müzik performanslarına ev sahipliği yapan Tuttis Pub ise, genel olarak yirmi beş ve üzeri bireyleri ağırlamaktadır.

Canlı müzik performanslarında yaş kitlesini belirleyen bir diğer unsur ise, mekânın sunduğu ortamdır. Gece kulübü ortamında gerçekleştirilen canlı müzik performanslarına katılım ayakta gerçekleştiğinden, katılımcılar uzun saatler boyunca ayakta durarak eğlenceye eşlik etmektedirler. Bu durum, gece kulübünde düzenlenen canlı müzik performanslarının müşteri kitlesinin yoğun olarak gençlerden oluşmasına neden olmaktadır. Orta yaş ve üzeri bireylere görece daha enerjik ve saatlerce ayakta durmaya katlanabilir bir grubu oluşturan genç kesim için mekân düzeni bir sorun oluşturma da yaşça büyük bireyler için uzun saatler boyunca ayakta durmak sorun

teşkil edebilmektedir. Bu nedenle orta yaş ve üzeri bireyler canlı müzik etkinliklerine katılım sağlarken mekân içerisinde oturma alanı olan işletmeleri tercih etmektedirler. Oturarak katılım göstermenin sağladığı kolaylık neticesinde, bireyler mekân içerisinde uzun saatler boyunca vakit geçirebilmektedirler. Mekân içerisinde oturma alanları bulunan ve bu nedenle orta yaş ve üzeri bireylerin yoğun katılım gösterdiği mekânlara örnek olarak Manhattan Premium, F-Stop, Replik Pub, Pumours Magazine Pub ve La Liberta Performance örnek olarak verilebilmektedir. Bu mekânlarda haftanın her günü gerçekleştirilen canlı müzik performanslarına genç kesimden ziyade orta yaş ve üzeri bireyler katılım göstermektedir. Bahsi geçen mekânlar da kendi içerisinde fiyatlandırma ve müzik türü bakımından farklılık gösterdiğinden, orta yaş ve üzeri kesimden bireyler de kendi içerisinde ekonomik durum ve müzik zevki bakımından ayrılmaktadırlar. Örneğin şehirdeki diğer barlardan farklı olarak müşterilerine Jaz müzik deneyimi yaşamayı sunan F-stop ve Replik adlı barların katılımcı kitlesi, ekonomik bakımdan daha “üst sınıf” bireylerden oluşurken, barlar sokağında yer alan Rumours Magazine Pub, La Liberta Performance Hall ve Manhattan Premium adlı barlar ise ekonomik açıdan daha ulaşılabilir bir hizmet verdiğinden “orta ve alt sınıf” bireyler tarafından tercih edilmektedir.

“Mekânımıza gelen yaş grubunu otuz beş yaş ve üzeri olarak ifade edebilirim, F-Stop’ın oturmuş bir kimliği var, bu kimliğin dışına çıkmamak için rap veya 90’lar pop tarzında parçalara yer vermiyorum. Mekân işletmeciliği popüler olana hizmet edebilir fakat, belirli bir kimliği olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü mekânlar günümüzde bir bakıma kitle iletişim aracı görevi görüyor. Belki bir basın yayın kadar geniş bir kitleye hitap etmese de bünyesinde yer alan müşterileri yönlendirme özelliğine sahip. Popüler olanın dışına çıkarak yeni bir deneyim yaşamak isteyen bireyler, mekâna gelerek yeni bir deneyim yaşayabiliyor ve eğer hoşlarına giderse, devamlı olarak gelmeye başlıyor yani bir bakıma kendini yeniden keşfediyor. Genel olarak Jazz ve Blues ağırlıklı gösterimler yapıyoruz. Katılımcı kitemizde bununla ilişkili olarak Jazz ve Blues türünde parçalar dinlemekten zevk alan otuz, otuz beş yaş üstü “beyaz yakalı” olarak tabir edilen bireylerden oluşuyor” (KK-27).

3.3.3. Müzik Türleri

Mekân kitlesinin belirleyicisi olarak müzik, bar ve gece kulüplerinin tercih edilebilirliğinde kritik bir rol oynamaktadır. Bir mekânın çaldığı müzik türü, hedef

kitlesini doğrudan belirlediğinden, mekân tercihi yaparken bireylerin dikkat ettiği başlıca unsurlardan birini oluşturmaktadır. Eskişehir'deki barlar ve gece kulüpleri, farklı müzik türleriyle her yaştan ve her kesimden bireye hitap edecek çeşitlilik sağlamaktadır. Elektronik müzikten Rock'a, Poptan Jazz'a kadar geniş bir yelpazede sunulan müzikler, gençlerin ve yetişkinlerin tercihlerini belirlemektedir. Örneğin, elektronik müzik çalan bir gece kulübünün kitlesi daha genç ve enerjik bir kitlenin ilgi odağı olurken, türkü veya Jazz çalan bir mekân, istisnalar olsa da genel anlamda 35 yaş ve üzeri bireylerin ilgi odağı olmaktadır. Örneğin Rock ve Jazz türlerinde sunduğu canlı müzik türleriyle öne çıkan Replik Pub, genel anlamda yirmi sekiz ve kırk yaş aralığındaki bireylerin katılım sağladığı bir mekân hâlini almıştır.

“Bir mekânın müzik tarzı zaten her şeyi belirliyor. Örneğin rap çalan bir mekânın yaş ortalaması genellikle 18-22 yaş aralığı oluyor. O yüzden benim için tercih edilebilirlik unsurları arasında ilk sırada mekânın yaptığı müzik yer alıyor, gerisi zaten müzik tarzına göre şekilleniyor” (KK-42).

“Haftanın altı günü canlı müzik performanslarımız bulunuyor. Bu performanslar genellikle Rock ağırlıklı olsa da Grunge, Jazz ya da Türk müziğine yakın türlere de yer vermeye çalışıyoruz. Canlı müzik yapan belirli gruplarımız var fakat yeni grupları da denemek istiyoruz bu yüzden sahnemizi onlarla da paylaşıyoruz. Bizim ve müşterilerimizin ilgisini çeken gruplara ise devamlılık sağlıyoruz. Güncel olarak sahne alan gruplarımıza Limited Edition, Take Off, Roky B., Zerrin Mete, Audio Active’i örnek olarak verebilirim. Bizde sahne alan müzisyenler başarısıyla ün yapmış, seçmece isimlerden oluşuyor. Bir mekânın tercih edilebilirlik unsurları arasında ilk sırada müziğin yer aldığını düşündüğüm ve müziğimizle öne çıkan bir mekân olduğumuz için, Replik Pub adı altında kaliteli içerikler sunmaya özen gösteriyoruz. Canlı müzik performanslarımız başlayana kadar o gün hangi grubumuz sahne alacaksa, o tarza uygun parçaları arka fonda gün boyunca çaldırıyoruz. Bu sayede müşterilerimizde kulak aşinalığının da oluşmasını sağlıyoruz. Katılımcı kitlemizde aslında çaldığımız türlere ilişkin olarak yirmi sekiz yaş ve üzeri bireylere hitap etse de öğrencilere yönelik bir mekân değil diyemem, öğrenciyi de görmek mümkün. Ama ağırlıklı olarak yirmi sekiz ve kırk yaş aralığındaki daimî müşterilerin geldiği bir işletme” (KK-43). Replik Pub’ın şehirde müziğiyle öne çıkmasının nedenlerinden biri, işletme içinde sadece müziklerden sorumlu bir müzik koordinatörünün bulunmasından kaynaklanmaktadır. Hali hazırda kendisi de

profesyonel olarak müzikle uğraşan Hakan Şen, seçtiği müziklerle ve anlaşma sağladığı gruplarla Replik adlı barı, şehirde müzikleriyle ön plana çıkarmayı başarmıştır. “Mekânda sahne almak isteyen gruplardan öncelikle bir kayıt istiyoruz. Kaydı dinliyoruz ve eğer beğenirsek bir de canlı olarak dinlemek için mekânımızda ağırlıyoruz. Kimi zaman gruplar bize en iyi çalıp söyledikleri şarkıları gönderiyorlar. Bu yüzden sahne almaya geldiklerinde kayıta söyledikleri parçalara ek olarak farklı şarkılar da dinliyoruz. Eğer memnun kalırsak, sahne devamlılığı sağlıyoruz” (KK-43).

Şehirde farklı müzik deneyimi sunan Replik Pub ve Fstop haricinde kalan diğer bar ve gece kulüplerinde gerçekleştirilen canlı müzik performansları Türkçe Rock ve Arabesk ve Alternatif (yeni nesil) tarzlarından oluşmaktadır. Şehirde, canlı müzik performansları ile öne çıkan müzik gruplarına örnek olarak “Nova”, “Eski Kaset”, “Gece Tarifesi” ve “Kaktüs” örnek olarak verilebilmektedir. Genellikle Türkçe Rock ve Alternatif çalan bu grupların, dinleyici kitlesi de buna uygun olarak on sekiz ve otuz yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra Türkü ve Arabesk ağırlıklı canlı müzik performanslarına ev sahipliği yapan Tuttis Pub ise, genel olarak yirmi beş ve üzeri bireyleri ağırlamaktadır.

Birleştirici bir gücü bulunan müziği ve türlerini net bir yaş aralığıyla bağdaştırmak doğru olmayacaktır fakat özellikle kırk yaş ve üzeri bireyler çoğu zaman “yenilikçi” tarz arayışında bulunmadığından, kendilerine hitap edecek müziği yapan mekânları tercih etmektedirler. Genç ve genç yetişkin olarak tabir edilen kesim ise, yeni tarz ve kültürlere daha meraklı olduğundan, hemen her mekânda yeni bir deneyim kazanmak istemektedirler.

“Bir mekânda sahne alacağımızda, repertuarımızı mekânın katılımcı kitlesine göre düzenliyoruz. Fakat bazen tahmin edilenden daha büyük veya daha küçük yaş grupları gelebiliyor. O tarz durumlarda repertuarımızda hâli hazırda provası alınmış şarkılarımız varsa, herkese hitap edebilmek adına onları da ekliyoruz. Genç nesil söylediğimiz bütün parçalarda eğleniyor, şarkıyı bilmese de bir şekilde eşlik etmeye çalışıyor. Fakat özellikle kırk ve elli yaş aralığındaki kişiler bizim söylediğimiz rock veya yeni nesil parçaları beğenmiyor, kendilerinin istedikleri şarkıları söylememizi istiyorlar, bazen bunun için para veriyorlar. İstedikleri parçalar genellikle arabesk tarzı oluyor. Yani bizim tarzımızın çok dışında. Prova almadığımız, önceden çalışmadığımız bir şarkıyı o an orada söylemek veya çalmak mümkün olmuyor. Bu

nedenle müzik birleştirici bir unsur olsa da saatler boyunca her yaştan ve her kesimden insanı aynı anda memnun etmek zor” (KK-29).

Barlarda çalınan müzik türleri mekândan mekâna farklılık gösterse de gece kulüpleri için aynı durum söz konusu değildir. Şehirdeki gece kulüplerinden elektronik müzik çalan “2020 Club” haricindeki diğer mekânlar, gece boyunca Türkçe Rap, Türkçe Pop ve yabancı pop üzerinden geceyi ilerletmektedir. Bu durum yalnızca konsept parti gecelerinde değişiklik gösterse de yine bir süre aynı türden parçalara geçiş yapılmaktadır.

“Birçok konsept partide DJ’lik yaptım. Bu partilerde her ne kadar farklı tür çalmak istesek ve hatta denesek de işin bir kısmından sonra kitleye göre çalmaya başlanıyor. Eskişehir için hemen hemen bütün konsept partilerde ve standart gecelerde müzik türü Türkçe rap ve Türkçe Pop tarzlarından seçiliyor (KK-44). “Gece boyunca Türkçe Rap ve Türkçe Pop tarzlarından şarkılar çalıyorum. Farklı tarzda şeyler denediğimde müşterilerden olumlu tepki alamıyorum. Katılımcılar farklı tarzlarda parçalarda eğlenmiyorlar. O sebeple liste sürekli güncellense de aynı tarzdan parçalar oluyor” (KK-45).

Gece kulübü eğlencelerinde sıkça çalınan Türkçe Rap ve Türkçe Pop tarzındaki şarkılara şu örnekler verilebilir: Lvbel C5 “Submariner”, “Doğuştan Beri Haklıyım (tmm)” “nE!?”, Sezen Aksu”, “İzledi Mahalle”, Çakal “Doyamadım”, Damlarsın”, Aşk Olsun”, “İmdat”, “Promilim Yüksek”, Batuflex “Laf”, “Cıstak”, ElMusto “Dale Don Dale”, Reynmen “Renklensin”, Sefo “İmparator”, Jeff Redd “Sagoluyorum”, “Mini Terörista”, Woohox “Yine Maşallah”, Summer Cem&Uzi “Flex So Hard” Clower “Papa Rose” Alizade “Special”, “Estafurla”, “Anormal”, “Trip Attım” “7/24”, Uzi “Senin Uğruna”, Gülşen “Bangır Bangır”, “Yurtta Aşk Cihanda Aşk”, Demet Akalın “Evli Mutlu Çocuklu”, “Pırlanta”, “Kulüp”, “Afedersin” Hadise “Deli Oğlan”, Hande Yener “Kırmızı”, “Bodrum”, “Sopa”, Sezen Aksu “Rakkas”, Simge “Aşkın Olayım”, Tarkan “Adımı Kalbine Yaz”, “Öp”, Emel Müftüoğlu “Hovarda”, Kenan Doğulu “Doktor”.

Halk arasında bilinen ve sevilen şarkıları çalmanın avantajları bulunsa da gidilen her mekânda devamlı aynı müzikleri dinlemek katılımcılar için artık “sıradan” ve “sıkıcı” bir hâl almaya başlamıştır. Şehirdeki bar ve gece kulübü sayısı her ne kadar fazla olsa da çalınan müzikler devamlı olarak birbirini tekrar ettiğinden özellikle gece

eğlencelerine gün aşırı şekilde katılım gösteren genç kesim tarafından gece kulübü eğlenceleri rutin ve “sıkıcı” bir hâl almaya başlamıştır.

“Şarkılar aynı, gelen kitle aynı, mekânlar benzer. Artık bir albenisi kalmadı” (KK-3, KK-7, KK-8, KK-9, KK-13, KK-18, KK-25, KK-38). “Devamlı aynı şarkılar, sıradan ve rutin” (KK-20, KK-29, KK-40). “Üniversiteye ilk geldiğim senelerde devamlı olarak eğlenmeye çıkıyordum. Bir süre sonra bütün mekânlar birbirini kopyalamaya başlayınca iyice sıkıldı. Farklı bir konsept yapılmadığı sürece pek ilgi çekici gelmiyor” (KK-15).

Gece kulübü katılımcıları, şarkı tercihlerine göre iki temel gruba ayrılmışlardır. Bir grup, bilindik ve popüler şarkılar çalınmasından keyif alan, dans ederken aynı zamanda şarkıya da eşlik edebilme konforundan memnun olan bireylerden oluşurken, diğer grup ise şehirdeki rutin müziklerden sıkılan, gece eğlencelerine katılım sağladığında yeni tarzlar ve şarkılarla karşılaşmayı arzulayan bireylerden oluşmaktadır. Alışılmışın dışına çıkmak ve yeni ritimlerle tanışmak isteyen bu katılımcılar, sıradanlıkla bağdaştırdıkları popüler şarkılardan ziyade, alternatif müziklere yönelmektedir.

Eskişehir'deki gece kulüplerinde, bu iki grup arasındaki dengeyi sağlamak, işletmeciler için önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Her iki grubun farklı beklentilerini karşılayacak bir çeşitlilik sunmak, gece kulübü deneyiminin rutinleşmesini önlemede önemli bir rol oynamaktadır.

3.3.4. Güvenlik

Barlar ve Gece kulüpleri, modern kent yaşamının önemli sosyalleşme ve eğlenme noktaları hâline gelmiştir. Ancak yoğun alkol tüketiminin gerçekleştiği bu mekânlar, çeşitli güvenlik risklerini de beraberinde getirmektedir. Fiziksel şiddet ve cinsel taciz gibi olumsuzlukların yaşandığı bu mekânlarda gerek kadınlar gerekse erkekler güvenlik endişesi yaşamaktadır. Fakat 2021 yılında Türkiye'nin birinci, dünyanın sekizinci güvenli şehri seçilen Eskişehir, halkına yaşattığı güvenli ortamı gece hayatında da korumaya devam etmiş, diğer büyükşehirlerin gece hayatına görece çok daha güvenli bir ortam sağlamıştır. Şehirde, gece kulübü eğlencelerine katılım gösteren erkekler tarafından, Eskişehir gece hayatı bakımından oldukça güvenli olarak değerlendirirken, kadınlar tarafından ise diğer büyükşehirlerle görece daha güvenli bir

ortam sunulmasına karşın, yaşça büyük kişiler tarafından rahatsız edici bakışlara maruz kaldıklarından şikayetçi olmaktadırlar.

“Öğrencilerin bulunduğu bir eğlence mekânında olumsuzluk çıkması çok nadir yaşanan bir durumdur. Bir mekâna zarar veren kesim hiçbir zaman öğrenciler değildir. Mekânda olumsuzluk yaratan kesim, farklı illerden Eskişehir’e ‘takılmak’ için gelen kodamanlar. Çoğu mekân zaten o tarz tipleri mekâna almadığından, genel anlamda sorunsuz bir gece geçiriyoruz” (KK-42). “Şehirdeki gece hayatı oldukça güvenli” (KK-7, KK-9, KK-11, KK-12, KK-19, KK-22, KK-26, KK-34).

“Bakışları ile taciz eden erkekler oldukça rahatsızlık veriyor” (KK-5, KK-20, KK-33, KK-38, KK-40) “Eğlenmeye çıkarken istediğim gibi giyinemiyorum. Fazla dekolteli kıyafet giyince çok fazla bakışa maruz kalıyorum. Ya da erkekler tarafından ‘aranmaya gelmiş’ damgası yıyorum” (KK-46).

“Kendi akranlarım ile bakışmak beni rahatsız etmiyor. Ama yaşça büyük kişilerin bakışlarını gece boyu üzerimde hissetmek rahatsız edici oluyor. Bu nedenle kitlesi yoğunlukla öğrencilerden oluşan mekânları tercih ediyorum” (KK-47). “Kavga ve şiddet olaylarına denk gelmedim. Bu durum gidilen mekânın kalitesi ile de ilişkili, ben genellikle öğrencilerin bulunduğu mekânlarda vakit geçiriyorum. Bu nedenle taşkınlık yaşanmıyor” (KK-48).

“Ailem tarafından devamlı olarak açık bir alkol içmemem gerektiği, içerisine farklı maddeler konulabileceği söylendi. Bu nedenle mekânda kapağını kendim açamayacağım bir alkol tercih etmiyorum. Bu güvensizlik duygusu benim içme biçimimi oldukça kısıtlıyor” (KK-32, KK-38).

“Cebinde biraz parası olan kodamanlar her şeye ulaşabileceğini düşünüyor. Mekâna para vererek giriyor, locadan kadınları izliyor ve beğendiği kadınlara içki ısmarlıyor. Bu durum bile kadınların mekândan uzaklaşması için çok büyük bir neden. Bu tarz bir durum yaşayan bir kadın bir daha mekâna gelmiyor. O yüzden tanıdık vesilesi ile gelen yani içeride bir sıkıntı yaratmayacağı bilinen kişiler dışında bu tarz insanlar mekâna alınmıyor” (KK-49).

“Eskişehir’de gece hayatı gençler özelinde işlediği için sorun yaşamıyorum. Yanıma tanışmak için gelen birinden de olumsuz bir tavır görmedim. Herkes sınırını biliyor” (KK-5). “Mekânlar genel olarak gençlerle dolu. Gençlerin yoğun olduğu bir

mekânda da yaşça büyük kişiler ya bulunmuyor ya da çok nadir bulunuyor. Gençlerin kendi aralarında eğlendiği mekânlar oldukça güvenli” (KK-50).

“Gece kulüpleri günümüzde sosyalleşmek ve tanışmak için en uygun ortamlardan biri. Tanışma girişimi yapmanın da en masum yolu bakışmak. Bu nedenle içeride bekar olan kişiler etrafı inceliyor ve hoşuna giden biri varsa tanışmak istiyor. İki tarafın da böyle bir isteği varsa bu rahatsızlık duyulacak bir durum değil. Ancak bazen dozunu fazlaca kaçırıp gece boyu bakışlarıyla taciz edenler oluyor ve hâliyle rahatsızlık vermeye başlıyor” (KK-51).

“Mekânın güvensizlik teşkil etmesi tamamıyla mekân girişinde ve içeride yer alan güvenlik personellerine bağlı. Örneğin zil zurna sarhoş, gözlerini açamayan bir kişi gelip mekâna girmek istiyor. O kişiyi içeriye almak içerideki yüzlerce kişinin güvensizlik endişesi yaşamasına mâl olacak. Bu nedenle içeriye alınmaması gerekiyor. Ya da aynı şekilde içeride bulunan bir kişi veya grup alkolün dozunu kaçırdı ve bilinçsiz hareket etmeye başladı. O zaman anında mekândan çıkarılması gerekiyor” (KK-52).

Şehirde yer alan gece kulüpleri, öğrencilerin şehre geldiği eylül ayı itibariyle içeriye müşteri alırken titizlikle hareket etse de özellikle yoğunluğun az olduğu hafta içi günlerde ve öğrencilerin şehirden gittiği yaz aylarında, mekânlar belirli bir doluluk yakalamak adına aynı titizliği göstermemeye başlamakta, bu durum yaşanan olumsuzlukların önünün açılmasına neden olmaktadır.

“Yaz aylarında şehir oldukça boş, özellikle hafta içi günlerde neredeyse katılımcı yok. Bu nedenle kural esneten işletmeler oluyor. Yoğun bir günde gelse içeriye almayacağı tipleri ya da damsız gelen erkekleri sırf mekân dolu gözüksün diye içeriye alıyor. Bu durum mekânlardaki kadın erkek dengesini bozuyor ve hâliyle güvensiz bir ortam yaratıyor” (KK-53).

Gece hayatı ile özdeşleştirilmiş güvenlik endişesi, Eskişehir kent merkezinde yer alan ve büyük çoğunluğu öğrenciler tarafından tercih edilen barlar ve gece kulüplerinde nadiren yaşanmaktadır. Diğer büyükşehirlerle görece daha güvenli bir gece eğlencesi deneyimi sunan Eskişehir’de gece hayatı, erkekler tarafından genellikle güvenli bir ortam olarak değerlendirilirken, kadınlar için rahatsız edici bakışlar, güvenli bir eğlence deneyimine gölge düşürdüğü için bu ortam tam anlamıyla güvenli bulunmamaktadır. Kadınların eğlencesini sınırlayan bu tür davranışların, özellikle

yaşça büyük bireylerden kaynaklandığı göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin yoğun olarak tercih ettiği gece kulüplerine yönelik yaş kısıtlamalarının uygulanması, bu olumsuzlukların önüne geçilmesinde önemli bir adım olacaktır. Bununla birlikte, "tanıdık müşteri" veya "ağır misafir" kontenjanlarından faydalanarak mekâna damsız girebilen kişilerin girişlerine sınırlamalar getirilmesi de güvenli bir eğlence ortamı sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Katılımcı kitlesinin homojen yapısını koruması ve güvenliğin tam anlamıyla sağlanması için, mekân girişlerinde yapılan üst aramalarının titizlikle gerçekleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bireylerin üzerinde herhangi bir yaralayıcı aletin bulunmadığından emin olunması, potansiyel şiddet olaylarının önlenmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, mekân içerisinde güvenlik görevlisi sayısının artırılması, olası olumsuz durumlara karşı caydırıcı bir uygulama olacaktır.

Bu tür önlemler, gece hayatında karşılaşılan güvenlik sorunlarının azaltılmasına yönelik somut adımlar olarak değerlendirilebilmektedir. Toplumsal normlar ve güvenlik önlemleri çerçevesinde, eğlence mekânlarının daha güvenli ve kapsayıcı bir yapıya sahip olması mümkün olacaktır.

3.3.5. Diğer

Bar ve gece kulübü tercihlerini etkileyen unsurlar arasında mekânın fiziki ve atmosferik özellikleri de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle mekâna ulaşımın kolay olması, tercih edilebilme kriterlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplu bir yerleşkesi olan Eskişehir’de ulaşım zorluğu yaşanmaması, bu durumun tercih edilebilme kriterleri arasında üst sıralarda yer almamasını sağlasa da merkezi bir konumda eğlenmek, her türlü anlık ihtiyaç için kolaylık sağlayacağından önemli bir husus olarak değerlendirilebilmektedir. Ulaşım kolaylığının yanı sıra mekânlarda yer alan fotoğraf çekinme alanları, mekân içi dekorlar ve mekân ışıklandırmasının yeterli olup olmadığı da özellikle sosyal medya kullanımının yoğun olduğu günümüz yaşamında, oldukça önem arz etmektedir. Katılımcılar gittikleri mekânda sosyal medyaya içerik üretmek veya paylaşım yapmak istediğinden, bu tür hususlara önem vermektedirler.

“Ben sosyal medyaya içerik üreticiliği yapıyorum. Belirli bir takipçi kitlem var. Bu yüzden mekân seçiminde benim için güzel ışık alıp almaması, mekânın dekoru ve

mekân içi ışıklandırma çok önemli. Benim yaptığım paylaşımlar mekân için de önemli çünkü benden görüp giden de çok kişi oluyor. Bu yüzden fotoğraf ve videolarımda güzel arka plan sağlayan mekânları tercih ediyorum. Ya da bazen mekânlar belirli bir ücret karşılığında beni paylaşım yapmam için davet ediyor” (KK-54).

“Sosyal medyayı aktif kullandığım için gerek kendimi gerekse gittiğim ortamı paylaşmayı çok seviyorum. Bu nedenle göze hitap eden mekânları tercih ediyorum. Eskişehir’de yeni açılan mekânlar bence bu dekor işini daha iyi yapıyor, önem veriyor yani” (KK-55).

“Sadece katılımcılar için değil, biz de mekânın sosyal medya hesaplarına devamlı içerik üretiyoruz. O nedenle göze hitap etmesi, albenisi olması önemli” (KK-35).

Katılımcıların bar tercihi yaparken dikkat ettikleri bir diğer husus ise hijyen ile ilgilidir. Katılımcıların bir kısmı hijyen tereddüdü olmadan rahatça yemek yiyebilmek adına yemek yedikleri bir barda açık mutfak olmasına dikkat etmektedirler.

“Barda yemek yemeyi seviyorum. Bu nedenle çok sık tükettiğim ürünlerin nerede ne şartlarda hazırlandığını bilmek beni rahatlatıyor bu nedenle açık mutfaklı olan mekânlarda yemek yemeye özen gösteriyorum” (KK-14, KK-21, KK-25, KK-29, KK-45, KK-56).

Hijyen ile ilgili bir diğer husus ise mekânın açılabilir bir tavana sahip olması. Özellikle çocuklu ailelerin ailecek giderek vakit geçirdiği barlarda sigara dumanı önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle sigara dumanından rahatsızlık duyan bireyler için mekânın havalandırılabilir bir özellikte olması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehirde yer alan barların büyük bir bölümü açılabilir bir tavana sahip olduğundan dolayı sigara dumanından rahatsız olan bireylerin katılım sağlayabileceği mekân sayısı oldukça fazladır.

“Kimi mekânlarda sigara dumanı göz yaşartacak seviyeye kadar ulaşıyor. Küçük bir alanda hemen herkes sigara tükettiğinden oldukça rahatsız edici bir hava oluşuyor. Bu nedenle havalandırılabilir mekânları veya direkt olarak bahçesi olan mekânları tercih ediyorum” (KK-16, KK-23, KK-26, KK-47).

“Arkadaşlarımızla akşam buluşmalarına gideceğimizde hepimiz çocuklarımızı da alıp geliyoruz. Bu nedenle çocukların rahatsızlık duymayacağı bir ortam tercih

ediyoruz. Hem yüksek sesli müzik çalmayan hem de üst tavanı açılabilir olan mekânlar önceliğimiz oluyor” (KK-57).

Bar ve gece kulübü tercihinde etkili olan son husus ise mekânın “self servis” (kendine hizmet etme) olmasıdır. Gece kulüplerinin hâli hazırda “self servis” olmasından dolayı bu kriterin dışında tutulsa da özellikle öğrenciler için masaya devamlı yeni bir sipariş almak için gelen garsonlar rahatsızlık yaratmaktadır.

“Ben bir bardak alkolümü alıp uzun saatler boyunca içmek istiyorum. Ama masaya devamlı gelen garsonlar devamlı olarak yeni sipariş verme zorunluluğu hissettiriyor. Kimi zaman çok kısıtlı bir bütçem oluyor ve önüm boş kalmasın diye yine de bir şeyler sipariş etmek zorunda kalıyorum. Self servis işletmeler bu bakımdan oldukça avantajlı oluyor. Tek bardak alkolümü alıp saatlerce oturabiliyorum” (KK-10, KK-17, KK-22, KK-33).

Sonuç olarak, bar ve gece kulüplerinin tercih edilebilirliği üzerinde etkili olan unsurlar, mekânın fiziki özelliklerinden, müziğe, menü fiyatlandırmasına ve barındırdığı kitleye kadar geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermektedir. Bu unsurlar neticesinde müşteri deneyimi zenginleştirilerek, mekânların cazibesi artırılmaktadır. Bu unsurlar, yalnızca bireysel tercihlere değil, aynı zamanda genel müşteri memnuniyetine ve mekânların devamlılığına da doğrudan katkıda bulunmaktadır.

3.4. Barlarda Düzenlenen Mekân İçi Aktiviteler

Barlar sohbet edilen, alkol alınan ve müzik dinlenen alanlar olma özelliklerinin yanı sıra çok çeşitli aktivitelerle geceyi renklendiren oyunlara da ev sahipliği yapmaktadır. Bu oyunlar gerek iki kişi gerekse mekânda bulunan herkes tarafından katılım sağlanabilecek kadar çeşitlilik içermektedir. Barlar bu nedenle günümüzde oyun oynanılan, arkadaşlık kurmanın kolay olduğu ve sosyalleşme imkânının sağlandığı sosyal faaliyet alanına dönüşmüştür. Eskişehir kent merkezinde yer alan barlarda düzenlenen etkinlikler sayesinde, barların “ahlak dışı” mekânlar olduğu yanılgısından uzaklaşılması sağlanmış, içeride her kesimden ve her görüşten bireylerin yer aldığı, arkadaşlık kurmanın, sosyalleşmenin ve eğlenmenin kolaylaştırıldığı bir ortam hâlini alarak gece hayatı renklendirilmiştir.

3.4.1. Beer Pong¹¹

Beirut olarak da bilinen Beer Pong, oyuncuların bir masa üzerinde bir pinpon topunu fırlatarak diğer taraftaki bira bardağına düşürmeyi amaçladıkları bir içki oyunudur . Oyun genellikle her tarafta iki veya daha fazla oyuncudan oluşan ve her iki tarafta üçgen şeklinde dizilmiş 6 veya 10 bardak bulunan karşıt takımlardan oluşmaktadır. Oyun başladığında her takım sırayla rakibin bardaklarına pinpon topları atmaya çalışır. Eğer takım bir bardak "yaparsa" -yani top bardağın içine düşer ve içinde kalırsa- bardağın içindekiler diğer takım tarafından tüketilir ve bardak masadan kaldırılır. Rakibin tüm bardaklarını ilk ortadan kaldıran takım kazanır” (URL-17).

Beer Pong oyununun ilk ortaya çıktığı şeklinde bira kullanılırken, günümüzde hijyen açısından biranın yerini su almış ve birada olduğu gibi tüketilebilir bir biçimde değil, sadece bardakta ağırlık oluşturması için belirli bir ölçüde kullanılmaya başlanmıştır. Alkol tüketen bireyler içinse bira, oyun eşlikçisi olarak ayrı bir biçimde tüketilmeye devam etmiştir.

Beer Pong oyunu, hırs, rekabet ve eğlence deneyimlerini aynı anda yaşatan bir oyun olduğundan, bireyler için barlarda sıklıkla oynanan vazgeçilmez bir etkinlik hâlini almıştır. Kimi bireyler tarafından ödüllü bir yarışma biçimine de dönüştürülen oyun, bireylerin heyecan ve rekabet duygusunun artmasını sağlamıştır. Beer Pong oyunu Eskişehir kent merkezinde yer alan Barikat Bahçe, Barikat Karnaval, Social Sokak gibi, müşteri kitlesinin çoğunluğunun öğrencilerden oluştuğu barlarda yer almaktadır. En az iki kişi ile oynanan oyun, sayıca fazla kişiyle de oynanmaya elverişli olduğundan sosyalleşmede ve yeni arkadaşlıklar kurmada bir araç niteliği taşımaktadır. Kimi zaman üniversite kulüpleri arasında bir turnuva niteliğinde oynanan oyun, yarışma, rekabet, eğlendirme ve sosyalleştirme işlevlerine sahiptir.

¹¹ Her oyunda olduğu gibi Beer Pong adlı oyunda da belirlenmiş bazı kurallar bulunmaktadır. Son yıllarda The World Series of Beer Pong gibi organizasyonlar tarafından Beer Pong oyununa ilişkin resmi kurallar belirlenmiştir. Konu odağının dağılmaması açısından oyunun kurallarına ilişkin detaylı bilgi çalışmada yer almamaktadır. Beer Pong oyununun belirlenmiş resmi kurallarına ilişkin bakınız (URL-18).

Görsel-5 Beer Pong Oynayan Bir Grup¹²

“Bazı günler sadece Beer Pong oynamak için mekâna gidiyoruz. Galiba bizim gibi olan birçok insan var çünkü oyun masaları genellikle hep dolu oluyor” (KK-5). “Barlarda en sevilen oyunlardan biri Beer Pong. Oyuncular kimi zaman ortamın rekabet duygusunu arttırmak için kendi aralarında ödülleri belirleyerek de oynuyorlar” (KK-10). “Yeni arkadaşlıklar edinmek için oldukça elverişli bir oyun. Bireyler boş oyun masası bulamadıklarında genellikle oyun oynayan gruba dahil oluyorlar veya karşılıklı iki takım oluşturarak yeni bir oyuna başlıyorlar” (KK-24).

Bar buluşmalarında sohbete ara veren ya da sadece oyun oynamak için mekâna gelen bireylerin kısa süreli bir eğlence doyumunu yaşamasını sağlayan Beer Pong, bireylerin sosyalleşmesini, yeni arkadaşlıklar kurmasını ve mekân içi etkileşimi sağlaması bakımından işlevsel özelliğe sahiptir. Aynı zamanda masalarda oturan kimi bireylerin oyunu izleyerek taktik vermeleri ve destek olmalarıyla birlikte ortak bir deneyim ve takım ruhu yaşatılmasını da sağlamaktadır.

¹² Görsel, Barikat Bahçe’nin Instagram (Sosyal Medya Uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-19

3.4.2. Langirt

Dikdörtgen masa üzerindeki oyuncu bebekleri bulunan çubukları yöneterek küçük topları belirli deliklere sokmak veya bu deliklere girmesini önlemek amacına dayanan oyunun kökenleri net değildir fakat birçok tarih incelemecisi ilk langirt masalarının Fransa ya da Almanya'da 1880'ler ile 1890'lar arasında ortaya çıktığı konusunda birleşmektedirler. Langirt genellikle barlarda, işyerlerinde, okullarda ve kulüplerde birkaç kural altında oynanmaktadır. Langirt ayrıca bir dizi ulusal organizasyon tarafından gerçekleştirilen kapsamlı müsabakalar şeklinde de oynanmaktadır. Böyle şampiyonlarda son derece detaylı kurallar¹³ ve düzenlemeler kullanılmaktadır. Müsabakalar Avrupa'da 1940'lar ve 50'lerden bu yana gerçekleştirilmektedir (URL-20).

Langirt, barlarda sıkça oynanan popüler bir oyun olarak dikkat çekmektedir ve bu popüleritesinin temel nedenleri çeşitli faktörlere dayanmaktadır. Öncelikle, langirt oyununun kurallarının son derece basit ve hızlı bir şekilde öğrenilmesi ve bu nedenle her yaştan ve her tecrübe seviyesinden bireyleri bir araya getirmesi örnek olarak verilebilmektedir. Hızlı ve dinamik bir biçimde oynan oyun hem oyunculara hem de izleyicilere heyecanlı bir deneyim yaşatmaktadır. Özellikle kulüpler arası düzenlenen langirt turnuvaları, kıyasıyla bir rekabet ve yüksek heyecan seviyelerinde gerçekleşmektedir. Langirt masalarının birçok barda kolay erişilebilir olması, müşterilerin barın diğer aktivitelerinden kolayca bu oyuna geçiş yapabilmelerini sağlar. Ekonomik olarak da düşük maliyetli bir eğlence seçeneği sunan langirt, birkaç jeton veya düşük bir ücret karşılığında uzun süre eğlenme imkânı sunmaktadır. Ayrıca, gençlerden yetişkinlere kadar geniş bir yaş aralığına hitap eden langirt, herkesin kolayca dahil olabileceği bir oyun olmasıyla popülerliğini artırmaktadır. Son olarak, bar ortamında hafif fiziksel aktivite fırsatı sunması, özellikle uzun süre oturarak vakit geçirenler için kısa bir hareket ve aktivite imkânı sağlaması, langirtin sıkça tercih edilmesinin bir diğer önemli nedenidir. Bu nedenlerle, langirt hem rekabetçi hem de sosyal bir aktivite olarak bar atmosferine uyum sağlamaktadır. Fakat Beer Pong oyununa göre oyuncu kitlesi daha azdır. Bunun nedeni düşük de olsa bir jeton

¹³ Masa futbolu adıyla da bilinen Langirt adlı oyun, Uluslararası Masa Futbolu Federasyonu tarafından belirlenen bazı kurallara sahiptir. Federasyon, maçın kişilere özel olarak yorumlanmasının önüne geçmek, oyuncuların arasındaki saygı çerçevesinin bozulmamasını sağlamak ve oyunun seyirciler tarafından takip edilirliliğini kolaylaştırmak adına dijital bir kurallar kitabı yayınlamıştır. Kitapta yer alan kurallara ulaşmak için bakınız. (URL-21)

maaliyetinin olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin Barikat Bahçe adlı barda langırt jeton ücreti beş ₺'dir. Fakat bu ücret yalnızca nakit olarak verilebildiği için, üzerinde nakit para taşımayan bireyler tarafından tercih edilememektedir.

Görsel-7 Kulüpler Arası Langırt Turnuvası (Fight Club)¹⁴

Barikat Bahçe¹⁵ adlı barda iki hafta süren “Fight Club” adlı Langırt turnuvası, öğrenci kulüplerinin katılımı ile gerçekleştirilmiş ve kulüpler arasında yapılan en büyük yarışma olarak bir ilke imza atmıştır. Finale kalan son iki kulüp EESTEC ve IEEE adlı öğrenci kulüpleri final maçı oynamış, IEEE final maçından galip çıkarak Fight Club adlı etkinliğin şampiyonu olmuştur.

Görsel-8 Fight Club Şampiyonu IEEE Kulübü¹⁶

¹⁴ Görsel, Barikat Bahçe'ye ait sosyal medya hesaplarından alınmıştır. Düzenlenen Fight Club turnuvasına ilişkin detaylı görsellere ulaşmak için bkz. URL-19

¹⁵ Çalışmanın bu aşamasına kadar Barikat Bahçe olarak adlandırılan bar 20.07.2024 tarihi itibarıyla isim değişikliğine giderek “Bahçe” olarak yeniden adlandırılmıştır. Bunun nedeni “Barikat” ismini taşıyan mekânların sıkça olumsuz durumlara sahne olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Bahçe adlı barın Barikat isminden ayrılması bu tarz olumsuzlukları barındırmadığının bir ispatı niteliğindedir. Bu nedenle çalışmanın ilerleyen bölümlerinde mekân ismi Bahçe olarak anılacaktır.

¹⁶ Görsel, Bahçe Eskişehir'e ait sosyal medya hesaplarından alınmıştır. Düzenlenen Fight Club turnuvasına ilişkin detaylı görsellere ulaşmak için bkz. URL-19

Düzenlenen bu yarışma sayesinde öğrenci kulüplerinin işlevi artmış, sadece okul içi etkinliklere değil, okul dışı etkinliklerde de faaliyet göstererek tanınırlıklarına katkı sağlamışlardır. Ayrıca kulüpler arası iletişimin artmasına da olanak sağlayan bu etkinlik, sosyal bağların güçlenmesine katkı sağlamıştır.

3.4.3. Kahoot

Ödüllü bilgi yarışması olarak nitelendirebileceğimiz Kahoot, her hafta çeşitli konularda hazırlanan, toplamda otuz sorudan oluşan bir genel kültür yarışmasıdır. Yarışma, her salı saat 22.00’da Bahçe adlı barda gerçekleştirilmektedir.

Yarışma başlamadan yaklaşık 10 dakika önce mekân içerisinde yer alan ekranlar açılmakta ve açılan ekranlara yarışmaya nasıl katılım yapılacağı hakkında bilgilendirme yazısı yansıtılmaktadır. Yarışmaya katılım sağlamak isteyen bireyler ilk olarak “www.kahoot.it” adlı internet sitesine girerek, açılan ekranda kendilerine bir kullanıcı adı belirlemektedirler. Belirlenen kullanıcı adları genellikle isim dışında, komik ve esprili kelimelerden seçilmekte, yarışmacılar bu sayede anonim cevaplar verme rahatlığına da erişmektedirler. Sorular mekânın sosyal medya ekibi tarafından kitlenin nabzına göre her hafta değişik kategorilerde hazırlanmaktadır. Yarışmanın başlamasına yakın hem ekranlara geri sayım sayacı yansıtılmakta hem de sunucu tarafından oyunun başlamasına kısa bir süre kaldığı anonsu yapılmaktadır. Yarışmaya akıllı telefonlar ile katılım sağlayan bireyler sorulara verdikleri doğru cevapla ve cevaplama hızıyla ilişkili olarak belirli puanlar kazanmakta ve mekân içerisinde yer alan ekranlardan skor listesi takip etmektedirler. 30 sorudan oluşan yarışma sonunda Bahçede geçerli olmak şartıyla, birinciye 500₺, ikinciye 300₺ ve üçüncüye 100₺ hediye çeki verilmekte, sunucunun katılımcılardan aldığı etkileşime göre ise ödüller arttırılmakta, bu sayede katılım yoğunluğu, eğlence düzeyi ve etkileşim devamlı olarak dinamik kalmaktadır. Kahoot etkinliğinde yer alan sorular her hafta farklı kategorilerden seçilmekte ve her yaşa hitap edecek konulara yer verilmeye çalışılmaktadır. Örnek olarak art arda düzenlenen iki Kahoot etkinliğinde bir hafta genel kültür sorularına yer verilirken, diğer hafta “z kuşağı ağzı” kategorisinden sorulara yer verilmiştir. Farklı nesillerdeki bireyleri birleştirici bir etkisi bulunan yarışma sayesinde, yaşça büyük ve sosyal medya diline pek hâkim olamayan bireyler genç neslin kullandığı dil hakkında yeni bilgilere sahip olurken, genel kültür soruları ile de her kesimden bireyin bir araya getirilmesi sağlanmıştır.

“Ghosting diye bir şey öğrendim yani bilmiyordum daha önce. İlişkiden bir anda yok olmak demekmiş” (KK-37).

Farklı yaş gruplarından bireyleri bir araya getiren etkinlik, yalnızca eğlence işlevini değil, aynı zamanda eğitim işlevini de taşımaktadır. Bu tür bilgi yarışmaları, katılımcılara yeni bilgiler edinme ve hızlı düşünme becerilerini geliştirme fırsatı sunduğundan eğlenirken aynı zamanda öğrenmeyi teşvik etmektedir. Barların sadece eğlence amaçlı kullanılan mekânlar olduğu algısını zayıflatan Kahoot gibi etkinlikler, barların çok yönlü, sosyal ve eğitimsel yönlerine dikkat çekmesi bakımından işlevseldir. “Her hafta katılıyoruz biz bu etkinliğe. Arkadaşlarımız arasında iddia koyuyoruz kim birinci olacak diye. Bazen hırs yapıp cevapları birbirimize bile söylemiyoruz” (KK-60). “Ödül bizi çok teşvik ediyor, kazanma umuduyla her hafta geliyoruz nerdeyse. Ama kazanamamak da ortam çok keyifli, herkes birbiriyle yarışıyor” (KK-13).

3.4.4. Pub League

Her pazartesi saat 22.00’da gerçekleştirilen etkinlik, cezalı bilgi yarışması olarak ifade edilebilmektedir. Bireysel olarak katılım sağlanan bu oyunda, oyuncular sorulan sorulara cevap vermesi için sahneye çıkmaktadırlar. Kahoot oyunundan farklı olarak bu oyunda sorular kişiye özel olarak sorulmakta, soruların bilinmesi durumunda ödül kartında yer alan ödül kazanılmaktadır. Oyuncunun sorulan soruları bilememesi durumunda ise ceza kartında yer alan görevi yapması gerekmektedir.

Etkinlik, başlangıç saati olan 22.00’den yaklaşık on dakika önce mekân çalışanları tarafından müşterilere yapılan oyun daveti ile başlamaktadır. Yarışmaya katılmak isteyen oyunculara her birinin üzerinde farklı sayılar bulunan kartlar dağıtılmaktadır.

Görsel-9 Pub League Kartları

Yarışma başladığında sunucu tarafından dağıtılan kartların üzerinde yer alan sayılar arasından rastgele bir sayı söylenmekte ve o sayının bulunduğu karta sahip yarışmacı sahneye davet edilmektedir. Sahneye gelen yarışmacıya öncelikle bir adet ödül ve bir adet ceza kartı seçtirilmektedir. Kartları seçen yarışmacı, sorulan soruyu bilmesi durumunda ödül kartında yer alan sürprizleri kazanmaktadır. Sorunun bilinmemesi durumunda ise ceza kartında bulunan görevi yapması gerekmektedir. Oyun içerisinde yer alan sorular genellikle herkese hitap edebilmesi adına genel kültür sorularından seçilmektedir. Sorulara doğru cevap verip ödül alan yarışmacılar, ceza kartında yazan görevi de yapmak istedikleri takdirde ise isimlerini final etabına yazdırmaya hak kazanmaktadırlar. İlk etapta soruyu bilerek ödülü alan ve aynı zamanda ceza kartındaki görevi de yapan on yarışmacıya ulaşıldığında ikinci etap yani final etabı başlamaktadır. İlk etapta yer alan ödül kartlarında kokteyl ve bira gibi içecek ikramı ödülleri yer alırken, final etabında ise büyük ödül kartlarının birinde bin ₺ hediye çeki bulunmaktadır.

Görsel-10 Kokteyl Ödülü Kazanan Yarışmacı

Final etabına kalan on yarışmacının aynı anda sahneye davet edilmeleriyle, ikinci tur başlamaktadır. Oyun sunucusu, finalistleri temsil eden numaralı kartları almakta ve karıştırmaktadır. Ardından rastgele seçtiği iki sayı kartı vasıtasıyla eşleşen oyuncular birbirleri ile yarışmaktadır. Böylece oyun ikişer gruplar hâlinde yarışan katılımcılar ile beş kez tekrar etmektedir. Sahnede son kalan beş kişi ise büyük ödülün de içerisinde yer aldığı kartlardan seçim yapmaktadırlar. Kartların dördünün içinde “tekrar deneyiniz”, bir tanesinin içinde ise “1000tl Bahçe çek kazandınız” yazmaktadır. Ödül kartını seçen yarışmacının kazanmasıyla ise oyun sonlandırılmaktadır.

Görsel-11 Pub League Final Etapı

“Bu oyunu tasarlarken aslında farklı bir içerik olmasına özen gösterdik. Çünkü bilgi yarışmaları artık çok yaygınlaştı. Biz bu bilgi yarışmalarına biraz daha farklılık katmak istedik ve Pub League oyunu ortaya çıktı. Oyunu pazartesi gününe koyma amacımız ise, hafta içi fazla yoğun geçmeyen günleri çeşitlendirmeye ve canlandırmaya çalışmak. Oyunu tasarlarken dikkat ettiğimiz şey ceza kartlarında yer alan görevlerin katılımcıları rezil etmekten ziyade heyecanlı bir ortam yaratacak görevlerden oluşmasıydı. Ceza kartlarında, dolu bir kovanın içerisine kafa sokarak suyun dibinde bulunan eriği ağzına alarak çıkarmak, bir bütün limonu tek seferde yemek, tuz ve limon oranı yüksek olan içeceği tek seferde içmek, acı sos yemek, bir sigarayı üç nefes çekerek bitirmek, tekerleme söylemek gibi görevler yer alıyor. Bu cezaları da yaklaşık olarak iki haftada bir kez değiştirmeye özen gösteriyoruz. Yarışmacılar cezayı yaparken mekânda bulunan diğer bireyler onu alkışlayarak destek oluyor, bu sayede yarışmacı cezayı yapamasa da kendini kötü hissetmiyor. Cezaları herkesin yapması gibi bir zorunluluğumuz da yok, kimi yarışmacı final etabında yarışmak istemiyor ve sadece ödül kartında yer alan ikram içeceği alıyor. Bu konseptle katılımcılara farklı bir bar deneyimi sunduğumuz için sadece oyunların gerçekleştirildiği gün ve saatte gelen müşterileri yoğunluğumuz oldukça fazla oluyor, Böylesine kalabalık bir ortam da samimiyeti ve eğlenceyi beraberinde getiriyor” (KK-35).

Ödüllü bilgi yarışmaları düzenlenen barlar, standart bir bar olma özelliğinin ötesine geçerek çeşitli işlevler üstlenmekte ve toplumsal etkileşimleri zenginleştirerek eğlence faaliyetlerinin çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu tür etkinlikler, farklı

yaş gruplarından ve sosyo-kültürel arka plandan gelen bireyleri bir araya getirerek bilgi paylaşımını ve sosyal etkileşimi teşvik etmektedir. Her hafta farklı kategorilerde hazırlanan sorular, katılımcıların genel kültürlerini, tarihsel bilgilerini ve günlük yaşam pratiklerini de sorgulamalarına olanak sağlamakta, böylece eğlenceli bir aktivite olmanın ötesine geçerek eğitici ve öğretici bir rol üstlenmektedirler. Türk halkbilimi açısından bakıldığında bu etkinlikler toplumsal belleğin ve kültürel değerlerin korunması ve aktarılması işlevini üstlenmektedir. Bilgi yarışmaları, anonim halk bilgisi ürünlerinin ve geleneklerin modern bir bağlamda yeniden yorumlanmasına ve yaşatılmasına katkı sağlamaktadır. Katılımcılar, yarışma sırasında sorulan sorular aracılığıyla geçmişten günümüze uzanan kültürel mirası yeniden keşfetmekte ve bu mirası interaktif bir şekilde deneyimleyebilmektedirler. Ayrıca ödüller ve rekabet unsuru, yarışmacıların motivasyonunu artırmakta ve katılımı teşvik etmektedir. Bu tür yarışmalar bireylerin sadece bireysel bilgi birikimlerini değil, aynı zamanda grup içi iletişim ve iş birliği becerilerini de geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Katılımcıların farklı kategorilerde sorulan sorulara verdikleri yanıtlar, ortak bir bilgi tabanı oluşturarak, topluluk içinde bir aidiyet duygusu yaratmakta ve sosyal bağların güçlendirilmesini sağlamaktadır.

3.4.5. Seramik Workshop

Eğitim amaçlı olarak her yaştan ve her kesimden insanın bir araya geldiği, yeni bir üretimin veya bilgi aktarımının gerçekleştiği, eğitsel ve sanatsal alanlar olarak tanımlanabilen workshop, Türkçe 'de atölye, oda, garaj, seminer, çalışma alanı gibi ortamları ifade etmektedir (URL-22).

Eskişehir'de yer alan barlarda belirli aralıklarla çeşitli workshoplar düzenlenmektedir. Şehirde bar ortamını sanatla buluşturan etkinliklerden ilki, 28 Nisan 2024 tarihinde Belfast sponsorluğunda EESTEC adlı öğrenci kulübü tarafından No46 adlı barda gerçekleştirilen seramik workshopudur. Yirmi altı kişilik sınırlı bir kontenjanı bulunan workshop etkinliği katılımcıların yoğun ilgisiyle gerçekleştirilmiştir. Seramik sanatının icra ortamını bar ortamına taşıyarak sanat ve bar ortamını bir arada sunan etkinlik için katılım ücreti iki yüz ₺ olarak belirlenmiş, bilet fiyatına bir alkollü içecek ve malzeme masrafları da dahil edilmiştir. Yeni deneyimler yaşamak için kısıtlı bir bütçeye sahip olan öğrenci kitlesi için ulaşılabilir

bir deneyim sunan seramik workshop, yoğun katılım ile belirli aralıklarda düzenlemeye devam etmiştir.

“Etkinliğimiz yirmi altı kişilik bir katılımıla, Belfast sponsorluğunda gerçekleştirildi. Sanat ve bar ortamı aslında birleştirilmesi hem kolay hem de oldukça zor iki unsur. Barların akşam saatlerinde canlandığını gözetererek, katılımcılarımıza daha sakin bir ortamda sanatlarını gerçekleştirme imkânı sunabilmek adına etkinliğimizi öğlen saatlerinde gerçekleştirdik. 14.00’da başlayan etkinlik yaklaşık olarak 17.00’da sonlandı. Katılımcılarımızın dokuzu erkek, on yedisi ise kadındı. Kadınlar erkeklere nazaran bu tarz sanatsal içerikli aktivitelere daha fazla meraklı oluyor. Kız kıza gelip farklı bir aktivite deneyimliyorlar. Erkekler ise genellikle kız arkadaşlarıyla katılım gösteriyorlar. Etkinlik sırasında bütün katılımcılarımız istedikleri ürünü yapmakta özgür olsa da genellikle yapımı basit olan küllük ve kupa gibi ürünler tercih ediliyor. Katılımcılarımıza teknik detayların öğretilmesi adına etkinlik boyunca seramik ustası hocamız da bizimle birlikteydi. Eğitimcimiz katılımcılara seramik sanatı ile alakalı bilgileri verdi ve ardından herkesi tek tek gözlemleyerek yardımcı oldu. Ürünler yapıldıktan sonra son olarak fırındı ve boyandı. Böylece etkinliğimiz tamamlanmış oldu. Katılımcıların etkinlik sırasında alkol içme biçimleri ise sınırlıydı. Alkollü içecekler etkinlik eşlikçisi olarak tüketildi. Bu sayede etkinlik sırasında da herhangi bir olumsuz durum yaşanmadı” (KK-59).

Görsel 12-13 Seramik Workshop Etkinliği¹⁷

¹⁷ Görseller No46 Eskişehir’in sosyal medya uygulamasından alınmıştır. Düzenlenen seramik etkinliğine dair görsel ve videolar için bkz. URL-23

3.4.6. Kokteyl Workshop

Kokteyl workshop, EESTEC tarafından 18 Nisan 2024 tarihinde Bahçe Barda gerçekleştirilmiştir. Mekânın kapasitesinin genişliği dolayısıyla etkinliğe katılım sağlayan bireylerin sayısı da bununla ilişkili olarak artmış, toplamda yüz yirmi kişilik bir katılımla gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe katılım oranının fazla oluşunun bir diğer nedeni ise bilet ücretinin özellikle öğrenci bütçesine uygun olacak bir biçimde belirlenmesinden kaynaklanmıştır. 50₺ karşılığında katılım sağlanabilen etkinliğe yaşları genellikle 18-25 yaş aralığındaki bireyler katılım göstermiştir.

“Etkinliğimize katılan bireylerin yaş aralıkları yoğun olarak 18-25 yaş aralığındaydı. Katılımcıların %60’ı erkek, %40’ı ise kadınlardan oluşmuştu. Toplamda yüz yirmi kişilik kalabalık bir katılımcı sayısı ile etkinliği gerçekleştirdik. Etkinlik öncesi ön hazırlık aşamasında mekândaki oturma düzenini ve bar kısmını hazırladık. Bütün katılımcılar geldiğinde ise etkinliğimizi başlattık. Kokteyl hazırlığına geçmeden önce barmen tarafından alkoller ve aromalar hakkında bilgilendirici bir konuşma yapıldı ve kokteyller hakkında genel bilgiler verildi. Ardından yapılan her kokteylde de bütün detaylar ve püf noktaları anlatılarak ilerlendi. Yapılan her kokteyl katılımcıların tatması açısından shot bardaklarında ikram edildi. Toplamda altı adet kokteyl yapımı gerçekleştirildi ve etkinliğimiz bu şekilde sonlandı” (KK-59).

EESTEC tarafından düzenlenen her iki etkinlik de gençlere ve genç yetişkinlere yönelik eğitim ve eğlenceyi bir araya getiren önemli faaliyetler olarak öne çıkmaktadır. Kokteyl ve seramik workshopları, katılımcılara hem pratik beceriler kazandırmakta hem de sosyal etkileşimlerini gerçekleştirebilecekleri yeni ortamlar sağlamaktadır. Bunun yanı sıra eğitim işlevini de barındıran seramik ve kokteyl workshop etkinlikleri, katılımcılara içecek hazırlama tekniklerini öğretirken, yaratıcı ve sosyal bir ortamda bilgi ve deneyim paylaşmayı, çeşitli el becerileri sağlamayı ve sanatsal yeteneklerini geliştirme fırsatı da sağlamaktadır.

Görsel 14-15 Kokteyl Workshop¹⁸

3.4.7. Soğuk Savaş

Günümüzün popüler sosyal medya platformlarından olan YouTube adlı mecrada ünlenen soğuk savaş adlı yarışma programı, çeşitli değişiklikler yapılarak bar ortamına uyarlanmıştır. Sanal ortamda gerçekleştirilen performansların fiziksel bir mekâna taşınması, izleyicinin tepkilerini anında almayı ve doğrudan etkileşimi mümkün kıldığından, konsept bar ortamına taşınmıştır.

Soğuk savaş adlı mizah etkinliği, Bahçe Barda, öğrenci kulüpleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Yarışma programının amacı ve işleyişi “soğuk espri” yaparak karşı takımı güldürmeye çalışmaktır. “Gülersen kaybedersin” sloganıyla popülerlik kazanan soğuk savaş adlı yarışma, Bahçe barda, kulüpler arası bir yarışma olarak düzenlenmektedir. Düzenlenme tarihi ise diğer etkinliklerde olduğu gibi belirli ve düzenli değildir. Bunun nedeni üniversite öğrencilerinin her hafta zorunlu olarak yarışma hazırlamak zorunda olmalarının önüne geçilmesini sağlamaktadır. Zorunlu olarak gerçekleştirilen uygulamalar bir süre sonra eğlencenin önüne geçerek görev olarak adlandırılmasına sebebiyet vereceğinden, soğuk savaş etkinliği kulüplerin kendi aralarında anlaştıkları gün ve saatte gerçekleştirilmektedir. “Bu içeriği ilk yaptığımızda kulüpleri dahil etmemiştik. Müşteriler arasından katılımcılar seçerek

¹⁸ Kokteyl Workshop etkinliğine ait görseller EESTEC LC Eskişehir adlı öğrenci kulübüne ait sosyal medya hesaplarından alınmıştır. Bkz. URL-24

gerçekleştirmiştik. Fakat bu durum olumsuzlukla sonuçlandı çünkü birbirini hiç tanımayan bireylerin takım ruhu içerisinde yarışması pek mümkün olmadı. Ekip ve takım ruhu gerektiren bir etkinliği en iyi biçimde üniversite kulüplerinin yapacağını düşündük ve malzeme ve ortamı sağlayarak etkinliği onlara devrettik. Kulüpler çoğu zaman kendi aralarında yarışılar kimi zaman ise dışarıdan katılımcı olarak etkinliği çeşitlendirdiler” (KK-35).

3.4.8. Sinema Gecesi

Bar sinemaları günümüz kent hayatında önemli bir sosyal etkinlik olarak öne çıkmaktadır. Bu etkinlikler, bar gibi sosyal mekânlarda belirli temalar etrafında film gösterimleri yaparak katılımcılara hem dinlenme hem de sosyalleşme imkânı sağlaması bakımından işlevsel özelliğe sahiptir. Bar ortamının sağladığı rahat ve samimi atmosfer, katılımcıların içeceklerini yudumlayarak film izlemelerini ve aynı zamanda yeni insanlarla etkileşim kuracakları bir ortamda var olmayı sağlamaktadır. Bu etkinlikler, klasik filmlerden güncel yapımlara kadar geniş bir yelpazede sunulmakta olup, sinema severlere farklı bir deneyim yaşatmayı amaçlamaktadır. Belirli tema geceleri ile çeşitlenen bar sinema etkinlikleri, olabildiğince farklı bir atmosfer yaratılarak gerçekleştirilmekte ve bu sayede rutinden kaçınılmaktadır. Örneğin yaz aylarında bara ait otoparkta açık hava sineması şeklinde gerçekleştirirken, kış aylarında ise bar içerisinde kapalı alanda gerçekleştirilmektedir. Ekonomik açıdan da avantajlı olan bu etkinlikler, uygun fiyatlı ve eğlenceli bir sosyal aktivite arayan bireyler için ideal bir seçenek olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda bar sinema geceleri, modern şehir yaşamında kültürel ve sosyal bağlamda kendisine önemli bir yer edinmiştir.

Sinema gecesi etkinliği çeşitli barlarda uygulanan fakat belirli bir takvimi bulunmayan, yani sürekliliği sağlanmayan etkinliklerdendir. Bunun nedeni rutin bir eğlenceye dönüşmesinin önüne geçmektir. Farklı zamanlarda düzenlenen sinema geceleri günümüz Eskişehir kent merkezinde yer alan Bahçe ve F-stop adlı barlarda gerçekleşmektedir. Bu iki barın birbirinden farklı yaş gruplarına hizmet ettiği göz önünde bulundurulduğunda, izlenen filmler de buna ilişkin farklılıklar göstermektedir. Örneğin Bahçe adlı barda sinema gecesi gerçekleştirilmeden yaklaşık bir hafta önce bara ait sosyal medya uygulamaları üzerinden “Bu hafta ne izleyelim?” sorusu sorulmakta ve gelen cevaplara ilişkin, en fazla talep edilen film izlenmektedir.

Bahçe’de yapılan sinema gecesinde son olarak Harry Potter film serisi izlenmiştir. Normal şartlarda belirli bir devamlılığı olmayan sinema gecelerinde, seriden oluşan filmler istisnai bir durum yaratmakta, seri bitene kadar her hafta düzenli olarak sinema gecesi düzenlenerek izlenmektedir.

Görsel-16 Bahçe Bar’da düzenlenen açık hava sineması

Açık havada düzenlenen sinema geceleri, bireyleri bar ortamından uzaklaştırmakta, ailelerin küçük çocuklarıyla da katılım gösterdiği bir faaliyet hâlini almaktadır. Bu bakımdan her yaştan bireyi bir araya getiren sinema geceleri herkes için ortak bir seyir deneyim zevki yaratmaktadır. Ayrıca yerlere yerleştirilen minderlerle, bireylere ev konforu sağlanmakta, film boyunca devamlı olarak patlamış mısır ikramı yapılmakta ve sonuç olarak ise bireylere standart bir bar gecesinde farklı bir eğlence hizmeti sunulmaktadır.

F-sop adlı barda gerçekleştirilen sinema gecesi ise “içkili sinema” adını taşımaktadır. Müşteri kitlesi öğrenciden ziyade “beyaz yakalı” olarak tabir edilen bireylerden oluşan F-sop, gösterim sağladığı filmleri de müşteri kitlesine uygun olarak belirlemektedir. İçkili sinema gecesinde izlenen filmlere örnek olarak The Big Lebowski ve Gegem Die Want verilebilmektedir. “F-stop’ın bir kimliği var. Yaptığımız işlerde bu kimlikten dışarı çıkmamaya özen gösteriyoruz. İçkili sinema gecesinde izlenen fimler katılımcı kitlemize ve oturmuş kimliğimize uygun olarak seçiliyor. Mekân açılmadan önce tasarım aşamasındayken zaten sahnemizi bu tarz etkinliklere uygun olarak tasarladık. Ayda dört veya sekiz kez gösterim yaptığımız zamanlar oluyor. Bu gösterimleri genellikle pazar veya pazartesi günleri gerçekleştiriyoruz. Filmleri seçerken Fstop’a gelmesini istediğim kitleye uygun olarak

seiyorurur. Bu filmler de güncelden ziyade seksenler, doksanlar, iki binler ya da daha eski yıllara ait filmler oluyor. Bireyler güncel olanı hâli hazırda sinema salonlarında izleme fırsatı yakaladığından, eski yıllara ait yapımların da bir sinema ortamında izlenmesine vesile oluyoruz. Sinemada izleyemedikleri filmleri burada sinema ortamında izlemenin keyfini yaşıyorlar” (KK-27).

3.4.9. Bar Tiyatrosu

Bar tiyatrosu, tiyatronun geleneksel sahne ve mekân anlayışını değıştirerek, daha samimi ve interaktif bir seyir deneyimi sunan bir performans sanatıdır. Bar tiyatroları adından da anlaşılacağı üzere geleneksel tiyatro mekânlarından farklı bir yerde, barlarda sahnelenmektedir. Bu tür tiyatrolar, seyirciyle oyuncular arasındaki sınırları kaldırarak, izleyiciyi performansın bir parçası hâline getirir, bu sayede seyirci ile etkileşimden doğan doğaçlama bir gösterim meydana gelir.

Bab-1 Mizah adlı tiyatro ekibi tarafından 2014 yılından beri Eskişehir’de gerçekleştirilen doğaçlama bar tiyatrosu, bar eğlencelerini farklı bir boyuta taşıyarak sanat ve bar ortamını tek bir çatı altında birleştirmeyi başarmış ve şehirde adından söz ettiren bir ekip hâlini almıştır. Gemiştten günümüze yüzden fazla bar tiyatrosu düzenleyen ekip, bar gösterimlerinin yanı sıra niversite sahnelerinde yaptıkları ücretsiz gösterimlerle de belirli bir kitle tarafından tanınırlığa ulaşmayı başarmışlardır. Güncel olarak on üç kişilik bir ekipten oluşan ekip, Fakülte Performance Hall, Museum Pub ve No 46 gibi şehrin önde gelen barlarında sahne almaktadırlar. Gösterim için belirli gün, mekân ve tarihi bulunmayan bar tiyatroları, genellikle farklı barlarda ve farklı tarihlerde gerçekleştirilmektedir. Her mekânın birbirinden farklı yaşılar da ve tarzlar da müşteri potansiyeli olduğı göz önünde bulundurulduğunda, sahne alınan mekân için belirlenen ücret de buna ilişkin değışiklik göstermektedir. Bab-1 mizah ekibi gösteri ücretlerini, öğrencinin btcesini gözeterek belirlemekte, bu sayede öğrenciler için ulaşılabilir bir eğlence hizmeti yaratmaktadırlar. Örneğın son sahne aldıkları Fakülte Performance Hall adlı mekânda öğrenciler için bilet fiyatı seksen ₺ olarak belirlenmiş, buna bağılı olarak fazlaca seyirci kapasitesine ulaşılmıştır. Bar veya gece kulübü eğlencelerinde genellikle bilet fiyatına dahil edilen bir adet alkollü içecek ise, bu etkinlikte dahil edilmemiştir. “Bilete herhangi bir alkollü içecek dahil etmedik. Çünkü her ne kadar bar ortamında gerçekleştirilen bir gösteri yapsak da bizi izlemeye gelen her kesimden, her yaştan ve her grştten bireyler oluyor. Bunlar arasında alkol

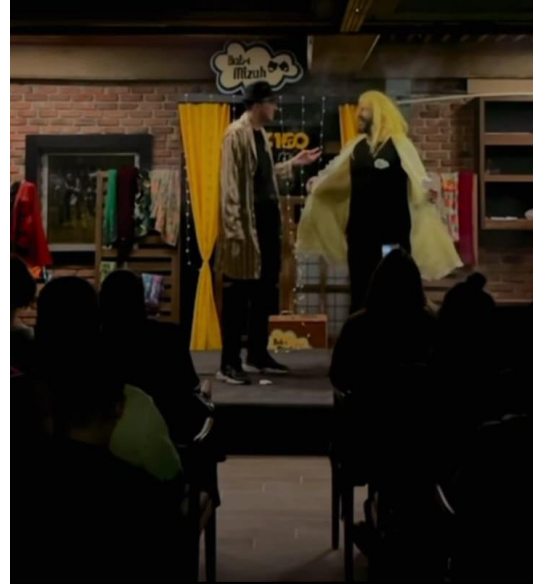
tüketen kadar tüketmeyen de oluyor. Bilete alkol dahil edildiğinde, alkol içmeyen bireyler içmediği alkolün de parasını ödemiş oluyor. O sebeple biz bilet fiyatını uygun tutarak içecek eklememeyi tercih ediyoruz. İçmek isteyenler kendileri alıyor” (KK-19).

Bar tiyatrosunun en belirgin özelliklerinden biri, mekânın doğrudan tiyatro performansının bir parçası hâline gelmesidir. Geleneksel tiyatro salonlarının aksine, bar tiyatrosu daha küçük, samimi bir atmosferde gerçekleştirilmektedir. Bu durum, oyuncular ve izleyiciler arasındaki etkileşimi artırmakta ve performansın daha dinamik olmasını sağlamaktadır. Bar tiyatroları seyirci interaktifleriyle yönlendirilen doğaçlama tiyatrolar olduğundan ön hazırlık aşamasında skeçli bir tiyatro gösterimi kadar sık prova alınmasa da belirli oyunlar üzerinden ön hazırlık gerçekleştirilmektedir. “Belli başlı oyunlarımız oluyor, bu oyunlar seyirciden gelen interaktiflere göre her sahnemizde değişiklik gösteriyor ve oyun farklı bir konuya evriliyor. Hazırlık aşamasında ekibimizden iki kişi sahneye çıkıyor ve diğer ekip üyeleri izleyici olarak oyunu yönlendiriyor. Oyun bitiminde değerlendiriyoruz, eksik kalan kısımları veya daha fazla mizahi unsur katılabilecek kısımları söylüyoruz. Genellikle provalarımız bu şekilde gerçekleşiyor, sahnedeysen de oyunumuzu seyircimize göre şekilleniyoruz” (KK-19).

Bar tiyatrolarının katılımcı kitlesi yirmi ila otuz yaş aralığındaki sanatsever bireylerden oluşmaktadır. Öyle ki izleyicilerin büyük bir bölümü tiyatro gösteriminin ardından barın gece eğlencelerine katılmayıp, mekândan ayrılmaktadır. Bu nedenle günlük yaşamında bar ortamını tercih etmeyen bireylerin de katılım sağladığı bir etkinlik olarak, bireylere yeni bir ortam ve deneyim sağlamaktadır. Tiyatro gösteriminin doğaçlama yapılması da hem mekân içerisinde izleyicilerin kendi arasındaki samimiyeti hem de tiyatro ekibi ile olan samimiyeti arttırdığından sosyalleşmek için de uygun bir ortam sağlamaktadır. Bu nedenle bar tiyatroları eğlenmek, sosyalleşmek ve ortak bir deneyim ortamı yaratması bakımından işlevsel özelliklere sahiptir. “Sahneye çıktığımız andan itibaren seyirci ile etkileşimiz başlıyor. Öncelikle izleyicilerimize kendimizi tanıtıyoruz. Seyirciler arasında ne kadar bizi tanıyan bir kitle varsa da ilk kez gelen ve bizi hiç tanımayan bir kitle de oluyor. Bu bakımdan tanışmak, iletişimi kuvvetlendirmek bakımından oldukça önem arz ediyor. Oyun başladığı andan itibaren seyirciden alınan interaktiflerle şekilleniyor. Örneğin seyirciye, ‘ev sahibi kiracıyı neden evden attı?’ diye soruyoruz, gelen cevaplardan en

absürt olanı seçerek oyuna uyarlıyoruz. Bazı oyunlarımızda ise direkt olarak bir seyircimizi veya bir çifti sahnemize alıyoruz ve oyunu beraber oynuyoruz. Bir kişiyi veya bir çifti davet ettiğimiz sahneler oynadığımız oyuna göre değişiklik gösteriyor. Örneğin ‘dörtlü dönmek’ adlı oyunda biz sahneye üç kişi çıkıyoruz ve kalan bir kişiyi seyircilerimizden seçiyoruz. ‘İlk buluşma’ adlı oyunumuzda ise sahneye bir çift davet ediyoruz ve onların tanışma anılarını canlandırıyoruz. Bunu yaparken hem sahne deneyimini her seferinde farklı izleyicilerimize tattırmak hem de devamlı aynı kişileri alarak izleyicilerimizin aklına olumsuz düşünceler yaratmamak için sahneye aldığımız kişilerin her seferinde farklı kişilerden oluşmasına özen gösteriyoruz” (KK-19).

Bar tiyatrosu, geleneksel tiyatro anlayışını yeniden şekillendirerek, izleyiciyi performansın merkezine yerleştiren ve interaktif bir deneyim yaşatmayı amaçlayan bir sahne sanatıdır. Bu tür performanslar, mekânsal sınırları ortadan kaldırarak, tiyatro etkinliğini bar gibi alışılmadık ortamlara taşımakta ve böylece hem gece eğlencelerini çeşitlendirmektedir. Bab-ı Mizah tiyatro grubu, 2014 yılından itibaren Eskişehir’de bu konsepti başarıyla uygulayarak dikkat çeken bir ekip hâline gelmiş, şehrin gece hayatını renklendirmiştir. Gösterimler, seyircinin katılımıyla şekillenen doğaçlamalara dayanmakta ve bu da performansın dinamik yapısını güçlendirmektedir. Bar tiyatrolarının önemli bir özelliği, izleyicilerle kurulan doğrudan etkileşimdir; bu da performansların katılımcılara her seferinde farklı bir deneyim yaşatmasını sağlamaktadır. Bab-ı Mizah ekibi, gösteri ücretlerini öğrenci bütçesine uygun şekilde belirleyerek erişilebilirliği artırmakta ve böylece sanatın daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak tanımaktadır. Bu yaklaşım, tiyatro ile bar ortamını bir araya getirerek, katılımcılara yenilikçi ve sosyal bir deneyim sunmaktadır.

Görsel 17-18 Bar Tiyatrosu¹⁹

3.4.10. Stand-up

Stand-up komedisi, 20. yüzyılın ortalarından itibaren dünya genelinde popüler hâle gelen performans sanatı türlerinden biridir. Stand-up komedisi, genellikle tek bir komedyenin sahnede izleyici karşısına çıkarak doğaçlama veya hazırlıklı mizah içeriklerini sunduğu bir performans biçimidir. Barlar, bu tür performansların sergilenmesi için ideal bir ortam yarattığından, klasik stand up sahnenin dışında bir ortamda gerçekleştirilmesinde ön ayak olmaktadır. Bar ortamları, samimi ve rahat atmosferleri sayesinde komedyenlerin izleyici ile daha yakın bir ilişki kurmasını ve doğrudan geri bildirim almasını sağladığından, bu tür etkileşimler, performansın dinamiklerini ve komedyenin izleyici ile kurduğu bağı güçlenmesini sağlamaktadır. Bar ortamlarının stand up performanslarına sağladığı bir diğer kolaylık ise, alkolün kişilerin bünyelerinde yarattığı rahatlama hissidir. Alkolün etkisiyle gündelik hayatın stresinden uzaklaşan ve kendisini tamamıyla ana odaklayan bireyler, toplum içerisinde tabulaştırılan cinsellik üzerinden gerçekleştirilen mizahi esprileri de özgürce dinleyebilmekte ve konuşabilmektedirler.

Barlarda gerçekleştirilen stand-up şovları, toplumsal normların, değerlerin ve tabuların mizah yoluyla ele alındığı önemli etkinliklerdendir. Komedyenler, katılımcıları çeşitli esprilerle eğlendirebildikleri gibi, gündelik yaşamda karşılaşılan

¹⁹ Bar tiyatrosuna ait görseller Fakülte Performance Hall'e ait sosyal medya hesaplarından alınmıştır. Detaylı video ve görseller için bkz. URL-25

sorunları ve sosyal adaletsizlikleri mizahi bir dille eleştirerek izleyiciyi düşünmeye ve sorgulamaya teşvik etmektedir. Stand-up gösterileri bu bağlamda, toplum yansıtan bir ayna işlevi görmekte ve izleyicinin gerek kendi yaşamına gerekse toplumsal yaşam yapılarına dair farkındalığını arttırmaktadır. Aynı zamanda kültürel etkileşimin de yoğun olarak yaşandığı bu etkinlikte, farklı kültürel geçmişlere sahip bireyleri bir araya getirilmekte, herkesin kendinden bir şeyler bulduğu bir mizah performansı sergilenmektedir. Bu çeşitlilik, mizahın evrensel doğasını ortaya koyarken, aynı zamanda yerel ve özgül bağlamlarda nasıl şekillendiğini de gözler önüne sermektedir. Komedyenler, performanslarında çeşitli kültürel referanslar kullanarak izleyicilerle güçlü bağlar kurmakta ve farklı kültürel perspektifler arasında köprüler oluşturmaktadırlar. Barlarda gerçekleştirilen stand-up şovları, ekonomik açıdan da önemli bir yere sahiptir. Bu şovlar, barların müşteri çekmesine ve gelirlerini artırmasına yardımcı olurken, komedyenler için de kariyerlerini geliştirme ve daha geniş kitlelere ulaşma ve kendini deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, stand-up şovları, barların kültürel ve sosyal çekim merkezleri hâline gelmesine katkıda bulunur, böylece topluluklar içinde önemli sosyalleşme mekânları yaratır. Eskişehir’de bulunan F-stop adlı bar, belirli aralıklarla stand up şovları düzenleyerek hem şehirde stand up kültürünün oluşmasına yardımcı olmakta, hem sanatı farklı bir ortama taşımakta hem de standart ve rutin bar eğlencelerinin dışına çıkmaktadır. Şehirde belirli aralıklarla stand up şovlarına ev sahipliği yapan tek bar olan F-stop bu özelliği ile ön plana çıkmakta, sanatseverleri bir çatı altında toplamaktadır. “Etkinlik takvimize stand up gösterimlerini eklediğimiz ilk zamanlarda etkinlik istediğimiz dolulukta gerçekleşmiyordu. Çünkü Eskişehir’de stand up kültürü henüz oturmamıştı. Bu nedenle sadece ismi bilinen sanatçıları çıkardığımızda yeterli doluluğa oluşuyorduk. Bu gidişatı değiştirmek ve Eskişehir’de stand up kültürünü oluşturmak adına şöyle bir şey yapmaya karar verdim: ‘stand up açık mikrofon’, yani isteyen herkesin belirli sürelerde sahne alabileceği bir ortam. Bu sayede evde kendi kendine ‘acaba ben de mi stand up yapsam?’ diyen herkes burada sahne alarak hem kendilerini sahnede deneyimleme fırsatı buldular, hem farklı bir deneyim yaşadılar” (KK-27). Bar ortamında gerçekleştirilen stand-up şovları, kültürel, sosyolojik ve ekonomik açıdan önemli bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şovlar, mizahın toplumsal eleştiri aracı olarak kullanılmasını sağlarken, aynı zamanda farklı kültürel bağlamlarda etkili bir iletişim ortamı yaratmayı sağlamaktadır.

3.4.11. Staf Night

Staff Night etkinlikleri, Spr Pub’da gerçekleştirilmektedir. Geçmiş yıllarda sıklıkla düzenlenen bu etkinlik güncel olarak sıklıkla gerçekleştirilmese de yılda bir iki kez tekrarı geçmeyecek bir biçimde düzenlenmeye devam etmektedir. Bar çalışanlarına yönelik olarak düzenlenen bu temalı gece eğlencelerinin amacı, bar çalışanları arasında birlik ve dayanışmayı artırmak, bilgilerini sınamak ve yeni bilgiler edindirmek, rekabet ortamı yaratmak, motivasyonu yükseltmek ve bireylerin kendi statülerine sahip diğer bireylerle sosyalleşebilecekleri ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirebilecekleri bir ortam sunmaktadır. Etkinliğe, Eskişehir’de yaşayan ve barlarda çalışan bütün bireyler katılabilmektedir. Bu katılımcı kısıtlaması, etkinliklerin samimi bir biçimde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Etkinlikler sırasında bar çalışanlarına bar yönetimi, alkol türleri ve içerikleri gibi barla ilgili konular hakkında sorular sorulmaktadır. Bu sorular, çalışanların mesleki bilgilerini ölçmek ve aynı zamanda eğlenceli bir rekabet ortamı yaratmak amacı taşımaktadır. Örneğin, Long Island kokteylinin içinde hangi alkollerin bulunduğu veya biranın köpüklü mü köpüksüz mü olması gerektiği gibi spesifik sorular sorulmakta, ayrıca, içki hazırlama teknikleriyle ilgili uygulamalı yarışmalar düzenlenmektedir. Bu tür etkinlikler, çalışanların bilgi ve becerilerini pekiştirirken aynı zamanda işlerini daha eğlenceli hâle getirmeyi amaçlamaktadır. Staff Night etkinliklerinin motive edici bir diğer önemli bir unsuru da çeşitli ödüllerin verilmesidir. Etkinlik boyunca yapılan bilgi ölçme amacı taşıyan soru cevap yarışmasında birinci olan bireye ağır alkol çeşitlerinden istediği bir içki hediye edilmektedir. Ödüllerin varlığı, çalışanları daha fazla motive etmekte ve etkinliklere katılımı teşvik etmektedir. Sonuç olarak, Staff Night etkinlikleri bar çalışanları için hem eğitici hem de eğlenceli bir deneyim yaşatmayı amaçlayan yenilikçi bir ortam sunmaktadır. Bu etkinlikler, çalışanların bilgi ve becerilerini geliştirmeleri işlevine sahipken aynı zamanda sosyal bağları güçlendirmekte ve genel motivasyonu artırma işlevini de bünyesinde barındırmaktadır. Eskişehir’de yaşayan bar çalışanlarının yoğun katılımı ile gerçekleştirilen Staff Night etkinlikleri şehirdeki bar kültürünün gelişimine de olumlu bir katkı sağlamaktadır. Bu tür etkinliklerin yaygınlaştırılması bar sektörün genel kalitesine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

3.4.12. 101 ve Tavla Turnuvaları

Barlarda gerçekleştirilen okey ve tavla turnuvaları, geleneksel oyun kültürü ile modern yaşamın birleştiği noktalardan biridir. Bu etkinlikler, kahvehane kültüründen bar kültürüne uzanan bir gelenek yolculuğunu temsil etmektedir.

Okey ve tavla, Türk oyun kültürünün derin köklere sahip iki önemli unsuru olarak bilinmektedir. Okey, “Rummy türünden gelen popüler bir Türk oyunudur” (URL-26) ve özellikle kahvehanelerde yaygın olarak oynanmaktadır. Tavla ise, kökeni çok daha eskiye dayanan, Orta Doğu ve Akdeniz coğrafyasının ortak bir kültürel oyunudur. Geleneksel olarak kahvehanelerde oynanan bu oyunların modern kent yaşamında yer alan barlarda oynanması, oyunların geleneksel yapısını korurken, aynı zamanda modern eğlence anlayışıyla harmanlanarak güncelliklerini her daim koruduklarının birer ispatı niteliğindedir. Kahvehanelerden barlara taşınan bu oyunlar, kültürel sürekliliği temsil ederken, mekânların değişmesiyle birlikte farklı sosyal bağlamlarda yeniden yorumlanmaktadır.

Barlarda düzenlenen okey ve tavla turnuvaları, bireyler arasında sosyal bağların güçlenmesine katkı sağlarken aynı zamanda katılımcılar arasında dostane rekabeti teşvik etmekte ve ortak bir ilgi alanı etrafında topluluk duygusunu pekiştirerek katılımcılara ortak bir deneyim yaşatmaktadır. Bu etkinlikler, farklı yaş gruplarından ve sosyal kesimlerden insanların bir araya gelerek etkileşimde bulunmasına olanak tanımakta, kahvehanelerde başlayan bu sosyal etkileşim, bar ortamında da devam ederek toplumsal kaynaşmanın sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür etkinlikler, barların yalnızca içki tüketilen yerler olmasının ötesine geçerek, sosyal etkinliklerin merkezi hâline gelmesini sağlamaktadır. Şehirde, bar çatısı altında geleneksel oyun deneyimi sunan tek mekân Hangover bardır. Üç kattan oluşan mekânın birinci katı oyunlar için ayrılmış ve “Hangover Game” olarak adlandırılmıştır. Bu katta, okey, tavla, tabu, jenga gibi çok çeşitli oyunlar bulunmakta ve dönem dönem tavla ve okey oyunları üzerinden ödüllü turnuvalar düzenlenmektedir. Turnuvaya katılım için mekâna ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabı üzerinden bir paylaşım yapılmakta, düzenlenecek olan turnuvalara katılmak isteyenlerin DM (Direkt Mesaj) yoluyla iletişime geçmeleri istenmektedir.

Görsel-19²⁰ 101 ve Okey Turnuvası Afişi

Turnuvaya katılım için herhangi bir ücret talep edilmediğinden, katılım sayısı oldukça fazla olmakta, yarışma sonucunda kazanan kişiye verilen on adet arpa suyu ödülü ise bireylerin katılımını teşvik etmektedir. Turnuvaya katılım sağlamak isteyen bireyler arasından rasgele eşleşmeler yapılmakta, bu sayede olası hilenin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Turnuva boyunca dileyen yarışmacılar geleneksel kahvehane kültürüne uygun olarak çay veya oralet içerken, kimi katılımcılar ise bar ortamına uygun olarak bira içmeyi tercih etmektedirler. Gelen talebe göre düzenlenme sıklığı artan veya azalan bu etkinlikler için kesin bir tarih aralığı vermek ise oldukça zordur.

Sonuç olarak, barlarda gerçekleştirilen 101 ve tavla turnuvaları, Türk halk kültürünün önemli unsurlarının modern eğlence anlayışıyla harmanlanarak yaşatılmasına ve güncelliğini korumalarına olanak tanımaktadır. Kahvehanelerden barlara uzanan bu gelenek yolculuğu, oyunların sosyal ve kültürel önemini korurken, onları modern toplumsal bağlamlarda yeniden yorumlamaktadır.

²⁰ Okey ve 101 turnuvasına ilişkin düzenlenen etkinlik afişi, Hangover Eskişehir'e ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-27

3.4.13. En Hızlı Kim İçer?

En Hızlı Kim İçer etkinliği, katılımcıların alkol içme biçimlerini ölçen bir yarışmadır. Spr Pub'da düzenlenen bu etkinliğe katılım ücreti 100 ₺ olarak belirlenmiş ve yarışmacılar arasında altı adet birayı en hızlı şekilde içerek birinci olan kişiye ağır alkol çeşitlerinden biri hediye edilmiştir. Bar kültürünün canlılığını ve sosyal etkileşimleri artıran bir unsur olarak öne çıkan bu etkinliğe genellikle arkadaş grupları arasında yaşanan iddialaşmaların sonucu olarak katılım sağlanmaktadır. Bu tür etkinlikler, barların müşteri çekme stratejileri arasında önemli bir yer tutarken, aynı zamanda katılımcılar için eğlenceli ve heyecan verici deneyimler sunmaktadır. Katılımcılar ve izleyiciler, etkinlik boyunca ortak bir ilgi alanı etrafında toplanmakta ve sosyal bağlarını güçlendirmektedirler.

Bar ortamında toplu hâlde gerçekleştirilen etkinlikler olduğu kadar arkadaş grupları ile oynanabilen oyunlar da mevcuttur. Bunlar: Jenga, Katil kim ve Shot²¹ oyunlarıdır. Herhangi bir toplu etkinliğe katılmak istemeyen veya mekânda etkinlik gerçekleştirilmeyen günlerde bireylerin eğlence ihtiyacını karşılayan bu oyunlar genellikle arkadaş grupları ile oynansa da mekân içerisinde yer alan diğer bireylerin de katılım sağlayabildiği toplu bir oyuna da dönüşebilmektedir.

Görsel-20 Jenga (Denge Oyunu)

Görsel-21 Katil Kim? Oyunu

²¹ Shot oyunu, "Ben Hiç" adıyla da bilinmektedir. Oyun başlangıcında, oyuncular sırayla "Ben hiç [şunu yapmadım]" şeklinde bir cümle kurar ve bu olayı daha önce yapmış olan oyuncular shot bardaklarında yer alan alkolü tek seferde içerler, oyundaki deyimle "shot atarlar".

3.5. Gece Kulüplerinde Gerçekleştirilen Konsept Partiler

Gece kulüpleri, kent yaşamında eğlence ve sosyalleşmenin merkezleri olarak önemli bir yer tutmaktadır. Bu mekânlar, bireylerin günlük hayatın stresinden uzaklaşmalarına, sosyal ilişkilerini güçlendirmelerine ve çeşitli kültürel deneyimler yaşamalarına olanak sağlamaktadır. Son yıllarda, gece kulüplerinde gerçekleştirilen konsept partiler, bu mekânların sunduğu eğlence anlayışını daha da zenginleştirerek, rutin eğlence anlayışından uzaklaşmayı sağlayan yenilikçi bir ortam olarak öne çıkmaktadır. Konsept partiler, belirli bir tema etrafında düzenlenen etkinliklerdir. Bu partiler, geleneksel eğlence anlayışını aşarak, katılımcılara farklı ve özgün deneyimler sunmasının yanı sıra belirli bir tema etrafında toplanan bireylerin, ortak ilgi alanları ve ortak beklentiler doğrultusunda etkileşimde bulunmalarına da ortam hazırlamaktadır. Bu etkileşimler, sosyal bağları güçlendirmekte ve bireylerin kendilerini bir topluluğun parçası olarak hissetmelerini sağlamaktadır. Ayrıca, bu tür etkinlikler, bireylerin yaratıcılıklarını ifade etmelerine ve kendilerini farklı biçimlerde göstermelerine de olanak sağlamaktadır. Konsept partilerin temasına ilişkin olarak öne çıkan kostüm ve makyaj gibi unsurlar, katılımcıların kişisel ve kolektif kimliklerini yeniden tanımlamalarına yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, gece kulüplerinde gerçekleştirilen konsept partiler, modern eğlence anlayışının ötesine geçerek, bireylerin rutin eğlenceden uzaklaşmalarını sağlayan, eğlence faaliyetlerini yenilikçi ve yaratıcı bir biçimde çeşitlendiren ortamlar olarak öne çıkmaktadır.

Eskişehir’de düzenlenen konsept partiler gerek mekân işletmecileri tarafından gerekse de bir organizasyon ekibi ile anlaşarak düzenlenmektedir. Şehirde adından söz ettiren ve şehrin rutin eğlence anlayışını kıran “Reason Project” adlı organizasyon ekibi, çok çeşitli ve yenilikçi partiler düzenleyerek gerek Eskişehir’de gerek diğer büyük şehirlerde adından söz ettirmeyi başarmış ve şehrin eğlence faaliyetlerine yenilikçi yorumlar etrafında çeşitlendirmiştir.

3.5.1. Drink and Paint

Sanat ve sosyal etkileşim, insanların yaratıcılıklarını ifade etmelerini ve toplumsal bağlar kurarak sosyal çevrelerini genişletmelerini sağlayan iki önemli unsurdur. Dünya çapında bu iki kavramı birleştirerek yenilikçi etkinlikler ortaya çıkarmayı amaçlayan uygulamaların sayısı son yıllarda giderek artmaya başlamıştır. Bunlardan biri de Drink and Paint partileridir. Drink and Paint etkinlikleri

katılımcıların bir yandan içeceklerini yudumlarken, diğer yandan profesyonel rehberler eşliğinde resim yaptıkları sosyal etkinliklerdir. Genellikle barlar, gece kulüpleri ve kafeler gibi sosyal etkileşimin yoğun yaşandığı mekânlarda düzenlenen bu etkinlikler, sanatın erişilebilirliğini artırmayı ve katılımcılara keyifli bir sosyal deneyim sunmayı amaçlamaktadır. Sanatın geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak açısından büyük bir önem taşıyan bu etkinliğin, toplumun her kesiminden bireylerin erişebileceği mekânlarda düzenlenmeleri, sanatın elitist bir algıdan sıyrılarak ulaşılabilir bir biçime gelmesine de katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, bu etkinlikler kültürel ve sosyal açıdan farklı grupları bir araya getirerek toplumsal uyumu ve kültürel çeşitlilik içerisinde bir olma duygusunu da güçlendirmektedir.

Türkiye'de ilk kez Eskişehir'de düzenlenen bu etkinlik, "2020" adlı gece kulübünde, yaratıcı ve yenilikçi bir anlayışı benimseyen "Art Fuse" adlı ekip tarafından düzenlenmiştir. Etkinlik, katılımcıların bilgilendirilmesi ve yönlendirilebilmesi açısından başlangıçta profesyonel bir rehber eşliğinde ilerletilmiş, ancak katılımcıların hâli hazırda sanata ilgi duyan bireylerden oluşması nedeniyle rehber hizmeti zamanla ilgi çekici bulunmamış ve kaldırılmıştır. Bu durum, katılımcıların kendi yaratıcılıklarını daha özgür ve özgün bir biçimde ifade etmelerine olanak tanımıştır. "Uzun zamandır yurt dışında, özellikle Almanya'da gerçekleştirilen etkinlikleri takip ediyorduk. İnsanların Eskişehir piyasasında sıradanlaşmış müzik etkinliklerinden sıkıldığını da görünce, müzik ve sanatı bir araya getirerek bu etkinliği önce Eskişehir'de, ardından tüm Türkiye'de hayata geçirmeye karar verdik" (KK-61).

Art Fuse ekibi, "Drink and Paint" partisini düzenli bir eğlence faaliyeti hâline getirmiştir. Her ayın son pazar günü 2020'de düzenlenen bu etkinlik, sosyal medya uygulamaları üzerinden yapılan reklam çalışmaları vasıtasıyla duyurulmaktadır. Türkiye'de ilk kez gerçekleştirilen bir parti olmasından kaynaklanan bu yoğun reklam çalışmaları, etkinliğin bilinirliğinin arttırılmasına katkıda bulunmaktadır. Reklam çalışmalarının yanı sıra, tuval, fırça ve boya gibi malzemelerin temin edilmesiyle ön hazırlık aşaması tamamlanmaktadır. Düzenli bir etkinlik hâlini alan Drink and Paint partisinden istisnai durumlar dışında ön hazırlık aşaması bu şekilde tamamlanmaktadır. Fakat yaz aylarında, gece kulübü ortamından ziyade açık havada eğlenmeyi ve resim yapmayı tercih eden bireylerin talepleri gözetilerek, konsept parti açık havaya taşınmaktadır. Sümer Parkta kurulan bir etkinlik alanı ile açık havada bir gece kulübü ortamı yaratılmakta, DJ eşliğinde eğlence ve sanat bir araya getirilmektedir. Bu açık

hava etkinlikleri, katılımcılara doğal ve rahat bir ortamda sanatı ve eğlenceyi bir arada yaşama fırsatı sunmaktadır.

Parti genel hatlarıyla şu şekilde gerçekleşmektedir: Eskişehir’deki 2020 gece kulübünde düzenlenen Drink and Paint partisi, katılımcılara sanatsal ve sosyal bir deneyim sunmaktadır. Etkinlik, saat 19.00’da katılımcıların biletlerinin kontrol edilerek gece kulübüne geçişi ile başlamaktadır. Bilet fiyatına dahil olan bir alkollü içecek ikramı bulunduğundan, katılımcılar öncelikle alkollerini almakta, ardından resim malzemelerinin bulunduğu alandan gerekli malzemeleri temin ederek, resim yapma sürecine başlamaktadırlar. Etkinlik süresince çalınan House ve Afro house müzikleri, katılımcılara hem yaratıcı bir atmosfer hem de eğlenceli bir ortam sunmakta, müziğin ritmi sanatsal faaliyetle birleşerek dinamik ve keyifli bir deneyim oluşturmaktadır. Her ay düzenli olarak gerçekleştirilen bu parti, sanatla ilgilenen bireylerin sosyal etkileşimde bulunma ve yaratıcı yeteneklerini ifade etme fırsatını pekiştirmekte, ayrıca yapılan resimlerin katılımcılarda kalması uzun süreli hatıralar oluşturması bakımından da önemli bir özellik taşımaktadır. “Yeni bir müzik zevki edinmeme ve sanatımı gerçekleştirilmeme fırsat yarattı. Her yaştan ve her tarzdan insanı bir araya getiren bir parti. Standartlaşmış eğlencelerden çok farklı” (KK-32). “Eskişehir’de yapacak aktivite kalmadı artık. Her gün aynı şeyler yapılıyor. Bu etkinlik hem farklı hem eğlenceli olduğundan tercih ediyorum. (KK-11, KK-16, KK-20, KK-38, KK-45, KK-58).

Görsel-22 Drink and Paint Partisinde yapılan resim örnekleri

3.5.2. 90's 00's Party

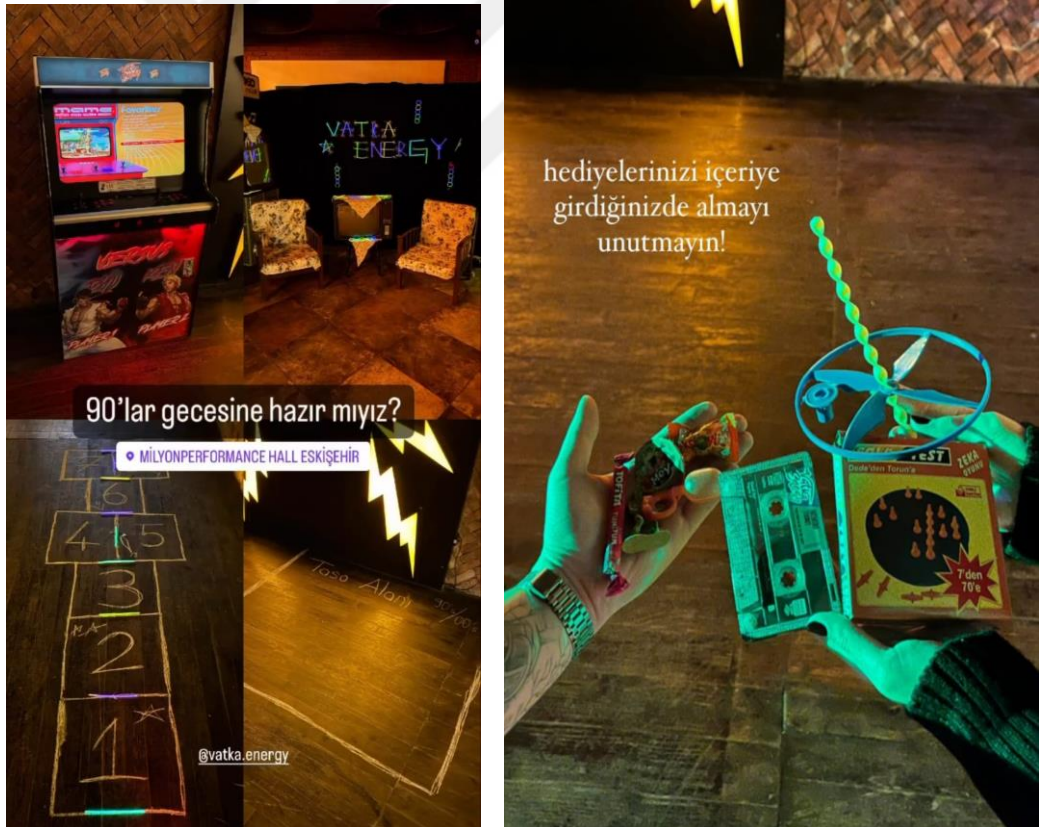
Geçmişin kültürel ve estetik unsurlarını günümüz sosyal etkinliklerine entegre eden temalı partiler, katılımcılara nostaljik bir deneyim sunarak kültürel bağları güçlendirmekte, geçmişe ait unsurları kent yaşamında yenilikçi bir yorumla yaşatmaktadır. Özellikle "Doksanlar ve İki Binler" temalı konsept partiler, bu dönemlerin müzik, moda ve genel yaşam tarzlarını taklit ederek katılımcılara geçmişin ruhunu yeniden yaşama ve deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Bu tür etkinlikler, belirli bir tarihsel dönemin atmosferini yeniden yorumlayarak hem bireysel hafızaları canlandırmakta hem de toplumsal hafızayı pekiştirmektedir. Doksanlar ve iki binler dönemlerine ait müzikler, moda akımları, oyunlar, eşyalar ve kültürel referanslarla zenginleştirilmiş bu konsept partiler, katılımcılara hem geçmişin ruhunu deneyimleme hem de sosyal etkileşimde bulunma imkânı sağlamaktadır. Bu bağlamda, "Vatka Energy" adlı ekip tarafından gerçekleştirilen 90'lar ve 2000'ler temalı partiler, dönemin kültürel ve sosyal dinamiklerini günümüz etkinlikleriyle birleştiren yenilikçi bir yaklaşım sergilemektedir. Etkinlikler, Eskişehir'deki Milyon Performance Hall'de düzenlenmektedir. Bu mekân, gece kulübü olarak işlev görmesinin yanı sıra etkinlikler ve partiler için de uygun bir altyapısı bulunduğu için tercih edilmektedir.

Parti, genel olarak her ay yapılmakta ancak şehirdeki rutin eğlence anlayışından ayrılmak adına bu süre zarfında değişiklikler yapılabilmektedir. Bu esneklik, etkinliklerin şehirdeki monotonluk algısının kırılmasına da yardımcı olmaktadır. Parti, 90'lar ve 2000'ler dönemine ait ürünlerin (şıpsevdi sakız, emzik şeker, tofita şeker, solo test, şaka yüzüğü, taso, ufo pervane oyuncak vb.) hediye olarak dağıtılması ve sek sek ve taso oyun alanlarının zeminlere çizilmesi gibi interaktif öğelerle zenginleştirilerek, sadece bir sosyal buluşma aktivitesi değil, aynı zamanda dönemin ruhunu yansıtan ve katılımcılara nostaljik bir deneyim sunan platformlar hâline gelmesini de sağlamaktadır.

Dönem partileri standart gece kulübü partilerinin aksine, daha geniş bir yaş aralığını kapsamaktadır. 18 yaşından 60 yaşına kadar geniş bir katılımcıya sahip 90's 00's partisi, 90'lar dönemi yaşayan yetişkinlerle, dönemi deneyimlememiş veya çocukluk zamanına denk gelmiş gençler arasında bir köprü kurarak kuşaklar arası etkileşim sağlamaktadır. Bu demografik çeşitlilik, etkinliklerin sadece dönemsel bir kutlama değil, aynı zamanda toplumsal bağları güçlendiren bir sosyal etkileşim alanı olarak işlev görmesini sağlamaktadır.

Partiye katılım için “dress kod” bulunmamakla birlikte, katılımcılar genellikle dönemin ruhunu yansıtan vatkalı ceketler, renkli pantolon veya gömlekler ve bandana gibi aksesuarlar tercih etmektedir. Özellikle kadınlar, dönemin popüler saç modellerinden olan yüksek ve hacimli saç modellerini tercih etmekte aynı zamanda parti girişinde yer alan ücretsiz makyaj hizmeti ile birlikte makyajlarını dönemin popüler renkleri ile bezenmiş göz farları ile uyumlu olarak yaptırarak dönem ruhunu yaşamaktadırlar.

Etkinliklerde, dönemin ruhunu yansıtmak amacıyla seçilen müzikler de önemli bir rol oynamaktadır. Gece boyu eğlenceye eşlik eden şarkılar arasında Tarkan “Şımarık”, Yaşar “Kumralım”, Ebru Gündeş “Çingenem”, Mustafa Sandal “Aya Benzer”, Emel Müftüoğlu “Hovarda”, Gülşen “Be Adam”, Rengin “Aldatıldık”, Reyhan Karaca “Sevdik Sevdalandık”, Atiye “Salla” gibi örnekler bulunmaktadır. Bu müzik seçimleri, katılımcıların nostaljik bir deneyim yaşamasına ve sosyal etkileşimlerini artırmasına katkıda bulunmaktadır.

Görsel 23-24²²: Partide yer alan oyun alanları ve parti boyunca verilen sürpriz hediyeler.

²² 90's 00's partisine ait görseller Vatka Energy ekibinin sosyal medya hesabından alınmıştır. Bkz. URL-28

3.5.3. Tinder Night

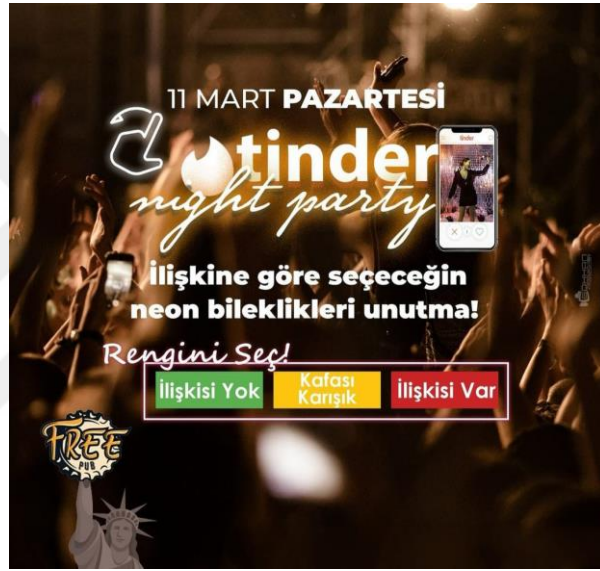
Günümüzde, sanal flört ve arkadaşlık uygulamalarının popülaritesi giderek artmakta ve sosyal etkileşim biçimleri üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Bu bağlamda, Tinder Night gibi tematik partiler, dijital flört deneyimini fiziksel mekânlara taşımakta ve katılımcılara alternatif bir sosyalleşme, flörtleşme ve arkadaşlık kurma imkânı sunmaktadır. Eskişehir'deki Free Pub'da düzenli olarak gerçekleştirilen Tinder Night partisi, sanaldan gerçeğe dönüşümün bir örneğini teşkil etmektedir.

Tinder Night partisi, katılımcıların sosyal etkileşimlerini kolaylaştırmak ve dijital flört uygulamalarının sunduğu dinamikleri fiziksel bir ortamda yaşatmak amacıyla düzenlenmektedir. Parti afişinde ise bununla ilişkili olarak “Bekar geçireceğiniz son gece olabilir” ifadesi yer almaktadır. Parti girişinde, katılımcılara güncel ilişki durumlarını temsil eden renkli neon bileklikler dağıtılmaktadır: kırmızı bileklik ilişkisi olanları, yeşil bileklik bekar olanları, sarı bileklik ise karmaşık ilişki durumunda olanları temsil etmektedir. Bilekliklerin neon renkli olması karanlık bir ortamda rahatça görülebilmesini sağlamaktadır. Bu sistem, içeride kimlerin bekar olup olmadığını hızlıca anlamaya yardımcı olarak, katılımcıların potansiyel partnerlerle daha kolay ve etkili bir şekilde iletişim kurmasını ve tanışmasını sağlamaktadır.

Tinder Night Partisinin katılımcı kitlesi genellikle 18-23 yaş arası, büyük çoğunluğu öğrenci olan gençlerden oluşmaktadır. Partinin düzenlenmeye başladığı ilk zamanlarda ödül sistemi uygulanmış, partide tanışıp çift olanlara çeşitli ödüller verilerek etkinliklerin cazibesi arttırılmaya çalışılmıştır. Ancak zamanla bu sistem kaldırılarak ödüsüz bir şekilde devam ettirilmiştir. Bu değişiklik, katılımcıların ödül motivasyonu ile kurulan zorunlu iletişimden ziyade doğal sosyal etkileşimler kurmalarını sağlamıştır.

Parti boyunca eğlenceye eşlik eden müzik tercihleri, Free Pub'ta standart bir gecede çalınan müziklerden farklı olmamaktadır. Genellikle Türkçe Rap ağırlıklı müzikler çalınan mekân, Tinder Night partisinde de aynı tarz müziklerle katılımcıları eğlendirmeye devam etmiştir. Bu müzik seçimleri, genç katılımcıların ilgisini çeken ve etkinliğin enerjik atmosferinin korunmasını sağlayan bir unsur olmuştur. Standart bir gecede yoğun olarak öğrencilerin tercih ettiği mekân, Tinder Night partisinde de yine öğrenciler tarafından tercih edilmiştir.

Tinder Night partisi, dijital flört uygulamalarının sunduğu kolaylık ve dinamizmi fiziksel bir mekâna taşımakta başarılı olmuştur. Katılımcıların ilişki durumlarını belirten bileklikler aracılığıyla, sosyal etkileşimlerin daha şeffaf ve açık bir şekilde gerçekleşmesi sağlanmıştır. Ödül sisteminin kaldırılması ise, katılımcıların doğal ve ödüksüz bir şekilde sosyalleşmelerine olanak tanımıştır. Günümüzde flört ve arkadaşlık kurmanın en elverişli mekânlarından olan gece kulüpleri, tanışmaya yardımcı olarak yaptıkları bu tarz konsept partiler ile tanışmayı daha da kolaylaştırmakta, sosyal çevre, arkadaşlık ve ilişki ağlarının genişletilmesine olanak sağlamaktadır. “İlişki ve arkadaşlık kurmak açısından oldukça kolaylık sağlıyor” (KK-KK-21, KK-24, KK-29, KK-40, KK-55).

Görsel-25 Tinder Night Parti Afişi²³

3.5.4. Eşim Sen Misin?

Sosyal etkileşim kurmak amacıyla tasarlanan ve katılımcılara interaktif bir flört deneyimi sunan Eşim sen misin? Adlı parti, Tinder Night partisi ile aynı amaçta ve benzer formatta düzenlenmektedir. Parti girişinde katılımcılara rasgele iskambil kartları dağıtılmakta, parti boyunca kendi kartı ile aynı karta sahip kişiyi bulan katılımcılar, viski shot ikramı kazanmaktadırlar. Karşı cins ile etkileşim kurmayı kolaylaştıran ve bahaneli bir flört deneyimi yaşatan parti, özellikle sosyal hayatta iletişim kurma sorunu yaşayan veya utangaç bireyler için yeni bir alternatif

²³ Tinder Night partisine ait afiş, Free Pub’a ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-29

yaratmakta, parti boyunca kendi kartına sahip kişiyi ararken aynı zamanda sosyalleşme imkânı da sağlamaktadır. Free Pub’da düzenlenen “Eşim sen misin?” partisine katılım oranı, yine mekânın standart bir gecesindeki katılım yaş aralığı ile benzer şekilde öğrencilerden oluşmakta, müzik olarak ise Türkçe Rap türüne ait parçalar tercih edilmektedir. Free Pub’da oturmuş bir şarkı düzeni bulunduğundan, gerçekleştirilen konseptlerde de bu düzenin dışına çıkılmamakta, konsept devamlı olarak değişse de müzik türleri aynı kalmaktadır. Müzik türünün bir mekânın tercih edilebilirlik unsurları arasında ilk sıralarda olduğu gözetildiğinde, müzik türlerini sık sık değiştirmeyen Free Pub için, oturmuş bir kitlesi ve müzik tarzı mevcuttur denilebilmektedir.

Görsel-26 Eşim Sen Misin? Parti Afişi²⁴

3.5.5. Cosplay

Cosplay, “İngilizce costume (kostüm) ve play (rol yapmak) kelimelerinin birleştirilmesi ile oluşmuştur; kabaca "kostümlü oyun" olarak çevrilebilir” (URL-30). Cosplay, film, manga, oyun ve kitap gibi kurgusal karakterlerin fanları tarafından çeşitli kostüm ve aksesuarlar kullanarak o karaktere bürünmeye çalışması anlamına gelmektedir (URL-30).

²⁴ Eşim sen misin? Partisine ait afiş, Free Pub’a ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-29

Cosplay temalı partiler katılımcıların yaratıcılıklarını sergilemelerine, ortak ilgi alanlarına sahip kişilerle tanışmalarına sosyal etkileşimde bulunmalarına, kısaca ortak bir deneyim yaşamalarına olanak sağlayan etkinliklerdir. Bu partiler aynı zamanda katılımcıların sadece izleyici olmanın ötesine geçerek, sevdikleri karakterleri aktif bir şekilde yaşama ve başkalarıyla paylaşma fırsatı buldukları interaktif ve kapsayıcı etkinlikler olarak da tarif edilebilmektedir. Cosplay, Türkiye’de aktif ve düzenli olarak gerçekleşen bir parti türü olmasa da gerçekleştirildiğinde katılım oranının en fazla olduğu etkinlikler arasında yerini almaktadır. Eskişehir’de ESTÜ E-spor Kulübü ve Anadolu Üniversitesi Bilimkurgu ve Fantezi Kulübü ile ortak gerçekleştirilen Cosplay Partisi, şehirde ilk ve tek olma özelliği taşımaktadır. 28 Ekim 2023 tarihinde, Social House’da yaklaşık dört yüz elli kişilik bir katılımı ile gerçekleşen partiye, standart bir gece kulübü katılımcılarından farklı tarzlara ve yaşlara sahip bireyler katılım göstermiştir. Popüler kültür hakimiyetinde gerçekleşen partiye, günümüzde popüler olan karakterlerin kostümleriyle katılan bireyler olduğu kadar, yaşça büyük bireylerin de kendi dönemlerine ait popüler karakterlerin kostümleriyle katılım gösterdiği görülmüştür. Katılımcılar genellikle sevdikleri anime ve manga karakterlerinin kostümlerini tercih etmekle birlikte, Star Wars ve Harry Potter gibi bilim kurgu ve fantezi serilerinden karakterler de yaygın olarak tercih edilmiş, aynı zamanda azrail, cadı, vampir ve korsan kostümleriyle de katılım sağlanmıştır. Ödüllü bir parti olduğundan katılımcılar kostümlerini özenerek tasarlamış, aynı şekilde makyajlarını veya yüz boyamalarını da aynı özenle yapmışlardır. Ödüllü kostüm partilerinde genellikle seyirci alkış oranına göre belirlenen birinci, ikinci ve üçüncüler, bu partide kostüm için özel oluşturulmuş jüri tarafından çeşitli kriterler uygulanarak belirlenmiştir. Bu kriterler arasında kumaş kalitesi, dikiş kalitesi gibi unsurlar yer almıştır. Parti boyunca konseptte uygun anime ve video oyunu müzikleri, K-pop, Film ve dizi müzikleri aynı zamanda popüler ve retro müzikler tercih edilmiştir.

Görsel 27-28 Kostüm örnekleri

Görsel 29-30²⁵ Kostüm örnekleri

3.5.6. Cennete 7 Dakika

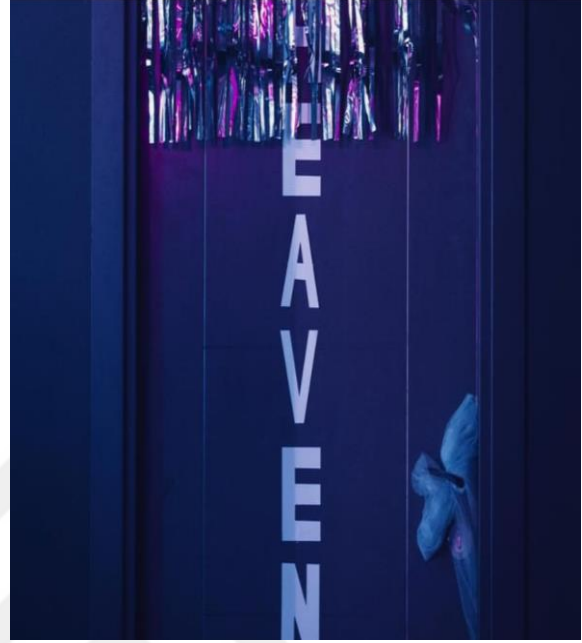
The Cave Event Hall&Evet Club’da gerçekleştirilen cennet temalı sıradışı etkinlik, adında da yer alan 7 rakamına uygun olarak 07.05.2024 tarihinde Aden Production tarafından düzenlenmiştir. Parti için oluşturulmuş tanıtım afişinde şu cümleler yer almaktadır: “Bize 7 dakika ayırın size cenneti yaşatalım. Parti içinde 7 dakika boyunca şanslı katılımcılara, dünyada cenneti yaşatacağımız rüya gibi bir

²⁵ Cosplay partisine ait görseller Estü E-Spor Kulübü görsel arşivinden temin edilmiştir.

ortam. Mayısın 7. gününde, Cennette 7 dakika geçireceğiniz ve sabah 7'ye kadar devam edecek muhteşem sizi eğlendirip çok şaşırtacak. Eskişehir'de harika bir anıya hazır olun. Ya cenennete gidekseniz ya şeytana uyacaksınız”.

Görsel-31²⁶ Melek kostümlü katılımcı

Görsel-32 Kulis(Cennet) 'e giriş

Cennet temalı parti için dress kod beyaz olarak belirlenmiş, katılımcıların büyük çoğunluğu dress koda uygun giyinerek katılım göstermiştir. Aynı zamanda mekân dekoru da konseptte uygun olarak beyaz tüylerle ve ışıltılı aksesuarlarla süslenmiştir. Parti boyunca cennet temalı kulise girmeye hak kazanmak için, organizasyon ekibine ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabı üzerinden sorulan çeşitli genel kültür sorularına doğru cevap vermek gerekmektedir. Alkolün verdiği sarhoşluk, karanlık ortam ve yoğun ışık gösterileri, soruları okuyup doğru cevaplandırmayı zorlaştırdığından, katılımcılar arasında hayli rekabet oluşmuş, soruları cevaplandırmak için alkol tüketmeyi erteleyen katılımcılar olmuştur. Sorular bittiğinde ve kulise yani parti içindeki tabirle cennete gitmeyi kazanan katılımcılar, gece için özel olarak hazırlanmış kuliste kadın ve erkek “melekler” tarafından ağırlandırlardır. Kadın katılımcıları kuliste bekleyen melek kostümü giymiş dört erkek, erkek katılımcıları kuliste bekleyen ise aynı şekilde melek kostümü giymiş dört

²⁶ Cennete 7 dakika partisine ait görseller, The Cave Evenet Hall&Clıb'a ait Instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-31

kadın melek karşılamaktadır. Kulis içerisine girildiği andan itibaren yedi dakikalık süre başlamakta, kazanan katılımcı yedi dakikayı istediği gibi değerlendirebilmektedir. “Beni bekleyen melek kostümlü dört erkek vardı. İçeriye girdiğimde bana dans şovları yaptılar, alkol ve meyve tabağı ısmarladılar. Yedi dakika boyunca alkol içip dans ettik” (KK-54).

Parti boyunca müzik tercihleri standart bir gecede çalınan Türkçe Pop ve Türkçe Rap tarzına ait müziklerden farksız olsa da, parti başlangıcında kuş sesleri ve su sesleriyle bezenmiş meditasyon müziği çalınarak konsepte uygun ambiyans yakalanmış, aynı zamanda mekân içerisinde gerçekleştirilen yoğun beyaz sis şovları ile de bu ambiyans desteklenmiştir. Katılımcıların yaş kitlesi yine standart bir gece kulübü eğlencesinden farksız olarak 18-25 yaş aralığındaki bireylerden oluşmuştur.

3.5.7. Euphoria

Popüler kültür, kitle iletişim araçları vasıtasıyla geniş kitlelere yayılan ve çabuk tüketilen kültürel ürünleri içerir. Modern kent toplumlarında popüler kültür öğeleri, bireylerin kimlik inşasında ve sosyal yaşam pratiklerinde belirgin fakat kısa süreli etkiler bırakmaktadır. 2019 yılında yayınlanan "Euphoria" adlı dizi, gençlik sorunları, kimlik arayışları ve toplumsal dinamikleri işleyerek, gençler arasında fenomen bir yapıya hâline gelmiştir. Dizinin uyarlaması olarak gerçekleştirilen konsept parti, bu bağlamda popüler kültürün somutlaşmış hâli olarak karışımıza çıkmaktadır.

Off The Record ekibi tarafından ilki 28 Şubat 2022 tarihinde Club 2020’de, ikincisi 31 Mart 2022 tarihinde Milyon Performance’da düzenlenen Euphoria partisi gerek şehir dışından gelen bireyler gerekse Eskişehir’den katılım sağlayan bireylerle birlikte bin ve üzeri bir katılımcı yoğunluğu ile gerçekleştirilmiştir. Partinin bu denli ses getirmesi ve şehir dışından gelen katılımcı sayısı da göz önünde bulundurulduğunda, popüler kültür ürünlerinin özellikle gençler üzerindeki etkisi net bir biçimde gözlemlenebilmektedir.

Parti, dizinin estetik ve tematik öğelerini yansıtacak bir şekilde organize edilmiş, dekor ürünleri yine aynı şekilde dizinin temasına uygun olarak ışıltılı aksesuarlarla donatılmıştır. Dizide öne çıkan bir diğer unsur başroldeki Maddy adlı oyuncunun yaptığı ışıltılı ve taşlı makyajlar olduğundan, parti girişinde ücretsiz makyaj hizmeti verilerek, katılım gösteren bütün bireylerin dizinin ruhunu yansıtan makyajlar yaptırması sağlanmıştır. Kadınlar taşlı ve ışıltılı makyajlar yaptırırken,

erkekler ise neon boyalarla yüzlerine küçük ve farklı şekiller çizdirerek partiye katılım göstermişlerdir. En iyi makyaja ödül verilen bir parti olduğundan, kadınlar tarafından oldukça özenilerek başarılı makyajlar ortaya çıkarılmıştır. Bu hizmet, katılımcıların dizinin atmosferine uygun bir görünüme kavuşmalarını sağlamış ve etkinliğin genel havasını güçlendirmiştir.

Görsel-33²⁷ En İyi Makyaj Ödülünü Kazanan Katılımcı

Partiye katılımcı kitlesi genel olarak 18-28 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılara, kendi dizi zevklerine sahip yüzlerce kişi ile bir arada ortak bir deneyim yaşatılmıştır. Parti boyunca standart “kulüp müziği” olarak adlandırılan parçalardan ziyade, elektronik müzik türüne ait parçalar çalınmıştır. Hem konsept hem de müzik olarak rutin eğlencelerden ayrılan ve eğlence biçimlerine çeşitlilik kazandıran bu parti, dizinin popülerliğinin bitmesi ardından tekrar düzenlenmemiş, katılımcılardan da bu şekilde bir istek gelmemiştir. “Eğlenceye yenilik getirmek için popüler olanı takip etmek zorundayız. Onun dışında yaptığımız her iş, hâli hazırda piyasada olanı tekrarlamaktan başka bir şey olmuyor. Popüler olanın da ömrünün yaklaşık bir ay olduğunu düşünürsek, gün sonunda yine rutin eğlenceye dönmek durumunda kalıyoruz. Bu sebeple popüler olanı takip ederek, içeriklere uygulamak oldukça önemli” (KK-62).

²⁷ Euphoria partisinde yapılan makyaj örneği görseli Club 2020’ye ait sosyal medya hesabından temin edilmiştir. Bkz. URL-32

3.5.8. Welcome to Jungle

Money4Fun ekibi tarafından 12 Haziran 2024 tarihinde The Cave Event Hall&Club'da düzenlenen orman ve yeşil temalı parti, şehrin rutin eğlencelerine renk getirmiş, katılımcılara eğlenceli bir deneyim sunmayı amaçlamıştır. İlk kez gerçekleştirilen orman temalı partinin tanıtımı, diğer partilerden farklı olarak sosyal medya üzerinden değil, doğrudan sokakta, insanlarla yüz yüze iletişim kurularak yapılmıştır. Bu özgün reklam stratejisi, partiden yaklaşık on gün önce başlatılarak, dinazor kostümlü ekip üyelerinin mekânın içinde ve sokaklarda gezmesiyle dikkat çekmeyi başarmıştır. Bu yöntem katılımcılarda merak uyandırarak katılım oranını arttırmıştır.

Gece kulübünün giriş kapısından itibaren orman konseptini katılımcılara tam anlamıyla yaşatmak isteyen ekip, giriş kapısından, kulüp kapısına kadar uzanan merdivenleri sarmaşıklarla kaplayarak ormanda yürüyormuş hissi yaratmış, aynı zamanda merdivenlere yerleştirilen hoparlörler ile vahşi hayvan seslerinin olduğu müzik çalınmıştır. Bu detaylar, mekânın atmosferini güçlendirerek katılımcıların etkinliğe olan bağlılıklarını artırmıştır. Karanlık ve sarmaşıklarla dolu bu yürüyüşün ardından gece kulübüne ulaşan katılımcıları dinazor ve kurbağa kostümleri giyen ekip karşılamış ve parti bu şekilde başlamıştır. Parti için belirlenen dress kod yeşil olsa da katılımcıların dress koda uygun giyinmediği gözlemlenmiştir. Ancak, gece kulübünde yer alan renkli ışıklandırmaların yoğun olarak yeşil olması, konseptin sürekliliğini sağlamıştır. Parti boyunca Kurbağa ve dinazor kostümü giyen ekip DJ kabinine de çıkarak bütün katılımcıların görebileceği bir konuma gelmiş ve dans şovları sergilemişlerdir. Yaklaşık olarak 18-22 yaş aralığındaki öğrencilerin katılım gösterdiği partide Türkçe rap ve Türkçe pop türlerine ait şarkılarla devam ettirilmiş, mizahi unsurlarla donatılmış etkinlik katılımcılara renkli ve eğlenceli bir gece sunmuş, saat 23.00'da başlayan etkinlik 06.00'da son bulmuştur. "Partiye yaklaşık on gün kala dinazor kostümü giyen kişilerin sokakta dolaştığını, hatta Alışveriş merkezlerinde dolaştıklarını gördüm. Ben de devamlı denk gelince merak edip katıldım. Müzikler yine standart olsa da ortam güzeldi" (KK-55).

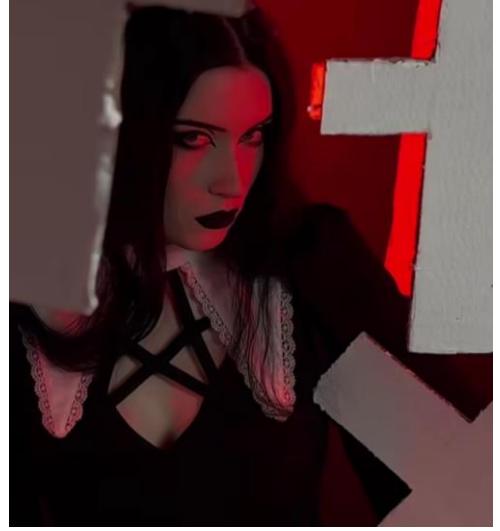
Görsel-34 Dinozor ve Kurbağa Kostümlü Ekip Üyeleri

3.5.9. Gothic Party

Karanlık ve dramatik estetikle bağdaştırılan gotik kültürünün bir yansıması şeklinde düzenlenen parti, katılımcılara kendi kimliklerini ifade etme ve benzer ilgi alanlarına sahip bireylerle bir araya gelme fırsatı sunmuştur. 12 Haziran 2024 tarihinde Panik House adlı ekip tarafından Fakülte Performance Hall’de düzenlenen gothic parti, şehirde ilk olma özelliği taşımaktadır. Eskişehir’de yaşayan ve gotik kültürünü benimsemiş bireyleri bir araya getiren parti, oldukça yoğun bir ilgi görerek, kalabalık bir katılımcı oranı ile gerçekleşmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 18-35 yaş aralığına kadar uzanan partide gotik kültürünü yansıtan gotik rock, darkwave, endüstriyel ve EBM (Electronic Body Music) tarzda şarkılar gece boyu eğlenceye eşlik etmiştir. Gothic partisine özel siyah renkli “dark shot” bilet fiyatına dahil edilerek katılımcılara ikram edilmiştir. Her şeyin siyah ve karanlık olduğu bu gecede, katılımcılar da siyah kıyafetler, deri ceketler, platform botlar ve dramatik makyajlarıyla dikkat çekmiştir.

Görsel-35 Dark Shot

Görsel-36 Gothic Makyah ve Kostüm²⁸

Mekân, parti gecesi boyunca katılımcıların kıyafetlerini rahatça değiştirebilmeleri için ücretsiz vestiyer hizmeti sunmuştur. Ancak bu hizmetin gerekliliği, günümüzde “kentli insan” olarak tanımlanan ve modernlik yarışı yapan halkın hoşgörü eksikliğinden kaynaklanan bir durum olduğu unutulmamalıdır. Toplumun belirli kesimleri, alternatif estetik ve kültürel anlayışlara karşı hâlâ dar görüşlü ve önyargılı davranışlar sergilenmesi, bireylerin kamusal alanda kendileri gibi olma özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Bu bağlamda, gotik partinin sadece bir eğlence parti değil, aynı zamanda toplumsal normlara ve önyargılara karşı çıkış işlevinin bir temsili olarak değerlendirmek mümkündür.

3.5.10. Barbie Night

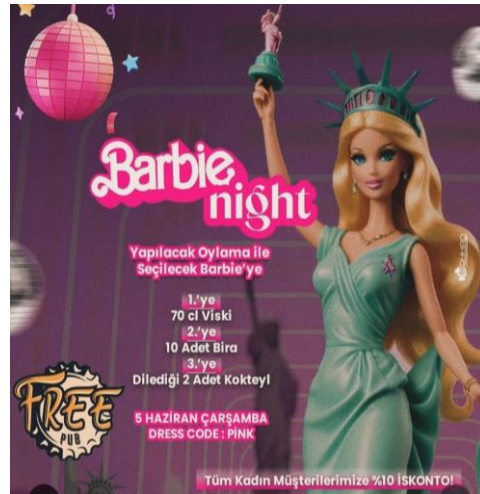
Sinema, televizyon, moda ve müzik gibi alanlarda ortaya çıkan popüler kültür trendleri, sosyal yaşamın her anına etki etmektedir. Bu bağlamda, Barbie ve Oppenheimer adlı filmlerin aynı gün vizyona girmesi, toplumda belirgin bir ayrışma yaratmış ve bu kültürel fenomen, eğlence mekânlarında düzenlenen etkinliklere de yansımıştır. Eskişehir'de faaliyet gösteren Free Pub, bu ayrışmadan esinlenerek Barbie filmini izlemeyi tercih edenlere yönelik olarak Barbie Night adı altında özgün bir parti düzenlemiş ve bu etkinlik, popüler kültürün sosyal yaşam üzerindeki etkisini gözler önüne sermiştir.

²⁸ Gothic partisine ait shot ve kostüm görselleri Fakülte Performance Hall'e ait sosyal medya hesabından alınmıştır. Bkz. URL-25

Barbie figürünün kadınlar ile özdeşleştirilmesinin bir sonucu olarak, partide kadınlara özel, bütün ürünlerde geçerli %10 indirim uygulanmış, bu sayede kadın müşterilerin memnuniyeti sağlanmıştır. Partinin en dikkat çekici etkinliklerinden biri olan Barbie yarışması, katılımcıların yaratıcılıklarını sergilemelerine olanak tanıyan bir etkinlik olarak değerlendirilebilmektedir. En çok Barbie'ye benzeyen katılımcıya 70 cl viski, ikinciye 10 adet bira ve üçüncüye dilediği iki kokteylin hediye edilmesi, katılımcıların motivasyonunu arttırmış ve partiye olan ilgiyi gece boyu canlı tutmuştur.

Müzik tercihi açısından, Free Pub'ın oturmuş müzik tarzı olan Türkçe Rap, parti boyunca eğlenceye eşlik etmiştir. Aynı zamanda, Türkçe Rap müziğin popüler kültürdeki yeri ve etkisi, bu tür etkinliklerin kültürel anlamda zenginleştirilmesine de katkı sağlamıştır.

Katılımcı profili incelendiğinde, Barbie Night partisine katılan bireylerin yaş aralığının 18-25 olduğu gözlemlenmiştir. Bu yaş grubunun popüler kültür trendlerine olan ilgisi ve hızlı adaptasyon yeteneği, bu durumun önemli nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilmektedir. Ayrıca, kadın ve erkek katılımcılar arasındaki dengenin homojen tutulmaya çalışılması, sosyal etkileşimlerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin dengeli bir şekilde temsil edilmesine katkı sağlamaktadır. Ancak, bu partide kadın katılımcıların oranının daha yüksek olması, Barbie figürünün kadınlar ile özdeşleştirilmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilmektedir.

Görsel-37 Barbie Night Parti Afişi²⁹

²⁹ Barbie Night partisine ait afiş görseli Free Pub'ın instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-29

3.5.11. Girls Night Out³⁰

Geleneksel kadın eğlencelerinin kent merkezlerindeki değişimine bir örnek teşkil eden parti, Red Lips ekibi tarafından ilk olarak 5 Ocak 2022 tarihinde düzenlenmiş, ardından yoğun istek üzerine 20 Mart 2023 tarihinde ikincisi, 24 Ekim 2023 tarihinde üçüncüsü, 8 Mart 2024 tarihinde ise dördüncüsü gerçekleştirilmiştir. Parti, sırasıyla Fakülte Performance Hall ve The Cave Event Event Hall& Club'da düzenlenmiştir. Girls Night Out adlı parti, bir gece kulübünün tamamen kadınlara özel kapatılmasıyla, Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Gece hayatının güvensizliğini erkeklere görece daha fazla hissedenden kadınlar için güvenli bir ortamda eğlenme deneyimi sunan Girls Night Out partisi, her kesimden ve her yaştan kadını bir araya getirerek, ortak bir gece eğlencesi deneyimi sunmuştur. Kadınların rahatsız edilme korkusu yaşamadan diledikleri ölçüde alkol tüketmelerine, eğlenmelerine ve dekolte giymelerine olanak sağlayan partide, kadınlar karma bir gece kulübünde olduklarından daha rahat ve özgür bir gece geçirmişlerdir. “Başörtülü bir kadın olduğum için böyle mekânlara gelemiyordum, özellikle erkeklerin yargılayıcı bakışlarına maruz kalıyordum. Bu parti benim için rahatsız edilmeyeceğim ve özgürce eğlenebileceğim bir ortam sundu” (KK-63) “Gece kulübünde dekolte giymek erkeklere ‘kolay kadın’ imajı yaratıyor. Bende öyle bir imaj yaratmamak veya rahatsız edici bakışlara maruz kalmamak için toplum nezdinde uygun görülen sınırlar içinde giyiniyordum. Bu partide istediğim kadar dekolteli kıyafetler giydim, içerideki bütün kadınlar da neredeyse benim gibi düşünerek en mini kıyafetlerini giymişlerdi. Bu özgürlüğe sınırlı bir gün ve saat aralığında erişebiliyor olmak üzücü olsa da parti genel anlamda çok keyifliydi” (KK-48).

Düzenli bir gerçekleşme aralığı bulunmayan parti, bu bakımdan rutin bir eğlence hâlini almamış, ilgi çekici bir içerik olarak şehirde ve sosyal medya platformlarında adından bahsettirmeye devam etmiştir. Toplamda dört kez gerçekleştirilen Girls Night Out partisine katılım genellikle 18-30 yaş arası kadınlardan oluşmuş, yaşça büyük kadınların katılımında yoğunluk gözlemlenmemiştir. “Gece kulübünde gerçekleştirilen bir parti olduğundan yaşça büyük ablaların katılımı yoğun değildi. Yüksek ses ve karanlık ortam onlar için pek çekici olmuyor. Fakat kadının kadına desteğiyle gerçekleşen bu partiye, yaşça büyük

³⁰ Girls Night Out partisine ilişkin detaylı bilgi için bakınız. G. Tural (2024).

ablalar da askıda bilet olarak destek oldular. Öğrenci olan genç kızlara hediye etmem için oldukça fazla bilet satın alarak kendilerinin yerine genç kızların eğlenmesini istediklerini belirttiler”. (KK-64).

Erkeklerin olmadığı bir ortamda daha rahat ve özgür bir biçimde eğlenen kadınlar, bu duruma mizahi bir yorum getirmek için parti girişinde kaşe olarak “erkoları kapattık” ifadesini kullanmışlar, bu durum sosyal medya platformlarında gündem olmuş, “Erkolar (Erkekler) ilk Eskişehir’de kapatıldı” yorumları yapılmıştır.

Görsel-38 Parti Girişinde Basılan Kaşe

Parti boyunca çalınan şarkılar arasında, sözlerinde kadınları aşağılayıcı cümleler bulunan kimi Türkçe Rap türündeki şarkılara yer verilmemiş, aksine kadınlığın gücüne vurgu yapan hareketli şarkılara ve aynı zamanda Türkçe ve yabancı pop, aynı zamanda roman havası türlerine ait şarkılara yer verilmiştir. Parti boyunca çalınan şarkılara örnek olarak Nil Karaibrahimgil “Bütün Kızlar Toplandık”, Halsey “I Am Not a Woman, I’m a God”, Aqua “Barbie Girl”, Özlem Tekin “Dağları Deldim”, Lara “Katmer Katmer”, Mustafa Sandal “Aşka Yürek Gerek”, Hande Yener “Aşkın Ateşi”, Sezen Aksu “Rakkas”, Emel Müftüoğlu “Hovarda”, Simge “Öpücüm”, Gülşen “Of Of”, Tarkan “Kuzu Kuzu”, Sezen Aksu “Şinanay”, Ebru Gündeş “Çingenem”, Serdar Ortaç “Karabiberim” verilebilmektedir. Herkese hitap edecek şarkılar, gece boyunca DJ Hatice Kutlu tarafından çalınmış, saat 21.00’da başlayan parti, 06.00’da sonlanmıştır.

3.5.12. Kavun- Karpuz Partisi

Free Pub’ın geleneksel kavun ve karpuz konseptli partisinin ortaya çıkış hikayesi şu şekildedir: “Türkiye’de geleneksel olarak yapılan elma güzeli yarışmalarından hareketle, biz de Free’ye özel kavun ve karpuz prensesi ve prensi olarak seçmek istemiştik ve o şekilde fikir aşaması gerçekleşmişti. Daha sonra

Trakyalı bir arkadaşın tavsiyesi ile kavun ve karpuzların içerisine alkol döküp beklettik ve parti günü katılımcılara dağıtmaya başladık. Partiye katılan müşterilerimiz tarafından da fikir sevilince gelenekselleşmiş bir parti hâline geldi” (KK-42).

Ayrı ayrı günlerde yapılan kavun ve karpuz partisinde, girişte alkollü kavun ve karpuz dilimleri dağıtılmakta, ardından parti başlamaktadır. Kavun ve karpuz partilerine özel olarak menüye kavun ve karpuz aromalı kokteyller eklenmekte, parti konsepti bu şekilde sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu unsurlar dışında parti sırasında tarzına güvenen kadın katılımcılar arasında yapılan oylama ile, birinciye 100’lük vodka, ikinciye 10 adet bira, üçüncüye ise 5 adet bira ödülü verilmekte, ayrıca seçilmeyen ama oylama katılan bütün müşterilere kavun/karpuz aromalı kokteyl ikram edilmektedir. Bu etkinlikler dışında bir farklılık barındırmayan parti, standart bir gece kulübü eğlencesi olarak devam etmekte, müzik türleri yine Free Pub’ın oturmuş müzik tercihi olan Türkçe Rap türünden çalınmakta ve gece bu şekilde ilerlemektedir. Girişin ücretsiz olduğu bu etkinlikte, katılım oranı genellikle 18-25 yaş aralığındaki öğrencilerden oluşmaktadır.

Görsel-39 Karpuz Partisi Afişi

Görsel-40 Kavun Partisi Afişi³¹

3.5.13. Halloween

“Cadılar Bayramı” olarak da bilinen Halloween, her sene 31 Ekim’de kutlanmaktadır. Halloween ile özdeşleşmiş korkunç kostüm giyme geleneğinin kökeni, kötü ruhları korkutup kaçırmaya dayanmaktadır (Oğuz ve Çelik, 2021:120). Cadılar bayramının kökeni paganların “Samhain Festivali”ne dayanmaktadır. Kelt takviminde

³¹ Kavun ve Karpuz partisine ait afiş görselleri Free Pub’ın instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-29

yılın sona erdiği ve kışın başlangıcını işaret eden Samhain, 31 Ekim gecesi ile 1 Kasım sabahı arasında kutlanmaktaydı. Keltler, bu dönemde ölümlerin ruhlarının dünyaya geri döndüğüne ve yaşayanlarla iletişim kurabildiğine inanırlardı. “7. asırda Papa 4. Boniface, 13 Mayıs zamanında kutlanılan Azizler Günü’nü 1 Kasım zamanına taşımıştır. Azizler Günü’nün arifesi olan 31 Ekim, kutsal gün olarak ilan edilmiştir ve Halloween (Cadılar Bayramı) adı buradan gelmiştir” (Oğuz ve Çelik, 2021: 121).

Halloween, günümüz kent yaşamında kendisine önemli bir yer edinmiştir. Her sene 31 Ekim’de barlarda ve gece kulüplerinde büyük bir coşkuyla kutlanan Halloween için, organizasyon ekipleri günler öncesinden dekor için hazırlık yapmaya ve korku evleri ile anlaşmaya, katılımcılar yine aynı şekilde haftalar öncesinden kostüm satın almaya veya tasarlamaya başlamaktadırlar. “Halloween için her sene olmak istediğim karakteri günler öncesinden belirliyorum ve ona uygun hazırlık yapıyorum. Çünkü farklı bir eğlence biçimi, standart eğlencelerden çok sıkıldığım için, bu tarz yılda bir kez düzenlenen bir etkinliğe hazırlanırken özen gösteriyorum” (KK-4, KK-5, KK-14, KK-20, KK29, KK-45).

Halloween Partisi şehirde hemen hemen bütün bar ve gece kulüplerinde kutlanan bir parti olduğundan, mekânlar, müşteri potansiyellerini arttırmak amacıyla deyim yerindeyse birbirleriyle yarışmaktadırlar. Bu nedenle, standart bir gece kulübü eğlencesinin ötesine geçerek, en iyi konsepti uygulamaya çalışmaktadırlar.

Görsel 41-42: Parti öncesi ön hazırlık aşaması³²

³² Halloween partisine ait ön hazırlık aşaması görselleri Club 2020’ye ait instagram (sosyal medya uygulaması) hesabından alınmıştır. Bkz. URL-32

Halloween Partisi için şehirde en çok tercih edilen mekânlar Club 2020 ve Fakülte Performance Hall'dir. Club 2020, çaldığı elektronik müzikle ve Off The Record ekibi tarafından tasarlanan çeşitli dekorlarla dikkat çekerken, Fakülte Performance Hall&Event ise katılımcılara gerçek bir korku deneyimi yaşatmasıyla öne çıkmaktadır. Fakülte Performance Hall, katılımcılara gerçek korku deneyimi sunması açısından parti öncesi yaptığı sosyal medya paylaşımında, "Eskişehir'in tek gerçek korku temalı Halloween partisine hazır ol! Öncelikle baştan uyaralım, kalp rahatsızlığı, panik atağı ve sara hastalığı olanların etkinliğe girişi tamamen yasaktır" şeklinde bir uyarı ibaresine yer vermiştir.

Saat 21.00'da başlayan parti öncesinde, mekânın anlaşma sağladığı korku evinde çalışan bireyler, giriş kapısında ellerinde gerçeğe yakın olarak tasarlanan testere ve elektro şok cihazları olan dolaşarak katılımcılara ilk andan itibaren korku dolu anlar yaşamasını sağlamıştır. Mekâna giriş kapısından hemen sonra katılımcıların önce korku tüneline geçmesi, ardından gece kulübüne inmesi için kapalı bir korku tüneli tasarlanmıştır. Korku tüneline girildiği ilk andan itibaren, ürpertici müzikler, bebek çığlığı ve kahkahası gibi sesler hoparlörlerden çalınmaya başlamış, bu durum korkunun dozajının arttırılmasını sağlamıştır. Korku tüneli boyunca, korkunç kostümler giymiş kişilerin aniden ortaya çıkması ve tünelden geçen kişilerin üstüne yürümesiyle katılımcılara gerçek korku deneyimi yaşatılmaya çalışılmıştır. "Bebek çığlığı ve kahkahası zaten korku filmlerinde kullanılan bir unsur. Rahatsız edici bir ürperticiliği vardı" (KK-5). Korku tünelinin ardından partinin gerçekleşeceği alana inen katılımcıları, yol boyunca korkunç dekorlarla ve her karanlığın içinden çıkan kostümlü bireylerle karşılaşmışlardır. Katılımcılara gerçek korku deneyimi yaşatılan parti boyunca, DJ ve diğer mekân çalışanları da konseptte uygun olarak giyinmiş ve çalınan korku temalı müziklerle gerilimin dozunu arttırılmıştır. Parti sonuna yakın, en iyi makyaj ve en iyi kostüm oylaması yapılmış ve her iki kategoride kazananlara çeşitli alkol ürünleri hediye edilmiştir. Saat 21.00'da başlayan etkinlik, sabahın ilk ışıklarına kadar devam etmiştir.

Görsel-43 Parti Esnası

Görsel-44 DJ'ler

Görsel-45³³ Korku Tüneli

Medya ve popüler kültür aracılığıyla Batı kökenli eğlence biçimleri kent yaşamında yaygınlaşarak, hızlı bir biçimde kabul görmüş ve düzenli bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle genç nüfus, Batı kültürüne ait bu tür etkinlikleri benimsemekte ve kendi kültürel pratikleriyle harmanlayarak eğlence kültürü içerisinde yer edinmesini sağlamıştır. Bu durumun olumlu yanlarına kültürel çeşitliliği sağlamasını örnek verebileceğimiz gibi, olumsuz yanlarına ise geleneksel unsurları yok olmasına neden olması verilebilmektedir. Kent yaşamında unutulmaya yüz tutmuş gelenekler, batı kökenli eğlence biçimlerinin sıkı sıkıya sahiplenilmesi ile giderek yok olmaya başlamıştır.

³³ Halloween partisine ait görseller Fakülte Performance Hall'e ait sosyal medya uygulamasından temin edilmiştir. Bkz. URL-25

3.5.14. Prison Night

Popüler kültür unsurları eğlence faaliyetlerini yönlendirmeye devam etse de Prison Break gibi yapım yılı oldukça eski olan fakat kült statüsüne erişmiş diziler de günümüzde eğlence biçimlerinin şekillendirilmesinde bir araç görevi görmektedirler. Hapishaneden kaçış temasını ele alan dizinin uyarlaması olarak düzenlenen konsept parti, Party in Capital adlı organizasyon ekibi tarafından 10.05.2024 tarihinde The Cave Event Hall&Club'da düzenlenmiştir. Parti boyunca, mekânın dekorasyonu hapishane temasına uygun olarak tasarlanmıştır. Metal parmaklıklar, hücre kapıları ve güvenlik kameraları gibi detaylarla, katılımcılara diziye anımsatan bir ortam sunmuştur. Ayrıca, Dj'ler de konseptte uygun olarak polis üniforması veya prisoner (mahkûm) kıyafetleri ile sahne alarak, dizinin atmosferinin yaşatılmasını sağlamışlardır.

Görsel-46 Prisoner (Mahkûm) Tişörtlü DJ

Görsel-47³⁴ Polis Üniformalı DJ

Prison Break temalı konsept parti, dizinin hapishaneden kaçış hikayesi etrafında şekillenen dinamik ve interaktif bir etkinlik olarak dikkat çekmektedir. Mekânın içinde, gardiyan ve polis kostümlü bireyler bulunarak, dizi atmosferi başarılı bir şekilde yeniden yaratılmıştır. Katılımcılara, diziye uygun görevler verilerek interaktif bir deneyim sunulmuştur. Parti boyunca, belirlenen kurallara uyan ve verilen görevleri yerine getiren katılımcılar çeşitli ödüller kazanmış, görevleri gerçekleştirmeyen katılımcılara ise kelepçe takılmıştır. Örneğin, katılımcılar belirli ipuçlarını bulmak, şifreleri çözmek veya gizli geçitleri keşfetmek gibi görevlerle

³⁴ Prison Night partisine ait görseller The Cave Event & Hall Club'a ait sosyal medya paylaşımlarından alınmıştır. Bkz. URL-31

meşgul olmuşlardır. Görevleri başaramayan katılımcılar ise, kelepçelenerek mekânda dekor olarak yerleştirilen parmaklıkların ardında on dakika boyunca bekletilmişlerdir. Bu süre zarfında, içerideki kişiler kaçmaya çalışarak gerçekçi bir kaçış deneyimi yaşamışlardır. Partiye katılım dizinin izleyicisi olan 20-30 yaş arası bireylerden oluştuğu kadar, diziyi izlemeyen ama farklı bir etkinlik olduğu için katılım sağlayan bireyler de olmuş, bu sayede parti yoğun bir katılımcı oranı ile gerçekleşmiştir. Parti, yabancı pop, Türkçe pop ve Türkçe Rap tarzlarında şarkılarla ilerlemiş, sabah 06.00'da son bulmuştur. Popüler kültür unsurlarının eğlence biçimlerine dahil edilmesi, rutin eğlence anlayışından yenilikçi eğlence anlayışına geçiş için oldukça önem arz etmektedir. Popüler kültür unsurlarını yakından takip eden ve çabucak benimseyen genç nesil, gittikleri eğlence mekânlarında, popüler olandan yani kendilerinden bir şeyler görmek istemektedirler. Eskişehir'de bulunan organizasyon ekipleri, bu durumu gözeterik popüler kültür ürünleri ile yenilikçi bir eğlence anlayışı oluşturarak, şehrin adından söz ettirmeyi başarmışlardır.

3.5.15. Disney Partisi

Medya ve eğlence şirketi olan The Walt Disney Company, geniş karakter, dizi ve film yelpazesıyla geçmişten günümüze popülerliğini sürdürerek gelmiştir. Disney'in geniş karakter ve film yelpazesini katılımcılara yaşatmak amacıyla düzenlenen konsept parti, dünden bugüne Disney yapımlı bütün yapımları içeren genişlikte planlanmıştır. Reason Project tarafından, 03.05.2024 tarihinde Club 2020'de düzenlenen parti, 18-30 yaş arası bireylerin yoğun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar partiye en sevdikleri Disney karakterine bürünerek gelmişlerdir fakat Cosplay ve Halloween partilerinde olduğu gibi özel tasarlanmış kostümlerden ziyade, küçük aksesuarlarla ve makyajlarla karakteri yansıtmaya çalışmışlardır. Parti girişinde katılımcılara ücretsiz makyaj hizmeti sunulduğundan, katılımcılar istedikleri karakterlere yönelik olarak yüzlerini de boyatmışlardır.

Görsel-48 Aksesuar ve Makyaj Örneği ³⁵

Parti alanı, Disney’in ikonik karakterlerinin figürleri, renkli balonlar ve temalı süslemelerle dekore edilmiştir. Gece boyunca Disney müzikleri ile elektronik müziğin harmanlandığı bir müzik seçkisi sunulmuştur. Parti başlangıcı Disney’in meşhur yapımı olan, "Shake It Up" (Haydi Çalkala) müziği ile başlamış, sahneye çıkan ekip üyeleri, müziğe özel dansı yaparak katılımcılara nostaljik anlar yaşatmıştır. Partinin ilk saatlerinin dışında geri kalan işeyiş Club 2020’nin standart eğlence biçimi ile devam etmiş, elektronik müzik ile sabahın ilk ışıklarına kadar eğlence devam etmiştir.

3.5.16. Kısmetse Olur

Bireyleri evlilik amacıyla bir araya getirmeyi hedefleyen “Kısmetse Olur” adlı şov programı, popüler kültürün eğlence anlayışını çeşitlendiren somut bir örnek niteliği taşımaktadır. Bu tür programlar, geleneksel tanışma yöntemlerini modern yaşam dinamikleriyle birleştirerek, yeni ve farklı sosyal etkileşim biçimlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, “Buff Event” adlı ekip tarafından 18 Mayıs 2023 tarihinde 2020 Club’da düzenlenen Kısmetse Olur temalı parti, bu programın formatını gece kulübü ortamına taşıyarak katılımcılara yeni bir deneyim sunmuş ve gece hayatını daha dinamik ve renkli bir hâle getirmiştir.

Partinin temel amacı, katılımcıların birbirleriyle tanışmalarını ve ilişki kurmalarını kolaylaştırmaktır. Bu amaçla, yaratıcı bir yöntem geliştirilmiş ve katılımcıların yüzlerine ilişki durumlarını simgeleyen çeşitli semboller çizilmiştir.

³⁵ Disney partisinde yapılan makyaj ve kullanılan aksesuar örneği görseli Clupn2020’ye ait sosyal medya hesabından temin edilmiştir. Bkz. URL-32

Bekar olarak katılım sağlayan bireylere kırık kalp, kafası karışık olanlara soru işareti, yeni bir ilişkiye açık olanlara siyah kalp, ilişkisi olanlara ise kırmızı kalp sembolleri vücutlarının kolaylıkla görülebilecek gölgelerine uygulanmıştır. Bu semboller, neon boyalarla çizildiğinden, karanlık ortamda dahi rahatlıkla görülebilmekte ve katılımcıların birbirlerinin ilişki durumlarını hızla anlamalarına olanak tanımaktadır.

Kısmetse olur programı, genellikle kadın izleyici kitlesine hitap ettiğinden, parti sırasında kadınlara yönelik özel etkinlik alanları oluşturulmuştur. Bu alanlardan biri, parti girişine kurulan “Manifesting” alanıdır. Katılımcılar bu alanda, önceden hazırlanmış manifest kartlarına dileklerini yazmış, ardından çeşitli kokulara sahip mühürlerden seçerek kartlarını mühürlemişlerdir. Partide ayrıca, kulis odalarından biri kapatılarak oluşturulan fal odası, katılımcılara profesyonel falcılara tarot falı baktırma imkânı sunmuştur. Bu alan, özellikle kadınlar arasında büyük ilgi görmüş ve partinin genel atmosferiyle uyumlu olarak en fazla aşk konulu fallar baktırılmıştır. Parti sırasında tanışan ve birbirlerini daha yakından tanımak isteyen katılımcılar için ise, program formatından esinlenerek "kırmızı oda" hazırlanmıştır. Bu özel oda, çiftlere daha sessiz ve özel bir ortamda iki dakika süreyle birbirlerini tanıma fırsatı sunmuş, bu süre zarfında katılımcılar istedikleri şekilde iletişim kurmuş ve ardından partiye geri dönerek eğlenceye devam etmişlerdir.

Kısmetse olur gibi evlilik programlarının gece hayatına uyarlanması, popüler kültürün bireyler arası ilişkileri nasıl dönüştürdüğünü ve tanışma pratiklerini nasıl çeşitlendirdiğini göstermektedir. Geleneksel toplumlarda tanışma ve evlilik süreçleri, aileler ve topluluklar aracılığıyla şekillenirken, modern kentsel yaşamda televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarının etkisiyle bu süreçler farklılaşmış, bireylerin tanışma yöntemleri daha çeşitli hâle gelmiştir. Bu bağlamda, "Buff Event" tarafından düzenlenen parti, sanaldan gerçeğe dönüşümün somut bir örneğini sunmakta ve modern kent yaşamında tanışma ve ilişki kurma pratiklerinin nasıl yeniden şekillendiğini gözler önüne sermektedir.

3.5.17. Sezon Açılış /Tanışma Partisi/ Coming Home

Sezon açılış partileri, üniversitelerin akademik takvimine paralel olarak, Eylül ayının ortasında veya sonunda düzenlenen ve öğrenciler arasında sosyal etkileşimi teşvik eden partilerdendir. Bu parti, Eskişehir gibi öğrenci nüfusunun yoğun olduğu

şehirlerde, yaz aylarında azalan öğrenci sayısının, dönem başlangıcı ile canlanmasını yani sosyal hayatı simgelemektedir. Özellikle 18-19 yaş aralığındaki birinci ve ikinci sınıf üniversite öğrencilerini hedefleyen bu partiler, sosyal ağların genişletilmesinde büyük rol oynamaktadır.

Belirli bir tema veya konsept taşımayan bu partilerin ana amacı, yeni tanışıklıklara zemin hazırlamak ve katılımcılar arasında sosyal kaynaşmayı sağlamaktır. Eskişehir'de, yaz boyunca öğrenci nüfusunun büyük ölçüde azalması, şehirde sosyal yaşamın duraksamasına neden olurken, üniversitelerin açılmasıyla birlikte bu duraksama sona ermekte ve sosyal hayat yeniden canlanmaktadır. Sezon açılış partileri, bu sosyal canlanmanın en belirgin göstergelerinden biri olarak, öğrenciler için yeni bir akademik yıla adım atmanın da sembolik bir başlangıcını oluşturmaktadır.

Tanışma partileri şehirdeki hemen hemen tüm gece kulüpleri tarafından organize edilmektedir. Bu çeşitlilik, özellikle üniversiteye yeni başlayan ya da sosyal çevresini genişletmek isteyen öğrenciler için çeşitli mekân alternatifleri sunmaktadır. Katılımcıların ortak amacı olan sosyal bağlantılar kurma isteği, bu partilerin samimi ve etkileşime açık bir atmosferde gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, sezon açılış partileri, üniversite öğrencileri için basit bir eğlence aracı olmanın ötesinde, sosyal ağlarını genişletme, yeni arkadaşlıklar kurma ve üniversite hayatına daha hızlı entegre olma süreçlerinde önemli bir işlev görür. Bu partiler, öğrenci topluluklarının dinamizmini ve sosyal yaşamın çeşitliliğini yansıtarak, üniversite yaşamının sosyal boyutuna anlamlı bir katkı sunar.

3.5.18. Suit Up Parti

How I Met Your Mother adlı televizyon dizisinin uyarlaması olarak düzenlenen Suit Up partisi 22.05.2024 tarihinde Loop The Fun ve Red Lips adlı organizasyon ekiplerinin iş birliği ile The Cave Event Hall&Club'da düzenlenmiştir. 2005 yılında yayınlanan dizi, güncelliğini ve popüleritesini hiçbir zaman yitirmemiş, kült sitcomlar arasında yerini almıştır. Bu sayede günümüz kent merkezlerinde eğlence faaliyetlerini çeşitlendirmeyi başarmıştır. Bu bağlamda günümüz eğlence faaliyetlerinin beslendiği alanları güncel popüler kültür ürünleri olarak sınırlamak yanlış olacaktır. Geçmiş yıllarda yayınlanmış diziler veya şarkılar da hitap kitlesinin genişliği ile bağlantılı olarak eğlence faaliyetlerini çeşitlendirmeye devam etmektedir.

How I Met Your Mother adlı dizinin baş rollerinden biri olan Barney karakterinin giyim kuşam biçimleri ile ilişkili olarak partide dress kod, takım elbise olarak belirlenmiş, katılımcıların büyük çoğunluğu belirlenen dress koda uygun olarak giyinmiş ayrıca kimi katılımcılar ise sevdikleri diğer karakterlerin giyim kuşam biçimlerinden esinlenerek farklı kostümler ile katılım göstermişlerdir. Bunun yanı sıra ortamını yaşatmak amacıyla dizide ön plana çıkan dekor ürünleri de temin edilerek mekân içerisine yerleştirilmiş, katılımcılara dizinin ruhunu yaşama imkânı sağlanmıştır. Gece boyu eğlenceye eşlik eden müzik türleri ise standart bir gece eğlencesinden farksız olarak yabancı pop, Türkçe pop ve Türkçe rap türlerinden oluşmuştur. Beş kişilik bir arkadaş grubunun başına gelen olayları konu alan dizi, uyarlaması olan partide de bununla ilişkili olarak genellikle üniversite öğrencilerinden oluşan kalabalık arkadaş gruplarının katılımı ile gerçekleşmiştir.

3.5.19. Pijama Partisi

Şehirde belirli aralıklarla düzenlenen bu nedenle farklı bir içerik olarak değerlendirilmeyen pijama partileri, popüler olduğu ilk yıllarda eğlence anlayışının ev ortamından sosyal mekânlara taşınmasının bir göstergesi olarak katılımcılara rahat ve samimi bir ortam deneyimi sunduğundan sıkça tercih edilen partiler arasında yerini alsa da ilerleyen zamanlarda gittikçe popülerliğini kaybetmiş, ilgi çekici bir içerik sunmadığından rutin bir gece kulübü eğlencesi olarak değerlendirilmiş ve düzenlenme sıklığı ise bununla bağlantılı olarak azalmıştır. Şehirde son düzenlenen pijama partisi 7 Haziran 2024 tarihinde The Cave Event Hall&Club'da düzenlenmiştir. Standart bir gece eğlencesinde oldukça şık kostümlerle katılım sağlayan bireyler, pijama partisi ile şıklığı bir köşeye bırakarak rahat ve samimi ortam deneyimi yaşamışlardır. Katılımcıların belirlenen dress kod'a uyumlu gelmelerini teşvik etmek amacıyla ise en iyi kostümle katılım sağlayan bireye bin ₺ para ödülü verilmiştir. Uyku tulumları, ev terlikleri ve çeşitli pijamalar ile partiye katılım sağlayan bireyler, mekân içerisine yerleştirilen yataklarda da vakit geçirerek konseptte uygun gerçekçi bir deneyim yaşamışlardır. Giyilen kostümler dışında standart bir gece kulübü eğlencesinden farksız gerçekleşen pijama partileri, katılımcılara yeni ve farklı bir deneyim yaşatmadığından, katılımcı kitlesi ve çalınan müzik türleri ile, rutin bir eğlence olarak değerlendirilebilmektedir. Parti boyunca çalınan müzik mekân ile özdeşleşen müzik türlerinden oluşmaktadır. Örneğin Club 2020'de düzenlenen pijama partisinde elektronik müzik türlerine ait parçalar çalınırken, SPR Eskişehir, Fakülte Performance

Hall ve ve The Cave Event Hall&Club’da düzenlenen pijama partilerinde ise Türkçe Pop ve Türkçe Rap türünden parçalar çalınmış, katılımcıların yaş kitlesi ise yoğun olarak 18-23 aralığında bireylerden oluşmuştur.

Görsel-50 ³⁶Pijama Partisi Tanıtım Afişi

Yenilikçi bir yaklaşımla, Türkiye’de ilk olma özelliğine sahip parti içerikleriyle gece hayatını çeşitlendiren ve rutinden uzaklaştıran Eskişehir organizasyon ekipleri, düzenledikleri kimi konsept partiler ile gerek Eskişehir’de gerekse sosyal medya uygulamalarında ses getirerek etki alanını güçlendirmiş, büyük bir kitle tarafından tanınırlık kazanmışlardır. Gece kulübü eğlencelerini sıradanlıktan uzaklaştıran ve katılımcılara yeni deneyimler yaşatmayı hedefleyen konsept partilerin sayıca fazla olması Eskişehir’i gece hayatının merkezlerinden biri hâline getirmiş, gününbirlik eğlenmek amacıyla şehri ziyaret eden kişi sayısı da buna bağlı olarak artış göstermiştir. Katılımcılara yeni deneyimler yaşatmayı amaçlayan konsept partilerin yanı sıra, kimi konsept partiler ise standart bir gece kulübü deneyiminin sınırlarını aşmadığından, isim olarak bir konsept yakalanmaya çalışılsa da uygulama aşamasında farklı bir deneyim yaşanmadığından belirli bir popülerite kazanıp devamlılık sağlayamamışlardır. Bu partilere örnek olarak: “Glow Party”, “Glasses Party”, “Rap Partisi”, “Be on Neon Party”, “Bye to School Party” ve “Karaoke Partisi” örnek olarak verilebilmektedir. İsim olarak belirli bir konsept çağrışırsalar da gece boyunca standart bir gece kulübü eğlencesinden farksız bir içerik sunan bu partiler, katılımcıların ilgisini kazanamamış ve hafızalarda kalıcı bir yer edinmemiştir.

³⁶ Pijama partisine ait afiş, The Cave Event & Hall Club’a ait sosyal medya hesaplarından alınmıştır. Bkz. URL-31

Günümüz kent yaşamında, gece kulübü eğlenceleri özellikle genç nüfusun fazlaca olduğu Eskişehir gibi illerde, önemli bir sosyal faaliyet alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, bu tür mekânlarda katılımcılara sunulan eğlence biçimlerinin rutinleşmesi, zamanla ilgi çekiciliğinin azalmasına neden olmaktadır. Özellikle günümüz teknoloji çağında, yani ulaşılabilirliğin doruk noktasını yaşayan bireyler için yeni deneyimler ve farklı eğlence biçimleri daha ilgi çekici bir hâle gelmektedir. Hızla değişen dünya içerisinde bununla paralel olarak değişen yeni ve farklı eğlence faaliyetlerini deneyimlemek isteyen bireyler için rutin eğlenceler ilgi çekici bir hâl almamaktadır. Bu bağlamda, gece kulübü eğlencelerinin devamlı olarak yeni içeriklerle çeşitlendirilmesi gerek işletmelerin sürdürülebilirliği gerekse katılımcıların farklı bir deneyim yaşaması açısından büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle üniversite öğrencilerinin yoğun olduğu Eskişehir’de, gençler, farklı sosyal çevrelerde sosyalleşmek ve çeşitli etkinliklerde bulunmak adına çeşitli organizasyon ekiplerine dahil olmakta, bu sayede eğlenerek sosyalleşme imkânı bulmaktadırlar. Ancak katılım sağlanan etkinliklerin devamlı bir biçimde aynı tür müzik veya benzer konseptlerden oluşması gerek bireyler açısından gerekse mekânların popülaritesi açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu durum kişi ve mekân sınırlarını aşarak aynı zamanda şehrin gece hayatının da duraksamasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla, gece kulüplerinin ve organizasyon ekiplerinin devamlı bir biçimde eğlence faaliyetlerini yenilemeleri, hem bireylerin bahsi geçen mekânlara olan ilgisini diri tutacak hem sosyal yaşam faaliyetlerini çeşitlendirecek hem de şehrin gece hayatı dinamiğinin canlı kalmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, gece kulübü eğlencelerinin çeşitlendirilmesi, sosyal dinamiklerin canlı kalmasında, şehrin gece hayatının sürdürülebilirliğinde ve çekiciliğinde büyük bir rol oynamaktadır. Düzenlenen konsept partiler ile ön plana çıkan ve genç nüfusun yoğunlukta olduğu Eskişehir kent merkezi göz önünde bulundurulduğunda, hâli hazırda gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilmeye devam edilen ilgi çekici parti içeriklerin sayısının arttırılması, eğlence kültürünün değişimine ve gelişimine katkı sağlayacak ve örnek teşkil edecektir.

3.6 Bar ve Gece Kulüplerinin İşlevleri

İşlev, belirli ihtiyaçların giderilmesini sağlayan unsurların bütünüdür. Elliot Oring (2012: 268) işlevi, “Kısmi bir etkinliğin, parçası olduğu etkinliğine yaptığı katkıdır denilebilir. Bundan dolayı, belirli toplumsal kullanımların işlevi de sosyal yapının sürekliliğine katkı, yani toplumun yaşam sürecinin sürdürülmesidir” şeklinde ifade etmiştir. Malinowski (2020: 141)’ye göre ise işlev “karmaşık dürtüler ve bir ihtiyacın çeşitli yöntemlerle doyuma ulaşması ile ilgili olarak değer biçilen yardımcı araçlar kümesi”dir.

Canlı bir olgu olarak öğrenilen, paylaşılan, belirli sembollere bağlı olan, toplum üyelerini uyum içerisinde yaşatan ve bütünleştiren kültür, işlevseldir (Aça ve Yolcu, 2019: 346). Kültürün içerisinde yer alan eğlence bu bağlamda çeşitli işlevsel özellikler barındırmaktadır. Kişiler yeme-içme kadar gerekli görülen eğlence ihtiyacını gidermek için çeşitli araçlar kullanmaktadırlar. Bu bağlamda barlar ve gece kulüpleri çeşitli ihtiyaçların giderilmesini sağlayan ve zengin işlevlere sahip olan alanlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Günümüz kent yaşamında gece hayatına karşı olan talep giderek artmaktadır. Kent merkezlerinde yer alan eğlence mekânlarının kullanımı çeşitli işlevsel unsurları da beraberinde getirmiştir. Özdemir (2005: 309) Türk Halk Eğlencelerinin işlevlerini ekonomik, siyasal, sosyal ve psikolojik ve kültürel işlevler olarak sınıflandırmıştır. Kent yaşamı kökenli eğlencelerden olan bar ve gece kulüpleri ise geleneksel halk eğlencelerle benzer işlevlere sahip olsalar da icra ortamının değişmesi ile farklı işlevsel özelliklere de sahip olmuşlardır. Kişilerin genellikle iki veya daha fazla bireyden oluşan gruplarla katılım sağladığı gece eğlenceleri, bireysel boyutta ele alınabileceği gibi toplumsal boyutta da ele alınabilmektedir.

Gece hayatı ve gece eğlencesi olarak da ifade edilebilen bar ve gece kulübü etkinliklerinin işlevlerinden ilki, adında da geçtiği üzere eğlenme ve eğlendirme işlevidir. Folklorun öne çıkan işlevlerini temelde dört başlık altında toplayan William R. Bascom (2005: 137-138) ilk sıraya eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevini konumlandırmıştır. Her yaştan ve her kesimden bireyin kendilerinden bir şeyler bulabileceği bar ve gece kulübü etkinlikleri, sundukları müzik, oyun, dans, ışık gösterileri ve dans şovları ile bireylerin eğlence ihtiyacını karşılamaktadırlar. Bu nedenle bar ve gece kulübü etkinliklerinin işlevsel özelliklerinin ilk sırasına eğlenme

ve eğlendirme işlevi yer almaktadır. Öyle ki günümüz kent yaşamında “eğlenmeye mi çıksak?” ifadesi, doğrudan bar ve gece kulüplerini ifade eder bir hâl almış, kişilerin eğlence doyumunu yaşamayı arzuladığı mekânlar hâline gelmişlerdir.

Bar ve gece kulüplerinin sahip olduğu bir diğer işlev ise ekonomik işlevdir. Özellikle, şehirde yer alan ve aktif olarak etkinlikler düzenleyen organizasyon ekiplerinde görev alan bireyler için, bar ve gece kulübü etkinlikleri bir ek gelir kapısı oluşturmıştır. Bilet satışlarından komisyon alma şansına sahip olan ekip üyeleri, düzenlenen partilerin reklamını yaparak sattıkları biletler ile kazanç sağlamaktadırlar. Bunun yanı sıra şehirde aktif olarak etkinlik düzenleyen ekipler, çeşitli kafelerle, bar ve gece kulüpleriyle anlaşmalar sağlayarak, ekip üyelerine özel indirim sağlamaktadırlar. Sattıkları biletlerden kazanç sağlayan bireyler, boş zamanlarında gittikleri mekânlarda da indirimli fiyatlandırma üzerinden alışveriş yapma şansı elde edebilmektedirler. Örneğin, şehirde en etkin organizasyon ekiplerinden birinin kurucu markası olan “Biletesk”, şehirde yer alan çoğu işletme ile anlaşmalar yaparak çeşitli oranlarda indirim sağlamıştır. Bu indirimler şu şekildedir; Fakülte Performance Hall&Event’de geçerli ücretsiz giriş hakkı ve menüde yer alan bütün ürünlerde geçerli %25 indirim, Social Casual’da içeceklerde %25, yiyeceklerde %15 indirim, Barikat Karnaval, Bahçe, The Cave Event Hall&Club, If Performance Hall Eskişehir, Mori Coffe, Capo Coffe ve Efenfi Cafe’de geçerli %20 indirim, Wopsoe Burger, Espilav, Pilavpoint, Bloks ve Grecka’da geçerli %10 indirim sağlamakta, yeme içme mekânlarının yanı sıra kadın ve erkek kuaförlerinde, petshoplarda, kırtasiyelerde ve dövmeçilerde de geçerli olmak üzere çok çeşitli indirimler de sağlamaktadır. “Private Club” olarak adlandırılan ana ekipte yer alan ekip üyelerine özel basılan kart sayesinde, ekip üyeleri gittikleri işletmelerde çeşitli ekonomik avantajlara sahip olabilmektedirler.

Görsel-51 “Biletesk Private Club” üyelerine özel hazırlanan kart

Bar ve gece kulübü etkinliklerinin sosyalleşme işlevi de bulunmaktadır. Eğlence biçimlerinin bireysel işlevleri arasında sosyalleşme işlevinin bulunduğunu belirten Özdemir (2005: 331), bireylerin eğlence faaliyetlerine katılım sağlayarak bir topluma ait olma hissini de yaşadığını da belirtmiştir. Bar ve gece kulübü etkinlikleri, modern kent yaşamında bireylerin sosyalleşme ihtiyacının giderilmesini sağlayan önemli mekânlar olarak dikkat çekmektedir. Bu etkinlikler, bireyler arasındaki iletişim ve etkileşim ilişkilerinin giderilmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle kent yaşamında bireylerin günlük hayatın getirdiği rutinlikten sıyrılarak yeni sosyal çevreler oluşturmalarına imkân tanıyan barlar ve gece kulüpleri, günlük hayatta karşılaşılması ve iletişime geçilmesi zor olan farkı sosyokültürel geçmişlere sahip bireyleri bir araya getirmekte ve iletişime geçme fırsatı sağlamaktadır. Bu mekânlar, bireyler arasındaki iletişim bağlarının güçlenmesini ve aidiyet duygularının pekişmesini sağlarken aynı zamanda bireylerin kimlik inşasında da önemli bir yer tutmaktadır. Eğlendirirken aynı zamanda “kolay sosyalleşme” de sağlayan bu mekânlarda bireylerin birbirleriyle kurdukları iletişimi daha da kolaylaştırmak adına çeşitli etkinlikler veya konsept partiler düzenlenmekte, bu sayede bireylerin sosyalleşme biçimlerinin geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Ayrıca tanışma amaçlı düzenlenen tanışma partisi, sezon açılış partisi, şehre hoş geldin partisi gibi konsept partilerde bireyler arasında eforsuz bir sosyalleşme yaşanmaktadır. Bu gibi partilere katılım sağlayan bireylerin neredeyse tamamının arkadaş edinmek ve sosyal çevresini genişletmek için katılım sağladığı göz önünde bulundurulduğunda bu partilerde sosyalleşme işlevi etkili bir biçimde gerçekleşmektedir denilebilmektedir.

Bar ve gece kulübü etkinliklerini "toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi" bağlamında da değerlendirebilmek mümkündür. Günlük hayatlarında toplumsal ve bireysel baskılar altında hayatlarını sürdüren bireyler, bar ve gece kulübü etkinliklerini birer “kaçış alanı” olarak değerlendirmektedirler. Bu tarz gece hayatı mekânları katılımcılara özgürlük alanı sunduğundan, kısa süreli de olsa günlük yaşamın stresinden ve baskılarından uzaklaşma işlevi sağlar. Bar ve gece kulüpleri, bireylerin toplumsal rol ve sorumluluklarından geçici olarak sıyrıldığı, günlük yaşama görece daha özgür bir ortamda kendilerini rahatça ifade edebilme fırsatı sunmaktadır. Bar ve gece kulüpleri bu bağlamda değerlendirildiğinde kamusal alanlarda dayatılan görev ve sorumlulukların aksine bireylerin toplumsal ve kişisel baskılardan sıyrıldığı bir alan yaratmakta, bu sayede bireyler kimliklerini istedikleri biçimde sergileme fırsatı sunmaktadır. Bu süreç, özellikle genç nesilde daha görünür bir hâl almaktadır. Toplum baskılarını yetişkinlere görece daha yoğun bir biçimde hisseden genç kuşak, bar ve gece kulübü eğlencelerini bu baskıdan kurtulmanın bir yolu olarak görmektedir ve bu tarz mekânlarda sosyal etkileşimlerini genişletmektedir. Özellikle aile baskısından uzaklaşan üniversite öğrencileri sosyal çevreleri ile birlikte eğlenme, müzik dinleme, dans etme, çeşitli oyunlar oynama ve kendi kimliklerini olduğu gibi sergileme avantajı bulmaktadır. Bu bağlamda bar ve gece kulübü etkinlikleri bir bakıma “sessiz protesto” işlevi de görmektedir. Bar ve gece kulübü faaliyetlerinin toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi kadınlar üzerinde daha etkili bir biçimde varlığını sürdürmektedir. Özellikle başörtülü kadınların bar ve gece kulüplerinde bulunması toplumdaki kimi bireyler açısından olumsuz olarak değerlendirildiğinden, rahatsız edici bakışlara maruz kalmaktadırlar. Başörtülü kadınların toplumsal ve kişisel baskılardan, rahatsız edici ve yargılayıcı bakışlardan uzaklaşabildikleri kız kıza düzenlenen “Girls Night Out” gibi konsept partiler kadınlar için bir kaçış alanı sunması bakımından toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi bağlamında değerlendirilebilmektedir.

Bar ve gece kulüpleri genel anlamda eğlence ve sosyalleşme mekânları olarak görülse de eğitim işlevi bakımından incelendiğinde dolaylı bir öğrenme ortamı sunmaktadırlar. Bahsi geçen bu mekânlar, günümüz kent merkezlerinde dolaylı öğrenme süreçlerinin şekillendiği modern eğitim alanları olarak işlev görmektedirler. Özellikle barlarda düzenlenen ödüllü bilgi yarışmaları bu işlevi destekler niteliktedir. Çeşitli genel kültür sorularının yer aldığı bilgi yarışmaları, on sekiz yaş ve üzeri bütün

bireylere hitap eden bir etkinlik olduğundan, farklı yaş kesimlerinden bireyleri bir araya getirmektedir. Bu sayede, bireyler yarışma esnasında edindiği bilgiler kadar, mekân içerisinde iletişim kurduğu bireylerden de çeşitli konular hakkında sohbet ederek bilgi alışverişi yapma fırsatı elde etmektedirler. Bar ve gece kulüplerinde eğitim işlevinin gerçekleştiği bir diğer alan ise kadınlar tuvaletidir. Mekân içerisindeki fazlaca gürültülü ortamdan tuvalete giderek uzaklaşan kadınlar, burada birbirlerine çeşitli makyaj ve giyim tüyoları vermekte, popüler olana ve modaya dair sohbetler etmektedirler. Bu mekânlarda bireyler aynı zamanda kamusal alanlarda nasıl davranmaları gerektiğini ve belirli kurallara sadık kalınması gerektiğini de öğrenerek sosyal yaşam pratiklerinin gelişimine de katkıda bulunmakta, toplumsal rollerini yeniden tanımlamakta, kültürel farkındalıklarını arttırmakta ve sosyal becerilerini pekiştirmektedirler.

Bar ve gece kulüplerinde belirli bir ücret karşılığında verilen DJ'lik eğitimleri de eğitim işlevi içerisinde incelenebilmektedir. Bu eğitimler, özellikle gençlerin ve genç yetişkinlerin yoğun ilgisini çekmekte ve müziğe tutkusu olan bireylerin profesyonel anlamda kendilerini geliştirebilmelerine olanak tanımaktadır. Şehirde adından söz ettiren ve belirli bir ün kazanmış başarılı DJ'ler tarafından verilen bu eğitimler, katılımcılara yalnızca teorik bilgiler sunmakla kalmayıp, aynı zamanda sahne deneyimi imkânı da sunmaktadır. Eskişehir'de Fakülte Performance Hall & Event'de yer alan "DJ Academy," bu tür eğitimlere örnek teşkil etmektedir. DJ Şivan Kalabalık tarafından verilen eğitim, müziğe ilgi duyan bireyleri bir araya getirmekte ve onlara ritim, prodüksiyon teknikleri, sahne hakimiyeti gibi temel becerileri kazandırmaktadır. Eğitim sürecini başarıyla tamamlayan katılımcılara, sahne alma fırsatı da tanınmakta, böylece hem teorik hem de uygulamalı dersler sonucunda becerilerini geliştirme şansı sunulmaktadır. Bu durum, gençlerin profesyonel DJ'lik kariyerine adım atmalarına olanak sağlarken, aynı zamanda sahne deneyimi yaşamalarına ve kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Yeni yetiştirilen nitelikli ve başarılı DJ'lerin şehrin gece hayatını olumlu yönde geliştireceği de dikkate alındığında eğitim işlevinin yanı sıra şehrin tanıtım faktörüne katkı sağlama işlevi barındırdığını da söyleyebilmek mümkündür.

SONUÇ

Eğlence faaliyetlerinin içeriği ve icra ortamı geçmişten günümüze büyük bir değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Köylerde dar ve sınırlı alanlarda gerçekleştirilen bahaneli eğlenceler, kent merkezlerinde daha geniş alanlara taşınmış, çeşitlenmiş ve bahanesiz eğlence anlayışı benimsenmiştir. Bu değişimle birlikte barlar ve gece kulüpleri, kent yaşamında eğlence kültürünün önemli bir parçası haline gelmiş ve müzik, dans, yeme içme ve ilişki kurma biçimleri gibi unsurlarla yeni bir kültür ortamı oluşturmuştur.

Çalışmada, Eskişehir kent merkezinde yer alan barlar ve gece kulüplerinde gerçekleştirilen etkinlikler ve konsept partiler ele alınarak, on sekiz yaş ve üzeri bireylerin bahsi geçen bu mekânlarla olan ilişkisi, tercihleri ve bu tercihlerde etkili olan unsurlar ele alınmıştır. Eskişehir, barındırdığı yoğun genç nüfus ve üniversite öğrencilerinin oluşturduğu dinamik sosyal yapı ile Türkiye'de eğlence kültürünün önemli merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Çalışma süresince elde edilen verilerden hareketle, kentteki eğlence faaliyetlerinin büyük ölçüde popüler kültür trendleri doğrultusunda şekillendirdiği ve bu doğrultuda katılımcılara, sürekli güncellenen, yenilikçi ve dinamik bir eğlence atmosferi sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eskişehir'deki bar ve gece kulüpleri, yalnızca bireylerin boş zamanlarını değerlendirme ve eğlence ihtiyaçlarını karşılama işleviyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda sosyal kimliklerin inşasında, bireylerin sosyal gruplara aidiyet duygusunun pekiştirilmesinde ve toplumsal etkileşimlerin artırılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, belirli aralıklarla düzenlenen konsept partilerin, çeşitli oyunlar ve etkinliklerin, katılımcılar arasında bir tür ortak kimlik ve aidiyet hissi oluşturdukları tespit edilmiştir.

Yapılan tespit ve değerlendirmelerden hareketle, eğlence mekânlarında gerçekleştirilen etkinliklerin sosyal medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşması, bu etkinliklerin bireysel ve toplumsal boyutlarının ötesine geçerek şehrin kültürel tanıtımına da önemli katkılar sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya platformlarında paylaşılan etkinlik fotoğrafları, videolar ve anlık içerikler, Eskişehir'in dinamik ve yenilikçi eğlence kültürünün dış dünyaya aktarılmasına olanak tanımakta

ve böylece şehir, eğlence turizmi açısından da cazip bir destinasyon haline gelmektedir.

Bununla birlikte, bu tür eğlence mekânlarının kentin ekonomik yapısına olan katkıları da işlevsel bağlamda değerlendirmek mümkündür. Barlar ve gece kulüpleri, doğrudan ve dolaylı olarak istihdam olanakları sağlamakta, aynı zamanda mekânların tedarik zinciri, ulaşım, konaklama ve diğer hizmet sektörleriyle olan bağlantıları sayesinde yerel ekonomiye önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Çalışma sonucunda, bireylerin bar ve gece kulübü tercihlerinde dikkate aldığı birçok farklı unsur olduğu tespit edilmiştir. Mekân içi ürün fiyatlandırması, yaş kitlesi, müzik türleri ve güvenlik unsuru ve mekânların fiziki ve atmosferik özellikleri gibi unsurlar, bireylerin mekân seçiminde dikkat ettiği en önemli faktörler olarak öne çıkmıştır. Yapılan çalışmada, eğlence için harcayabileceği kısıtlı bir bütçeye sahip öğrenci nüfusu için mekân tercihlerinde en etkili unsurun menü fiyatlandırması, 35 ve 40 yaş üzeri bireyler için ise, mekânın müzik türleri ve yaş kitlesinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş faktöründen bağımsız olarak ise cinsiyet bağlamında ele alındığında ise erkek bireylerin mekân tercihlerinde güvenlik endişesi hiçbir belirleyici etken yaratmazken, günümüz kent toplumunda gece hayatı katılımcısı olan kadınların, güvenlik endişesinin yaşanmayacağı ya da yaşanma ihtimalinin en az olduğu mekânları tercih ettikleri, güvenlik endişesinin kadınlar için mekân tercihlerinde belirleyici bir unsur olduğu tespit edilmiştir.

On sekiz yaş ve üzeri, her kesimden bireye hitap edebilecek zenginliğine sahip Eskişehir mekânları, her yaştan ve her kesimden bireyin kendine uygun cazip mekânlar seçebilme, eğlenme, sosyal çevrelerini genişletme fırsatı sunmaktadır. Şehirde yer alan hemen her mekânın belirli bir oturmuş müşteri kitlesi olduğundan, mekânın sunduğu içeriklerden, çalınan müziğe ve hatta oturma düzenine kadar her detay, müşteri kitlesine uygun olarak belirlenmektedir. Bunun yanı sıra popüler kültür ürünlerinin gece hayatına yön vermesiyle toplumsal bir etkileşim ortamı da yaratılmakta ve düzenlenen çeşitli içeriklere göre mekânların katılımcı kitlesi kimi zaman değişiklik göstermektedir. Gençlerin ve orta yaş üzeri bireylerin ortak bir unsuru paylaşacakları ve çeşitli bilgi/içerik aktarımının gerçekleşeceği geceler düzenlenerek farklı yaştan ve kesimden bireyler bir araya getirilmekte ve bu sayede kültürel aktarım süreci gerçekleştirilmektedir.

Popüler kültür unsurlarını ana kaynak olarak kullanan ve günceli takip ederek şekillenen eğlence kültürü, Eskişehir'in eğlence faaliyetlerinde de oldukça belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri şehrin eğlence faaliyetlerini büyük ölçüde gençlerin yer aldığı organizasyon ekiplerinin yönlendirmesiyle gerçekleştirilmesidir. Sosyal medya uygulamalarını orta yaş ve üzeri yaş gruplarına görece daha sık kullanan ve bu sayede diğer kültürlerinin faaliyetlerini de yakından takip etme fırsatı yakalayan genç nesil, barlarda ve gece kulüplerinde gerçekleştirdikleri etkinliklerde uygulamaya koymakta, bu sayede popüler kültür ürünlerinin tüketilebilir bir biçimde eğlence faaliyetlerinin içerisinde yer almasını sağlamaktadır. Popüler olan bir şarkının aynı hafta içerisinde mekân içerisinde çalınmaya başlanması ve benzer şekilde popüler olan bir filmin veya dizinin, popülerliğini yitirmeden hemen bir konsept parti ile katılımcılara sunulması bu durumun somut bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, rutin eğlence biçimlerinden sakınan ve günceli takip eden mekânlara olan talebi arttırmakta ve gece hayatı tüketicilerinin yenilikçi bir yaklaşımla farklı deneyimler yaşamaya açık olduklarını göstermektedir.

Yapılan çalışma sonucunda, şehirdeki bar ve gece kulüplerinin içerik yönünden zengin bir hizmet sunarak günceli takip ettikleri tespit edilirken, müzik yönünden ise rutinleşmiş bir anlayışla hizmet vermeye devam ettikleri tespit edilmiştir. Eğlencenin önemli bir kısmını oluşturan müzik, şehirdeki gece hayatı tüketicileri tarafından yetersiz ve rutin olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda gece kulübü ve bar işletmecilerinin yeni ve farklı müzik tarzlarına yönelerek daha dinamik ve özgün müzik programları sunmaları eğlence faaliyetlerinin ilgi çekici hâle getirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle canlı performansların farklı tür müzik türleri ile çeşitlendirilmesi, tematik müzik gecelerinin düzenlenmesi ve yerel sanatçıların yanında yabancı sanatçılara da yer verilmesi, gece hayatının cazibesini artırabilecek önemli adımlar olarak değerlendirilebilmektedir. İşletmecilerin, müzik seçimlerini bu doğrultuda güncellemeleri ve belirli aralıklarla müşteri geri bildirimlerini değerlendirmeleri, şehirdeki gece hayatının kalitesini artmasını sağlayacaktır.

Gece hayatı, Türkiye'de hâlen bakir kalan, üzerinde yeterince çalışma yapılmamış alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun başlıca nedenlerinden biri, gece hayatının uzun yıllar boyunca “ahlak dışı” olarak tarif

edilmesi ve olumsuzluklarla anılmasıdır. Bir nevi tabu olarak görülen gece hayatı ve gece hayatı tüketicileri, toplumun belirli kesimleri tarafından kabul görmemiş, ve bu nedenle çalışma alanı sınırlı kalmıştır. Yapılan çalışma sonucunda gece hayatının, yaygın olanın aksine müşterilerine sadece içki içilip eğlenilen bir alan değil, çok çeşitli faaliyetleri de bünyesinde barındıran sosyal bir yaşam alanı hâlini aldıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda, hızla değişen toplum düzeni ve yaşayış tarzı içerisinde kendisine önemli bir yer edinen bar ve gece kulübü üzerine yapılacak olan çalışmaların sayısının artması, sosyolojik, ekonomik ve kültürel bakımdan alana katkı sağlayacaktır.

Çalışma bu bağlamda, Türkiye’de gece hayatı üzerine yapılacak gelecekteki araştırmalara bir kaynak sağlayabilmektedir. Gece hayatının bireyler üzerindeki sosyolojik ve psikolojik etkileri, eğlence kültürü ve popüler kültürün güçlü ilişkisi, barlar ve gece kulüplerinde düzenlenen etkinliklerin toplumsal işlevleri gibi konuların akademik çevrelerce yenilikçi bakış açısıyla ele alınması alana katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, Eskişehir özelinde ele almış olsa da Türkiye genelindeki diğer şehirler için de benzer çalışmaların yapılması, ülkemizin eğlence kültürü ve gece hayatı hakkında daha kapsamlı bir bilgi birikimi oluşmasını ve kayıt altına alınarak gelecek nesiller için korunmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra gece eğlencelerinde sözsüz iletişim biçimi olarak dans figürleri, dijitalleşen bir dünya düzeni içerisinde sosyal medyanın eğlence kültürü üzerindeki yaptırıcı etkileri, Türkiye gibi kültürel çeşitliliğe sahip bir ülkede gece hayatının kapsayıcı boyutları, dışlanan kesim ve kadınların gece hayatındaki güvenlik sorunları da sosyal bir problem olarak çalışma konularına dahil edilerek kapsamlı çalışmaların elde edilmesi sağlanabilmektedir. Güncel bir çalışma alanı olarak barlar ve gece kulüplerinde kurulan ilişkiler de incelemeye değer önemli bir çalışma alanı sunmaktadır. Gece hayatında kurulan ilişkiler geleneksel ilişki kurma biçimlerinden büyük ölçüde farklılık göstermektedir. Bar ve gece kulüplerinde bireyler daha çok tek gecelik veya kısa ilişkiler kurma eğilimindedirler. Bu durumun nedenini geleneksel yapıdan gelen kodlamalarla ve gece hayatının bireyler üzerinde yarattığı rahatlık ve özgürlük duygusu ile açıklayabilmek mümkündür. Beklentilerden uzak, kolay ve spontane bir biçimde ilişki kurma fırsatına sahip olan bireyler için, ilişki biçimleri geleneksel yapıya kıyasla oldukça değişmiştir. Konsept tanışma partileri (Tinder night, eşim sen misin?) , bu durumun somut birer örneklerini sunmaktadırlar. Geleneksel toplum yapısında ilişki kurma süreçleri çok daha meşakkatli ve yavaş

ilerlerken, günümüzde gece hayatının sunduğu bu kolaylıklar, ilişkilerin daha hızlı ve geçici bir form almasına neden olmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda bireylerin gece hayatında tanıştıkları kişiler ile tek gecelik veya kısa süreli ilişkiler kurmaya açık oldukları görülürken, ciddi ilişki söz konusu olduğunda ise geleneksel toplum yapısından gelen kodlamalarla hareket ettikleri ve genel anlamda “gece hayatı olan kadınla/erkekke ciddi ilişki kurulamaz” anlayışını benimsedikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda gece hayatında kurulan ilişkiler yeni bir çalışma alanı oluşturmaktadır. Geleneksel ve kent yaşamında kurulan ilişkilerin nasıl evrildiğinin detaylı incelemesi alana katkı sağlayacaktır.

Son olarak, bu çalışmanın bulguları, bar ve gece kulübü işletmecileri için de katkı sağlayacaktır. Çalışma, bireylerin eğlence anlayışını ve mekân tercihlerinde nelere dikkat ettiklerini öğrenerek, hizmetlerini bu talepler doğrultusunda şekillendirebilmelerine olanak sağlayacaktır. İşletmeciler, bu unsurları göz önünde bulundurarak, mekânlarının cazibesini arttırabilecek ve daha geniş bir kitleye hitap edebilme fırsatına erişebilecektir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalar, bu alandaki dinamikleri daha da derinlemesine inceleyerek, eğlence sektörünün gelişimine yön gösterecek, Türk halk bilimi alanına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. YAZILI KAYNAKLAR

- Adorno, T.W, Horkheimer, M. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği*. (N. Ülner ve E.Ö. Karadoğan, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Akçura, G. (2022). *Yıldızların altında cumhuriyet döneminde Türkiye’de eğlence yaşamı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akgül, A.E. (2006). *Popüler Kültür-Televizyon İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme*. [Yüksek lisans tezi]. Adnan Menderes Üniversitesi.
- Alaçam, M. (2016). *Kitlesel göçün kent kimliği üzerindeki etkileri: Türkiye ve Avrupa Birliği üzerinden kısa bir değerlendirme*. G. Atanur ve M. Yaman (Ed.), *Kent kültürü ve kentlilik bilinci sempozyumu* (ss. 184-196) içinde Bursa: Renkvizyon Matbaacılık.
- Albek, S. (1991). *Dorylaion’dan Eskişehir’e*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları.
- Alemdar, K. Erdoğan, İ. (1994). *Popüler kültür ve iletişim*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Alkan, H. (2008). *Popüler kültür ve eğlence hayatı, Ankara’nın eğlence hayatı üzerine sosyo-kültürel bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Argan, M. (2007). *Eğlence pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Atik, K. (2018). AsılTevarih-i Al-i Osmanı kültür tarihi açısından değerlendirilmesi. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* 1, 43-55.
- Avcı, N. (2019). *Enformatik cehalet*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aytaç, Ö. (2007). Kent mekânlarının sosyo- kültürel coğrafyası. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17(2), 199-226.
- Bascom; (2005), *Halkbiliminde kuramlar ve yaklaşımlar 2*. (Oğuz, M. Ö. Gürçayır, S., & Çalış, S. Çev.) Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Bilginer, E.Ş. (2019). *Kitle toplumu geleneği ve kitle kültürü*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi *İletişim Kuramları* (ss. 25-46) içinde.
- Bozkurt, N. (1994), *Eğlence*, TDV İslam Ansiklopedisi Cilt: 10, 483-488.
- Bryant, J. ve Mirion, D. (1994). *Entertainment as media effect*. (Ed). Bryant, J& Zillmann, D. *Media Effects: Advances in Theory and Research* (s.549-582) içinde. New York: Routledge Yayınevi.
- Cevizci, A. (2000). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

- Ceylan, F. (2004). *Eğlence kavramının İstanbul'da geçirdiği değişim süreci ve mekâna etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Crim, S. J. (2008). *Developing a theory of nightclub location choice* (Yüksek Lisans Tezi). Massachusetts Institute of Technology, MIT Libraries.
- Çam, O. & Çelik, C. (2021). İnanç turizmi etkinlikleri kapsamında bir değerlendirme: Cadılar bayramı. *Tourism and Recreation*,3(2), 118-131.
- Çavaş, R. (1994). *Dünden bugüne İstanbul ansiklopedisi* Cilt 3. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayın.
- Çeçen, A. (1996). *Kültür ve politika*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Çerezcioglu, B. A. (2016). Otantisite göstereni olarak canlı performans. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 1420-1428.
- Develi, H. (2007). *Dil doktoru, dile ve Türkçeye dair yazılar*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Doğantan, E. Geyik, S. Emir, O. (2013). Pino hamburger. Dünden bugüne Eskişehir'deki 14 işletmenin öyküsü (s.211-225). Tepebaşı Belediyesi.
- Durmaz, N. (2012). *Eğlence sektöründe korunmasız istihdam örneği olarak çingenelerin/romanların durumu*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Eagleton, T. (2011). *Kültür yorumları*. (Ö. Çelik. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Eldridge, A. (2010). *The urban renaissance and the night-time economy: who belongs in the city at night?* Manzi T, Lucas K, Lloyd-Jones ve Allen, J. (Ed.), *Social Sustainability in Urban Areas: Communities, Connectivity and the Urban Fabric*.UK: Earthscan.
- Erdoğan, İ. (1999). *Popüler kültür: kültür alanında egemenlik ve mücadele*. N. Güngör (Der.) *Popüler Kültür ve İktidar* (s. 18-52) içinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5(57), 1-18.
- Ayhan, E. (2009). *Müzik üzerine düşünmek*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Fisher, B. S. Nasar, J. L. (1992). Fear of crime in relation to three exterior site features: Prospect, refuge, and escape. *Environment and Behavior*, 24(1), 35-65.
- Gasset, O. (2003). *Kitlelerin ayaklanması*. (K. Karaşahin Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.
- Godkin, E. L. (1895). *Reflections and comments*. New York: Scribner.

- Gökalp, Z. (2016). *Hars ve medeniyet*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Gönenç, E. Ö. (2012). Kitle kültürü ve kitle iletişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (13), 115-155. <https://doi.org/10.17064/iüifhd.76829>
- Güngör, E. (1981). *Eğlencenin Sosyal ve Psikolojik Yönü*, *Türk Edebiyatı*, 94, 14-16.
- Güngör, M. (2020). *Üniversite öğrencilerinin kentsel merkezi alanları akşam ve gece saatlerinde kullanımı: Ankara kenti örneği*. [Yüksek lisans tezi]. Çankaya Üniversitesi.
- Güngör, M. ve Orhan, E. (2021). Gençlerin akşam ve gece saatlerinde kentsel merkezi alan kullanım tercihleri. *İdealkent Dergisi*, 12(32), 95-122.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hughes, K. Bellis, M. A. Calafat, A. Juan, M. Schnitzer, S. & Anderson, Z. (2008). *Predictors of violence in young tourists: a comparative study of british, german and spanish holidaymakers*. *European Journal of Public Health*, 18, 569-574.
- İnceoğlu, M. (2011). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İşcan, N. (2009). *Sivil mimarlık örneği evlerimiz*. Eskişehir: İşcan Yayınevi.
- Kalyoncu, K.G. (2007). *Ortega Y Gasset ve kitlelerin ayaklanması*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Keleş, R. (1998) *Kentbilim terimleri sözlüğü*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2012). *100 soruda Türkiye’de şehirleşme konut ve gecekondu*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Keskin, Y. (2006). *İstanbul’da eğlence hayatı (1923-1938)*. [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kirman, M. A. (2005). Din ve eğlence kültürü: KSÜ ilahiyat fakültesi öğrencilerinin mezuniyet gecesi hakkında sosyolojik bir değerlendirme. *Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 17-42.
- Koçkar, M.T. (1999). *Eskişehir halkbilim ürünleri*, Eskişehir, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları.
- Le Bon, G. (2020). *Kitleler psikolojisi*, (F. Karaküçük Çev.) İstanbul: Hayat Yayınları.
- Loewen, L. J. Steel, G. D.ve Suedfeld, P. (1993). Perceived safety from crime in the urban environment. *Journal of Environmental Psychology*, 13(4), 323-331.
- Lovatt, A. ve J,O’Connor. (1995). *Cities and the night-time economy*. Planning.

- Malinowski, B. (2020). *Bilimsel bir kültür teorisi* (D. Uludağ Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Mejuyev, V. (1998). *Kültür ve tarih*. (S. H. Yokova, Çev.). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Meriç, N. (2000). *Osmanlı'da gündelik hayatın değişimi âdâbı muâşeret*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Mikolajczyk, D.A. (2018). 70'li Polonyalı yazarlarda popülizmin ve pop kültürünün etkisiyle gelişen pop fraksiyon üzerine. *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1458-1472.
- Musaoğlu, M. (2022). *Eğlencenin mekânsallaşması: gece heterotopyaları karşı toplumdan siber topluma*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Oktay, A. (2004). *Sanat ve siyaset*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Oldenburg, R. (1999). *The great good place: cafes, coffee shops, book stores, bars, hair salons, and other hangouts at the heart of a community*. Philadelphia: Da Capo Press.
- Oring, E. (2012). Folklorün üç işlevi halkbilimsel tanım olarak geleneksel işlevcilik (A. Büyükokutan Çev.), *Milli Folklor*, 96, 267-278.
- Oskay, Ü. (2021). *Yıkanmak istemeyen çocuklar olalım*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Örnek, S.V. (1971). *Etnoloji sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Özbek, M. (1991). *Popüler kültür ve Orhan Gencebay arabeski*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdemir, N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özel, Ç. G, Türktarhan, G. (2013). *Gamgam Otel'den büyük Otel'e. dünden bugüne Eskişehir'deki 14 işletmenin öyküsü* (s. 75-95) içinde. Tepebaşı Belediyesi.
- Pişkin, G. (2000). *Türkiye'de kitle kültürü ve günümüz Türk sineması*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Purcell, J. Graham, K. (2005). A typology of Toronto nightclubs at the turn of the Millennium. *Contemporary Drug Problems*, 32(1), 131-167.
- Saraçoğlu, Y. (1974). *Eskişehir çevre incelemesi*, Eskişehir: Bizim Kitabevi.

- Sarıg l, F. A. (2019). *Popüler kültür nedir ne değildir?* İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Yayınları.
- Seyyar, Ali (2004). *Davranış bilimleri terimleri: Ansiklopedik sözlük*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.
- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Sözen, E. (2001). Popüler kültür retoriği. Sahiplik içinde yokluk, rağbette olma ve sağduyu bilgisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 4(15), 53-64.
- Spracklen K. (2009). *The meaning and purpose of leisure: habermas and leisure at the end of modernity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Şahin, C. (2011). Bir göçmen kenti olarak Eskişehir ve Eskişehir'in sosyo-kültürel yapısında tatar kimliği. * dealkent*, 2 (3), 220-243.
- Tellan, D. (2016). Mek n eğlence ve popüler kültür ilişkisini değerlendirmek. *TRT Akademi*, 1(1), 136-153.
- Tezer, D. (2013). *Televizyon- Kültür ilişkisi bağlamında popüler kültürün algılanış biçimleri: Kahramanmaraş  rneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Thomas, C. J., & Bromley, R. D. (2000). City-centre revitalisation: problems of fragmentation and fear in the evening and night-time city. *Urban studies*, 37(8), 1403-1429.
- Toffler, A. (2008). *   nc  dalga*, (Selim Yeniçeri.  ev.). İstanbul: Koridor yayıncılık.
- Töret, B. A. (2020). Kent kökenli kadın eğlencelerine yeni bir  rnek: Kerem'le kız kıza. *Folklor/Edebiyat*, 26(103), 647-670
- Tural, K.S. (1988). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Tural, G. (2024). Gece eğlencelerinde yeni bir deneyim: Girls night out. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (21), 54-74.
- Turhan, M. (1987). *Kültür değişmeleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
- Uslu, G. (2012). *Popüler kültürün gençlerin apolitikleşmesi üzerindeki etkisi: Pamukkale  niversitesi  ğrencileri üzerinde bir uygulama* [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale  niversitesi.
-  lken, H. Z. (1969). *Sosyoloji sözlüğü*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Yaylı, H. (2012). Küreselleşmenin kentler üzerine etkisi: "İstanbul  rneği". *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 331-356.

Yayman, S. A. (2018). Kitle kültürünün oluşumu ve günümüz sanatına etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 67, 181-189.

W. A. Haviland (2008) *Kültürel antropoloji* (H. İnanc, S. Çiftçi. Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Walter J. Ong (2013). *Sözlü ve yazılı kültür: Sözü teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

Williams, R. (1989). *İkibine doğru* (Esen Tarım Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Williams, R. (2005). *Anahtar sözcükler* (S. Kılıç. Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Wilson, E. (1992). *Görünmez flaneur* (F.Çulha ve A. Bora. Çev.). Birikim, Sayı 43.

1.2 SÖZLÜ KAYNAKLAR

	AD SOYAD	C	D.YILI	D. YERİ	DERLEME YERİ	EĞİTİM DURUMU	MESLEK
1	Berkay Ercan	E	1999	Antalya	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Yazılımcı
2	Ahmet Yasak	E	2002	Hatay	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
3	Mert Kelleci	E	2002	Sakarya	Tepebaşı Eskibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
4	Ramazan Erdoğan	E	1999	İzmir	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
5	Asya İlayda Gün	K	2000	Aydın Kuşadası	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Kurye
6	Mert Songur	E	1988	Eskişehir	Tepebaşı Doktorlar Cd.	Ortaokul Mezunu	Tekel Bayii İşletmecisi
7	Deniz Sirkecioğlu	E	1998	Antalya	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Malzeme Mühendisi
8	Berktaş Şenbucak	E	1997	Afyonkarahisar	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Mezunu	Yazılımcı
9	Emre Çelik	E	2000	Ankara	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci

10	Emre Çalışkan	E	2000	Manisa	Tepebaşı Doktorlar Cd.	Üniversite Öğrencisi	Bar personeli
11	Boğaç Han Dallı	E	2000	Muğla Bodrum	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Tekel Bayii Çalışanı
12	Gökhan Kırılsoy	E	2000	Aydın Kuşadası	Tepebaşı Yenibağlar	Lise Mezunu	Güvenlik Personeli
13	Hasan Çağlar	E	2002	Eskişehir	Tepebaşı Yenibağlar	Lise Mezunu	Kurye
14	Yalım Yılmaz	E	1993	Antalya	Tepebaşı Eskibağlar	Üniversite Mezunu	İnşaat Mühendisi
15	Ahmet Tetik	E	2002	Eskişehir	Tepebaşı Yenibağlar	Lise Mezunu	Kafe İşletmecisi
16	Hasan Hüseyin Bütüner	E	1998	Kütahya	Tepebaşı Hoşnudiye	Üniversite Mezunu	Bilgisayar Mühendisi
17	Selin Uysal	K	1999	Bilecik	Odunpazarı Büyükdere	Lise Mezunu	Güzellik Uzmanı
18	Erim Eren	E	1999	Eskişehir	Tepebaşı Doktorlar Cd.	Üniversite Mezunu	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
19	Ferdi Çelik	E	1998	Sivas	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Bar personeli
20	Ayşe Nur Arslan	K	1998	Denizli	Tepebaşı Yenibağlar	Yüksek Lisans Mezunu	Kültür Araştırmacısı
21	Kerem Kör	E	2000	Ankara	Tepebaşı Hoşnudiye	Üniversite Mezunu	Bar personeli
22	Anıl Demircan	E	1999	Isparta	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Mezunu	E- Ticaret Uzmanı
23	Kübra Hoşgör	K	2003	Kırşehir	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
24	Halit Ütükler	E	1999	Bilecik	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	TCDD Personeli

25	Atakan Demirel	E	1998	Sakarya	Tepebaşı Yenibağlar	Lise Mezunu	Emlakçı
26	Rabia Çokdan	E	1998	Denizli	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Mezunu	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
27	Özkan Uykun	E	1982	Eskişehir	Tepebaşı Eskibağlar	Lise Mezunu	Bar İşletmecisi
28	Oğuzhan Aldemir	E	1999	Eskişehir	Odunpazarı Sümer	Üniversite Mezunu	İngilizce Öğretmeni
29	Ali Ömer Küçük	E	2001	Eskişehir	Odunpazarı Sümer	Üniversite Öğrencisi	Satış Danışmanı
30	Eren Yakalı	E	1996	Eskişehir	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Müzisyen
31	Mehmet Baş	E	1997	Çankırı	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Müzisyen
32	Ece Kazanç	K	2000	Bursa	Odunpazarı Büyükdere	Üniversite Mezunu	Resim Öğretmeni
33	Ebru Pakel	K	1998	Eskişehir	Odunpazarı Sümer	Üniversite Mezunu	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni
34	Kenan Adıgüzel	K	2002	Ankara	Tepebaşı Hoşnudiye	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
35	Mehmet Akif Filiz	E	2004	Yozgat	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Bar İşletme Şefi
36	İbrahim Engin	E	1989	Bursa	Tepebaşı Eskibağlar	Üniversite Mezunu	Yazılımcı
37	Ömer Kiremitçi	E	1976	Eskişehir	Odunpazarı Büyükdere	Ortaokul Mezunu	Emekli
38	Hazal Aslan	K	1999	Sivas	Odunpazarı Büyükdere	Yüksek Lisans Mezunu	Kültür Araştırmacısı
39	Orkun Çatık	E	2004	Elâzığ	Tepebaşı Hoşnudiye	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
40	Ecrin Ece Subay	K	2003	İzmir	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci

41	Halil Doğrucu	E	1978	Ankara	Tepebaşı Hoşnudiye	Ortaokul Mezunu	Elektrikçi
42	Çağatay Demir	E	1995	Sivas	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Bar İşletme Müdürü
43	Hakan Şen	E	1985	İstanbul	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Müzik Koordinatörü
44	Şivan Kalabalık	E	2000	Tunceli	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	DJ
45	Berat Cındıl	E	1999	Erzurum	Tepebaşı Hoşnudsye	Üniversite Öğrencisi	DJ
46	Kimlik bilgilerinin yer almasını istememektedir.						
47	Şevval Çetinbilek	K	2003	Aydın Kuşadası	Tepebaşı Eskibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
48	Aslı Çiftçi	K	2003	Ordu	Tepebaşı Eskibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
49	Semih Nurel	E	1995	Bursa	Tepebaşı Hoşnudiye	Lise Mezunu	Resepsiyonist
50	Mesut Çakmak	E	2002	Bartın	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
51	Ezgi Atik	K	2000	İzmir	Tepebaşı Yenibağlar	Lise Mezunu	Hemşire
52	Nazlı Sibel Irak	K	1996	Bursa	Tepebaşı Eskibağlar	Lise Mezunu	Fabrika İşçisi
53	Elin Sarıkaya	K	2001	Antalya	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
54	Kimlik bilgilerinin yer almasını istememektedir.						

55	Dilara Mayda	K	1999	Amasya	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Aşçı
56	Ece Uğurlu	K	1997	Trabzon	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Müzik Öğretmeni
57	Seray Öztürk	K	1980	Çanakkale	Tepebaşı Hoşnudiye	Lise Mezunu	Ev Hanımı
58	Selçuk Gürbüz	E	2000	Eskişehir	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
59	Kimlik bilgilerinin yer almasını istememektedir.						
60	Mehmet Doğu	E	2001	Konya	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Havaalanı Personeli
61	Eray Balcı	E	2002	Muğla	Tepebaşı Hoşnudiye	Üniversite Öğrencisi	Parti Organizasyon Ekibi Kurucusu
62	Kimlik bilgilerinin yer almasını istememektedir.						
63	Yasemin Turan	K	2002	Sinop	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Öğrencisi	Öğrenci
64	Berfin Çağla Aydemir	K	1999	Elâzığ	Tepebaşı Yenibağlar	Üniversite Mezunu	Parti Organizasyon Ekibi Yöneticisi

1.3 ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1: <https://odunpazari.bel.tr/odunpazari/tarihce> (Erişim tarihi: 06.07.2024).

URL-2:

https://www.eskisehir.bel.tr/sayfalar.php?sayfalar_id=15#:~:text=Kamu%20sekt%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCn%20yan%C4%B1%20s%C4%B1ra%20%C3%B6zel,say%C4%B1%C4%B1%20illerinden%20biri%20haline%20gelmi%C5%9Ftir (Erişim tarihi: 06.07.2024).

URL-3 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.05.2024).

URL-4:

<https://www.ktb.gov.tr/TR96254/kultur.html#:~:text=K%C3%BClt%C3%BCr%2C%20bir%20toplumu%20di%C4%9Fer%20toplumlardan,olu%C5%9Ftur%C5%9Ftur%20ya%C5%9Fay%C4%B1%C5%9F%20ve%20d%C3%BCn%C5%9F%C3%BCn%C3%BCn%C5%9F%20tarz%C4%B1d%C4%B1r> (Erişim tarihi 19.04.2024)

URL-5: <https://turkiyeraporu.com/arastirma/sosyalmedyakullanimi-1766/> (Erişim tarihi: 23.04.2024).

URL-6: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/istanbul-gecelerinin-50-yili-22660691> (Erişim tarihi: 20.06.2024).

URL-7: <https://www.222haber.com/eskisehir/iste-eskisehir-in-universiteli-nufusu-h7343.html> (Erişim Tarihi: 28.04.2024).

URL-8: <https://genius.com/Akdo-and-lvbel-c5-submariner-lyrics> (Erişim tarihi: 28.04.2024)

URL-9: <https://genius.com/Alizade-and-bege-24-7-lyrics> (Erişim tarihi: 28.04.2024)

URL-10:

<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/bar> (Erişim tarihi: 25.06.2024).

URL-11: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bar> (Erişim tarihi: 25.06.2024).

- URL-12: <https://www.peyzajmimoda.org.tr/mevzuat/detay/acilmasi-izne-bagli-yerlere-uygulanacak-islemler-hakkinda-yonetmelik-114> (Erişim tarihi: 25.06.2024).
- URL-13: https://tr.wikipedia.org/wiki/Gece_kul%C3%BCb%C3%BC (Erişim tarihi: 25.06.2024).
- URL-14: <https://t24.com.tr/haber/sarhos-adam-heykeli-barlar-sokagina-kondusisedeki-gibi-durmaz,585980> (Erişim tarihi: 04.07.2024).
- URL-15: <https://images.app.goo.gl/jMtoffEQrVAwiofd6> ((Erişim tarihi: 04.07.2024).
- URL-16: <https://images.app.goo.gl/bjDpWbYSmuchtZhq7> (Erişim tarihi: 04.07.2024).
- URL-17: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Lang%C4%B1rt> (Erişim tarihi: 26.06.2024).
- URL-18: <https://bpong.com/wsobp/official-rules-of-the-world-series-of-beer-pong/#VD> (Erişim tarihi: 26.06.2024)
- URL-19: <https://www.instagram.com/bahceeskisehir/> (Erişim tarihi: 28.06.2024)
- URL-20: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Lang%C4%B1rt> (Erişim tarihi: 26.06.2024).
- URL-21: <https://www.tablesoccer.org/rules/documents/ITSFRulesTurkish.pdf> (Erişim tarihi 26.06.2024).
- URL-22: <https://www.kafkas.edu.tr/belgeler/7862de2c-3bb0-4281-a530-3a0b5948a97a.pdf> (Erişim tarihi 27.06.2024).
- URL-23: <https://www.instagram.com/no46eskisehir/> (Erişim tarihi 28.06.2024).
- URL-24: <https://www.instagram.com/eestecleskisehir/> (Erişim tarihi 28.06.2024).
- URL-25: <https://www.instagram.com/fakulteskisehir/> (Erişim tarihi 30.06.2024).
- URL-26: <https://www.altinstar.com/okey-nasil-oynanir/okey-101-kurallar#:~:text=Okey%2C%20Rummy%20t%C3%BCr%C3%BCnden%20gelen%2>

[0pop%C3%BCler,13'e%20kadar%20say%C4%B1lar%20bulunur](#) (Erişim tarihi: 28.06.2024)

URL-27: <https://www.instagram.com/hangovereskisehir/> (Erişim tarihi: 28.06.2024)

URL-28: <https://www.instagram.com/vatka.energy/> (Erişim tarihi: 30.06.2024)

URL-29: <https://www.instagram.com/freepubeskisehir/> (Erişim tarihi 30.06.2024)

URL-30: <https://www.facebook.com/watch/?v=1139882464059946> (Erişim tarihi: 28.06.2024)

URL-31: <https://www.instagram.com/thecaveskisehir/> (Erişim tarihi: 28.06.2024)

URL-32: <https://www.instagram.com/2020eskisehir/?hl=tr> ((Erişim tarihi: 12.06.2024)

EKLER

EK 1. ARAŞTIRMA SAHASINDA SORULAN SORULAR

Katılımcılara Sorulan Sorular

- 1- Bar ve gece kulübü eğlencelerine neden katılıyorsunuz?
- 2- Hangi sıklıkla katılıyorsunuz?
- 3- Hangi günler katılmayı tercih ediyorsunuz, neden?
- 4- En sık tercih ettiğiniz mekânlar hangileri? Neden bu mekânı/mekânları tercih ediyorsunuz?
- 5- Bir mekânın tercihe edilebilirliğini etkileyen unsurlar nelerdir?
- 6- Canlı müzik performanslarını dinlemeyi sever misiniz? Bu tarz etkinliklere katılır mısınız?
- 7- Mekânlardaki yeme-içme biçimleriniz nasıl?
- 8- Mekânların kampanyalarını takip ediyor musunuz? Bu kampanyalar sizce yeterli mi?
- 9- Eskişehir’de yer alan mekânların fiyat politikaları öğrenci için uygun mu?
- 10- Daha önce konsept partiye katıldınız mı? Katıldıysanız hangileri?
- 11- Parti için belirlenen Dress cod’a uygun kıyafet aksesuar giydiniz mi veya makyaj yaptırdınız mı?
- 12- Konsept partileri standart bir gece eğlencesinden ayıran nokta sizce nedir?
- 13- Şehirde düzenlenen konsept partileri ve düzenlenme sıklığını yeterli buluyor musunuz?
- 14- Mekânlarda düzenlenen çeşitli aktivite ve oyunlara katılıyor musunuz? Katılıyorsanız hangileri?
- 15- Mekânlarda düzenlenen aktivitelerin ve oyunların düzenlenme sıklığını yeterli buluyor musunuz?
- 16- Genel anlamda Eskişehir’in gece hayatını nasıl değerlendirirsiniz?
- 17- Barlar Sokağına gidiyor musunuz?
- 18- Barlar Sokağının günümüzdeki işleyişini ve katılımcı kitlesini nasıl değerlendirirsiniz?
- 19- Daha önce bir mekânda olumsuz bir durum yaşadınız mı?
- 20- Bir mekânın güvenlik unsurunu etkileyen hususlar nelerdir?
- 21- Eskişehir’i gece hayatı bakımından güvenli buluyor musunuz?

- 22- Daha güvenli bir gece hayatı yaşamak için bir mekândan beklentileriniz nedir?
- 23- Gece hayatında kurulan ilişkileri nasıl değerlendirirsiniz?
- 24- Gece hayatı olan bir kadınla/erkekke ciddi ilişki kurar mısınız?

Parti Organizasyon Ekiplerine Sorulan Sorular

- 1- Hangi konsept partileri düzenlediniz?
- 2- Parti fikirlerini nasıl üretiyorsunuz?
- 3- Parti öncesi ön hazırlık aşaması ne şekilde gerçekleşiyor?
- 4- Her parti için dress cod belirleniyor mu? Belirlenen dress cod partiyi daha ilgi çekici hâle getiriyor mu?
- 5- Tanıtım ve reklamları hangi mecralar üzerinden yapıyorsunuz? Bu tanıtımlar için özel içerikler üretiyor musunuz?
- 6- Parti ücretleri ne şekilde belirleniyor? Hedef kitle öğrenci mi oluyor?
- 7- Partinin konseptine göre hedef kitle değişiyor mu?
- 8- Konsept bir gecede çalınan şarkılar standart bir gece eğlencesinden ne gibi farklılıklar gösteriyor?
- 9- Şehri konsept partiler ve düzenlenen etkinlikler bağlamında özgün ve yeterli buluyor musunuz?
- 10- Gerçekleştirilen partiler sonrası geri dönütler ne şekilde oluyor?
- 11- Katılımcılar tarafından beğenilen ve talep gösterilen bir konsept parti, devamlılık kazanıyor mu?
- 12- Devamlılık sağlayan bir konsept partiniz oldu mu?
- 13- Özgün bir içerikle düzenlenmiş bir partiye devamlılık sağlanmasını nasıl değerlendirirsiniz?

Canlı müzik performansı gerçekleştirilen müzisyenlere ve DJ'lere sorulan sorular

- 1- Hangi mekânlarda sahne alıyorsunuz?
- 2- Sahne aldığınız mekânın kitlesine göre çaldığınız/ söylediğiniz müzik türleri değişiklik gösteriyor mu?
- 3- Müziğin dinleyici kitlesini belirleyen unsurlar sizce nelerdir?
- 4- Genellikle hangi tarz şarkılar çalyorsunuz/ söylüyorsunuz?
- 5- Gece boyu aynı tarz parçalar üzerinden mi ilerliyorsunuz yoksa değişiklik gösteriyor mu?
- 6- Sizi dinlemeye gelen kitleyi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Yaş, tarz vb.)

- 7- Farklı yaş gruplarının bulunduğu bir mekânda çaldığınızı/ söylediğiniz şarkıyı, kültürel aktarım süreci içerisinde değerlendirebilir misiniz?
- 8- Farklı yaş gruplarının bulunduğu bir mekânda, repertuarınız dışında yer alan farklı şarkı istekleri oldu mu?
- 9- Eskişehir'i müzik kültürü bakımından yeterli ve özgün buluyor musunuz?
- 10- Şehirde farklı türlerde müzik yapan sanatçıları ve mekânları yeterli buluyor musunuz?

Mekân İşletmecilerine Sorulan Sorular

- 1- Düzenlenen etkinlikler veya oyunlar hedef kitle baz alınarak mı yapılıyor yoksa farklı bir kitleye ulaşma amacınız var mı?
- 2- Bu zamana kadar hangi aktiviteleri veya oyunları gerçekleştirdiniz?
- 3- Bu içeriklerin sıklığı neye göre belirleniyor?
- 4- Düzenlenen aktivitelerin ve oyunların gün ve saatleri neye göre belirleniyor?
- 5- Düzenlenen aktivitelerin ve oyunlara göre katılımcı kitlesi değişiklik gösteriyor mu?
- 6- Düzenlenen aktiviteler ve oyunlara katılım ücretli mi yoksa ücretsiz mi gerçekleştiriliyor?
- 7- Düzenlenen aktivitelerin ve oyunların tanıtımını veya reklamını yapıyor musunuz?
- 8- Güncel olarak mekânda hangi sanatçılar sahne alıyor ve ne tarz müzik yapıyor?
- 9- Mekânın oturmuş bir müzik tarzı var mı yoksa değişken bir tarza mı sahip?

EK 2. ARAŞTIRMA SAHASINDA ÇEKİLEN FOTOĞRAFLAR

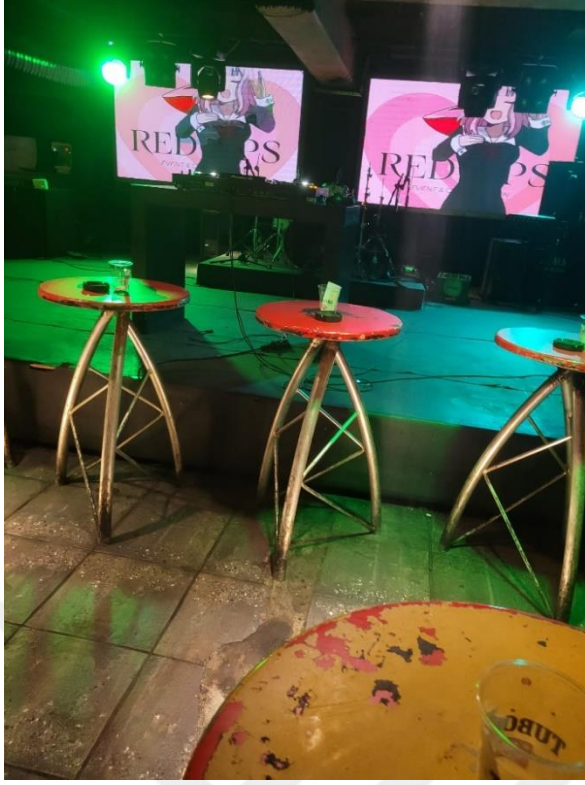
Görsel-52,53 Bahçe Bar

Görsel- 54 Replik Pub

Görsel-55 Canlı Müzik Performansı

Görsel-56 The Cave Event&Hall Club

Görsel-57 SPR Eskişehir

Görsel- 58 Fakülte Performance Hall&Club

Görsel-59 Bira Kampanyası

